

www.e-rara.ch

Praeceptorium divinae legis sive Expositio decalogi

Nider, Johannes

Strassburg, 13. Februar 1476

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: Rb 43

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-60995>

Incipit preceptorium divine legis capitulum primum.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Incipit prologus in expositione
de calogi fin. fratre Iohanne
Mider sacre theologie p[ro]fesso-
rem ordinis p[re]dicato[rum].

Ecalogilege sacra-
mentis primū d[omi]ni
iunius p[ro]p[ri]a
storū m[er]ita cordi-
bus et denuo dei digito in ta-
bulis exarata lapideis postre-
moq[ue] p[er] incarnatum altissimū
verbū p[ro]p[ri]am cristiculis.
ubi cuiusdam ait **S**i vis ad vi-
tam ingredi serua mandata.
Hanc normā cuncto[rum] fidelis-
simam regulam iter et directori-
um esse cōsiderans et fratrum
mei ordinis q[ui] p[re]dicato[rum] est
votis satisfacere cupiens per
multo[rum] tempo[rum] cūricula ex
famoso[rum] dictis diuine sophie
p[re]cepto[rum] tam p[ro] p[re]dicandū
q[ui] p[ro] cōfesso[rum] debitis exer-
citijs p[ar]ticularia et specialia
dei et ecclesie mandata i[n] unū
p[re]cepto[rum] colligere in sequē-
tibus studiū singula de calo-
gi p[re]cepta subdistinguen-
do p[er] specialia capitula ut ita p[re]cep-
ta paterent cu[m]q[ue] lucidi[us] p[ro]
quo labore mihi p[re]cor a le-
ctore sequentiū orationē im-
partiri q[ui]ntulancūq[ue] puulā
ut eterne sapie a qua cuncta
bona p[re]cedūt p[ro] p[ri]mo co-
pulari in p[ri]a tādē merear et

Incipit p[re]cepto[rum] diuine le-
gis Capitulum p[ri]mū.

Vnt igit[ur] tria p[ri]nci-
paliter p[re]notanda
p[re]cepto[rum] p[ar]ambu-
la. **P**rimo q[ui] stru-
ctus deus velit p[re]cepta sua cu-
stodire. **S**ecundo q[ui] rōnabile
sit deo in p[re]ceptis suis p[er] obe-
dientiā subici. **T**ercio quō p[re]-
cepta h[ab]ent distigū. **Q**uātu[m] a
ad p[ri]mū illd[um] docet scriptura
multiplicat. **N**ā p[er] t[ra]nsgressio-
ne p[re]cepti vni[us] de nō edendo
fructum feniū p[ri]mū parētes
et tota p[er]teritas damnata ē
gēn. ij. **I**tem p[re]cepta iubent
meditanda. in domo. extra
in via. dormiendo et vigilan-
do. **Deut. vj.** **I**tem p[ri]mū p[re]-
ceptum p[er] blasphemiam quā-
dam t[ra]nsgrediens a deo ur-
betur et castra ab omib[us] lapī-
dari **leui. xxiij.** **I**te q[ui]dam mo-
dū ligna sabato colligens
similiter lapidat[ur] numeri. xv.
Item saul scdm sonum litere
contra dei p[re]ceptū seruās vi-
ctimanda de regno eiciē et a
demone possidet[ur] i. regum.
xvj. **I**te ozaarchā cont[ra] domi-
ni p[re]ceptum tangens subita-
nee a deo occidit. ij. regū. vj.
Item p[ro]pheta bonus cont[ra] dei
p[re]ceptū manducans paterno
sepulchro p[ri]uat[ur] et vita. iij.
reg. viij. q[ui] tria exempla sūt q[ui]
exculantes se i[n] t[ra]nsgressione

Primum**preceptū**

dei p̄ceptorū ut iniquit p̄ in-
tentionē bonā. Ideo dicit plāl
mista. Tu mandasti mādata
tua custodiri nimis id ē uale.

2° **b** **de.** Quo ad scdm ad suā
dum dei mandata septē nos
inducere debēt. Primo sūma
autoritas dei precipiens qui
habet in nos unūsalē et ple-
num dominū. tum quia cre-
auit. tum quia regit seu guber-
nat cuncta. Ad talē aut p̄mi-
cipem p̄tinet cōdere leges no-
bis et nos obedire sibi et ho-
norare. corde. verbo. et factis.
Ideo p̄ceptis frequenter p̄-
mittit. **Exodi. xx.** Ego dominus
deus tuus. **Secundo** ad idem
nos debet inducere immensā
dei dignitas et maiestas quā
habet p̄ potentiam. eminenti-
am. pulchritudinem. et alia
sua p̄pria. p̄p̄ que merito de-
berem⁹ eū reuerē et ei obedire
et eū honorare. magnū enī ē
non obedire p̄elato immo-
maius superiori. sed maximū
infinite dignitatis p̄ncipi.
ut p̄ simile patet i policia hu-
mana. **Tercio** p̄ceptorū ratio-
nabilitas. tū q̄ p̄cedunt a sa-
pientissimo. tū q̄ sūt oīa sū
dictamen recte ratiois natura-
lis ut declarat m. iij. li. senten-
di. xxxvii. Idō ro. vii. dicit man-
datū sanctū iustū et bonum.

4° **c** **Quarto** p̄ceptorū maxima

Capitula**primum**

utilitas. q̄ q̄ntuplex. **Ma** boā
ecclie p̄pria facit obsequatio mā-
datoꝝ. sū illud p̄s. particeps
me fac deus omnium tuncū
te. et custo mādata tua. Totū
hoīem iustificat. eccl. xv. dedit
de⁹ hoī mandata. q̄ si fuaret.
seruaret eū. scz in iusticia et eq̄-
tate. et rectitudine. Amicū dī cō-
stituit. jo. xv. Vos amici mei
estis si feceritis q̄ p̄cipio vob
Mansionē trinitatis sacratissi-
me efficit. jo. xiiij. Si quis dili-
git me et p̄r meus diligit eū
et ad eū veniem⁹ et mansionē
apd eū faciem⁹. Ad vitā eter-
nam ducit q̄ si vis ad vitā
ingredi. serua mandata. mar-
ti. **Sed** adūte q̄ oportet oīa
seruare. q̄ dicit iacobi. ij. Si q̄s
in vno offenderit. scus ē oīm
re⁹ hic videlicet q̄ q̄ i vno pec-
cato mortali dū offēdit immi-
cus dī cōstituit. et si hic dēdit.
eternalit dānabit. nō tū tāta pe-
na q̄nta ille q̄ in multis p̄cep-
tis t̄nsgressor repit. **Quodo** ē
certe pro temporali p̄cio tā
prompte seruare homini. et
pro mercede eterna tā segni-
ter obsequi. **Quinto** ad
seruandum dei p̄cepta mo-
uere debet maloz multiplici-
tas in quā currūt dei p̄cepta
nō seruātes. **Ma** aufert homi-
seipm. tū q̄ in seruītutē dya-
boli redigit. q̄ omnis q̄ facit

peccatū seruus ē peccā. iō. viij.

Tū etiā q̄ melius eēt homi
istī si nat⁹ nō fuisset si sic mor
ritur. **A**ufert homi oia bona
opa. q̄ si caritatē n̄ habuero
nihil sū. dīc ap̄ls. i. ad cor. xij.

Aufert etiā fraternitatē ecclē
quā credimus in articulo san
ctorū coniunctionē. de q̄ ps. p̄
ceps ego sū oim timenciū te
ut p̄dictū ē. **A**ufert societate
sanctorū in p̄ia ⁊ vitā etnā.
d̄ qua ap̄ls ad gal. v. enume
ratis p̄ceptōz īnscr̄iptionib⁹
sic cōcludit. **Q**ui talia agunt
ignū dei n̄ possidebūt. **S**exto
nos mouere debz bñficiōz
dūmōzū magnitudo ⁊ mul
tutudo. i. tollerando mala n̄ra
ut penitēam⁹ dando eukaris
tīā et sacmēta ut sanem⁹ vo
cādo nos varie ut r̄surgam⁹
custodiendo ne moriam⁹. ⁊ vi
tā etnā p̄mittēdo. ne despe
rem⁹. vñ si tot bñficijs ingra
ti fuerim⁹. grauius peccam⁹.

Cuius exemplum habemus
mat̄. xviij. **I**n seruo cui debi
ta dimissa fuerāt. q̄ alteri dī
mittere noluit. ⁊ mat̄. xxv.
de suo nequā. qui dñi talentū
abscondit. **S**eptimo monē
debet mandatorū possibilitas
nā leue est mādāta dei suare
mat̄. xj. **I**ugū em̄ meū suauē
est. et onus meū leue. et. i. iō.
v. **M**andata ei⁹ ḡua n̄ sunt

et hīero. i. expositione fidei ca
tho. **A**nathema sit in q̄t q̄ dīc
deū aliqd nob̄ p̄cepisse ⁊ ho
minē īplere illd̄ n̄ posse. **R**a
tio leuitatis ē q̄ntuplex. nā le
uīa fac p̄io caritas q̄ oia sus
fert. oia sustinet s̄m ap̄lm. i.
cor. xij. vñ pu⁹ in caritate la
borat p̄ceptis p̄uēdo d̄ q̄bus
inath. viij. **A**rta ē via q̄ ducit
ad vitā ut ps. dīc. ap̄t verba
labiorūz tuorū ego custodui
vias duras. sed magnus ī ca
ritate viam mādatorū currit
dicente ps. viam mādatorū
tuorū cucurri. cū dilatasti cor
meum scz ī caritate. **S**ecundo
q̄ natura ad mādatorū obser
uationē inclinat. oia em̄ bona
appetūt p̄mo ethi. **T**ercio. q̄a
p̄miū maximū p̄mittit qd̄
oculus non vidit deus abste
que p̄parasti expectatib⁹ te.
ps. lxiiij. **Q**uarto quia coad
iutor est xp̄us qui s̄m ap̄lm
opatur in nobis velle ⁊ p̄fi
cere p̄ bona volūate phi. ij.
Quinto q̄ iuuant nos virtu
tes ihsse. angel⁹ n̄r. orō ecclē
sacmēta. ⁊ m̄lta similia. **V**ia
autē vicōz ī se viceretā ap̄t
q̄nqz dura ē. **P**rimo ap̄ter f
iusticiā dei que non sunt hic
p̄cām īpunitū. vnde aug. i.
des. **E**ulisti dñe ⁊ ita est ut
pena sit sibi ois anim⁹ iordī.
Secundo q̄ est ḡ natura

eo q̄ ḡ rōnē vñ. ij. et b. i. dīfī
 finicōne virtutis dicit eē de
 terminata ratione p̄ ut sapi
 ens determinabit. Tercio q̄a
 etnū suppliciu meret̄ ap̄t qd̄
 viciosis mat. xxv. iudex dicit
 Discedite a me maledicti in
 ignē eternū. Quarto q̄ vicia
 sibi ḡrānt. puta p̄dgalitas
 auaricie. ⁊ sic de alijs. ut dīc
 phus. iij. et b. Quinto q̄ vī
 am vīcōz non adiuvant san
 cti angeli nec dē q̄ nescit pa
 trocinū prestare criminibus
 Sed qd̄ facit vicia dulcia. Re
 sponso. q̄. v. corp⁹ aiale. ha
 bit⁹ radican. multitudo delin
 quēciū. suavis mimicoz ⁊ af
 fect⁹ tepid⁹ ad ardua. d̄ p̄i
 mo dī gal. v. Caro concupiscit
 adūsus sp̄m. ⁊ sp̄s adūsus
 carnē. Et itē manifesta sunt
 opa carnis q̄ sunt fornicatō
 imundicia luxuria ⁊c. de radi
 catis habitib⁹ mal⁹ dīc phus
 ij. et b. q̄ p̄mpte ⁊ dīlectabili
 ter faciūt vicia oparia q̄bus
 difficile ē rcedere. vñ jere. xij
 si ethiops p̄t mutare pellē su
 am aut pard⁹ varietates su
 as et vos poteritis bñfacē cū
 didiceritis malū. De iij vīd
 licet de mltitudie deliquēciū
 p̄i p̄s. dicere. cū sancto sc̄us
 eris ⁊ cū p̄iso puerteris. hic
 est q̄ petr⁹ m̄t xpi discipulos
 manens sanct⁹ fuit. sed cum

ni fba p̄lariū fuit. ter x̄p̄s ne
 gavit. De iij. vidlicz d̄ suasu
 mimicoz dīc ap̄lus. ij. cor. xi
 Ipse sathanas t̄nfigurat se in
 angelū lucis h̄c fec̄ x̄po mat.
 iij. dicens. Si fili⁹ dei es dīc
 ut lapides isti panes fiāt. De
 quinto videlicet affectu tepī
 do et sensualitate remurmū
 rante ait x̄pus math. i. xxvj.
 sp̄s qd̄ p̄mpt⁹ ē. caro aut
 iirma. Quātū aut ad iij. d̄
 distinctione p̄ceptoz notādū
 fm sc̄m d̄x. i. ij. q̄. xci. q̄ lex
 q̄ntuplex ē. vna general quā
 dē nāsalit̄ cuilibet ididit rei
 ut suo creatori obediret h̄ac
 legē nulla ceratura t̄nsgredīe
 irrational. nā celū quotidie
 circūit de quo in p̄s. Statuit
 ea et̄num et in seculū seculi.
 p̄ceptū posuit et non p̄teribit
 Quatuor elementa ⁊ aues in
 ra sua nāsalia seruāt ⁊ alia si
 militer naturalia. Sc̄da lex ē
 nature. de qua ro. ij. Gentes
 que legē nō habēt naturaliter
 ea que legis sūt faciūt. hec dī
 ctat v̄tutes esse faciendas. vī
 cia fugienda. Que volumus
 ut faciant nob̄ hoies eadē eis
 faciam⁹. ⁊ similit̄ d̄ dimissio
 ne. vñ math. vii. ait saluator.
 oīa q̄cūq̄ vultis faciant vob̄
 hoies ⁊ vos facite illis. hec ē
 ei lex ⁊ ap̄he. Lex hec et ad fe
 licitatē nāsalē p̄ v̄tutes mora

Primum

preceptum

les docet venire ut patuit in
phis. Tercia e lex humana ciui
lis. qua plati seculares statu
unt. de q pū. viij. p me rges
regnat. et legū cōditores ius
sta decernūt. Quarta humana
ecclesiastica p aplos. et confis
lia ac dyocesanos et supiores
spūales tradita. de q decreto
rū et decretaliū libri pleni sūt
Quinto diuina pncipalit m de
calogo steta. de q vbi thema
Hec leges omis tūc recte sūt
cū ab eterna lege. i. a diuina ra
tione oia rite pccipiēte deri
uant dirigunt et mouēt fm
b. tho. ibidē. ¶ In decalogo itaq
exo. xx. de hoibz puidit. ut
dic. s. tho. ibidē. q. c. Sic prin
ceps reipublice puidē d3 ad
q3 spectat tria puidē m sub
dina. Prio quo se bñ habeat
ad supiore. Secdo quo bñ se
hē int iferiores ad se mutuo
Tercō quo quisq3 sit intra se
bñ ordinatus. Secundū hec
igit pncipalit. primo necessa
ria sūt pcepta ordinatia sub
ditos debite ad pncipē suū.
Primo sic q fīdilitē obediat
ei et cōtēnant inimici pnci
pis. qd dō facim? colendo eū
nō demoia. Secūdo sic ut ho
nores caute. ita q ore non in
uanū nomē eius assumatur.
Tercō q obsequijs certo die
honores. Secundo necessaria

Capitulum

primum

sūt pcepta pacē int famulos
admuticē cōseruātia. Primo
sic q p pinqs subueniam? ho
norando pntes. Secūdo ut
primū corpe nō ledam? per
occisionē. Tercō nec in psona
diuicta puta vxore vel filia.
Quarto nec in rebo p furtū.
Quinto n vbo p flm testimo
niū. Tercio necariū ē ut qsq3
deifamul? mē se pacifice rga
qd regimē null? pnceps deo
tempo facere pōt. qz interio
ra n videt. Ideo volūtas duo
bus ultimis pceptis dpestif.
ne cupiam? vxorē primi. nec
res eius. et sic satis sit pcepto
triplicis dilectionis sc3 dei p
tria primi p quinq3. et sui p
ultima duo. de? ei math. xxij
tria m genē pccipit. vidlic3 sui
dilectōz dicendo. Diliges do
minū deū tuū ex toto corde
tuo. dilectōnē pri. ibi et pri
mū tuū. dilectōz sui. ibi sic te
id ē sic te debes diligere. ¶ In i
grediendo igit decalogū notā
dum primo fm tho. i. ij. q. c.
q decalogus tanq3 capitula
qdam pcepta continet omia p
cepta alia vidlic3 legis natāl
et q scriptura et sapientes alij
cōsiderūt. Secundo notādū q
qdā pcepta fm eundē ibidē
sūt affirmatia ut illa duo. Sa
bata sanctifices. Habeas i ho
nore pntes. Alia aut negatia

ut oia alia octo fm eū. Alii
 qd tñ fm bonauen m. iij. di.
 xxxvij. est pl⁹ affirmatiuū qz
 negatiuū. ut p^mū pceptum.
 Affirmatia sp ligāt nō p sp
 id ē. nō p oī tpe et hora. Ne
 gatiua utroqz mō. Tercio no
 tandū. qz fm iosephū quicqz
 pcepta erāt i vna tabula pri
 ma videlicet quinqz alia qnqz
 erāt i alia tabula. s; qz due ta
 bule erāt continentes totū deca
 logū significabāt qz duo māda
 ta scz dilectōis dei z primi
 continerēt totum decalogū. idō
 fm aug. scqndo signatū non
 līaz pma tabula continebat tā
 pcepta pma deo fūiētia. secu
 da continebat alia septē ad pri
 mū p^mū pceptū. ¶ Est itaqz p^mū
 mandatū. exo. xx. sic positum.
 Ego sum dñs deus tuus qui
 eduxi te de terra egipti de do
 mo fuituris nō habebis de
 os alienos corā me. nō facies
 tibi sculptile neqz oēz filitū.
 dñe q ē in celo desup z q in
 tra deorsū nec eoz q sūt i aqz
 sub tra nō adorabis ea neqz
 coles. s; pceptū p^mū ē affir
 matiuū videlicet ego sū dñs
 de⁹ tu⁹. et tripliciter ē negatiuū
 vñ xps expoit math. iij. hoc
 pceptū dicens dñm deū tuū
 adorabis z illi soli fūies scz
 cultu latric. nā fm hiero. i pri
 ma pte p^mū pceptū cult⁹ latric. id

est. honor dō debet⁹. pceptū
 igit. s; p^mū continet plura pcep
 ta particularia que in. xxij. capi
 tulis sequentib; recitabunt
 quedā affirmatia z qdā ne
 gatia. Cū enī a dño dō habe
 amus tā aiām. corp⁹. et res.
 iustissimū ē ut ei fūiam⁹ istis
 et deū sic colam⁹. S; fm aug.
 mendheridō deus colit opti
 me fide. spe. z caritate. qbus
 anima deū colim⁹. Secundo
 debem⁹ colere corpe p adora
 cione. Tercō rebo p oblatōz.
 decimā. et filibus. Alia ps p
 ceptū ē negatiua tripliciter. Fue
 runt enī quidaz q coluerunt
 plures deos sine institucōne
 ymaginū videlicet solē lunā z
 filia q qd dicit non habebis
 deos alienos. alij coluerūt s; b;
 ymaginib; plures deos contē
 quos dicitur. non facies tibi
 sculptile zc. nō tñ tales colue
 runt ymages. s; ymagma
 ta. sic nos hodie vnū deū.
 alij ipas ymages adoraue
 runt. z aliqd diuinū eis attri
 buerunt. Contra quoscludi
 tur nō adorabis ea neqz coles
 vñō omis supsticiō in h; pun
 cto prohibet. Item hic pro
 hibent quedam capitalia vī
 cia put sūt mortalia. Primo
 supbia. nā dicit tho. 2. 2 q. Cxij.
 ar. v. Q humilitas appie rē i
 cit subiectionē hominis ad deū

Primum

preceptū

et eonūso supbia defectū hō
subiectionis fm scz qd aliq̄s
extollit se sup id qd est sibi
p̄fū fm diuinā regulā vel
mēsurā q̄ mensus est nob de
us. vñ ec̄. x. Supbia hominis
est apostotare a dō. vbi etiā
inobediētia notat. Secundo
phibent hic accidia quā te
det diuini obsequij.

Capitulum secundū

Circa p̄mū preceptū
particulare videlicet de
tenēda vera fide que
sub precepto cadit
mar. ulf. qui crediderit et bap
tismus fuerit salu⁹ erit. q̄ vō
nō ediderit condemnabit. Tria
p̄ncipalit ponent. Primo q̄
et q̄t credenda sint simplici
xp̄iano. id ē. n̄ h̄nt curā aīay.
nec offm docēdi publice sc̄p
turā sacrā. Secdo quō et q̄liter
credere deam⁹ credēda tercio
q̄tuplices hoīes p̄ceptū hoc
a insgrediant. Quātū ad pri
mū notādū fm tho 2. 2. q. ij. ar
viij. et fm alios doctores. qd
cuiuslibet simplici sufficit ad sa
lutē credē explicite ea que cō
tinent i simbolo ap̄loy et qd
ibi articuli omnes continent or
dinate breuiter et vtilit. Idē
circo statuit ec̄cia tales eē cre
dēdos a singulis. et addiscen

Capitulum

primum

dos eē. Et sunt numero. xij.
articuli cōsiderando auctores
eoy q̄ fuerūt duodeci ap̄li s̄
distingueno fm credita sunt
xij. scz septē d̄ diuitate. et sep
tem de hūanitate. quia fides
videt ea in quibz felicitabim
Est at̄ vita etna. vt d̄ per xp̄z
io. xvij. vt cognoscāt te solū
v̄m deū et q̄z misisti h̄iesū crī
stū. Primo igit̄ articulus r̄spī
cit vnitatē diuine essencie.
Secūdos patrē. Tercius filiū
Quart⁹ sp̄ritū sanctū. Tres
alij cōcernūt op̄atōnē dei ad
ext̄ia. q̄ ad triplex op⁹. p̄mū
nature. ibi. creatorē celī et t̄re
secundū opus est gr̄atie. Cre
do etiā sanctam catholicā san
ctorum cōmunionē remissio
nē peccatorū. et sub hijs cōtinē
tur oīa sacramēta. terciū glo
rie. carnis resurrectionē. et vi
tā eternā amen. Septē de hū
manitate sunt. Primus con
cept⁹ de sp̄u sancto. Secūdo
nat⁹ ex maria v̄gine. Terci⁹.
passus crucifig⁹ mortu⁹ et se
pult⁹. Quartus descendit ad
inferna fm animā. Quit⁹ re
surrexit a mortuis. Sext⁹ ascē
dit ad celos sedet ad dexterā
patris oīpotētis. Septim⁹ m
de venturus est iudicare vi
uos et mortuos. Mos ar b
ticulos sic scire ordinare. sic
distingueret et enumerare nō

est necessariu cuilibet simpli
ci fidei. s. sufficit et exigit pri
mo q. credat intelligat et as
sentiat i genere et iplicite om
nibz q. credit ecclia catholica.
et q. nulli articulo explicite
dissentiat et sic simplices om
nia credunt licet implicite so
lu q. maiores edunt ignu ma
iores adherent doctrine di
vine. sic em fm gg. sup iob
i. **H**oues arabat et ahne id est
simplices pascunt iuxta eas. vn
apulus i. cor. iiii. **I**mitatores
mei estote sic et ego xpi. **S**e
cundo exigit q. q. i spe agno
scat illos articulos et explici
te seu ista de q. festiuat in
ecclia in festis pncipalibz ani
vn dictho. vbi pus. ar. vii.
post tpus gratie reuelate tam
maiores qz minores tenent
habere fidem explicita d. xpi
mysterijs pncipue qntu ad ea
q. comunit i ecclia sollemniant et
publice pponunt sic sunt articu
li incarnationis vt sup. **E**t q.
vt dicit tho. vbi sup. ar. viii.
Mysteriu xpi explicite credi
non pot sine fide trinitatis q.
in mysterio xpi hic continet ut
puta q. filius dei carne assup
serit et per gram spūs sancti
mudu renouauerit. **E**t iteru
de spu sancto acceptus fuerit.
ido post tps gre diuulgate
tenent omes ad explicite cre

tenda mysteriu trinitatis. et
et oēs q. renascunt in xpo b.
adipiscunt p muocatione trini
tatis fm illud math. vli. eun
tes i mudu vniuersum docete
oms gentes baptizantes eas
i noie pris et filij et spūs san
cti hec tho. **N**ic declarat de
articulis lac. i. kunsep. tra
ctatu de erudicoe scellor. sic
Tenent mqt simplex vt i spe
agnoscat et credat articulos
seu ista d. q. festiuat i festis
pncipalibz anni. **T**enent em
tales iuxta illud qd celebrae
i festo trinitatis edere q. tres
psone in diuinis sunt vnus
deus creator omniu reru. i. c.
trinitatis seu psonaru nomie
baptizant. **I**te tenent crede fm
festu natiuitatis xpi q. filius
dei natus est ex vigne maria.
Ite circa paraseuen q. xps sit
passus p nobis mortu et se
pultus. **I**te circa pasca q. resur
rexerit et q. resurgem. vere. et
ascensione q. ascendit i celu. et
penthecosten xpm misisse spi
ritu sanctu aplis et ecclie. **Q**
vna ecclesia sit extra qua no
est salus. et vnu caput ecclie i
terris. circa corpis xpi festu q.
xps vere continet i eucharistia. et
comunit sacramentu pnie et oia
alia sacramenta in medicina a
xpi passione nob effluxa et
festu oim. scōz q. fiat finale

Primu**preceptu**

iudiciu. Resurrectio mortuo-
ru. Remuneratio bonorum in eter-
na beatitudine in regno celorum
malorum punitione in eterna dāna-
tione in inferno. et per consequens quod
bona sunt facienda. et mala ca-
uenda. **H**ec sunt quod quilibet fidelis
adultus explicito credere tene-
tur. et assensus debet esse re-
spectu omnium articulorum et crede-
re. ut primo tactu est. et appre-
hensio in specie non est nisi eorum quod
iam sunt secundo enumerata. **H**anc
autem dictorum est secundum bonauem. in
iii. de distinctionibus. xxxvii. quod si ali-
quis excusaretur de infamia seu sim-
plici a talibus credendis ex-
plicito in ecclesia hoc maxime es-
set ex ignorantia. sed hoc non
cum articuli tales sint de tam ma-
nifestis quod non possunt latere sine
culpa. **S**unt enim aliqui articuli
tam manifesti. quod nullus christianus
habens usum rationis ignorat eos
nisi omnino negligat. et contem-
nat dei cultum et salutem propriam.
et per consequens talium ignorantia
non est sine culpa. nisi forte quis
excusaretur de illorum noticia per
defectum doctoris. vel per breui-
tatem vite. post inceptum usum ra-
tionis et per imbecillitatem usus
rationis. nam propter ultimum hoc di-
citur secundo in iii. de xxv. non requi-
ritur in quolibet necessario etiam per
statu isto. quod omnes istos ar-
ticulos explicito et distincte

Capitulū**Secundu**

credat. quod deus nullum obligat
ad impossibile est. de reg. iur. li.
vi. nemo enim potest ad impossibile
obligari. et ideo si quis rudis est
qui non potest considerare quod sit
natura. et quod persona. non est neces-
se quod habeat actum explicitum de
articulo pertinentem ad naturam
unitatem et personarum trinitatem
distincte sic habet clericus literati
sed sufficit sibi si non potest homini
distinctionem intelligere. quod nec
terminos. quod credat sic quilibet
bet credit usum habens rationis.
hec secundo non tamen videtur aliquis tam
grossus utens ratione qui non
possit aliqualem manu ductionem
omnibus et exemplis ad mister-
rium trinitatis intelligendum
aptari. **D**icitur enim secundo
nisi quis excusetur propter breui-
tatem vite unde querit. **A**l-
fidozenhis in iii. suo materia
de fide in quo instanti primo homo
teneatur credere sub pena propria
conis caritatis dabilis. **E**t po-
nit casum quod puulus statim post
baptismum deferatur ad paga-
nos. et ibi moret usque ad ad-
ultam etatem. **R**espondetur quod secundum apostolum
Inuisibilia dei a creatura mun-
di. per ea quod facta sunt intellecta
conspiciuntur. **S**ed ad hoc quod aliquis
credat oportet quod prius crede-
ret visibilia et conferat illa sue
cause. **S**ed ad omnia ista exigis
tempus et etas. ideo impossibile est

per se qd aliq̄s in p̄mo instanti
 vsus ratiōis credat. null⁹ autē
 tenet ad impossibile p se. vñd
 nullus tenet credē i p̄mo in
 stanti etatis adultē. **Iudex** ei
 secularis dat iducias ad cre
 dendū in se. s̄ q̄ntū p̄cise t̄ps
 de⁹ det ad h̄mōi deliberacōez
 nullus scit nisi deus. **Ex** quo
 patet qd hoc argumentū non
 valet. iste est adult⁹ ⁊ nūq̄m
 credidit in deū ⁊ sic decedit
 ergo damnabit. **Ratiō** est. qz
 nūq̄s fuit i hora l̄ mora credē
 di. idō iudicat vt puulus do
 nec t̄pus deliberacōis fue
 rit elapsū. hoc ibi. **Dicit** etiā
 notant in h̄ q̄s excusaret pp̄
 defectū doctoris. vñd dicit
 tho. m. iij. di. xxv. **Si** q̄s de mi
 sterio incarnacōis credendo
 vel h̄mōi instructorez non
 haberet ei de⁹ ruelaret nisi ex
 culpa sua r̄maneret. vñ explis
 racō eoz que sūt de necessita
 te salutis l̄ diuinitus h̄oi p̄
 iudicet p̄ p̄dicatore fidei sic
 patz de cornelio actu. x. l̄ per
 reuelacōē qua supposita in
 p̄cāte liberi arbitrii est vt in
 actu fidei creat. **Ecce** etiā poit
 tho. 2. 2. q. ij. ar. vij. vbi recitat
 exēplū sa mosū. qd etiā refere
 vincenci⁹ i speculo historiarū
 li. xxij. c. **Clxxij.** Nam i cō
 stantinopoli qdaz laminā au
 reā iuenit ⁊ s̄b ea virū iacen

tem cū hac scripta. x̄ps nasce
 tur ex v̄gine maria ⁊ credo i
 eū sub stantim ⁊ hyrene tē
 poribz. **O** sol itē me vidēb
 p̄ tūc aut hyrena fuit helena
 mater tū filio suo scz stanti
 no impauit. **Tercio** et opoz f.
 trit quelibet simpliciter interdū
 explicite credere articulos non
 exp̄sse contentos in simbolo
 aploz puta cū ecclia cōtēnat
 aliq̄s articulū q̄ hereticos in
 certa terra. vñ fm tho. et sco.
 in. iij. **Si** sit aliqd qd creden
 dū est qd tñ omniū nō p̄di
 cat. merita s̄ apponit specialit̄
 ter in vno loco de nouo nō
 est illud necessariū simplici
 credere firmit̄. illi tanq̄s vero
 adherēdo p̄mo necessariū est
 magis illi n̄ adhēre quousq̄
 sciat illud credi ab ecclia tan
 q̄s verū. **Et** si hoc sibi stituerit
 tenet illi firmit̄ adherere. sicut
 in moralibus q̄ndo sunt alii
 caciones de aliquo peccato.
 qñ est peccatū mortale vt si
 vnus dicat expt⁹ in sciencia
 qd nō licet sic mercari. ali⁹ di
 cit qd sic tuc⁹ est sic non p̄ce
 dere quousq̄ veritas pateat
 aliūde. **Sic** dicit sco. in forma
 et directe cōcordat tho. **Et** q
 patz qd si q̄s n̄t hereticos nu
 trit nullū h̄ns doctore catho
 licū si errat in necessario cre
 dendis nō in toto excusat. qz

aut nimis cito cōtē alicui er-
ro- aut diuinū auxiliū nō in-
uocat aut suis peccatis erigē-
tibus informatōē habere nō
meruit. ut dicit almsidiorēns.

Secūdo pncipalit sciendum
est quō et qualitē credere debēa-
mus. deū colendo. Vbi notan-
dū q̄ modus fidei necessario
est debite habend⁹. videlicet
in corde p̄ ascensū in ore per
vrbū. et in ope p̄ p̄ceptō dī
erēcitiū. quo ad p̄mū dī cōden-
do in corde. Sciendū q̄ act⁹
habitus fidei est credere et no-
scere seu intelligere et firmit̄
assentire ac adherē hijs que
lex xp̄iana nobis pponit cre-
denda. et sic credere seu fides
habet duo. scz apprehensioē
seu agnitiōē. et assensū siue ad-
hesiōē. Et quidā plus habēt
de p̄mo. quidā pl⁹ de secun-
do. omnes tñ fideles vtrūq̄
habēt. et secūdū videlicet assen-
tire seu adherere ē magis me-
ritōiū q̄ p̄mū videlicet agno-
scere seu apprehendere. De p̄-
mo nōnūq̄ lēpe pl⁹ habēt lī-
tī. et dī scō ecōūso simplices
ampli⁹. p̄ illd. q̄ simplices
firmi⁹ credūt nōnūq̄ dictis
scriptis q̄ lītī. c⁹ signū est q̄
simplices sepe plus opib⁹ de-
monstrāt ea q̄ scriptura iubet
q̄ lītī faciāt. si em̄ lītī fir-
miter assentirent. et perfecte

vtrūq̄ in op⁹ erirēt. Signū enī
magne fidei est q̄n fides cor-
dis in op⁹ eruberat per opa
bona ex fide pcedētia. Signū
vero pue fidei ē q̄n modicū
redūdat in v̄tutū exercitia. Il-
la vtrūq̄ quib⁹ in sp̄ali p̄ fidē
ē assentiendū cōprehendūt i
articulo symboli ut sup̄ patu-
it. Secundo etiā erigit q̄ quis
interdū fidei p̄fiteat ore. vñ
ro. x. Corde credit ad iusticiā.
ore aut confessio fit ad salutē
vbi fin glo. Corde credere suffi-
ciat ad iustificacōē. h̄ oris cō-
fessio erigit cum q̄s in marti-
rio de fide querit qd̄ martiri-
um multi fugerunt corde cre-
dentes. h̄ ore dāpnabiliē v̄ri-
tatē negātes. vñ luc. ix. Xps
ait quī me erubuerit et me
os sermones hūc filius hoīs
erubesc. cū venerit i maiesta-
te sua. Et math. x. Qui me cō-
fessus fuerit. cōfitebor et ego
eū corā p̄re meo dic aut tho-
2. 2. q. iij. ar. ij. Cōfessio fidei ē
p̄ceptum affirmatiū. iō licet
sem p̄ liget. nō tñ p̄ semp h̄ ē
nccaria ad salutē in aliq̄ loco
et tpe q̄n scz per obmissiōē
h̄ cōfessiōis sbrakere. ho-
nor debitus deo. vel etiā uti-
litas proximis impēdenda.
puta si aliquis interrogatus
de fide taceret. et ex h̄ credere-
tur vel q̄ non haberet fidem

vel q̄ fides nō esset vera vel alij p̄ ei⁹ taciturnitatē auerterent a fide. **E**n h̄mōi em̄ talib⁹ cōfessio fidei est d̄ necessitate salutis. **I**tē dīc̄ ibi in cāu necessitatis ubi fides p̄clitāt q̄ libet tenet fidez suā appalare. ul̄ ad istructōnē aliorū fidelīū siue cōfirmacōnē l̄ ad rep̄mē dū infidelīū ifultacōnē. **S**i tñ turbacō infidelīū oriret de cōfessione fidei manifesta absq̄ utilitate fidei l̄ fidelīū nō est laudabile i tali cāu fidez publice cōfiteri. vñ mathei vii. **N**olite sanctū dare canib⁹ neq̄ margaritas spergē ante porcos. ne cōuersi dirūpant vos. **S**ed si utilitas aliq̄ fidei speret aut necessitas affit. cōp̄ta turbacōne infidelīū debz hō fidez publice cōfiteri fm̄ illud matth. xv. **S**inite illos scz turbati cecī sūt ⁊ duces cecorū. **h**ec ibi. **S**i q̄reres tenet ne aliquis sub p̄cepto martiriū subire p̄pter xp̄m. **R**ndet tho. q̄dli. iiii. q. x. ar. ij. illd̄ qd̄ hic querit nō cadit absolute sub p̄cepto id ē nō ē p̄ceptū absolute sic honorare parentes. s̄ cadit sub p̄cepto fm̄ preparacōnē animi id ē in cāu. sic scz q̄ hō habeat animū preparatū ad faciendū illd̄ qd̄ debitu reddidit ex aliq̄ cā occurrente. **C**ū em̄ opus eēt ⁊ h̄ exigeret

salus aliorū hō debet esse paratus ad hoc faciendū. p̄ hūc nāq̄ modū sustinere martiriū ap̄t xp̄m cadit sub p̄cepto q̄ scz hō debet habere animū paratū ut p̄us p̄mittet se occidi q̄ xp̄m negaret vel mortalit̄ peccaret. **E**t sic etiā relinq̄re p̄pria bona cadit sub p̄cepto q̄ deberet esse parat⁹ anim⁹ xp̄iani magis sustinere rapinā bonorū suorū q̄ cristū negare. l̄ mortalit̄ peccare. **D**e hoc tñ multū secū cogitaret ⁊ ad p̄ncipalia d̄scendē an hō pot⁹ veller tali vel tali horribili morte plecti q̄ fide negare ul̄ mortalit̄ peccare. cauere debent simplices p̄serti ne seip̄os cogitādo l̄ alloquēdo tēptent. sufficit em̄ in gñe de hoc h̄re bonū ap̄positū et sperare in dī gñā q̄ bñ acturi essent si nccitas adueniret. in necessitatis ei articulo multi p̄us etiā in fide exigui re p̄ti sūt diuino assistente auxilio martiriū aiosissime tollerasse. vñ tho. q̄dlibe. i. q. viij. dīc̄. **C**ontritus tenet in generali vel le pati magis q̄m cūq̄ penaz q̄ peccare. **I**deo Anselm⁹ libro de similitudinib⁹ dīc̄. q̄ aliquis debet magis eligere esse in inferno sine culpa q̄m in paradiso cū culpa q̄ innoceus in inferno non sentiret

penā et peccator in paradiso nō
gauderet de gloria. Et q̄ con
tricio non pōt esse sine carita
te p̄ quā oīa dimittunt peccā.
Et caritate enī pl⁹ hō diligit
deū q̄ seipm. peccare autē est
facere cōt̄ deū puniri autē
est aliquid pati cōtra seipm
vñ caritas hoc requirit ut quā
libet penā hō contrit⁹ p̄ligat
culpe. S; in sp̄ali descendere
ad hāc penā ē ad istā non te
netur. q̄m̄mo stulte faceret si
quīs seipm ē aliū sollicitaret
sup̄ h̄mōi p̄ticularib; penis.
Manifestū est enī q̄ si c̄ dele
ctabilia plus mouent in p̄t
culari cōsiderata q̄ in cōmuni
Ita tribilia plus terrent si i p̄
ticulari cōsiderent. Et aliq̄ sunt
qui i minori tēptacōne nō ca
dūt q̄ forte i maiori caderent
Sicut aliquis audiens adul
terū no incitat ad libidinez.
sed si p̄ cōsideracōne descendat
ad singulares illecebras ma
gis moueret. Et similē aliq̄s
non refugeret pati mortē pro
xp̄o. S; si p̄ cōsideracōz descen
deret ad cōsiderandū singulas
penas magis retheret. et idō
descendere in talib; ad singu
laria est iducere hominē i tēp
tacōne ⁊ p̄bere occasiōē pec
candi hec thomas. Vñ autē
quis possit effici martir sine
morte. Respondetur q̄ sic sex

mōis. de tribus dīc̄ bern. tri
plex est martiriū sine sangui
ne. sc; paritas i v̄tate quā
habuit dauid. largitas i pau
ptate quā exhibuit tobias
et vidu. et castitas i iuuentu
te q̄ v̄sus est ioseph in egip
to fm gre. enā triplex est. vñ
delicet paciētia aduersorū vñ
dīc̄ sine ferro mātires eē pos
sumus si paciētiā veracit̄ in
aio custodim⁹. Cōpassio affli
ctorū. vñ dīc̄ oīs q̄ dolorē ex
hibet i aliena nēcitate crucem
portat i n̄te dilectio inimico
rū vñ dīc̄ fere stumelias odi
entē diligē martiriū est in oc
culca cogitacōe. S; q̄rit an
habēs caritatē imp̄fectā pos
sit sustinere mātiriū hāc que
stionē mouet sanct⁹ doctor
qd̄ li. iij. q. xxiij. s; hac forma
vñ aliq̄s absq; p̄fecta cari
tate possit se ad martiriū of
ferre h̄ndet in opib; virtu
tū duo sūt attendenda. sc; illd
qd̄ fit ⁊ mod⁹ faciēdi. Contin
git autē idē fām qd̄ fit fm ali
quā p̄fectā caritatē fieri et nō
solū ab habēte puā caritatez
s; et a nō habēte v̄tutē sic ali
q̄s nō habēs iusticiā pōt fa
cere aliqd̄ op⁹ iustū. s; si attē
dim⁹ ad modū faciēdi is q̄
nō habet v̄tutē nō pōt opera
ri sicut ille qui habet nec ille
qui habet paruum sicut ille

qui habet magnā qui opat
faciliter et pmpie et delecta
biliter quod non facit ille q
caret virtute vel qui puam
habet. Sic ergo dicēdū est q
hoc op⁹ qd ē offerre se mar
tiro ē et martiriū sufferre. pē
facere non solū caritas perfe
cta. **Iuxta illud io. xv.** Maio
rem caritatez nemo habet ut
animā suā ponat pro amicis
suis. h etia imperfecta caritas.
unde glo. sup illud ps dilexi
mandata sup aurū et thopasi
on dicit minima caritas pl⁹
diligat dei legem qz milia au
ri et argenti et eadem ratione
qz oia tēporalia. Et qd pl⁹ est
ille qui caret caritate se offer
re pē martirio et sufferre fm
illud. i. cor. xiiij. Si tradidero
corpus meū ita ut ardeā cari
tatem aut non habeam nihil
mibi pdest. Sed caritas pfe
cta hoc facit pmpie et dele
ctabiliter ut patet de lauren
cio et vincencio qui in tormē
tis hilaritatē ostenderūt. hoc
aut non potest facere caritas
imperfecta ē et ille qui carita
te caret. hec tho. Sed an expe
diat imperfecto se subicere spō
te martirio hūdo q nō diu
nitus sit motus h i cautū ē Et
tales i magna mltitudine re
periūt fidē negasse ut pz per
eusebiū li. vi. eccl. his. c. xxx.

tercio exigē ut fidez quilibet
fateat ope si vult ad vitā in
gredi et meritorie agere. nā fi
des sine opibus mortua ē ia
cobi. ii. Et si vis ad vitā igre
di. serua mādata. vbi thema
Tercio pncipalit videndū
est quot genera hominū pre
ceptum de fidei trāsgrediunt
Sūt aut qnqz. Primo fidē ad
discere negligētes. nā i decre.
per aug. de cōsecta. di. iiii. Sta
tutum est q parvini tenentur
filios docere symbolum apo
stolorum Et ratio est. qz ibi ea
vel paulo plura continent qz
quilibet edere teneat et ordi
nate ibi articuli ponūt et me
morie facilius imprimunt te
nentur inquā discere nescien
tes nisi excusaretur ut supra
imbecillitate ingenij carētia
doctorū aut appinquitate pu
encie. Secundo in fide dubi
tantes. Nā tales dicunt herē
tici q dubitant de fide catho
lica ut patet autoritate extra
de hereticis li. v. **Ubi dicit m**
dubius in fide infidelis ē nec
eis omio credendum est qui
fidem veritatis ignorant hec
ibi. nō credendū dicit appa
tus id est testimoniū eorum
non recipiendum. Et patent
illa de thoma. io. xx. cui xpūs
noli eē incredul⁹. h fidel. vñ et
didim⁹ dī. ido q dubitavit

Primum**preceptū**

Ratione et pater. q: dubitās
 nō ē in fide. eo q: nō assenciat
 alicui articulo certo l' omibz
 Et qui nō ē in fide est q: fide
 fm illd mat. xij. et luc. xj. Qui
 nō est mecu cont me est. Sic
 apli fuerūt tēpore passionis
 xpi. licet cōfirmati fuerit i ad:
 uentu spiritū sancti. nā glo. su
 per illd ps. Ego cōfirmauī co:
 luninas et dīc. Apls q: passi
 one tūbauerunt. Idē dicere
 videt beatus aug. l'ans exp'sse
 li. de origine. Ad venatū ubi
 dicit latronē bene de xpo et
 aplos male dī xpi diuinitate
 sensisse. Tercio p'sumptuose fi
 dei articulos scrutari volētes
 Sicut aug. an cōuerſionē fe:
 cit. cont illud eccl. iij. Alciōza
 te ne queſieris. et forciōza te
 ne scrutat' fueris. et q: scruta
 tor est maiestatis opprimeſ:
 a gl'ia. vñ ter. fidem scrutari
 p'sumptuose temeritas ē. credē
 pietas est. noscere vero. vira
 eterna ē. **Q**uarto fide ore
 negātes licet corde teneāt ta
 les mortalit' peccāt. ut s: paru
 it. quales fuerunt. Nicodem⁹
 ioseph ab aromathia. et mul
 ti pncipes iudeoz in xpi cre
 dentes s: ne ex synagoga eice
 rentur eū nō facientes. de quibz
 habet. io. xij. peccauerunt
 enī mortalit' dicit ibi nico. de
 lira. q: pncipes erant q: plus

Capitulū**tercium**

tenebant fide astruē. et quia
 erat de nēcitate salus xpi cō
 fateri ibi. et ut ibidē dicit. di
 legerunt gloriā hoim magis
 q: gloriā dei. **M**ā ut dicit tho.
 2. 2. C. xxxij. quādo quis gloriā
 suā p'fert testimonio dei hē
 cont p'fatos pncipes dicitur.
 Similiter et pe. ter peccauit
 mortaliter negando xpm ut
 pbat tho. in quodlibet. suis.

Quito heretici et ipis cre
 dentes. eoz defensores. rēp:
 tores et fautores. Omēs isti
 qnq: et sunt ex cōmunicati. qn
 viciū eoz i aliq: actū extiorē
 publice ul' occulte p'grediūt
 ut plura uia exp'sse dicunt.

Tercium capitulum

Ecūdo spes cadit
 lb p'cepto ut dicit. s.
 tho. 2. 2. q. xxij. ar. j.
 vñ iere. xvij. male
 dicit' q: cōfidit in hoie et poit
 carnē brachiū suū. et a dño
 rēcedit cor ei'. vñ spe etiā colit
 deus corde. q: p'cedit ab ha
 bitu i fuso. **E**st aut spes ut a
 dicit mgr m. iij. di. xxvj. certa
 expectacō fuisse beatitudinis re
 niēs ex dei grā. et mentis p'ce
 dentibz. **H**ic aut tria pncipali
 ter sūt videnda. **P**rimo q: pnci
 palit' sperare et appetere de:
 beamus. **S**ecundo quō s: hoc
 mandatū excedāt disperātes.
Tercō quō p'sumentes. **C**irca

primum per intellectum habere spei
et exercitio eius actus est sciendum
quod actus huius secundum virtutis est con-
fidere firmiter vel certa confidentia
quam quilibet debet habere quicquid in
actu huius spiritus in habitu de hoc quod
eternaliter saluetur quod confidentia
debetur imitari ex una parte super di-
uinam gratiam et misericordiam cuius
debetur confidere quod ipse saluabitur et ex
alia parte super propriis meritis quod
ad hoc vult habere gratiam adiutricem
debetur ei firmiter apponere in corde
suo quod peccata vitando et bene vi-
uendo velit mereri vitam eternam
quod si hoc proposito esset magis pro-
suptio quam spes huius sunt quod confi-
dunt facere quod saluabuntur et tamen ni-
hil facere volunt et dimittunt per sa-
lute sua. **I**lla autem quod sunt speranda
et desideranda quod non possumus
virtute propria consequi debemus ea pe-
tere a deo. Et ista sub numero septem
tuplici enumerantur bene. vtiliter
et ordinatissime mat. vi. in ora-
tionem dominicam in qua secundum theodosium 2. 2. q.
lxxxij. ar. ix. Inuocamus prius
deum in memorando quod est quod pat-
ris nostri puta fidelissimum. piissimum.
diligentissimum. sumum. et prudentissi-
mum prius in qua creatione. guber-
natione. reformatione. gratificatione
et glorificatione si ubi est in ce-
lis specialiori effectu. et summa
possessione. Primum igitur dicitur
pater noster. ut nihil diffidamus. Se-
cundum ad deum in celis. ut cor

forsum habeamus. per hoc septem per
ordinem petimus. ubi hic est ordo
ita et dignitas septem bonorum
petimus ei prius. Sanctificetur no-
men tuum. i. honorificetur et laude-
tur. ut memoria tui nominis quod
deus noster et pater diceris semper et
ubique in reuerentia habeatur. et
hoc in cunctis operibus principaliter
debemus intendere et perfectius
finis fiet in patria ubi memo-
ria eo secundabitur. intellectus uni-
et et voluntas amore amplexa-
bitur non autem sic petimus secundum augustinum in
sermone domini in monte quod si non
sit sanctum nomen dei si ut san-
ctum habeatur ab hominibus. i. ita
innotescat illis dominus ut non
estimant aliquid sanctum quod ma-
gis offendere timeant. si quod per-
fecte in nobis sanctificari non prius
nomen patris nisi in patria tanto lo-
co. ideo dicimus. Secundo adueniat
regnum tuum. Est autem sola debita
via ad hoc regnum ut voluntas
dei impleatur quod preceptis inno-
tescit clare. Ideo. in. dicitur fiat
voluntas tua sicut in celo et in terra.
ad hoc autem precepta continuanda me-
ritorie necessarium est pauper et subdi-
um tam copiosius quam aie quod peti-
mus. in. dicens panem nostrum quoti-
dianum etc. et hoc in. beata positia
fides sunt liberationis a malis. quod
si ita. primum et pessimum est culpa
preterita. quod quod dicimus. dimittite
nobis etc. teneamus ei ad peccata eterna.

ad irā dei et ad multa alia mala sustinenda. secundū est futurū malū. i. qd incidere possumus. inclināte temptatione. cōtē qd dicim⁹. et ne nos inducas i temptationē. Ultimo petim⁹ libera nos a malo. per ne scz et ab omī qd pōt impedire fructū dei. Amen id est. fiat optam⁹. **S**ed notādū. qd orō qnq; ē in pcepto fm̄ tho. dñis locis. ut in. iij. di. xv. et. 2. 2. q. lxxxiij. Primo ad horas canonicas tenent mīstrī ecclie. qz medij sunt int̄ deū et populū. qz nutriunt a populo. et qz ad eucharistie sacramentū debēt eē dispositi ampli⁹. vñ bñficiari et in sacris constituti. et religiosi p̄fessi ad horas tenent scdo qlibz tenet inter dū p se orare. et sibi procurare boā spūalia. q nec marie virginidata sunt sp̄ sine orōne. p̄fissi tñ ad hoc tūc aliqs tenetur. qñ aliquis graui⁹ tēpatur. nec alit̄ pōt adiuuari. Tercio pro primo in cāu sue nēcessitatis. quo p aliū non uiuaretur in tēptationibz suis in mōtalibz me sciēte h. et cū nec se alio mō uiuare posset. Tūc ei locū hz illd ambro. pascere fame scz spūali morientē. si nō paup̄si occidisti. h. h. difficile est scire. Quarto dñicis diebz et in festis p̄cipuis ad

ad mādū se mīstris ecclie. h. finaliter tho. sup. iij. di. xv. **Q**uinto qñ qz vult aliqd orare. Sexto si satisfactōz i penitēcie sacramēto p orōz rēp̄it p se. Septio si satisfactōz orationū pro alio p̄misit. Octauo ex bñficio recepto i elemosina spūali ul corpali. p dāte bñficiū. h. paupes pro diuinitibz a qbz elemosinā recipiūt et diuites p clero. a quo sermone et sacramēta recipiunt nisi aliūde refundant. Defati aut vltimi quatuor modi sūt saltem debiti. et si nō pcepti semp quo ad om̄s. Cōtē hoc mādātū sp̄ei excedit. Primo p desperātes. **U**bi sciendū fm̄ tho. et bonauē. sup. ij. cā finē qd desperatō nō est semp p̄cām in sp̄itū sanctū. Aliqñ enī qd desperat fm̄ bonauē. ex pusillanimitate. ita qd in ipa desperatōne nō vult oplacētia h. dolet et renitit cōtē ipaz et sic nō est in sp̄itū sc̄m. qd ex tali desperatōne nō piciūt homo i pfundū. pōt enī hoc ex vehemēti demois tēptatōne puenire. vel aliquando ex naturali ihermitate. ut ex mania ut crebro attingit r̄pire i semis. vñ bonauē sup. ij. di. desperat aliqñ qd ex pusillanimitate. ita qd i ipa desperatōne n. vult oplacētia h. dolet

et renitit q̄ ip̄az et sic nō est peccatū in sp̄itū sanctū. hec insecūdo dī. xliij. Est alia de: speratō q̄ q̄s desperat diffīnī tue abscondēs se q̄si a facie dī uīne misericordīe fm̄ q̄ cayn fecit qui dixit a facie tua eicis me hodie ⁊ h̄ simplicit̄ ē peccatū in sp̄itū sc̄i q̄ ē in cōtumeliā dīuīe misericordīe cui suā p̄fert inīqtatē sic ait cayn maior est inīqtas mea q̄z ut veniā merear. Ex h̄ tñ non iudicat̄ infidelis. aut q̄ talis bñ sentit d̄ alijs. ⁊ male d̄ se aut certe q̄ nō estimat deū misereri velle. Et tale pccm̄ in sp̄itū sanctū sp̄ habz cūctam maliciā p̄ eo q̄ qui sic desperat in tali culpa vult vitā suā finire. vñ tales desperatissimi fr̄q̄nt̄ sibi inferūt mortē. Et t̄ho. dīc q̄ desperatō inq̄ntū desperatō ē sp̄s pcc̄i in sp̄itū sanctū q̄ non puenit ex hoc q̄ aliquis neget remissionē peccatorū. s̄ remissionē peccatorū quā fieri credit ut liber⁹ vacet pcc̄is sponte a se abiciē dū nō vult tēdere in h̄ q̄ remissionē peccatorū consequat̄. Causā at̄ q̄re desperatō est peccatū fm̄ t̄ho. vbi prius. Quia oīs mor⁹ appetitū cōformit̄ se habēs intellectu falso est fm̄ se mal⁹ ⁊ eōuerso bon⁹ de vō de deo estimato. Sed

circa deū vera estimatō intellectus ē q̄ ex ip̄o puenit hōi salus ⁊ venia peccatoribz datur fm̄ illd̄ ezechiel. xviij. nolo mortē peccatoris s̄ vt conuertat̄ ⁊ viuat. Falsa at̄ opinio peccatorū est q̄ hominī peccatori penitenti veniā denegat. vel q̄ peccatores ad se nō cōuertat per grām iustificante. Et ideo sicut motus sp̄ei qui cōformiter se habet ad estimationē veram est laudabilis ⁊ virtuosus. ita opposit⁹ mor⁹ desperatōis q̄ se habet cōformiter estimatōi false de deo ē viciōsus ⁊ pccm̄. **S**ecundo peccant q̄ sp̄em presumētes. vbi notādū fm̄ bonā uenturā. Q̄ p̄sumptio duplex est. vna ē de meritis. alia d̄ impunitate. Prima est q̄ q̄s de meritis suis p̄sumit et ē superbie. Secunda est qua q̄s presumit d̄ impunitate dāna totū dīuīe misericordīe ⁊ auferēs ei omīo rigore iusticie et hoc est peccatū in sp̄itū sanctū. q̄ claudit viā ad gratiam et ad culpam aperit. Et fm̄ t̄ho. presumptuosus non peccat ex hoc q̄ misericordiā dei m̄m̄is magnū arbitrat̄ cum sit infinita. s̄ quia iusticiā eius cōtemnit ⁊ in hoc etiam misericordīe derogat abutens ea ac si non esset iusta

Primum**preceptū****Capitulum****quartū**

Et ut dicitur 2. 2. q. xxij. ar. ij. presumptio. id est peccatum est quod si falsum est quod deus penitentibus non indulget sed quod peccantes ad penitentiam non reuocat. ita falsum est quod in peccato perseverantibus remissio concedatur et a bono opere cessantibus gloriam largiatur cui estimacioni conformis se habet presumptiois morus. et id est presumptio est minus peccatum quam desperacio quanto magis est propius deo misereri et percere quam punire. propter eius infinitam bonitatem. Illud ei sum se conuenit deus. sed autem propter peccata nostra. unde peccare cum proposito perseverandi in peccato sub spe remissionis ad presumptionem pertinet. et hoc non diminuit sed auget. **P**eccare autem sub spe remissionis quandoque precipiente cum proposito abstinerendi a peccato. et penitendi de peccato. hoc non est presumptionis sed hoc peccatum diminuit. quod per hominum videtur habere voluntatem minus firmam ad peccandum. **I**deo magister dicit. li. ij. di. xxij. quod ad minus peccauit quod sub spe remissionis peccauit. hec the. **C**aveant hic prius inordinatam spem in quodam sanctos ponentes qui fuerunt beate barbare. katherine. et similibus qui licet bene faciunt hijs fruendo. videant tamen ut spem suam cum executione dei vocacionum et in adiutorio roborent. **S**ecundo caveant spem in hominem aliquam in

mis ponentes sic faciunt parentes in deum propter liberos. negocia et opera quod precepta dei actitates. contra quas dicitur habere. xvij. **M**aledictus qui confidit in homine. et ponit carnem brachium suum. et a domino recedit cor eius. **C**aveant tertio penitentia peccatantes. et sic sperantes tandem conuertere in fine quod difficile est non impossibile propter sex. videlicet propter infirmitatem versus rationis et voluntatis tardantem. propter dolorem mentem impedientem propter habitum viciosum ad mala inclinantem. propter timorem mortis naturam terrentem propter familiam relinquendam per strepentem. et demonem temptantem. **T**ertio peccant quod hoc preceptum oratione dominica et symboli apostolorum non addicentes. quod ibi continentur speranda.

Capitulum quartum.

Tercio dilectio dei cadit sub precepto quod sibi fruire debemus. de qua dilectione primo videbitur quod stricte precipitur. et quod necessaria est. **S**ecundo quod utilis. **T**ertio quod cadat sub precepto. **Q**uarto quod rationabiliter et cur precipitur. **Q**uinto quod in omni conscientia peccet. **Q**uam ad primum quod stricte precipiat. dei dilectio per plura. **N**am exo. xx. deum diligentes et deum odientes

terribilis pena iudicis ⁊ p̄ceptū p̄mittit cū post p̄mū p̄ceptū immediate addit. ego sū dñs dñs tu⁹ foris zelot⁹ v̄ sitans iniquitatē patrū ⁊ filios in terciā ⁊ quartā generacōez eoz q̄ oderūt me. ⁊ faciēs mīsericordiā in milia his q̄ diligunt me ⁊ custodiūt p̄cepta mea. Oia ps vt di. tho. 2. 2. q. c. viij. h3 v̄itatē d̄ peā spali q̄ filij puniūt q̄ sūt aliqd̄ pentū et sic de cōgnis q̄ sepe viuūt usq; ad q̄rtā gnacōz scdo fm m̄grm m. ij. di. xxxij. h3 v̄itatē de filiis ⁊ agnis inuitābo p̄cā pentū. S3. iij. nūq; itelli: gīt q̄ fili⁹ ⁊ ali⁹ puniat pena culpe ⁊ eterna p̄ p̄cō alteri⁹. Scūda ps p3 q̄ sepe tota terra vna meli⁹ h3 p̄ p̄cō i caritate hoīe vt p3 de ioseph dauid abrahā ⁊ d̄ helia celū ap̄iente ad pluendū. Itē ne cessitas oñdit deu. vi. vbi sic d̄ diliges dñm dū tuū ex toto corde tuo ⁊ ex tota aia tua et ex tota fōntudie tua. mat. xij. Addit ex omī mēte tua. Erūtq; v̄ba hec q̄ p̄cipio tibi. hodie i corde tuo ⁊ narrabis ea filiis tuis ⁊ meditaberis se dēs i domo tua ⁊ ābulans in itinē dormiēs atq; cōfurgēs. ⁊ ligabis ea q̄ signū i manu tua erūtq; ⁊ mouebūt añ oculos tuos scribesq; ea in limie et

ostijs dom⁹ tue n̄ tñ dñt ad l̄rāz dñe glo. i manu corpali ligari s̄ spūali. i. m oī ope aduūgi. idō d̄ q̄h. Alias sic phari sei facerem⁹ si in maib⁹ corporeis ea d̄ferem⁹ nec scribē ad l̄rāz i liminib⁹ ⁊ ostijs d̄z s̄ m oī egssu ad op⁹ dñt suari. nā fm tho. dilectio dei ⁊ p̄ri d̄z rē r̄gla oīm huānoz act. Itē mat. xxiij. Erūs sine veste caritatis licz i nupcijs sit ecclie q̄ ad fidē tñ ligans maib⁹ ⁊ pedib⁹ p̄ciat i tenebras exteriores vbi erit flet⁹ ⁊ stridor dē cū. Itē. j. cor. xiiij. oñdit q̄ n̄lla eloq̄ncia nec scia. nec miracula. nec elargiō elemosinā rū nec passio valz sine caritate. Si mōt liguis hoīm loqr̄ et āgeloz caritatē at n̄ habuerō fctis sū velut es sonās ⁊ cū balū timēs. et si habuēo p̄phetiā ⁊ nouim mīsteria oia scz sc̄pte ⁊ omne sciaz. ⁊ si habuero fidē ita ut mōtēs tñsfē rā. caritatē at nō habuero nihil sū scz q̄ vita caritatis careo. et si distribuero in cibos paupū oēs facultates meas. et si d̄diero corp⁹ meū ita ut ardeā caritatē at n̄ habuēo nihil n̄ p̄dest. Itē. j. cor. ult. si q̄s n̄ amat dñm ib3 xp̄z sit anathe ma scz maledict⁹ fm glo. q̄ maledicet in iudicio illa maledictione d̄ qua mat. xxv.

Primum

preceptū

Capitulum

quartū

qz malediceſ in iudicio illa
maledictione d q math. xv.

Ite maledicti in ignē etnū.

D qm valis vō ſit dei dilec-
tō patz ex ſeptē. **P**rimo fi-
liū dei aſſignat caritas. qz miſe-
re⁹ ſpiritu filij ſui. in q dāma-
m⁹. **A**bba p^r. ro. viij. 7 gal^l
iij. et. 10. 1. **O**edit hijs q eū re-
ceperūt p^ratē filios dei fieri.
qui cōdunt i noīe ei⁹. nā cari-
tas peccatorē de iſtma diſta-
cia i quā cecidit per mortale
peccatū a deo in qua ſuit in
regione longiqua filius p^rdi-
gus eleuat ad vniōnē cū pa-
tre celeſti hoc em gratie offi-
ciū ē dic **A**ltere⁹. ij. de mirabi-
li ſcientia dei. **S**ecūdo facit me-
reri quolibz ope moraliē bo-
no vitā etnā. aut ei⁹ augmen-
tū qz ſi filij 7 heredes vt dici-
tur gal. iij. et ro. viij. **T**ercio
facit qz p modica boā ſpalia
in caſu p^ro deo data 7 ſic de
alijs tantū meret. qz qntū ali-
us p multa temporalia data
vt patz de vidua cū duobus
minimis miſſis i gazophilaci-
um luc. xxi. q xpi teſtimonio
plus qm omnes miſit. **E**t de
ſancto petro q licz modicum
reliquerit cū ait math. xix. ecce
nos reliquim⁹ omia 7 ſecuti
ſumus te. qd ergo erit nobis
Rndit amen dico vob^z. cen-
tiplū accipietis 7 vitā etnāz

poſſidebitis. nō tñ vt dic ſu-
per eodē gre. qntū ſi ex qnto
id ē ex qnta caritate qz dat
deus ponderat tūc ſc^z quādo
non adest facultas exterior.
Quarto facit interdū nichil
habentē d boīs exterioribua
tñ mereri de p^rmio eſſenciali
qntū ali⁹ meret qui multum
dat vt patz in eo videlicet. q
in paupertate eris ex magna
caritate vellet dare centū flo-
renos 7 nō pōt dare tñ i ca-
ſu pōt mereri. ſic qui centum
florenos dat. **E**xēpli grā pau-
per nihil hñs i caritate tñ exi-
ſtens vt duo quo ad gradū
qui pfectū animū habz dan-
di alteri mēdico decem floze-
nos tñ meret de p^rmio eſſen-
ciali qntū diues ex equali ca-
ritate dans actū. x. florenos.
ſecund⁹ tñ p^rmū accidentale
habebit qz gaudēbit d eo qz
voluntatē dādi habuit 7 qz
dedit 7 paup mēdic⁹ p eom
tercedet ſi h modice ſit iſpe-
ctu eſſencialis p^rmij. qd erit
de creatore ſi pbat ſentēciali-
ter. ſ. tho. i. ij. q. xx. ar. iij. **Q**ui e-
ro impetrat 7 meret ſciendaz
magnā in p^ria 7 gaudiū. **S**ic
qz ſi ſimplex vetula i caritate
decedit q habz caritatē ut qua-
tuor. **E**t m^g i theologia ſi de-
cedit in caritate vt duo. vetu-
la lēbit clariozē 7 pfectiozē

scienciā de vīsis ī deo q̄z theo-
logus licet de hītibz scientifi-
cis acq̄sitis m̄gr pl⁹ habitu-
rus sit de scia. s̄ hoc modicū
est respectu scie d̄ deo īmedi-
ate h̄nde **R**acōz assignat tho.
in p̄ma pre. q. xij. ar. vi. quia
magnitudinē caritatis vīe se-
quūt in p̄ia magnitudo lūmīs
glorie. ⁊ magnitudinē lūmīs
glorie sequūt īntimior unio
et vīsiō dīne essencie. ⁊ q̄nto
īntimior videt deus ⁊ vnit ali-
cui intellectū tāto plā ⁊ m̄te
h̄ sciet q̄s ea q̄ relucēt ī dō
et p̄ d̄ns maior delectacō seq̄-
tur et mai⁹ gaudiū. **C**aritas
enī finū cordis p̄mo apit id
f est capacōrē reddit. **S**exto
caritas fac q̄ diligentibz deū
oīa coopant ī bonū. ro. viij
hīs celū est p̄mū īfernus a
pccis phibitorū ⁊ similiter
lymbet purgatorū. bona tpa
sustentamentū ⁊ oīs aduersi-
tas lūcz p̄ paciētie meritum
q̄ dīc gre. nulla nocebit ad-
uersitas si nulla d̄nef īīqtas
nulla enī prudenti p̄t adesse
mala fortuna. q̄ vt dīc boe.
de sola **E**n p̄tate eius est ad-
uersis bñ vti vt p̄speris. **S**ep-
tīmo ī vīa fac omē op⁹ leue.
iugū ei īq̄t x̄ps meū suaue
est ⁊ on⁹ meū leue math. xj.
p̄mo finis p̄cepti ē caritas. i.
g thimo. i. **T**ercō q̄liter cadat

dilectio dei sup oīa sub p̄cep-
vidēdū est. vbi notādū put
elicit ex varijs dīctis scz tho.
et aliorz videt q̄ triplicē dile-
ctio dei ītelligit p̄ p̄ceptū. **O**z
mo placabilis seu fauorabilis
Scdo ordiabilis. **T**ercō app-
cabilis. **O**z debet diligē pla-
cabilis sup oīa sic q̄ vlt deo
bonū ⁊ cōplacētā ī h̄ h̄as si-
ne r̄lacōe ip̄i⁹ ī qd̄cūq̄ aliud
bonū. **O**z ē ī intellectu notan-
da sūt aliq̄. p̄mo qd̄ sit diligē
h̄n. fm̄ p̄m ī r̄thorica. est ali-
cui bonū velle ut diligē h̄oīez
ē sibi bonū velle. scdo qd̄ sit
h̄oī bonū. **R**n. p̄hs. i. et h̄. et. x.
Felicitas sua v̄tutes ⁊ scie. ⁊
hec nūq̄z obsūt sibi q̄ntū ē de
se similis ⁊ bona t̄palia ⁊ ma-
la pene deseruētia ad v̄tutes
Tercō nota q̄ duplex ē dile-
ctio nī h̄oībz. qd̄a cupiscētie
q̄ utilitatis n̄re gr̄a ē puta cū
aliq̄s diligit aliquā rē ap̄t se
diligētē ⁊ sic diligitur a finū.
caprā. cibū ⁊ filia. q̄ vtilia no-
bis ad honozē. ad delectacōz.
vt ad modū n̄m ⁊ talī dile-
ctōe diligit h̄o se p̄ncipalit̄ n̄
alio. alia ē dilectō aīcie puta
cū q̄s diligit aliq̄z h̄oīez. ap̄t
ip̄z dīlēm h̄oīez ut cū q̄s vidz
aliq̄z sapiētē. v̄tuosū ⁊ h̄oī ⁊
sibi ista vult iēē ⁊ cōplacē i eis
diligit eū dilectōe aīcie. q̄to
nora q̄ ap̄t deo nichil bonū

est nisi id quod ipse est videlicet quod
 est omnipotens omni sciens mi-
 sericordissimus paciēssimus
 diuissimus et filia nostra ieiunare
 orare vultes acquirere vicia
 vitare non sunt deo bona licet coram
 nobis et sint honorifica quia bo-
 non nostrorum non indiget si nobis pro
 fata bona sunt et pro ea coram nobis
 glorificat per quod in celis est. ex quo
 patet quod sit deus super omnia dilige-
 re quia sibi bonum velle videlicet
 meditari velle complacencia ha-
 bere quod est omnipotens sapien-
 tissimus optimus et similia. Et
 sic amamus secundum amoris vide-
 licet amicitie non propter aliud
 nec relatiue ad aliud non autem
 diligere debemus eum primo amoris
 re scilicet concupiscencie videlicet
 ut velimus sibi bonum miseri-
 cordie quod nobis dona dat quia
 tunc nos primo diligemus. unde
 bernardus libro primo diligendo deum absque
 intuitu primo diligendum est deus verus
 enim amor in seipso contentus
 est et ita licet deus sit absque in-
 intuitu primo diligendus non tamen
 absque primo diligere unde quan-
 to quis purius diligit deum propter
 se et quanto minus habet respec-
 tum ad se diligenter tanto deo
 dilectio plus placet et ampli-
 us homo meretur. Ratio autem quare
 sic diligere debemus deum propter
 se est. Prima quia nisi sic tunc
 non diligemus eum nobilio-
 ri

modo quam diligimus equum asinum
 et quibus bonum volumus
 propter nos. Et in naturaliter
 mater filio vult bonum sepe si-
 ne omni respectu utilitatis propter
 ut matrem quo filius iuueis mo-
 reretur ergo primo tenemus deo. Item
 idem patet in amicis veris ad
 quos exigit ut non diligant uti-
 litatis aut dilectionis gratia
 sed amicum propter se. Item ex-
 perientia est quod quis diligit propter
 se eum quem nunquam videbit ultra
 mare existens. ut si audis de
 probato milite in armis et virtu-
 tibus vis sibi bonum et compla-
 cencia habes in eo licet nulla
 utilitas tibi inde sequatur. Cur
 ergo non diligemus deum propter se
 sine omni respectu ad aliud ab
 eo. Ex quo patet quod multum me-
 rentur qui dei perfectiones
 sepe meditando considerant et cor-
 de sibi in hoc complacent. Optimus
 enim actus est diligere deum. Nunc
 querit primo an deum diligere
 possim ut deus mihi vitam eter-
 nam seu celum respondeat non si per
 plura opera alia deo vivere pos-
 sumus propter vitam eternam. Nam dis-
 ferunt seruire deo et diligere
 hic genus et species. unde opera bo-
 na deo facere plura et cona-
 ri implere alia precepta et alia
 propter vitam eternam quia opera talia
 bona sunt vie ad celum. Sed di-
 ligere deum non deo ut vitam

eternā michi donet q̄ sic or
dmarem deum in creaturam
et in utilitatē meam quod il
licitum est. Tum q̄ hoc esset
vni fruendis quod nūq̄ licet
vt dicit augustin⁹ p̄mo d̄ do
ctrina xp̄iana. Tum quia sic
me p̄ncipaliter quererē. Tū
etiam quia deteriora d̄nt esse
gratia meliorum fm p̄bni in
pollicitis qd̄ hic nō fieret. Se
cundo querit̄ possum ne dili
gere deum p̄pter b̄nficia que
michi dedit. Respondit tho.
2.2. q. xxvii. art. iij. Si ly p̄p̄
dicat causam finalem non de
beo q̄ sic vtr̄er co. Si aut̄ di
cit causam occasionale ul̄ mo
tiuā possum fm illd̄ p̄s. Endi
naui cor meum ad faciendas
iustificacōnes tuas ieternum
p̄pter retribucōnē. Beneficia
em̄ que deus nobis dedit ve
lut caritatem dī facile nos ac
cendere debēt ad deū diligen
dum ⁊ occasionem p̄stare. h̄
autē questio h̄c ⁊ p̄cedens
et similes aut nūq̄ aut caute
debent p̄dicari secularibus.

k Tercō queritur cur tam dux
apparet secularibus deū a no
bis non debere diligi p̄pter b̄n
ficia. Responso fm villhel. pa
riensem libro de virtutibus.
Hoc faciunt carencia doctoꝝ
realiū ⁊ ignorantia seculariū
que p̄ueit ex eo q̄ se querūt

non que d̄i sunt qd̄ caritas
dei nō fac̄ sed dilectio curua.
Querūt em̄ hoīes nimis ter
rena honores. diuitias. ⁊ simi
lia. q̄ licet sint minima bona
em̄ in eis contentant̄. Similes
pueris qui in p̄ro plus amo
rē figūt q̄ in tota domo. Con
tra hūc modū diligendi deū
peccant directe quidaz pecca
tores qui vellent q̄ deus nō
nosceret peccata eoy l̄ vt sibi
peccata eoy placerent contra
quos in p̄s. dicit d̄ns. Existi
masti inique q̄ ero tui simi
lis arguā te et statuam q̄ faci
em tuam tales em̄ vellent de
um nō esse oīscientem l̄ sum
me bonum. Et hoc est deum
velle non esse deum quia sci
entia sua ē de⁹ met. Secūdo
cont̄ hoc faciunt odientes de
um. vellent em̄ eum nō esse
iustum punientē. p̄mo tristā
tur q̄ iustus est vt faciunt ei
damna. dicit autem tho. 2.2.
q. xxxiiij. q̄ odire deū int̄ oīa
peccata grauius est. quia in
eo per se est auersio ab inco
mutabili bono. In alijs autez
est auersio per accidens. verū
licet deus clare vīsus a nullo
possit odiri. quia sic in eo nec
apparēs nec verū malum vī
deretur. Tamen oditur a ma
lis vīsus in suis effectibz vī
delicz puniōis. h̄c em̄ vidēs

per croceū vitz pulchrū ho-
minē iudicat pulchrū et be-
ne coloratū hominem pallidū
vel croceū esse. Sic pūi p pe-
nas a deo inflīctas eū iudicat
crudelē sū illd ps. Superceci-
dit ignis scz peccati et maloz
effectū et nō viderūt solem.
m **S**ecundo pceptū de diligē-
do deū sup oia debet fieri or-
dinaliter sic videlicet qd nos et
oia alia in deū referam⁹ et in
suā gloriā vltimate ita qd quic-
quid diligim⁹ volum⁹ agā-
mus ppter deū et eius gloriā
diligam⁹ agam⁹ et obmittā-
mus. qd tūc in oibz rebz plus
diligim⁹ qz res ipas quādo
suā gloriā in oibz qrimus vl-
timate. qd apt qd vnūqdqz
tale et ipm magis. i. posteriori-
rum. **Et** sū in hoc intelligi
debz pceptū dilige dominū
et. Quod breu⁹ et clari⁹ sic
exponit tho. scz statu d pfectio-
ne spūalis vite. Et est mens
sancti aug. li. 1. de doctrina xpī
ana. nā dilectio ē actus vo-
lūtatis q significat per cor. qd
sic cor est pncipiū materiale
oim motū corpaliū ita vo-
luntas qntū ad intencionē fi-
nis vltimi q est obiectū ca-
ritatis ē pncipiū oim actū.
qrcūqz potētiā que mouē-
tur a voluntate. hec aut sunt
tres scz intellect⁹ q significat

pmentē. vis appetitiua inferi-
or q significat h p aīam. vnd
sū eā dicimur agere vitam
aiālem. Et vis executiua exte-
rior q significat per fortitudi-
nē siue vītutē siue vires preci-
pit g nobis qd tota nra intē-
cio ferat in deū sic qd oia actu
vel habitu in deū referant
sicut i finē. Quod implet cū
aliquis vitā suā ad dei seruici-
um ordiat. et psequēs oia
que apt seipm agit virtualitē
ordinant in deū nisi sint talia
que a deo abducant sic pecca-
ta. Et sic diligitur deus ex to-
to corde. Secundo vt intelle-
ctus noster totalitē subdatur
deo sic qd homo credat ea q
diuinit⁹ tradunt sū illud. ij.
cor. x in captiuitatē redigen-
tes omnē intellectū in obse-
quiū xpī. et etiā in meditatis
dei pfectionibz ei talia inesse
velim⁹ et oia memorata alia
scz beneficia dī in deū ordina-
mus. Et hoc ē tota mente di-
ligere. Tercō vt appetitus no-
ster inferior regulet sū deū et
quecūqz homo amat sperat.
et sic de alijs passionibus in
deo amet vniūsalitē omnē af-
fectionē ad dī dilectionē refe-
rens nō i voluptates carnis
Et qui sic pdit aīam suā i vi-
tam eternā custodit eā io. xij.
Et hoc est ex tota aīa diligē.

Quarto ut omnia exteriora nostra verba et opera ex diuina caritate deriuent et in dei honorem dirigant secundum illud. i. cor. ult. Omnia opera vestra in caritate fiant. Et sic diligere deum et tota fortitudine et talis perfectione deum diligendi cadit sub precepto quod autem omnia sint in deum referenda et suum honorem per i. cor. x. Sine manducatis siue bibinis siue quid aliud faciamus omnia in gloriam dei facite. ut in omnibus honorificet deum. Sic enim fit debita recompensatio deo qui omnia in nos ordinauit ut dicit magister in. ii. di. i. Quia. i. cor. Omnia nostra sunt eius id docet naturale ut cuius est arbor et ager eius etiam totus sit fructus. Sed totum quod sumus et possumus et a deo accepimus et dei proprium est. ergo fructus operum nostrorum deo cedere debet. Sed per talia deo nullam utilitatem adicere possumus. Cum sumus per honorem nostrorum non indigeat. ideo oportet ut ad eius fiant honorem. Item ciuilibiter veri serui omnia opera cedunt domino lege ciuili. sed dei serui sumus per omnia a quo animam corpus. et res et quicquid in illis bonum continetur habemus. ergo nostra opera dei honori seruire iustissimum est. Notandum tamen quod quamuis omnia sint in deum

ordinanda ultimatate. non tamen de necessitate sunt omnia immediate et in solum deum ordinanda. Quia sunt multi fines adinueniem subordmati in quos recte ordinari possunt ultimatate. tamen totum est in deum ordinandum. Exempli gratia comedere debes ut viuas non econuerso. viuere ut opera licita facias ad que creatus es. Operari bene ut vitam eternam habeas. que sunt videre deum beatificare et eo frui. Et vitam eternam habere non appetit modum proprium ultimatate. sed propter gloriam dei quam ibi plus exerceat. Sed querit. o cum non debeam deum diligere appetit vitam eternam ex prima expositione possum ne alia bona opera facere propter deum diligere videlicet deum laudare. orare ieiunare. et similia appetit acquirendam vitam eternam. Rndetur quod sic. Ratio est. quod omnia penumnerata opera bona vite non sunt formaliter dei dilectio. sed effectus dilectionis. Dilectio enim dei facit quem deum colere. orare. sanctificare sabbatum. multa precepta seruare. et similia. Et talia tantumquam minus bona ordinantur in maius bonum. scilicet in vitam eternam videlicet in dei visionem claram et dilectionem et hoc est rectus ordo. Secundo querit per an ad bonitatem actuam nostram requiratur ut quod actualiter tendat

per res p̄noiatas i deū ordie
iacto **R**espondeť qđ n̄ oportet
actualit̄ sic tendere. s̄ ut act⁹
n̄r sint vere boi sufficit et re
quiriť ut cadāt sup debitan
materiā et ut alias sint bñ cir
cūstancōnati et qđ r̄ferant i de
um actualit̄ vel virtualit̄. **T**a
men q̄nto plus qđ actu i deū
referret. tanto plus mereť. sic
mercator ad remotam terrā
paruam rem portans lucrat
plus qđ alter cū equali re m
ppinqno manens oportet em̄
ad m̄m⁹ boiem talit̄ esse di
spositū in animo per habitū
acq̄sitū ex actualibus rela
tōib⁹ in deū aut p habitū i
fusu aut p generalē intēcōnē
faciendi oia ap̄t deū qđ si fere
solueret et actualit̄ cogitaret
de deo et d̄ relacōne i ipm̄ sta
tim r̄ferret in eū. **E**xemplū in
simili p̄r amat filiū ap̄t quē
ditādū mercatur circūc ma
ria terras pambulat non sp̄
actualiter talia ordinans ni
filij ditacōnē sed sufficit qđ la
bores p̄nominati impati sine
aliquā dilectōne filij c⁹ iperij
virtus manet i sequentib⁹. **S**i
mile de volenti ire romā nō
oportet qđ in itinere peregrin⁹
talit̄ semp actu cogitet de fi
ne scz de roma sed mediante
vna ciuitate attingit alias. et
qđ sic est in proposito. **T**ercō

querit. an ad hoc qđ act⁹ n̄r
sint boni moralit̄ vel merito
rie exigat qđ a caritate seu a
dilectione dei incipiat et ter
minēt originent et ordinēt
h̄nho qđ sic nā qđ oriri opor
teat a dilectōe dei. p̄z p aug.
in de spiritu et litera. d. non ē
fruct⁹ bon⁹ quī d̄ radice cari
tatis non surgit. Caritas autē
est dei dilectio ex acq̄sito
habitu vel infuso. p̄cedēs qđ
eciaz nullus actus sit bonus
moraliter nisi immediate ten
dat in deū ut dei dilectio p̄i
mario exposita ē immediate
tendat p alia opa in deū fina
liter. p aug in de ci. dei li. xix.
ubi dicit nullas esse veras vir
tutes si in deū finalit̄ nō refe
rant. **E**x quib⁹ patet necessa
rium fore actus nostros ori
ginari et terminari a deo i deū.
verbi gratia. ad h̄ qđ dilectio
tua vel p̄imi sit bona mora
liter exigat ut dei dilectio sit
causa dilectionis p̄imi et qđ
p̄imū diligas finalit̄ ap̄ter
deū. sic d̄ elemosina et d̄ alijs
Sed ut sint opa n̄ra et meri
toria oportet ut ex infusa dile
ctione p̄cedant vidlicz ex ca
ritatis habitu. j. cor. xiiij.

Capitulū quintū

Omnia h̄ preceptū
faciūt plurimū crea
turā sibi pro fine

statuendo quā creatāz plus
deō diligūt ut honores diuī
nas. voluptates. sciam. ⁊ plu
ra alia. Oro cō intellectu no
tandz fm tho. i. ii. q. i. qd sp est
aliqd in corde hoīs qd hō sū
me diligit ⁊ in qd maxie vī
tā suā ordīnat. ⁊ hoc dicit vī
tūm⁹ fīnis hoīs. et ad illd ha
bet hō qd specialit facie aīe. i.
supremā intencōne ouersam
Et si hoc est de⁹ tūc hō est in
statu salutis. ⁊ si subito mo
rere saluaret. si vō est creatā
iam est in statu dānacōis.

b Vnde regula talis a doctōri
bus sacre theologie elicit. Et
sit pma ad noscendū peccata
mortalia a venialibz qn amor
vel affectō ad creaturā ad se
vel aliū tūm crescit l est amor
tam magn⁹ qd in eo cōstituit
vltim⁹ fīnis. i. qd aliquis nec
actu nec habitu ordīnat illaz
creatāz nec ei⁹ dilectōne. aut
etiā seipm in deū h velle cū
talī creatā cōtentari ⁊ nō cu
rare deū offendere nec pcep
tū ei⁹ tnsgrēdi ppē illā creatu
rā. est mortale pccm. qd ē aliq
lis contempt⁹ dei. Et licet nō sit
formalis tū est fructō create
et pponit creatā deo l etiā cū
aliqs velle cū creatura h sp
manere nō curando de beati
tudine licz em nō sint rudes
sup h tēptandi tū semp talis

amor ē pccm mortale. qn au
tem aliqs diligit creaturā pl⁹
qz deberet h tū ppē hoc nollet
deū offendere nec amicitia ei⁹
pdere nec tnsgrēdi eius pcep
tū nō oportet qd tunc sit mor
tale. Alia regula secūda vīde
licet satis cōcordans cū pma ē
qd qn aliqd omittit notabilit
q dilectōne dei h est morta
le. qn nō tūc est veniale. Qn
aut aliqd sit q dilectōne dei
pōt attendi penes h qd rīpug
nat caritati ⁊ amicitie quā ad
deū hīe dēm⁹ sup oīa. **Ter**
cio mō diligend⁹ est de⁹ sup
oīa appciabilē sic qd tā care
hēam⁹ ⁊ appciem⁹ dū qd ppē
nllā creatā eo carē vellem⁹ h
oībz alijs a dō eū eis ppoim⁹
et qd tā firmo amorē dō adhe
ream⁹ qd ppē nullā creatam
nec ppē oēs sīl aliqd faciam⁹
aut velim⁹ qzū dīne dilectō
ni. i. qzū dei pceptis q em de
liberate fiunt q dīna pcepta
sūt qzū dīne dilectōi ⁊ cari
tati qd sūt pcca mōtalia q tol
lunt caritatē. Illud etiā vīdet
velle sco. i. ii. d. xxvij. vbi dī
cīt qd hō dī deū extēsiue dīli
gere sup oīa. ita qd nullū aliū
nec oīa sīl sit eq appciabilia
sī de⁹. h qd oīa alia velle cū
nō esse qz deū nō eē Et dībz eē
itēsiue deū dīligē sup omnia
ita qd facili⁹ deberet inclinari

Primum**preceptum**

ad gr̃iū dilectiois cuiuscūq;
alterius q̃ ad gr̃iū dilectio-
nis dei. Est aut̃ ratio horū q̃a
deus est illa p̃ciosa margari-
ta quā negociator ille iuenit
qui abiit ⁊ vendidit vniūsa
que habuit ⁊ emit eā math.
xiii. Itē cū deus infinitus sit i
boitate misericordia ⁊ simili-
bus attributis intensiue ⁊ ex-
tensiue. idō p̃ infinitis mūdīs
nō deberet offendī s̃m aug.
Cur de⁹ hō Itē stultissim⁹ es-
set q̃ cōtēpto thesauro gr̃adi
papilionēs inseqr̃et sic pue-
ri qd̃ tñ faciūt q̃ creaturā plus
q̃ deū diligūt. **Contra hoc**
p̃ceptū faciūt quicūq; inui-
tu alicui⁹ lucri temporalis con-
sequēdi vt sit in emēdo l̃ vē-
tendo aut delectacōis vt sit
luxuriādo aut honoris vt sit
supbiendo l̃ vane gloriādo
faciūt q̃ dei p̃ceptū. Tales nō
diligūt deū sup om̃ia. s̃ dili-
gunt creaturā plus q̃ deū q̃
ap̃t eā plus placet eis talis
creatura q̃ diuina voluntas
in p̃ceptis. Et appreciant ṽ-
re vel m̃p̃ratiue creaturaz
plus q̃ deū. vñ aug. li. de li-
ar. diffiniens p̃c̃m mortale
diē. Est sp̃reto in cōmutabili
bono rebo mutabilib⁹ adhe-
rere. vñdō math. x. Quī amat
patrē aut matrē plus q̃ me
nō ē me dignus. aut q̃ amat

Capitulū**quintum**

filīū aut filiā sup me non est
me dignus. **Secundo** q̃ hoc
p̃ceptū faciūt quī amore ali-
cui⁹ persone vt adam respe-
ctu eue ⁊ malo amore capti
respectu p̃sone dilecte ne p̃-
sonā talē cōtristēt negligūt
dei p̃ceptū ⁊ q̃ ip̃m faciūt dī
beneplacitū nō curātes. **Ter-**
cio q̃ timore alic⁹ persone vt
serui ap̃t dños deo obedire
in p̃ceptis obmittūt. ⁊ sic cre-
aturā vile; creatori p̃ciosissi-
mo p̃ponunt. **Ex dñis pate-**
re p̃nt doctoz quedā r̃gule
et sit tertia i ordine. Quicq̃d
cōmittit vel obmittit q̃ p̃cep-
tum dei vel eccl̃ie vel legis na-
ture vel supioris. si talia pre-
cepta sint de necessitate salu-
tis vel q̃ votū solempne vel
priuatū vel q̃ iuramentū lici-
tum sp̃ est mortale peccatū.
Quia est dictū vel factū vel
cōcupitū q̃ legem eternā sic
em̃ diffinit aug⁹. et allegat
ingr̃m. ij. di. xxxv. Qñ vō dī-
tunc non oportet q̃ sit mor-
tale. **Item** patet q̃ talia sub
dei mandatis p̃ceptiuis cō-
tinent. **Alia r̃gala ē quarta**
vidlicz qñ aliqd̃ sit q̃ cōscien-
ciā vere l̃ false dictante aliqd̃
esse mortale ē mortale p̃c̃m
q̃ est sp̃reto vere l̃ m̃p̃rati-
ue i cōmutabili bono rebus
mutabilib⁹ adherere vt bñs

aug. diffinit peccatū mortale
in de libero ar. et est q̄ terciā
expositionē ⁊ q̄ aplm ro. xij.
Qui discernit si manducaue-
rit damnat⁹ est. q̄ nō ex fide
glō. id ē fm̄ cōscientiā. unde cō-
scientia erronea ligat non in
quantū erronea. s̄ in quantū cō-
scientia. **I**tem vel q̄ facit q̄ cō-
scientiā formidantē pbabiliter
vel dubitantē an aliqd
sit mortale tunc semp ē mor-
tale peccatum. **Q**uod autem
non fit contra cōscientiam
adhuc pōt esse mortale si cō-
scientia nō sit satis instructa ⁊
sufficiens. vñ est r̄gula m̄grā-
lis dubitans de aliquo an sit
illicitū ⁊ stante dubio. illud
agēs peccat. sed hāc regulā ex-
ponit Cancellā. parisiē. iob.
de gersona t̄ctatu de pollucō-
ne vna cū vñb. aln̄b. dīc̄ Intel-
legendā esse d̄ dubio tali qd̄
est vehemēs ⁊ magis aut eq̄
salte i ducit mentē credere q̄
mortale est illicitū sic q̄ est
licitū. pmo alter⁹ adhuc fa-
cili⁹ est. **S**ecus est vbi mēs
plus inclinat⁹ ⁊ iudicat qd̄
est licitū q̄ illicitū. q̄uis non
habeat vsq̄q̄ certitudinē
evidentē aut fixam. q̄ nec h̄
ipm̄ requirē. **I**te cancellari⁹
in de vita aīe dicit istam re-
gulā. exponens se discrimini
pc̄i mortalis peccat mortalit̄

debe re intelligi nō d̄ oī dubio
sed de pbabili et vehementi
pbatur per illud eccl̄. iij. Qui
amat periculū peribit in illo.
exemplū ponit d̄ scientē ponē-
te se dormitū ap̄ serpentes.
qui se piculo cōmittit in tor-
tione. **P**ro intellectu talium
sūt notande r̄gule xiiij. q̄s po-
nit i diūsis locis. Cancellā. in
florib. regular. moralū. et li-
bro. iij. d̄ cōsolacōne theolo-
gie. **P**rima eq̄tas quā nomi-
nat p̄hs epykepa p̄ponderat
iuris rigori. **E**st aut eq̄tas ius-
ticia pensans oib. cōstācijs
pticularib. dulcore misericor-
die t̄pata hoc intellexit q̄ dixit
Ipse enā leges cupiūt vt iu-
re regant. **E**t sapiēs noli esse
iustus nimis. alioq̄n sūma ius-
ticia sūma iniusticia fit ⁊ p̄s.
Omnia mādāta tua eq̄tas dei
sc̄z. i. cū equitate pensanda. se-
cūda ambulādū ē in via vir-
tutū doctria. via regia ut nec
stricti⁹ fiat dei mandatū nec
laci⁹ q̄z ipe mādauerit q̄uis
inde sumē possint. aliqui aut
malicie velamē. aut econtra i
desperacōz corruere nō tñ omi-
b. p oī tpe ⁊ loco p̄dicādaz
asserim⁹ q̄nilibet v̄itatē. **T**er-
cia bonaz mēciū ē ibi agno-
scere culpā vbi culpa nō est
agnoscē in quā nō p̄ ascensū
firmū h̄ em̄ stultū piculosūq̄

forer. **S**ic ut doleat aut peniteat homo postmodum quam veraciter in culpa teneretur si intelligitur de preteritis. Ratio dicti est quod certissimum est quod sine dei gratia donati sumus. Et quod nullus omnimode certus est se esse in gratia nichilque nostrum est et a nobis nisi peccata. Quarta loquendo de futuris agibilibus et credibilibus non reputetur culpa ubi culpa non est. alioquin causaretur erroranea conscientia hic quod quam si aliquid acceptetur fieri iam culpa est si fluctuet animus. Quinta sub hac dubitatione fluctuans velut utrumlibet nesciens quod dicitur sic Consilium est ut non agat quod exponeret se discrimini quod causam certum habeat quod peccet. Sexta si vis quicquid securus agere certus sis illud esse bonum neque virtuti gratum. Sed refert quanta certitudine sufficit nempe certitudo moralis quod est infima. nec exigit secunda certitudo supernaturalis quod est nobilissima clare evidentie prout videtur deus in gloria. nec prophetie revelatio ut in prophetie dono. nec adherentie quod divine auctoritati innititur. ut in articulis fidei et sacre scripture nec tertia certitudo exigitur naturalis quod habetur ex divinis instructione ut prima principia. Est autem moralis siue civilis certitudo quod tangitur ab aristotele in

principio ethice cuius sententia est disciplinati esse in unaquaque re certitudinem querere iuxta exigentiam materie. Eque ei vicissum est inquit persuadentes querere mathematicam et moralem demonstrare non ei surgit certitudo moralis evidentia demonstrationis sed ex probabilibus divinationibus grossis et figuratibus magis ad unam partem quam ad alteram hec certitudo moralis sufficit vel non sis in peccato dum facis quod in te est id est dum bene uteris donis iam habitis aut saltem peccatum non incurris novum per temeritatem. Exempli gratia in celebranda orta est enim ex diligentia tua preparatio excusatio. Septima regula. certitudo moralis per doctrinam colligitur altero trium modorum quorum unus pervenit ex alterius auctoritate. alius ex propria eruditione. tercius ab experientiali certitudine. sub primo vivunt insipientes et animales quod aut non habent claram sue complexionis armoniam et aliam gratiam gratis datam quod facilius concipiuntur agenda ab eis quod scripturas intelligunt ut augustinus. Tales ab alijs recipe habent intelligentiam scripturarum et alijs credere et obedire legationibus. Sub secundo sunt perfectiores et rationales qui proveniunt scilicet ex propria

erudicōne et orit̃ h̃ modus .
 nutriturq; ex studiola p̃scru
 tacōne diuinorū mandatorū
 in sacra scripta cōtentorū que
 legi debent puro fideli ⁊ ite
 gro corde. **S**ub. in. sūt p̃fecti
 et sp̃uales sc̃z sub experimen
 tali cōsuetudine de q̃b; ap̃ls
Spiritualis hō oia iudicat et
 ip̃e a nemie iudicat̃. Et alibi
 dicit̃ nichil dulci⁹ q̃z respicē
 in mādatis dī habētes ei vir
 tutū habit⁹ ex eisde indiman
 tur ad recte iudicādū dī agi
 bilib; eorū nō ex habitu sciē
 cie solū s; ex naturali virtutis
 inclinacōne puto q̃ religionū
 instituēday p̃ncipalis cā fū
 it auctoritas regim̃is cui obe
 diencia p̃staret plus q̃z ap̃e
 rationi q̃ in plurimis dubia
 est valde ⁊ debilis ⁊ incerta
 hūana enī agibilia tantā ha
 bent variabilitatē. dicēte ari
 stotele. ⁊ teste expiēcia ut vi
 su magis q̃z arte cōstare vide
 ant̃. **O**ctaua ē cōtudo moral̃
 nō sp̃ scrupulos omēs abicit
 sufficit vt cōtēnat ul̃ supet sic
 opando q̃si nō sint. Est autēz
 scrupul⁹ i appposito vacillacō
 seu dubitacō quedā cōsurgēs
 cū formidie ex aliq̃b; cōiect
 turis debilib; ⁊ incertis alio
 q̃n si ex vehemētib; argumē
 tis ⁊ p̃babiliorib; p̃ hac pte
 q̃z p̃ altera dubitacō cōsurge

ret. iā nō scrupulus solus ul̃
 ei⁹ dubitacō cū trepidacōne
 dici oportet. s; moral̃ dī trans
 gressione certitudo. **N**ona re
 gula ē moralis cōtudo nō p̃t
 sub vna r̃gula tradi q̃ suffici
 at in oī casu cōscienciā agentis
 reddē securā se nō deliquisse. id
 ex enētū rerū p̃pēdi sepi⁹ solz
 ap̃tea cōstitute sūt i figura tres
 ciuitates refugij fides . spes .
 caritas . cōtinētes lauacry p̃nie
 et inuinitatis asilū q̃ten⁹ par
 turbata p̃ ea q̃ se fecisse for
 midat hō reformet̃. **D**ecima
 regla ē oīs agēs q̃ cōscienciā
 edificat ad gehēnā si cōsciencia
 sit fixa q̃ id qd agit ē morta
 le l̃ reiale solū q̃ntū ē ex pte
 vni⁹ cōstāntie q̃ ē facē q̃ cō
 sciencia si cōsciencia iudicet illd
 solū eē reiale. **V**ndecia . expo
 nere se piculo p̃ccī mortal̃ ē
 p̃ccm mōtale. l̃ sic agē incertū
 et dimitte certū i materia mo
 rali ē p̃ccm mōtale si tale sit
 incertū. q̃ sit mortale nō solū
 p̃ cōiecturas leues aut ex su
 spicōe trepida aut scrupulo
 la pueniēte ex nimio timore
 cadēdi i via dī . si intelligit̃ dū
 tale ē vehemēt ⁊ p̃babilē i
 certū eq̃ sic oppositū l̃ magis
 tūc ei illd qd agit nō carebit
 mortali culpa alit̃ nō oīz idēz
 dic̃ alit̃ modorū. alit̃ ad huc
 est benignior in libro dī hoīe

ubi sic querit utrum conscientia
 si obliget ad faciendū. Rñ. si
 ne p̄iudicio loquēdo dicim⁹
 qd nō obligat ad faciendū ni
 si sit opimātū ē ut creditū re
 lut scitū illud qd est in cōscie
 tia. Et tūc obligat siue cōscien
 tia sit erronea siue non erro
 nea nō aut obligat p̄m eūdē
 si est ut dubitatū aut ut am
 biguū. Duodecima r̄gula est
 cōsiliū salubre est frequenter
 agere q̄ scrupulosos leues ⁊
 trepidos citando eos ad alio
 rum iudiciū q̄tenus ex con
 suetudine fiat hō robust⁹ so
 lidus ⁊ inquil⁹ in exercicio
 spūali. Exēplū in domificato
 rib⁹ ⁊ funibularijs. Tredec
 ima i nullo cāu ē p̄plexus ali
 q̄s in duo p̄cā qm ei pateat
 exitus absq; nouo p̄cō. nā si
 iurauerat q̄sp̄ia se occisur⁹ pe
 trū innocentē nō occidat eū
 ip̄e nō peccauit nouit. s̄ iam
 peccauerat iurādo. Si autē di
 cter sibi cōscienza erronea qd
 petr⁹ innocens ē statim occi
 dend⁹ ab eo dimittat hāc cō
 scienciā ⁊ liberat⁹ ē. Si postre
 mo incidant duo p̄cepta mō
 possibila ex d̄pa sua agat id
 qd d̄ se ē magis obligatorū
 et a nouo p̄cō immunis eri
 ḡ stet. **¶** Dubia plura h̄ occurr
 runt. Primo qm hō teneat di
 ligere deū sup̄ oia. Rñ. qd non

sp̄ et qm qd sp̄ qd est p̄ceptū
 affirmatiuū. Rñ. qd ē qd actua
 liter deū diligē sp̄ esset ip̄os si
 bile p̄p̄t hūanā infirmitatē ne
 cessitatē ⁊ p̄p̄t multa impedi
 menta dic̄ tñ sco. m. iij. di. xx
 xvij. qd ad actualit̄ implēdū
 obligat dieb⁹ festiuis. Ita qd
 oī die festiuo ⁊ potissime do
 minicis dieb⁹ in p̄ncipalib⁹ fe
 stis teneat hō se recolligē et
 deū sup̄ oia actualit̄ diligere
 ut patebit de sanctificatione
 sabbati clari⁹ et licet p̄ tūc te
 neat ex p̄cepto tñ oī momē
 to teneat p̄cā vitare ⁊ bene
 agē. Et forte nimis m̄xpianū
 r̄t siue foret non q̄ndie de
 mane saltē aliquualiter cor ad
 deū uertē. et q̄uis p̄peditū
 legitime excuset de audiētia
 misse in eūdū die d̄nico. tñ nū
 q̄ videt q̄a excusari qm i die
 tali teneat deū diligē sup̄ oia
 qd solo corde impleri pōt vñ
 dicit **S**corus m. iij. di. xxvij.
 si aliqua n̄ccitas excusat ab ex
 ecutione audientie misse do
 minico die n̄ccē est supplere
 in aliq̄ equalente ut saltē die
 illo deputato in sp̄ali cultū
 d̄ino aliq̄s act⁹ h̄eat relatus
 imediante i deū ad ei⁹ ruerētiā
¶ Dubitat sc̄do an p̄ceptū
 hoc de dilectione in via pos
 sit impleri a nobis. Rñ. hō fin
 ito mā in libro de p̄fectione

spiritualis vite triplex est gradus
deum diligendi. Primum ut dili-
gat quantum diligibilis est et hic a
solo deo attingit. Ratio quia
simplicitate infinite bonus dili-
gibilis et amabilis est et hic nec
in propria a creatura quacunque dili-
gitur. Secundus ut diligatur
deus secundum totam virtutem alicuius
diligentis et hic solum in propria a
nobis perficietur. et ad hoc hic
suspiciare debemus. ibi enim omnia
nostra scilicet cor id est intentio
mens id est intellectus. anima id
est omnis nostra appetitus. et fortitu-
do id est exteriora nostra totaliter
in deum ferunt dilectione. Ter-
cius gradus est deum diligendi. hic
expositum est triplicitate hoc precep-
tum. et hic in via impleri potest.

Dubitat. in. an deum plus ama-
re deberes si per te solo mun-
dum creasset. redemisset. et glo-
rificaturus esset te solum in propria
et non alijs vel per alijs hec fa-
ceret vel facturus esset. **R**espondeo hugo-
li. soliloquij sui ubi homo cum
sua anima loquitur. **Q**uod primo plus
quod plura sic singulis consulit. nam
anima dicit. **E**cce unice dilectum
et electum diligo. **S**ed hanc huius
dilectionis mee iniuriam pacior
quod solum diligens sola non amor
ubi respondet homo caue anima ne quod
absit non sponsa si mereris di-
caris si munera dantis id est dei
beneficia plus quam amatis affertur

diligas. et per hoc ostendit quod fa-
velut arras quasdam quelibet
anima a deo sponso suo recipit
Primo quedam communiter. Secun-
do quedam specialiter. Tercio
quedam singulariter. Communiter
ut celum et terram et eorum ornatum
quo participant pisces aves et
bestie. Specialiter intellectus
memoria voluntate. dominum
in tre redemptione in passio-
ne et glorificatione. Singulari-
ter vero quod in utero mortuus
non fuisti. quod peccante te ex-
spectavit penitentiam dedit. et
innumerabilia alia Communia
finaliter deus propter te creavit que
licet deus amet. plus tamen te quod
tuum obsequium. quam si deus non
creasset quot oblectamentis
careres. Specialia propter se in
via fecit ut per societatem sine qua
nullius boni iocunda est pos-
sessio per primos homines habe-
res in propria vero quot indicibi-
libus careres gaudijs si sola
saluaretis plus quam tibi consulit
alia diligendo quam si sola amare-
ris. nec putes distrabi deum quod
infinite non minus te diligit.
plures diligendo. omnia enim ut
ait apostolus nostra sunt. hec est sententia.
ibi hugo. **Q**uarto videndum
est. quam rationabile sit deum dilige-
re super omnia et quare teneantur. **O**ratio.
quod simpliciter summe bonus est primo
bonitas ipsa. et hic est amabilis

infinite et desiderabilis. ideo si possibile esset infinite a nobis diligendo foret. unde ter. de diligendo deum in quolibet alia affectione nostra oportet suare modum et terminum constituere utrumque quod ascendendo fieret affectio vituperabilis ut patet de dormitione et vigilia gaudio. tristitia. et sic de filiis anime passionibus. In dilectione autem dicitur per quam maxime attingimus finem nostrum ultimum non potest esse excessus. Item natale est ut bonum diligat et melius amplius. igitur optimum summe diligendum est. demonstratio enim naturalis ista est. Et hoc scilicet bonitas diuina debet esse finis et causa nostre dilectionis sed omnia que in sequentibus dicuntur debent esse occasiones et cause efficietes ammonentes nos ut deum propter seipsum finaliter diligamus. Et propter hoc solum. quod bonus est. Secunda ratio. quod ipse prior dilexit nos et plus quam nos ipsos diligamus. quod secundum augustinum de karabilibus rudibus nulla maior est ad amorem inuicem quam peruenire amantem. Et nimis durum est quod preimpendere dilectionem non remeare negligit. dilexit enim nos deus infinite perfectus miseros dilexit eternaliter dilexit nescientes et resistentes. Eph. 1. deus cum diues esset in misericordia propter nimiam caritatem

suam quam dilexit nos et cum essemus mortui peccatis conuiuimus caruit nos in christo. cuius gratia saluati estis. 10. 11. Sic deus dilexit mundum ut filium unigenitum suum daret ut omnes qui credunt in eum non pereant. sed habeant vitam eternam. Tercia ratio. quod propter nostrum est amplius quam parentes carnis. ideo deus nos et parentes creauit ut dicit damascenus. li. 1. c. xv. unde cum naturale sit ius et diuinum parentes diligere plus deum teneamus diligere propter deum quanta beneficia contulit in singulis membris corporis et potentibus anime de quibus si oculis prout a me dico gratias restitutionem recipemus grati valde essemus ei. unde propter ei dilectionem exhibenda est que totum corpus dedit. Quarta quod nostrum gubernator regit et fouet propter regit. multum diligit rex optime regens. igitur summe diligat que celum terramque et omnia elementa optimo ordine regit propter homines electos potissime. Roman. viii. scimus quoniam diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. nam secundum augustinum. deus mala fieri non sineret nisi meliora inde elicere sciret. Item multum diligit prefamilias que regendo cibaria et necessaria ministraret. propter ergo diligendum est qui propter nostrum modum omnia creauit omnia enim secundum apostolum nostra sunt

angeli nunc ministrando. tandem in patria conlectando. mala est appet nos in bonum vertuntur magnum beneficium quod generalis influentia nobis et alijs appet nos irradiat quam secundum gradum ad instans subterret in nihilum omnia fluere. Quia quod noster redemptor est. Quantum enim nobis bonum in hoc constituit. quod eramus in captivitate dyaboli. morti eterne addicti precio carentes redemptionis quod per filium suum unigenitum dilectissimum sibi per eius vitam perfectissimam per mortem crucis redemit. Qui rom. viij. pro filio suo non pepercit. sed per nos omnia tradidit illi. Et quoniam omnia dei beneficia sunt innumerabilia multitudinis. et inestimabilia magnitudinis. crebro per oculum cordis tenenda velut scintille diuine caritatis ad nos calefaciendum apta. Et tamen quando moriendo protulit tanquam ignis debet nos maxime mouere ad deum diligendum. Sexta quod sua presentia verissime quotidie in eucharistie sacramento cum immolatur porrigit parat nos exaudire amplius quam si oculis videremus directe corporis. Beatus inquit qui non viderunt et crediderunt. ait enim de hoc. Ego vobiscum sum usque ad consummationem seculi. math. vii. Septimo

quia promissit se diligentibus premium inexcogitabile. quia io. xiiij. Si quis diligit me. sermo meus seruabit. et pater meus diligit eum et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus quod erit in patria perfectissime.

Capitulum sextum.

Quarto hoc mandatur a nobis fuit deo exhibenda nostro corpe hoc ei christus ostendit cum dixit math. iij. Dominum deum tuum adorabis et illi soli seruias. Vbi primo videndum de ratione futuris corporalibus quando tenemus et quod sint quibus corporaliter deo seruire debemus. Secundo cur illa facere debemus et quando. Tercio qui hoc faciunt. Quo ad primo notandum quod secundum hieronimum in primo mandato precipitur latría id est seruitus adoratio seu reuerencia et honor deo soli exhibenda. Et hoc fit corde per fidem. spem et caritatem. Sed corpore fit secundum precedentem capitulum dictum est. Rebus vero alijs per plura alia. Et de tali dicit theodosius. 2. 2. q. lxxv. quod adoratio duplex est. una interior in via mentis deuotione. alia exterior in corporis exhibitione quod fit alicui tanquam summo omni domino et talis cultus est soli deo debitus. quia

Primum**preceptū****Capitulū****Sextum**

deus est sūm⁹ n^r dñs rex et
 pat^r rōne creatōis. vnde in re
 cognitiōe n^re subiectionis
 ad talē dñm ei obseq̃a exhibe
 re tenemur corpalia. sicut et
 seruū dñis tpalibz corpali^rter
 seruiūt ⁊ etiā reuerentiā eis
 faciūt corpale. Et hoc tangit
 malach. i. si ego pater vester
 vbi honoz meus p^ris em̃ ē
 pducere ⁊ gubernare. vnde
 ap^lus. ro. xij. Exhibeatis cor
 pora vestra hostiā sanctā vi
 uentē deo placentē racōnabi
 le obsequiū v^rm. **¶** Exhibet^r
 aut reuerentia ⁊ honoz ac ser
 uū⁹ dō n^ro a corp^e mltipli
 citer p gest⁹. Quidā sūt cōmu
 nes alij q̃busdā speciales. Cō
 munes sunt inclinacō capitis
 oracō v^l laus dei vocalis pe
 ctoris tūfio p manū dorsi ni
 clinacō genuflectio ābulacio
 ad lora scā toc⁹ carnis mace
 racō p ieiuniū ecclē ⁊ totius
 corpis pstracō l^r manuū ad
 modū crucis extēfio fletus ⁊
 gemit⁹ ac his similia q̃ dō re
 uerenter exhiberi pnt in re
 cognitiōe vniūsalis sibi dō
 minij. **¶** S³ notādū q̃ talū ge
 stuū qdā sūt cōmunit i ecclā
 v^l i publico ⁊ talibz reuere
 ri debem⁹ i publico. Quia de
 hoc math. v. dicē sic luceat
 lux v^ra corā hoibz vt videāt
 opa v^ra bona ⁊ glorificēt pa

trēm v^rm q̃ in celis ē. alia vō
 licet sint singna hūilitatis et
 dei obsequia tñ si nō solēt fie
 ri a multis deuotis i publico
 debēt fieri solū i secreto vt sūt
 venia ad modū crucis expā
 sio magna pectoris tūfio. et
 de his d^r math. vi. Tu aut cū
 oraueris int^r i cubiculū zc. nā
 fm glo. sup illd math. xvij. h
 gen⁹ demonioz non eiciē nisi
 in ieiunio ⁊ oracōne. Oratio
 ibi capit p talibz gestibz quī
 bus deo seruū⁹ ⁊ eis medi
 annbus cōmune oramus. alij
 gestus corpis sūt quibusdā
 deuotis spēales vt criniū ab
 scisio oculoꝝ ad celū leuacō
 auriū ad dei vba l^r laudes at
 tencō. nariū in hospitalibz co
 rā i firmis fetidis afflictō om
 niū sex opū misericordie ex
 hibicō. q̃a quod minimo feci
 stis mihi fecistis mat. xxv. Im
 gue p abstinentiā aliq̃z dele
 ctabiliū licitoꝝ cruciacō vesti
 um duarū induicō. quibz ta
 ctus affligit. Et p castitatē cō
 iugalē vidualē ac virgineā
 corpis sui p^rmolacō. Talia et
 corpis obsequia deo exhibe
 re debem⁹. **¶** S³ dīceres possu
 mus ne talibz scōs venerari
 hñfio q̃ sic saltē quo ad aliq̃
 aliter tñ q̃z deū veneramur.
 talia em̃ dēmus deo exhibere
 i racōnatiōibz v^lis sui dominij

et talis honor isto mō nullatenus exhibend⁹ ē sanctis. s; eosdē gestus aliq̄s saltē exhibere possum⁹ sanctis tāq; dei amicis q̄ respectu sum⁹ inferiores q̄ sūt domi nostri. s; nō p̄ncipales potētes nos iuuare. **V**bi notādū q; venerari seu adorare possum⁹ aliq̄ tripliciē. latria. dulia. et p̄p̄dulia. ut declarat tho. m. iii. di. ix. et omunī doctores ibidem. **L**atria idē est q; seruitus deo exhibita. et pōt fieri p̄ potuit licite his videlicet trinitati p̄sonarū diuinarū trib⁹ angelis quos abrahā vidit. colūbe sup̄ xp̄m apparenti. voci p̄ne sepnire sacre verbis mōntū a dō p̄cesserūt hūanitati xp̄i deo vnite. cruci p̄xi. p̄magini xp̄i. sacmēto eukaristie. vestimētis. clauis et lācee xp̄i. **D**ulia vō seruut⁹ est exhibita creature et veneratō qua honorare possum⁹ hęc. videlicet angelū. aiām beatā. p̄maginem vtriusq; corp⁹ alicui⁹ sancti canonizatū p̄serti et publice pulueres eiusde; ossa talos vestes ungues et filia cōtēta a scis canonizatū p̄serti et materia de q; pōt p̄cipi q; fuerit. i alic⁹ talē sancti. **S** p̄p̄dulia. i. maior dulia. q; venerari possum⁹ xp̄i crucē. mariā v̄gmē. et sex sacmēta alia ab eukaristia

hec henric⁹ de gādauo i qd̄li. et ter. claromōtensis ibidem. **S**ed querit possit ne aliq̄s licite aliq̄e defunctū quē p̄babiliter crederet esse in celo venerari et iuocare. **R**ñ. ostien. et io. andree. in nouellis de reliquijs et eorū veneratōe. c. cū ex eo. **R**eliquie omio d̄ nouo muēte nō debēt venerari sine licencia sūmi pontificis sic q; publice et per v̄lem eccliam venerent tñ si antiq̄ reliquie nouit iuenerent licet eas venerari secrete tñ licet deuotō ad talē de q; querit habere et eū i oculto precari. **I**tem ibidē capitulo audiūm⁹. if ē tñ osti. **E**t tolerantia rōne ecclie magnificū karolū in sola capella aq̄sgram et nō i alijs ecclis suis venerari. hęc d̄ io. andree. **I**dē p̄ de q̄busdā sanctis patribus ordis frat̄ p̄dicatōrū ut de fr̄e mercurio et de fr̄e ambrosio q; in q̄busdā ciuitatibus italie de pape licētia festiuant licet nō sint canonizatū v̄lter p̄ eccliam. **S** q̄reres q; gestus sūt meliores p̄ deuotōne. **R**ñ. fin hūbertū q; genuflectio manū aliq̄lis p̄rotenfio et oculorū i celū leuatō vidēt corp⁹ cor et sensū sūmū eleuāe occasionalit̄ pl⁹ q; alia vni tñ fiūt qd̄ nō alteri ḡ eligat quīsq; sibi accommodum.

Primum

preceptū

Quo ad secūdū. cur ista debe-
m⁹ a corpe exhiberi q̄ bono-
rū nrōz nō idiget. Rñ. iō pri-
mo sic deus honorat quē ho-
nores nob̄ facit vtilē. Scōo ut
prim⁹ edificet p hoc. Tercio
ut p talia exteriora ad int⁹ de-
uocōne caleam⁹. Retinent enī
animū ut min⁹ ad mala pro-
fluat qz signa sensibilia plus
mouēt. de corpe vō sūt speci-
ales rōnes. nā qz de⁹ corpus
nostrū creauit. rexit. assūpsit.
rēdemit. ac gloriāficabit. dignū
est ut ei obsequia pbeat a quo
talīa sūt et erūt. S; q̄ris quan-
do teneā ad corpalia obsequia
deo exhibenda. Rñ. fm scō. i.
ij. di. xxvij. qz die domico et
magnis festiuitatibz pedibz
ire dbeas ad ecclāz audire mis-
sam totā ap̄e pceptū et reue-
renter inclinare ad eleuacōez
corpis xpī. pmo h̄ tenet sacer-
dos docere populū. ut habet
ext. li. iij. de ce. missa. c. sane
similiter qñ portat corp⁹ xpī
per ciuitatem. Et qñ quis va-
dit ap̄e locū ubi situat debet
reuereri tātū dominū. Cautē
tñ scotus de hac materia sic
ubi sup̄ dicit. Qñ homo tene-
atur deū diligē gratuite ex p-
cepto forte determinauit illd
pceptū diuinum. Sabbata
sanctifices. et maneat vnus
qz qz apud se colligēdo se et

Capitulu

septimum

ascēdēdo ad deū suū. Et ecclā
specificauit quantū ad missaz
audiendā d̄ ose. di. j. missas h̄
ille di. xxvij. Quo ad. iij. no-
tand⁹ qz dē talē cultū dī faciūt
Orio male eucharistiā sumen-
tes. Scōo loca sancta destruē-
tes. Tercō corā eucharistia et i-
liquis scōz ac cruce irreue-
rentē se habentes. Quis enim
dñs sustineret a rustico ut lu-
tosus pedibz irreuerēt an ei⁹
mensām abularet. Siles excelsus
pōdera fm gest⁹ sup̄ allel-
gatos.

Capitulu. vij.

Quinto mandat no-
bis fuit⁹ dina deo
exhibenda p opa
exteriora trip̄l⁹ sa-
crificijs oblatōibz et dīmacō-
ne sacrificia ut dīc̄ tho. 2. 2. q. lx.
xxvj. ap̄e dīcūt qñ ēta res dō
oblatas aliqd̄ fit sic qz aialia
occidebant a sacerdote. et pa-
tris benedictē hodie. vñd̄ sac-
ficiū dīcūt. qz aliquis sacrū
eo facit. oblatio vero est deo
oblatum et si nichil circa ip̄s
fiat. S; querit teneā ne hō a
die sacrificia ap̄e offerre. Rñd.
qz sic. ubi notādū fm eundē
qz lex naturalis dīcat deo sa-
crificiū offerendū vidlicet qz
hō sensibilibz rebz utat̄ offe-
rens eas dō i signū debite sb̄-
iectōis et honoris fm h̄bitu
dīnē eoz qz hodie i q̄busdā

Primum

preceptū

regnis dñis eorū aliq̄ offerūt
in recognitiōe domini fm
illd̄ ec̄. xxxv. **N**ō apparebis
b̄ aū aspectū dei vacuus. **E**st
aū duplex sacrificiū unū p̄n
cipale iteri⁹ quo aīa se offert
deo i sacrificiū h̄c p̄ncipio sue
creacōis. ⁊ h̄c fm sue beatit̄
tacōnis de quo ps̄. **S**acrificiū
deo spirit⁹ tribulat⁹ cor con
tritū ⁊ humiliatū deus nō de
spicias. **E**t ad h̄ sacrificiū om
nes teneā. Aliud est exteri⁹
quo xp̄s a sacerdote i eukari
stia sacrificat ⁊ enā alij actus
exteriores aliarū v̄tutū que i
diuinā reuerenciā assumunt
q̄n aliq̄ cadūt sb̄ p̄cepto. alij
sub cōsilio. vñd̄ q̄libz xp̄ianus
p̄ modulo suo misse sacrificiū
debet cooperari. qd̄ sacrificiū
dignius est omibz sacrificijs.
Quia ibi societas angelica.
fons oīs gr̄ie. memoriale cri
sti caritatis fūme qm̄ paciēdo
exhibuit. actio sacerdotis di
gnissima et p̄ncipia verissima
iūm̄ti boni. **S**ūt aū q̄nqz ge
nera hoīm p̄ncipantiū d̄ hoc
sacrificiū misse. **P**rimo fideles
ei p̄ccōres. **S**cdo fideles i cari
tate existentes ex̄ materialē
ecclesiā. **T**ercō astantes mis
se siue sint i caritate siue ex̄
Quarto offerentes bona sua
de q̄b oibz patz q̄ i canone
orat sacerdos **Q**uinto sacerdos

Capitulū

Secundū

met qui si disposit⁹ est plus
omibz p̄cipe pōt. si p̄ceden
tes plus ⁊ minus ordme q̄
numerati sunt. **S**ecundo de e
oblatiōe querit̄. **P**rimo qm̄
fit p̄ceptū offerre. **R**ñ t̄ho. vbi
pus q̄ lxxxvi. et lxxxvii. **R**atō
naturalis dicit q̄ eis q̄ diui
no cultū ministrāt ad salutē
tot⁹ populi populus tot⁹ ne
cessitate victus ministret h̄c
et h̄ie q̄ omni vtilitati iūgi
lant scz p̄ncipibz ⁊ militibz ⁊
alijs h̄mōi stipēdia vict⁹ de
bent. p̄bat hoc ap̄ls. i. cor. ix
p̄ hūanas cōsuetudines dicēs.
q̄s militat suis stipendijs vñ
q̄. vñ vt habet gñ. xlvii. rex
gentilis pharo. sacerdotibz spe
cialē trā dederat ⁊ oibz secula
ribz p̄ fame possessiōes suas
redētibz sacerdotes trā suā qe
re possidebāt ⁊ eis cibaria ex
horreis publicis por̄gebant
tur. **S**equit̄ i d̄cis t̄ho. postea
q̄ cōtingere pōt q̄ aliq̄s ad
oblaciones teneat qd̄ duplici
ratione. **P**rimo ex p̄ceden
tuenōne h̄c cū alicui acced̄t
aliq̄s fundus ec̄cie vt certis
temporibz certas oblaciones
faciat quod tñ habet rationē
census. **S**ecundus ap̄ter p̄ce
dentem deputacōne siue pro
missione. h̄c cū aliq̄s offert
donacōne m̄t viuos l̄ cū r̄lin
quit i testamēto ec̄cie aliquā

Primum

preceptū

Capitulū

Septimū

rem mobilem uel immobile in
postea soluenda. Tercio mo
appet ecclesie necessitatez puta si
ministri ecclesie non haberent
vni sustentarent. Quarto app
consuetudine tenent ei fide
les i aliqbus solenitatibz ad
aliquas oblationes consueuerat.
Et ideo illi q debitas obla
ones no reddunt pnt puniri p
subiectione sacramentoz non
p ipm sacerdotē cui sunt obla
ones faciēde ne videat p sa
cramentoz exhibicionē aliqd
exigē. s p supioze aliquē hec
ille. Sed querit qntē qntita
tis debet esse oblatō. l cō spēi
Rñ. idem q q ad talia in vlti
mis duobz casibz rmanet ob
latō qdāmodo volūtaria scz
quo ad qntitatē z spēm. Ali
cubi ei offert panis z vinū.
alicubi aialia. alicubi pecunia
alicubi cācele z filia. **Q**ue
rit cur solis sacerdotibz debe
ant oblationes. Rñ. tho. damas.
papa. di. x. q. j. oblationes q mē
ecciam offerunt tñmō sacer
dotibz q quotidie dño suūe
vident licet comedere z hñe
Et ratio est pma. qz sacerdos
qdāmō constituit sequester et
medius int populū z deū. Si
cut de ipo moise legit deū. v.
Ego inquit sequester et me
dius sui inter deū z vos. Et
ideo ad eū ptinet diuina dog

mata z sacramenta exhibere po
pulo. Secūda. ea q sūt popu
li puta pces z sacrificia z obla
tiones p eū dño debet exhibe
ri fm illd heb. v. ois pontifex
ex hoibus assumpt⁹ p hoibus
constituit i hijs q sūt ad deū ut
offerat doā z sacrificia p pccis.
Et ideo oblationes q deo a po
pulo exhibent ad sacerdotes p
tinent nō solū vt eas in suos
usus conuertant vñ etiā vt
eas fidelit dispensent. pñm
qdem exponendo eas i hijs
que ptinet ad cultū diuinū.
pñm vñ in hijs q ptinet ad
appriū victū qz qui altari de
seruiūt cū altari picipant. j.
cor. ix. pñm etiā in vñ pau
perum qui sunt qntū pōt de
rebus ecclesie sustentandi qz
et domini in usus paupū lo
culos habebat vt dicit iero.
sup math. Ea autē que dan
t alias paupibz nec sunt appria
sacrificia nec oblationes licz den
tur ppter deū. qz nō immedi
ate deo offerunt. **Q**ueritur e
qualiter sint oblationes dan
de Rñ. domini⁹ albt⁹ sup mis
sam. Oblatō exterior debet es
se utilis valore. pignus deuot
ione. oblata in caritatis dile
ctione. z mōia iacqñtione. vñ
lis qdē vt possit ministris dei
vñ ad vtilitatē. vñ malach.
j. male offerre dicit q debile

offert. Similit̃ qui falsam mo-
netā offerūt pigre at̃ ut pl̃
de cordis deuocōne pcedat
de manu. Sic uidua duo era-
luc. xxi. Mun⁹ em̃ extrinsecū
recognitō debet esse censual̃:
ut ip̃e q̃ offert munus reco-
gnoscat q̃ dñs deus in ip̃m
habeat dominiū cui aīaz cor-
pus ⁊ res s̃bdit. Sile scm̃ est
in tpalibus luc. ij. ubi dicit̃
quēlibet dedisse denariū cen-
sualē ip̃eratori romanorū. p̃e
etiā m̃tēdere p oblatōnē sac̃e
donis p̃mōtionem p uite ac
comodis ruerentiā exhiben-
dā sancto c⁹ solemnitas agi-
tur p̃fectū uiuū l̃ mortuū p
q̃ missa valebit. De deuota
oblatōe dī eccl̃. vij. De negli-
entia purgate cū paucis ubi
glo. Quāuis pua oblatio m̃l-
torū delectōrū purget negli-
entiā sup̃ que tho. 2. 2. q. liij. ar.
ij. sic dicit. Parua oblatio cū
humili m̃te ⁊ pura dilectō-
ne facta ut ibidē dicit̃. nō so-
lum purgat peccata venialia
s̃ etiā mortalia. De. iij. math
vj. Si offers munus tuū ad
altare ⁊ ibi recordat⁹ fueris
x̃c. De. iij. p̃u. xliij. Honora
dñm d̃ tua s̃bstantia. ⁊ fm̃ tho
ubi sup̃ oblatō tripliciter uicia-
tur ⁊ refutat. Primo si mer-
ces meretricis ē p̃p̃t scandalū
ne eccl̃a uideat fouere pec-

cata si de lucro p̃cā oblatōez
recipiat. Secūdo d̃ illicite acq̃-
sitis. q̃ de tua s̃bstantia eē d̃t.
Tercō si oblatō uergat in de-
trimētū alteri⁹ ut si fili⁹ offe-
rat de q̃ p̃em nutrire d̃z qd̃
ip̃bat xp̃s mat. xv. **Tercō** f
de decimis q̃rit q̃b̃ rebo sint
dande. Rñd. fm̃ doctores q̃
de p̃sona p̃pa si ē c̃suetū. et d̃
rebo p̃p̃is extrinsecis fm̃ q̃ cō-
suetudo iub̃z. vñ dīc̃ tho. qd̃li
ij. q. iij. ar. iij. Nulla c̃suetudo
gr̃ia soluit hoīez ab obligatō-
ne reddēdi decimas. q̃ h̃ obli-
gatō fūdat sup̃ ius dinū et
sup̃ ius nat̃ale. vñ sp̃ tenent̃
hoīes reddē decimas si eccl̃a ex-
igat etiā gr̃ia c̃suetudine nō
obstāt et i tr̃is in q̃b̃ ē c̃sue-
tudo q̃ decimē soluāt ip̃a cōsue-
tudo q̃si expostulat decimas. vñ
p̃ccaret q̃ nō reddēt. s̃ in tr̃is
in q̃b̃ nō ē c̃suetudo cui⁹ q̃
decime denē ⁊ eccl̃a non petit
uideat eccl̃a r̃m̃itē dū dīst̃lat
alias hoīes italie ⁊ oriētālū
p̃cū dānarēt q̃ decimas nō
soluūt h̃c tho. **Expostq̃z** p̃ba-
uit q̃ i fili apl̃s n̄ postulauit
uictū ab hijs q̃b̃ p̃dicabat
p̃p̃t scandalū tollendū. addit
tho. R̃cōres m̃q̃t eccl̃iaz nō bñ
facerent si in tr̃is talib̃ decimas
exigerēt i q̃b̃ n̄ ē c̃suetū dari
q̃ndo p̃babilē crederet q̃ ex
hoc scandalū nasceret h̃c ille.

Primum

preceptu

S Dubitat vtrū paup teneatur solue decias diuini sacdo-
ti. Rñ fm tho qdli. vi. q. v. ar.
iij. reddere debitū est actus
iusticie. et ideo ad h qd alicui
reddat qd ei debet nō refert
vtrū sit diues ul paup. Dec
ime aut sacerdotibz debentur
in cōmuni quidē fm ius na-
turale. nāalis ei rō dicitur qd
illi qui p populo in spiritua-
libus laborāt a ppo stipēdia
sue accipiant sustentacōis. Et
fm hoc etiā i nouo testamto
est iure diuino sanxitū. Nam
i cor. ix. dñs ordinauit hijs
qui euangeliiū annūciāt vt
de euangelio viuāt. In vete-
ri aut testamto quantitas fuit
determinata scz decima. 3 idē
statuit ecclia i nouo testa. sol-
uendū vñ cū sacerdotibz dec
ime debeant tā de iure natu-
rali qz diuino. Et ex statuto
ecclie qzuis sacdos sit diues
nihilomin⁹ paup teneat ei de-
cimas soluē. S3 dicit alias h3
vñd sustentet. Cur ergo sibi
dabit. Rñ. pmo qd decimarū
solucio etiā ppt paupes est
instituta sustentādos. h3 hijs
sacerdos puidere debet d de-
cima. Secundo qd effectū est
alicui debitū p statutū ecclie
nihilomin⁹ ei debet. qzuis sit
diues. Qui etiā in simili enit
rem aliquā debz soluē tm qn

Capitulum

octauū

tū videlicet siue a paupe siue
a diuite emat. addit Ray. i. sū-
cleric hñtes sufficiens patru-
moniū vel reddit⁹ recipien-
tes adhuc decias si tales de-
seruiunt ecclie 3 decias pcpī-
unt nō vt eas i malos vsus
h3 i pios ssumāt. nō peccāt ali-
as sacrilegiū cōmittūt. xvi. q. i.
qm alie difficultates h3 sunt.
scz an laici sine feudo possint
decimas hñe. sed hoc ad pñs
relinq.

Capitulu octauū

Exto mādātū ē ne-
gatiuū hñ et sequē-
cia. **N**ō habeb de a-
os alieōs corā me

Conē h3 facerēt qd ē sine pma-
gimibz solē aut lunā ul aliqd
aliud p dō colerēt sic qdā fe-
cerūt. S3 qz h3 error ē mē pa-
ginos multos extinctus est
ido nihil de isto iam opus ē
dicē. S3 sequent septimo b
mandat qd nec ymagies deo-
rū hñe debem⁹ eas venerādo
deitatis cultu. Item qd hoc faci-
unt ymaginibz abutētes. vñ
qz hic monemur adorāe deū
et cauere ab ymaginibz cultu
malo. Ido h3 tria vīdenda sūt.
Primo de institucōne ymagi-
nū. Secdo d ventracōne reliq-
arū. Tercō vers⁹ quas mūdi
pres adorare dēm⁹. Pro pri-
mo notādū qd adorāe ē se to-
tum adorato subicere apper.

eminentiā v̄tutis ⁊ sanctita
tis totaq; spem i ip̄s ponere.
vñ et cult⁹ siue seruit⁹ dicat.
et sic dō optet soli. nā sine eo
nihil possum⁹ ioh. xv. venera
ri vero sanctos possum⁹ nos
eis s̄biciendo tanq; dī amicis
et n̄ris intercessoribus. ⁊ hec
species est suffragij. **S** dice
res. cur faciunt xp̄iani ymagi
nes cōtra illud preceptū non
facies tibi sculptile. **R**ñ. p̄mo
q; deus absolute non phibu
it fieri ymagines. quia iussit
cherubim effigiari obumbra
cia pp̄ciatorij. **Exo. xxv.** Sed
phibuit modo qui sequitur
scz. non adorab ea neq; coles
ea. nō videlicz h̄c gentiles qui
putabant aut aliquid diuini
in ymagine esse aut creatum
e quid deū effigiare. **F**uit ta
men i veteri testamēto phib
itum fieri ymagines maxie
dei. **T**um pp̄ p̄nitatem po
puli ad ydolatriā p̄ tūc et in
ter ydolatras cōmorantis. **T**ū
etiā q; deus nō dum homo fa
ctus fuit. vñ nec effigiari de
buit hodie aut̄ introduct⁹ est
v̄sus ymaginū. p̄mo a cristo
qui suā ymaginez ab a garo
regi p̄ano imp̄ssam misit ut
reter. eusebi⁹ in eccl̄astica h̄i
storia. et damasus libro sentē
tiarū suarū. **S**cdo ab apostolis

nam tpe eorū hec fuerunt. vñ
lucas ymagines v̄gmis ma
rie ⁊ filij ei⁹ sculphisse legitur
Et apostolorū tēpore sanct⁹
seruaci⁹ ymaginem xp̄i cru
cifixi sequi detulisse rep̄itur in
sua historia. **T**ercō a cōtinua
to ritu eccl̄ie q; approbatōez
ymaginum in concilio roma
no fere mille episcopozū con
gregato diffiniuit. **S**z cur d
inueniente sunt. **R**espondetur
fm̄ t̄ho. in. iij. di. ix. triplici de
causā fm̄ tres p̄es ymaginis
anime ex parte memorie ad
frequentem recordatōē salu
tis nostre ⁊ instrumentoz salu
tis. **E**x parte it̄lectus ad in
formacōē rudium qui l̄ras
ignorāt qui docentur ymagi
nibus loco literarū. **E**x parte
voluntatis ad maiorē excita
tionē duocionis. **P**lus enim
mouent visā q; audita. **E**t sic
institute sūt p̄pter memorie
labilitatē intellect⁹ ruditatē
et affectus tarditatē. **I**tē no
tandū q; fm̄ doctores comu
niter di. ix. terci⁹ adorāt deus
in quibsdā signis lat̄ia pu
ta eucharistia ymagine cruci
fixi ymagine crucis ⁊ in scrip
tura s̄cra potissime in euāge
lio posset a prudente adorari
venerari etiā sanctos in qui
busdā dulia vt i ymaginibz

sanctorum aliorum ecclesiarum altaribus
 reliquiis et filijs. Quo ad
 secundum. Cur venerande sint reli
 quie sanctorum. **¶** In fine damas.
 in historia barlaam ubi refertur
 de processione sanctorum patrum
 portantium reliquias quod quadrupli
 citer de causa. Primo ut ex vene
 ratione eorum auxilium sentiamus.
¶ Secundo ut exempla eorum quo
 rum sint hic imitemur. Tercio
 ut requiem patrie ubi aie eorum
 sint speremus. Quarto ut nos
 in pulvere redigendos memo
 remur. **¶** Quo ad nonum. In fine the.
 ubi super ad orientem adoramus
 et altaria construunt quadrupli
 de causa. Primo in signum quod a
 christo est nostra illuminatio qui est
 lux mundi hic sol est ab oriente
¶ Secundo quod oriens est nobilior
 pars orbis in signum nos ibi
 vertimus quod credamus omnia nobis
 a deo conferri et nobiliora
 ut gratia immediate. Tercio
 sicut motus incipit ab oriente
 per angelum ita omnis nostra actio a
 deo. Quarto quod paradysus est
 ibi a quo cecidimus ideo me
 moriamur ut in celi paradysum
 intremus. Quinto quod ab oriente
 ad iudicium veniet christus.

Capitulum nonum.

¶ Octavo prohibetur hic
 omnis superstitio divinatio
 et filia in quibus illo quod a
 solo deo vel a sanctis

expectare debemus a creaturis
 illicite requirimus non inquit ado
 rab ea neque coles. Circa hanc
 materiam videndum. Primo de
 speciebus superstitionum. Secundo de
 gravitate huius peccati. Tercio de
 remedijs licitis et illicitis. **¶**
 Quo ad primum. In fine philosophi. viii. b
 ethicorum. et in fine the. 2. 2. q. lxxx.
 xii. et certe sunt capitales. xiii.
 species. Prima est phitonum
 hominum videlicet in quibus demon
 loquitur ad quam reduci videntur
 putantes se localiter ad herodia
 nam traduci. Item quodam mulieres
 in quatuor temporibus extasim per
 demonem patientes. Secunda
 est somnia habentium et dcep
 torie ibi iudicium. Tercia ma
 thematicorum quod sunt natiuitates
 hominum et sunt influxus celestium
 iudicant diffinitie de volunta
 rijs humanis. Nam mathematici
 iudicant sunt constellationes.
¶ Quarta sortilegionum. Quinta ari
 ologum id est in arijs ydolorum ritibus
 dantes. Similiter geomantici
 in terrestribus iudicantes ut in
 inspectione unguis talibus po
 liti spatula manu et in similibus
 futura vel secreta predicantes.
¶ Sexta auguria practicanum
 auditu scilicet in cantu et volatu et
 motu avium iudicium. Septi
 ma carminatorum per verba et ex
 orcistas demones et illicite
 serpentes adiuvantes. Octavi

fit p remedia su pſticolā alia
p ſanitati b̄ v̄l alijs exercen
dis vt i ligaturis v̄bis mor
dianis l̄ muſtatis caracteri
bus et h̄mōi. **N**ona auruspī
cū id ē horar̄ et dierū vani i
ſpectatores. **D**ecima nigro
manticor̄. i. mortuos ſuſcitā
ciū vt p̄mo reḡ. xxviii. et ho
die ex dubio fidei morituros
ad redeundū inuitantiū. **V**n
decima t̄nſformanciū ſe l̄ alia
in ſimilitudines animalū vt
i lupos et beſtias alias. **Q**uo
decima fortunā inculpanciū
aut euſortuniū. **T**redecima ar
tem illicitā addiſcenciū ut di
uinaciones. artem notoriam
et ſi que ſūt ſimiles. **Q**uarta
decima maleficor̄ qui nitunt̄
immutare corpora a ſanitate
certa generaciōe impedire.
animū in amorem vel odiū
c concitare et his ſimilia. **Q**uo
ad ſecundū d̄ grauitate hui⁹
peccati notandū hoc p̄mo p
hibitū eſt i ſacta ſcripta mul
tiplici pena etiā ſb pena mor
tis anime et corpis. vnde le
uitici. xix. anima que declina
uerit ad magos et ad ariolos
et fornicata fuerit in eis po
nam faciem meam cont̄ eam
vt interficiā eam de medio
populi mei. **I**tem ibidem. xx.
vir ſiue mulier in quib⁹ phī
ſomicus vel diuinus ſpiritus

fuerit moriat̄ lapidibus obzu
ent eos ſanguis eorū ſit ſup
eos. vnde ap̄t hoc peccatum
ochofias infirmus mortuus
eſt. quarti regū p̄mo. **E**t ſaul
i. palip. x. **I**tem ſm canones.
Si diuinatorum et malefico
rum peccatū occultum ſit im
ponitur penitentia. xl. dierū.
extra eodem capitulo p̄mio.
Si notoriū eukariſtia negat̄
de aſecracōne diſtinctione. ij
p dilectione. **S**i ſit cleric⁹ de
ponendus eſt et in monaſte
rio detrudendus. **S**i laicus ex
cōmunicandus. xxvi. q. v. non
oportet. **T**ales etiā infames
ſunt. et qui ad eos cōcurrunt
vñ nec ad accuſaciōe debent
admitti. ij. q. viij. **Q**uiſq⁹ nec.
Item tales ſm leges debent
plecti pena capitis. **E**t ſi acce
dant ad domū alterius debēt
cremari et bona eorum omia
debēt publicari codice d̄ ma
leficis. l. nemo. l. culpa. l. nulla
Contra omnes diuinatores
et maleficos iura ciuilia ſenſ
ſima ſunt. **V**nde libro. ix. co
dice rubrica de maleficis et
mathematicis et ceteris ſimi
lib⁹ vt dicit aſon in ſūma di
uinātes ēca ſomnia l̄ in gar
ritu auiū ⁊ in ſil̄ib⁹ talib⁹ nō
pmittit̄ ad linē alteri⁹ accede
re alioqñ cremant̄ nec aliq⁹
debet eos ſuſcipe v̄l cōſulere

alioqn dpositat in insulam et
omnia bona publicant. **Q**ui
aut arte magica vite innocē
tum iſdiant animos mulie
rum ad libidiniē flectunt. et
hij bestiis obiciunt ut l. mili
ti. Itē nemini pmittit diuina
re alioqn supplicio capitis fe
ret gladio ultore prostratus
ut i supdictis legibz patz. Itē
beat⁹ aug. dicit et habet. xxvj.
q. vij. non obseruabitis. ubi
enumeratis mltis supstitioni
bz sic cludit. q. has et qscūqz
diuinacones aut fata aut au
guria obſuat. aut attēdit aut
ſentit obſuantibz. aut talibz
credit aut ad domū eorū va
dit. aut in suā domū introdu
cit. aut introgat. **S**ciat se fidez
xpianam et baptisimū puari
casſe et paganū et apostataz
et dei inimicū. iram dei graui
ter i eternū icurrere nisi eccle
siastica penitētia emendatus
d deo reconciliet. **S**z dubita
tur an sp sit pccm mōale ta
libz esse iplicatū. hñ. fm quos
dā q actū diuinaconis z hmoi
pōt qs tripliciter exercere. Pri
mo sic q credat per illū actū
realiter assequi qd intendit
puta alic⁹ amorē vel furti re
uelaconē. vñ furti euent⁹ pco
gnicōnē de cōtingentibz. Cer
tū est. q. qui talia cōdit ſequi
posse p actū illū oportz q cre

dat i illo actu aliqd existē di
uini numis. q. aut a deo solo
expectare dēm⁹. aut que soli
deo oueniūt. ut imutare vo
luntatē aut cōtingentia futu
ra certitudinalitē pdicere. **E**t
tūc talis fidē abnegat ut in
autoritate aug. imediate ta
ctū est. **E**t sic de grauisſimis
pccis mortalibz vnū est. q. fi
dem tollit debitā. **S**ecūdo mō
sic fieri pōt. q. licet aliqs non
credat p actū illū realitē asse
qui qd intendit. tñ vult curio
se experiri utz aliquid effica
cie sit in tali actu vel non. **E**t
hoc itēz ē pccm mortale mi
nus pmo. **S**acō est. q. talis ē
dubius et fluctuans in fide
postqz q veritatē z firmitatē
fidei pponit expiri talia que
scit l. scire debet p fidē catho
licā eē iprobata. **T**ercō mō si
ex sola leuitate l. simplicitate h
exerceat nihil tñ in h credēs
esse vtutis z efficacie nec eē
expiri intendit an in h aliqua
efficacia existat sed solū leuiz
tate z simplicitate hoc facit.
Et h videt qbusdā eē veniale
pccm maxime apud laicos et
pdeotas. **S**ed quātū ad cleri
cos q tenent hoc scire iure p
hibitū. sp est mortale pccm.
Quia excommunicandi sūt fm
iura. **E**xcommunicacio aut a iu
re solū pro mortali infligit.

¶ **Q**uo ad scū dubitat que
sūt remedia licita homini pro
adeptione bonorū quorūcūq;
et p̄ euitādis mal̄ q̄buscūq;
h̄m. v. Primo faciat hō id qd
pōt ex ap̄a industria. ex ap̄a
potentia et virū suarū exerci
tatione. qd ap̄ls. ij. cor. ix. ur
bet dicens. Habūdens in omē
opus bonū. Secūdo hō recursū
habeat p̄ cōsilio ad alios ho
mines q̄ sint in hoc prudēti
ores et sup̄ h̄ imploret auxiliū
potētiōis ut cū perito i arte
medicandi si est infirmitas na
turalis. Ideo ec̄. xxxviij. Ho
nora medicū ap̄ter necessita
tē et em̄ eū creauit altissimus
zē. a dō em̄ ē ois medela. Ter
cio se conuertet p̄cibus iusto
rū h̄ vie. vnd̄ ec̄. xxxviij. Cū
viro sancto asidū esto quē
cūq; agnoueris obseruantē
timorē dēi c̄o aia est f̄m aiam
tuā. Quarto deuote inuocet
scōs patrie de q̄ iob. v. dicit̄.
Voca si est q̄ tibi respondeat
et ad aliquē sanctorū cōuertē
Quinto ad dū immediate p̄ ad
iutorio recurrat humilit̄ sic i
veteri testam̄to sancta v̄go
sacra fecit Tobie. iij. q̄ ait hoc
pro certo habet ois q̄ colit te.
q̄p v̄ta ei⁹ si i p̄batōe fuerit
coronabit̄. si aut̄ in tribulacō
ne fuerit liberabit̄. et si in cor
reptione fuerit ad misericordiā

tuam puenire licebit. Et iosa
phat rex iuda in tribulacōe
mimicorū ex̄ns ij. palip. xx.
ait. Cū ignorem⁹ quid agere
debeamus hoc solū habem⁹
residū ut oculos n̄ros diri
gam⁹ ad te. Et si intētū non
adipiscit̄ quis p̄ p̄mā viant̄
addat secūdā et sic si oportet
terciā vsq; ad vltimā qd si p̄
seuerauerit et si ad salutē est
vniq; exaudiet̄. aut in ap̄pria
petiti forma aut in equalēti.
exēpli gr̄a. si vis carere viciō.
aut occasione ei⁹. aut h̄re vir
tutes. deuotionē. et h̄mōi sp̄i
ritualia bona. siue h̄re sp̄alia
vel carere malis hui⁹ vite ali
quibus. Primo p̄mū arripe.
Secūdo adde secūdū. et sic cō
sequent̄. h̄ alia remedia que
rere sup̄sticiosa illicitū est. sūt
aut̄ tria quibus non prohibe
mur vni in remediū. Primo
herbis. lapidib⁹. et filib⁹ que
naturalē h̄nt virtutē. de q̄ ra
tio f̄m naturales et medicos
reddi p̄t vñ bt̄us iero dī. et
poit̄. xxvj. q. viij. d̄moniu susti
nēt̄ licet petras et herbas h̄re
sine icatōe. Et v̄bis sacris
q̄ alie⁹ autoritatis sūt et alijs
sacris r̄bo vñ si aliq̄s colligat
herbam medicinalem cū lim
bolo dīno vel oracōne d̄nica
vel scribat in carta simbolū
vel d̄micā orationē et ponat

sup aliquē in firmū ut sic in
istis tñ deus creator oīm ho
nores nō reprobat dūmodo
nulla alia supsticio admiscea
tur ut habet in cōsilio marti
ni pape. xxvj. q. v. non liceat.
Tercō in ieiunijs orōnibus
elemosinis et alijs opibus q̄
sūt de gñe bonorū que certū
est placere deo. **Sed** dubita
tur vñd maleficia efficaciam
habeant. Rñ. ex qñq. **Primo**
ex parua cōfidentia quā hoies
habēt i deū. idō pmittit eos
a demonibz impediri sñ illud
ps. Qm̄ in me sperauit libera
bo eū scz iustu. **Et** p argumen
tū a gñio sensu q̄ non sperant
in deū. demonis pñti. relin
quē. **Secundo** ex errore quī
in homibz est cō pena frequē
ter est effectus maleficii sñ
illud ho. j. Cū cognouissent
deū nō sic deū glorificauerūt
et. et obscuratū est inspiens
cor eorū. **Tercō** ut fides pbat
bonorū sñ aug. qd̄ pbat per
illud deu. xij. Si surrexerit in
medio tuū appha. aut q̄ som
niū se vidisse dicat. et p̄dire
rit signū. aut portentū et eue
nerit qd̄ locut⁹ est et dixerit
tibi eam⁹ et sequamur deos
alienos q̄s ignoras et fruiam⁹
eis. nō audias verba apphete
illi⁹ aut somniatoris. q̄ tēp
tat vos dñs deus ut palam

fiat an diligatis eum an non.
Quarto apt̄ pactum exp̄s sū.
vel tacitū cū demonibz mīrū.
et societate qualiter sit in oī su
p̄sticione ut dicit aug⁹. de do
ctrina xp̄iana. li. ij. q̄ societas
oīm ut ibi dicit penit⁹ fugien
da est xp̄iano. **Quinto** ex desi
derio dyaboli q̄ conat⁹ continue
decipere nos. i. pe. v. aduersari⁹
vester dyabolus tanq̄ leo ru
giens circuit querens quē de
uoret. cui resistite fortes in fi
de. **Dubitat** iterum quibz
ex causis demones sciāt sūta
intdū et vñ tam mīros effe
ctus pñt cū de⁹ pmittit effi
cere. Rñ. sñ aug. li. de natura
demonū assignādo sentēcialit̄
vij. causas nō q̄ sūta cōtingen
cia sciāt s̄ cōiecturāt p̄babili
ter. **Prima** q̄ vigent subtili
tate nat̄ali plus q̄ hoies. **Se
cunda.** plura sciūt q̄ nos ap
ter exp̄ienciū tēporū. **Tercia**
ap̄ter celeritatē motus demō
multa sūta p̄dicere pōt q̄ ho
mīne latent. **Quarta** nā potē
cia cū de⁹ pmittit possūt mor
tos immittere et hos p̄dicere
Quita p signa sūta possūt p̄
dicere subtilius q̄ medicus
videndo pulsū et urīnā. nā
sicut medicus videt p signa
aliqd̄ i iūmo q̄ hō simplex
non videt. ita demon quod
nullus homo naturalit̄ videt.

Sexta ex signis que pcedūt ab aīo hominis cōiecturāt ea q̄ sūt ē erūt in aīa astuci⁹ prouidenti viro. Sciunt em̄ qui inunctus eorū sūt vīsimilit se: cuturi. Septima acta apparū et scripta noscūt ex quibz futura p̄dicē p̄nt. Et hec rāgun tur. xxvj. q. iij. sciendum.

Capitulum decimū

Quo ad primū modū notandū q̄ put ha: bet. xxvj. q. v. Episco pi ex scilio acq̄rensi. Tales p: sone nō t̄nsferunt a demone localit̄ ad loca in q̄bus se dī: cunt fuisse s̄ ip̄e sathanas cū mētē cuiusq̄ m̄ieris cepit ⁊ hāc p̄ infidelitatē sibi subiū: gauerie illico t̄nsformat se in diuersarū formaz spēs ⁊ mē tē quā captiuā tenet i somnis deludēs. mō p̄ leta. mō per tri stia p̄magmarie soluz deducit nō veracit̄. Et cū sola aīa s̄ paciat infidelis. hec nō i aīo s̄ in corpe euenire op̄matur. Exēplū referē de vetula quā cū ouertere nō posset frat̄ p̄e: dicatoz ad hāc ex addito ve nit frat̄ qm̄ in cubella se t̄nsfi: turā dixit v̄sus dñaz herodia dē ē venerē. nā p̄ tūc vetula sine motu locali dormire ce: perit et cū iam se somniaret v̄sus herodiadē vehi ⁊ man⁹

leta p̄iceret. v̄sū est ex motu vas et vetulā cū cōfusione ad terrā p̄iecit. Eadez de causa fi cta sūt mēdū ⁊ p̄magmaria solū. Quādo quedā in q̄tuor temporibz se in raptu dicunt videre aīas purgatoz ⁊ p̄la alia fantasmata. Nec mouere. debet q̄ quarūdam vetularū pedes p̄ tūc adusti non senti unt ignem q̄ demon fantas: mata i p̄magmacōe mulieris tāto mēdere pōt vt aīa extra nihil sentiat. Exēplū de ha bentibus morbum caducū q̄ etiā adustione nō sentiūt in infirmitate sua. q̄ anima in interioribus passionibus ⁊ doloribus pressa extra nō sen tit ignem. Et naturaliter quī dem specialit̄ mulieres que: dam faciliē ex p̄magmacōibz possunt rapī ad intra a dō ut nō sentiant exteriora vt poit exēplū aug. xiiij. de ciuita: te dei de quodā rustituto no mine quī ad modicū alicui⁹ gemitū se ad interiora cōuer tere poterat vt nec voces nec pūcturas. nec vellicātes senti ret p̄mo tanq̄ i de fūcto nul lus abelit⁹ sentiebat. Quo b ad. ij. ⁊ somnijs notandū q̄ raro aliq̄s d̄bet tenere d̄ som nijs ⁊ iudicare. Interdum ta men pōt et de aliquibz debz p̄mū p̄z. q̄ cāe somnijs sūt

Primum**preceptū**

tam varie q̄ pauci sciunt a q̄
fiant. nā s̄m gre. li. iij. d. pal.
aliqui sunt plenitudine ven-
tris. aliqui v̄tris & capitis ex
manicōne & h̄c exp̄iēcia dī
dicim⁹. aliqui demonū illuſiōē
eccl̄. xiiij. multos errare fece-
runt somnia. aliqui dei reuela-
tione gen̄. xviij. ait ioseph au-
dite somniū meū qd̄ vidi. ali-
qñ cogitacōe naturalī simul
et illuſione. vñ eccl̄. v. vbi mlt̄
ta sūt somnia mlt̄e sūt vani-
tates. Et infra multas curas
fecerūt somnia. aliqui sūt co-
gitacōe simul et reuelacōe
dī dan̄. viij. vbi oñdit qd̄ som-
niū pharaonis cepit a cogita-
tione & firmabāt in reuelaci-
one. Quidā tñ aliqualiē s̄ cau-
te iudicare possunt mēdū de
somnia ut si post somniū de
cruce aqua vel calice exptus
es tibi tribulacōez sepe subse-
cutam timere potes qd̄ eueni-
at. Et patientia & oracōe et
alijs te cōtra temptacōē te
pparare. et forte iō de⁹ reuela-
uit. Similit̄ si de extremo iu-
dicio te somnias damnatum
Postea scrutare cōsciēciā. sed
nūq̄ curāda sūt somnia de
thesauris iuauēdis. de mīmī-
co inuadendo & similib⁹. pos-
sūt aut̄ q̄ntuplicē ut dīc̄ tho.
somnia signa esse futuro p̄
c. **Primo** qñ est cā effect⁹ futū

Capitulum**Primum**

ut qd̄ somnasti te iturū ad ec-
clesiam certam idō postea va-
dis. **Secūdo** somniū est signū
futuri c⁹ causā in somniantē
est ut colera presus somniet
de nigro. et sic vtunt̄ medici
somnia. **Tercio** interdum a
casu euenit de quo qd̄ somni-
auit ut de igne somnasti et ea-
dem die a casu dom⁹ incinera-
tor. **Quāto** qñ imp̄ficio aeris
vel celi corpus dormientis al-
terat. sequit̄ interdum simile
somnia ut si aer vel celū ē
dispositū influere humide cor-
pus facit somnare animā dī
pluuia. et s̄ ē cōmune in for-
mica muscis pulitib⁹ & gallo
et i bruta alijs que ex talib⁹
immutant̄ et iudicat̄ pruden-
tes ex talib⁹ quosdā euentus
natales. **Quinto** qñ ab ange-
lis bonis vel malis influxus
aliq̄s de futuro recipit tñ qui
haberet de somnio discret⁹
sp̄rituū que est s̄m apostolū
i. cor. xij. gratia specul spūs
sancti. iudicia r̄pos s̄ & dberz
de somnio ut sancti & pphe-
sancti m̄q̄ gre. vbi sup̄ visio-
nes et reuelaciones quodā m-
tmo sapore discernūt ut sci-
ant qd̄ a bono spū p̄cipiat̄ ut
qd̄ ab illuſiōē patiāt̄. **Quo** d
ad. iij. notandū qd̄ gñ. i. dixit
de⁹. h̄at lūiaria in firmamen-
to celi & diuidat̄ diē ac noctē

et sint i signa glo. serenitatis
et tēpestatis. ⁊ tēpora glo. ve
ris. estatis autūni. et hyemis
vnde p̄mū ministeriū qd fa
ciunt nobis corpa celi est. q
faciūt diē ad laborandū ho
minib⁹ ⁊ noctē pro q̄te n̄ra
Scdo fūiūt m̄q̄ntū sunt sig
na nataliū effectiū vt plu
uie siccitatis caloris et simili
um. s̄ nō sic sūt signa eorū q
dependēt a libero arbitrio no
stro. Sic q̄ aliq̄s ex eis iudica
re possit hunc furē om̄io fien
dū luxuriosū ⁊ h̄mōi. nā et
pt̄holome⁹ ait. Sapiēs d̄nat
astris. nā hec diuersimode in
fluūt s̄m q̄ deo seruim⁹ vel
nō. vndē leuic. xxvj. Si nō fece
ritis m̄adata mea zc. Dabo ce
lū vobis desup ferreū ⁊ ter
ram eneā ⁊ cōsumet in cassū
labor vester. si aut in precep
tis meis ābulaueritis dabo
vobis pluuias tēporib⁹ suis
et trā gignet germen suū. vñ
s̄m tho li. iij. q̄ gentiles. Tria
sūt in hoīe videlicet corpus
sen corpalia. intellect⁹. ⁊ vo
luntas. Itē tria alia sūt in cele
stibus videlicet celū. angelus.
et deus. Celū solū p̄t in cor
pus vt illuminādo frigefaci
endo ⁊ calefaciendo. angelus
bon⁹ p̄t intellectū illumina
re ⁊ malus nō p̄t intellectu
q̄cūq̄ ip̄ime. de⁹ solus p̄t vo

lūtātē vertere ad placitū. p̄t
etiā in intellectu ⁊ in corpus
ip̄ime quicq̄d vult. quicq̄d
vlt̄ prefata astris ascribit de
actib⁹ ad liberū arbitriū p̄t
nentib⁹ est sup̄sticōsum l̄ su
persticōni p̄p̄inquū. Quo ad e
quartū de sortibus norandū.
s̄m tho. 2. 2. q̄. lxxxv. ar. viij. ⁊
s̄m mico. de lira sup̄ illo actu.
Sors cecidit super mathiaz.
q̄ vn sortib⁹ est ex vario eue
tu seu dispositiōe alicui⁹ rei
sensibilis p̄p̄osite determi
nare aliquod dubiū n̄l in
certum. sicut ex festucis p̄p̄o
tis p̄ hoc q̄ aliq̄s accipit bre
uiorē vel longiorē seu in pro
iectiōe taxillorū. ex hoc q̄
aliquis proiecit plura vel pau
ca puncta vel ex simili al
quod dubiū in hoīes deter
minatur. **S**ecundo notan
dū q̄ sortibus vti attingit du
pliciter. aliquando est malū.
aliquā est bonum. malum est
octo mōis. Primo q̄n q̄s ea
intenciōe vti sortibus quasi
actus humani q̄ requirunt
ad sortes l̄ euentus eorū sub
danē dispositiōni stellaz. hoc
em̄ falsū esset nō carēs demo
num suggestiōe. Secūdo q̄n
quis expectaret sortium iu
dicium a demonibus quod
fit q̄n sūt in quibus verisimi
le est de mōis ibi esse op⁹. hē

Primum

preceptū

Capitulū

decimū

legit Eze. xxi. q rex babiloia
stetit in bivio i capite duarū
viarū commiscēs sagittas in
terrogauit ydola extra consu
lunt. Tercō quādo q̄s expecta
ret forciālū actūū euentus
euenire a fortuna et h̄ solū lo
cū haberet i sorte q̄ vocat di
uīforia ut si querat iudicō sor
ciū quid cui sit exhibendū si
ue illud sit res possessa. siue
sit honoz. siue dignitas. siue
pena aut aliqua actio. et talia
sortes nō videt habere nisi for
te viciū vanitatis. Sic si aliq̄
nō valentes aliquid diuidē
concorditer velint sortibz ad
diuisionem vti quasi fortune
exponentes q̄s quā p̄tē acci
piat ut dicit. exo. li. mco. d. lra
hic dicit. si dispositō ē euent⁹
forciū expectet in fortuna
tū. nullū est viciū si mittant
sortes ad determinandū mē
homines quis quā partē ac
cipiat alicui⁹ rei et hoc ex cō
muni cōmittitur cōsensu fortu
ne. Causa tū monua pōt esse
pccm ut si p̄tē cupiditatem
appetā ē aliud viciū non pos
sint concorditer alio mō diui
dere. Quarto qñ q̄s expecta
ret iudiciū forciū ē euentū
solū a deo ē a sanctis angel⁹
Et licz hoc de se nō sit illicitū
qñdo fieret i nccitate et cū re
uerentia tñ sit q̄dupliciter cū

pccō. Primo si absqz vlla ne
cessitate ad sortes recurrat h̄
em videt ad dei tēptatōnē p
tinere ut dicit ambros. super
luc. Qui inquit sorte eligitur
humano iudicio non depre
hendit. Secundo si quis enaz
in necessitate absqz reueren
tia debita sortibus utat. vi
deant tales dicē beda sup act.
i. hoc ipos aplos n̄ nisi colle
cto fratrū cetū et p̄cibus ad
deū fufis egisse. Tercō si diui
na oracula ad trena negocia
auerant. vñd aug. ad inqui
sitiones ianuarij h̄is q̄ de pa
ginis euāgēlicis sortes legūt
et si optandū sit q̄ hoc faciāt
id ē p̄mittendū ne mai⁹ ma
lum fiat ut potius q̄s ad de
mōni cōsulenda occurrant. tñ
mibi displicet ista cōsuetudo
ad negocia secularia ⁊ ad vite
h̄ vanitatē dīna oracula vel
le auertere. Quarto si electō
nibus ecclesiasticis q̄ ex spūs
sancti ispiratōe fieri debēt ali
quī utant sortibz cūa phibi
tōnem ex de sortibz. c. vlt. nec
obstat q̄ mathias ē sorte ele
ctus hoc em ad huc non erat
phibitū. Item cum reueren
tia spēali spūs sancti iſtinctu
fiēbat qd i cōnām non est tra
hendū. vñd ⁊ beda ubi s.
dato spū sancto statim. vii.
dyacones n̄ sortibz h̄ electōe

h facti sunt. **¶** Sortibz tñ licite
 q̄s vñ pōt q̄muplicit̄. **Primo**
 qñ p̄fata vitat licz vñat sorte
 in tēporalibz dignitatibz. q̄a
 talia officia ordmant̄ ad ter-
 rena disponendo. **Secūdo** in
 diuisione rerū tpaliū dūmō
 vitent̄ vicia p̄us tacta. **Ter-**
 cio quādo necessitas aliqua
 ab electione dignitatis eccle-
 siastice immineret. **Tūc** enī li-
 citū est cū d̄bita ruerentia sor-
 tibus diuinū auxiliū implo-
 rare. vñd̄ auḡ in epl̄a ad ho-
 noratū. **Si** int̄ dei mīstros sit
 disceptacō q̄ eorū in tpe p̄se-
 cutōnis maneāt in fuga oīm
 et q̄ eorū fugiāt ne morte eo-
 rū deserat ecc̄ia. **Si** h̄c discep-
 tacō aliē nō poterit terminari
 q̄ntū mibi videt̄ quī maneāt
 et quī fugiant sorte legendi
 sūt. **Et** hoc modo vñ sūt sorti-
 bus sancti viri q̄ in veteri et
 nouo testamento legunt̄ vñ
 fuisse sortibz. sic ioseph achor
 repit̄ ibidē. vii. **Saul Ionathā**
i. regū xiiij. **Et zacharias** sorte
 erit̄ luc̄ i. **Quarto** licitū est.
 vt dicit auḡ. i. de doctrina
 cristiana. **Si** tibi habundaret
 aliquid qd̄ oporteret dare ei
 qui non haberet nec duobus
 dari potuisset. si tibi occurre-
 rent duo quorū neuter aliū ē
 indigencia vel erga te aliqua
 necessitate suparet nichil tū

cuis faceres q̄z vt sorte lege-
 res cui danduz esset qd̄ dari
 vtriqz nō posset de talibz sor-
 tibz dicit̄ p̄u. xvj. sortes mīt-
 tunt̄ in finū s̄ a dño temperā-
 tur. **Quito** sit licite s̄m Inno.
 et oñi. p̄ libz dirimendis i-
 his que tpalia sunt qñ sit sor-
 te simplici cū paleis ul̄ h̄mōi
 concordat ganfredus.

Capitulū vndecimū

¶ Alijs aut̄ sup̄ enu-
 meratis mōis sup̄-
 sticiosis vt meli⁹
 agnoscant̄ et vitent̄ a fidelibz
 mouebunt̄ plures breues et
 vñles q̄stiones numero. xlv.
 et soluent̄. **Primo** tñ notā
 dū est s̄m tho. 2. 2. q. lxxxij. et
 lxxxiiij. q̄ cū sup̄sticō sit reli-
 gio sup̄ modū seruata. sup̄sti-
 cōmis duo sūt ḡna p̄dolatria.
 scz et diuinacō p̄ quā q̄s aut̄
 occulta aut̄ fūta inuestigare
 nitit̄ p̄ pacta aut̄ oculca aut̄
 manifesta inuita cū demonibz
Diuinacō aut̄ vt dicit̄ p̄s̄. li-
 bro. viij. ethimo. habet plu-
 res species. **Et** s̄m tho. nume-
 rantur de quibus infra dice-
 tur distincti⁹. **¶** Vna est p̄st̄ b
 gūm qua oculi hominū per-
 stringunt̄. **Alia** somniorū di-
 uinacō. **Tercia** nigromancia
 p̄ quā fūta discunt̄ p̄ viuos

ut p arrepticios ac p phito
nes. **Quarta** nigromancia q̄
adhibitis p̄cantacōmibz quī
busdam et sanguine vidēte
resuscitari mortuū dīnare et
ad interrogata r̄ndere. **Quinta**
geomancia q̄ in materia terre
stri sc̄z vngue ferro ul̄ lapide
futura p̄nunciantur p̄ aliq̄s
figuras l̄ signa inanimata ve
rū tñ ad h̄ gen⁹ p̄tinet dīna
tio que fit ex cōsideracōe eorū
que enemiūt serio p̄tractio
nem punctozū sed ibi nō fit
iuocatio demonū nisi tacita.
Sexta p̄dromancia q̄ in aqua
idem facit. **Septima** aeremā
cia in aere. **Octaua** in igne pi
romancia idē facit. **Mona** aru
spiciū p̄ quod i visceribz aia
liū p̄molatorū in aris demo
nū idē fit. sc̄z muestigacio oc
cultoz l̄ futurozū. Et p̄ om̄s
istas sp̄es fiunt talia p̄ exp̄s
lām dīmonū muocacōz. sequē
tes at p̄ tacitā. **Vñ** decima ē
mathesis q̄ ex sideribz natū
tates hoīm cōsiderat ⁊ dīnat
futura. **Vndecima** ē auguriū
agarritū auium dicta licet se
extendat ad motus l̄ voces
auiū seu quozūlibet aialū si
ue p̄sternutacōnes hoīm fiat
vel mēbzozū saltus. auspiciū
tñ ab inspectiōe auiū dictū
ad oculos p̄p̄e p̄tinet. augu
riū vō p̄p̄e ad garritū auiū.

q̄ in duobz istis p̄ncipaliter
dīnacio in auiibus fieri solet.
Quoddecima est om̄e. et fit in
verbis et c̄ca eadē q̄n q̄s v̄ba
hoīm certa itenacōne d̄ca. alia
itenacōne retorquet ad futurū
q̄d vult p̄noscere. sic marin⁹
valerius dicit omniū obser
uacio aliquo cōtractu religio
ni innixa est. q̄n nō fortuito
motu si diuina p̄uidentia con
stare creditur que fecit celos
Tredesima est cyromācia q̄n
alique disposicōnes figuraz
cōsiderant in aliquibus cor
poribus visui occurrentes ut
ex lineamentis man⁹ cōsideratis
Quartadecima ē spatulamā
cia et ē dīnacio f̄ca in figuris
spatule alicui⁹ aialis. **Quinta**
decima sortilegiū est q̄d fit p̄
cōsideracōne figuraz que p̄ue
niunt ex plumbo liquefacto
in aquā p̄iecto. siue ex q̄bus
dam cedulis scriptis vel nō
scriptis i oculto repositis. dū
cōsiderat q̄s quā accipiat l̄ etiā
ex festacis in equalibz positis
quis maiorē vel minorē ac
cipiat. vel etiā ex taxilloz pro
iectiōe quis plura puncta
proiciat vel etiā dūm cōsidera
tur quid aperiēt libzū occur
rat q̄ om̄ia sortū omen h̄nt.
¶ **Primo** igit̄ querit̄ d̄ p̄p̄e
signis quot mōis oculi ho
mīū possint deludi. Est autē

prestigiū sensuū quedā delu-
sio oculorū presertim. Et dicit
a pstringo. qz acie oculorū p-
stringit. Dic pñd. viij. ethiaz.
c. ix. ita qz res videant alit̃ eē
q̃z sint. Et vt alexāder d. hab.
parte secūda dicit prestigiū
pprie sumptūz est illa illusio
demonis q̃ nō habet cām ex
pte mutacōnis rei sed solū;
modo ex pte cognoscentis q̃
deludit siue q̃ntū ad interio-
res sensus. siue q̃ntū ad exte-
riores. Rñ. alexander de hab.
d. pte secūda ¶ Tribus mo-
dis in genere p̃t fieri p̃stigiū
vna delusio nāqz fit absqz de
mombz artificialit̃ sola vide-
licet agitacōe hoīm oñdenciū
et occultaciū. Sic fit i traiectione
onibz p̃ oculatores ṽl p̃ mi-
mos. alius modus fit etiā si-
ne virtute demonū ⁊ natura-
liter ṽtute quorūdā corporū
nimeralū que quī habēt p̃nt
fm quandā ṽtute h̃mōi cor-
poribus inditā rem ostende-
re. l̃ facere apparere nō h̃c est
vnde fm tho. p̃ma pte. q. C.
xiiij. ar. iij. Et secundū alios
plures. Quedā herba accensa
fumigans facit trabes appare-
re serpentes. Tercius mod⁹
delusionis est quī fit p̃ demo-
nes deo tñ p̃mittente. habēt
enī demones quādā p̃tē ex
ordine nate sup qualidaz res

inferiores quā p̃nt exercē cir-
ca istas res qñ deo finit. ¶ Et e
tūc etiā res apparent aliter q̃z
sint. p̃t ei demon qñqz mōis
aliquē illudē qz iudicat rē ali-
ter q̃z est. Primo mō artificia-
li traiectione. Secōdo naturali
applicacōne alic⁹ rei de q̃bus
dictū est. qz p̃tē in h̃ habz
plus q̃z h̃ et scienciā ⁊ cū de-
us p̃mittit. exequi. tercio mō
p̃t in assumpto corpe se oñde-
re esse aliquā rē q̃ non est vt
lactucā. Sic accidisse videtur
moniali. d. qua refert gg. i. li.
dialogorū. l̃ i massa auri vt
de brō anthonio f̃m legiē. l̃
lupū vt ifra dices se ostende-
re p̃t. Et sic regere rē alienā
suo assumpto corpe. Quāto p̃t
turbare organū ṽsus vt vi-
deat res nubilosā que ē clara
et h̃mōi. Sic etiā post fletū lu-
men apparet aliter q̃m ante.
Quinto modo i p̃maginatiua
potentiā operando fm mutacō-
ne specierū sensibilū fm tho.
vel humores varios mouen-
do ut appareant ignea l̃ aq̃a
et h̃mōi. sicut i melancolicis
naturaliter fit ṽl i maniacis
¶ Questio scōda vñ pueniāt
res ṽse quas vidēt virgines
in speculis l̃ vnguibo male-
ficorū ad furta s̃blata ⁊ h̃mōi
reperiēda. Et cur malefici po-
tius recipiūt virgines mares

vel femias q̄ corruptos. Rñ. fm vill. parisiē. in vltima parte de vniuerso q̄ ope de monum fit p modū vñū vel plures pcedenti dubio exp̄s sos v̄gmes aut tñ ad h̄ p̄do. • neas demō mentis triplici de causa licet corruptis idē ostēdere valeret. **Prima** vt figat falso se castitatē amare quaz odit. q̄ castissimā virginem sūme odit que strūit caput eiusdē serpētis. vñd inhiat calcaneo eius. vñ d̄ ait ser̄penti inimicicias ponā mē te et inhiere ⁊ semē tuū ⁊ semē illi⁹ ip̄a conteret caput tuū et tu inhiaberis calcaneo ei⁹ **Sn̄. ij.** **Secūdo** vt sic aias malefī: corum et eis credenciū decipi at ad amicitiam demonū inclinatās p infidelitatis vicū sub specie boni nō s̄b specie mali. **Tercō** vt corpora sic le dat inocentū ul̄ mīm⁹ vicij infectoy. nā postea vt p exp̄pienciā patet tales habent v̄sūm frequētibz horribiliorē q̄ antea ex vestigijs dmonū relictis i oculis ⁊ facie videntis. **¶** **Questio tertia** an veritas aliqua subit his q̄ dicuntur de monte veneris. vbi cū pulcherrimis feminis dicuntur qdā frui luxuria ⁊ voluptate ad placitū. **Rñ. vill.** vbi sup̄. li. de vniuerso q̄ ficticiū ē

totū. licet demonū opere tales hoies illudant modis tactis in p̄mo dubio vt i veritate eis fieri videat qd tñ in apparenna fit. vñd refert q̄ qdā miles se sic putabat frui qdā femia luxuriose. q̄ euigilans se reperit in luto quodā realiter amplecti quodā dauer mōtue bestie. **¶** **Questio. h̄. stio. iij.** an veritas sit qd que dā i linea remi bagutte famāt et eis credētes de quodā mōte circa bernēse opidū i quo referunt esse absconditi in antro viri ⁊ femie deuotissime viuētes nullā cōmunionē habentes cū alijs fidelibz nisi q̄ in festiuitatibz p sacramētis recipiendis tñsferunt p aera ad quosdā sibi notos p̄spite ros in prochijs. **Rñ. stio. q̄. de.** monis opa ista sūt put funditus inuestigauī. ⁊ laquei inocentū sicut in p̄cedentibz duobz dictū ē dubijs. noui em̄ quandam deuotā sanctimonialem quā dyabolus quidā multo tpe impugnavit etiā v̄sibilitē qui hanc de monasterio conabat educere. illesam sub tali de quo q̄rit mēdacō sed mentita est mīq̄tas sibi nā ip̄a restitit de cōsilio prudentū et demonē nō curauit. **¶** **Questio quinta** qd i sciendum est de nocturnis

exercitijs qui aliquñ dicunt videri ⁊ vñd pueniāt tales apparenē ⁊ cur apparēt. **Rñ** fm vilhel. ubi pus. ⁊ fm tho. in im. di. xlv. **Q** aliquñ viuētibz tales apparēt. **E**t pōt cōtingē qd seprē modis fit apparenē talū exercitiū. aliquñ ope et presentia bonoz angeloz hñ heliseo factū est in adiutoriū contra hirios eū capere volē. **tes. iij. regū. vj.** aliquñ sūt exercitus demonū ab eisdez viuos deludere volētes. **S**ic rex demonū cū suis apparuit brō martino i specie xpī martinū coronare gestiens p meritis. **I**ta i vitaspary de qbusdā legi. **I**te i libro dyalogoz bñ gg. de cōgregaciōe demonū iudicia int se discernēciū sup reos legim⁹. aliquñ apparenē sanctorz i patria existentū qd appria vñtute ad viuos venisse legunt eis in adiutoriū hñ sanctus felix martir qui cūi bus nolans apparuit a barbaris obsessis. **E**t idem credēdum esse de alijs sanctis p ut aug. rēcit i libro d cura p mortuis habenda aliquñ fit ab aiabz q sūt in purgatorio vt suffragia experant vt beatus gre iij. dyalogoz pbat multiplici. **E**t vilhel. similiter aliquñ fit ab aiabz damnatis ad erudiōez hoim ⁊ ad terrore

aliquñ fieri pōt erudiōne et immisiōne bonoz angeloz in spiritū viuētis alic⁹ sine reali apparenē. aliquñ etiā fieri pōt mera decepōne demonū sicut in pmo dubio dictū est. **E**t quo patz sñm esse qd damnate aie nūqm in fernū exeāt pmo hoc aliquñ fit dicē sanct⁹ tho. si p tunc damnaciōe secum ferunt. vñd dicit tho. etiam modū quo iste appariciones fiunt assignādo. qzuis inquit anime sanctorum ul' damnatoruz pñcialit affinit ubi apparent. non tñ credendum est hoc semp accidere. aliquando enī hñmōi appariciones fiunt vel in dormiēdo ⁊ in vigiliādo operaciōe bonorum vel maloz spiritū ad instructionē ⁊ decepōne viuētiū hñ et et viuī hoies aliquñ alijs apparēt ⁊ eis multa dicūt i somnijs cū tñ constet eos nō esse pñtes hñ aug. per multa exēpla pbat i li. d cura p mortuis hñda. **Q**uestio **vj.** an vñm sit qd aliqui hoies sint filuestres. **Rñ** alb. i de al. qd sic ⁊ saltē mōstra hoim sūt. **S**ūt ei i qñtuplici dñia q in filuis apparēt i hñana spē aliquñ veri hoies rōnales. hñ plures pñes sancti legūt i vitaspri. nudī ⁊ prsuti qdāmō ⁊ tecti. folijs heremítica vitam solū.

Et aliquā p bestiis a tirannia
a cāu in retibz ferarū capti ali:
qn sūt monstra quedā in hu:
mana natura rationalia tamē
sic satiri qlē vidit btūs antho:
nius cū paulū p mū heremi:
tā q̄siuit. Sicut scribit beatus
iero. ei ait satir⁹ ille ad antho:
niū. mōtalis ego sū vnus ex
acolis heremi legacōne fuit
gor gregis mei. precamur q̄
ut dūmē dñm p nob tēp:
ceris quē p salute mundi oīi
venisse cognouim⁹ ⁊ in om:
nē terrā exiuit son⁹ ei⁹. **E**rat
aut homūcio ad vncis nariz
bus fronte cornibz exaspera:
tus c⁹ extrema ps corpis in
capraz fines desinebat. aliquā
sūt q̄ apparent veri homines
s̄ neglecti ⁊ velut bestie facti
Sic hodie sūt ēca terrā gale:
tiē i hispanijs insul hoies do:
mesticos fugiētes velut fere
vt docz expiēca d talibz etiā
vidēt fuisse mas ⁊ femia cir:
ca saxonā capti p venatores
de q̄bz refert alb. in de al. q̄
omio spēm humanā videbā:
tur habē. s̄ velut moriones
esse videbant. vir ei vir⁹ s̄
femia mortua capiebat aliquā
sūt pigmei qd aial fm alber.
vbi prius. est multū simile
hoi qz erecte mcedit. mamba
vnt ad opa quedā loquitur
lingua. **E**t tñ simplicit pl⁹ est

bestia qz homo. licet sit nobi
luis aialū infra hoiem. aliquā
etiā demones in filiis appa:
rent esse hoies l femie vt de:
cipiant incautos. sic dūmūē
habet in vitaspīm. **Q**uestio I
septima an verū sit q̄ malici:
ci possint facere vera aialia ar:
te sua. **R**ñ fm alb. vbi sup. q̄
sic do pmittere. aliquā impfe:
cta quedā aialia pcurare pos:
sunt fieri nō instanti sic deus
facere potest. s̄ motu quodā
licet subito. sicut patet de ma:
leficis fm aug. et exo. vij. vbi
glo. strabi sup isto vocauit
pharao sapiētes dic q̄ dmo:
nes discurrunt p mundū et
colligūt diuersa semina et ex
eorū adaptacōne pnt prozum:
pere diuersas spēs. **E**t glo. ibi
de sic dicit dū p incantacōne
demonū malefici aliquid effi:
cere conātur. discurrūt p mū:
dū ⁊ semina subito eorū de:
q̄bz s̄ agē afferunt. et sic ex il:
lis pmittente deo nouas spe:
cies rez pducunt. licet s̄ de:
monū ope fieri possunt tēo
permittente fera talia nō illu:
soria id est solū apparentia tñ
taliam dicunt signa mendacia
semp. qz demones talia solū
et pncipalit faciūt ad seducē:
dū homies videntes ppt qd
ij. thessa. ij. dicit apls de anti:
xpo. qz aduentus eius erat

fm opacōne sathane i omni
virtute ⁊ signis ⁊ p̄digijs
mēdacijs. sancti. aut miracu
la dei v̄tute icreata impetrāt
vtilia fidei ⁊ instantanee cū
m placet altissimo. ¶ **Q**uestio
viii. an ope demonū trāsfor
maciones p̄nt fieri hoīm i be
stias sic i lupos ⁊ h̄mōi. R̄n.
q̄ nō. vñ. xxvj. q. v. **E**p̄i ex cō
filio acq̄rensi sic dicit. q̄squis
credit posse fieri aliquā crea
turā aut i meli⁹. aut i deteri⁹.
immutari. aut trāsformari in
aliā spēm ē in aliā s̄ilitudinē
n̄h ab ip̄o creatore q̄ oīa fe
cit ⁊ p̄ quē oīa f̄cā sūt. p̄cul
dubio i h̄dolis ē ⁊ pagano de
terio. **E**dē late ostendit br̄us
aug⁹. de ci. dei li. xviii. c. xvii.
vbi oñdit q̄ d̄mōnes faciūt
tales trāsformaciones nō rea
lit s̄ v̄sū h̄uānū decipiēdo.
Sic oñfū est dubio. p̄mo m̄
tis modis. vñ aug. ibi dīc. q̄
famohissima maga circes mu
tauit socios v̄lxis in bestias
Et quedā stabularie muliēs
ueriebāt hospites suos in
iūmēta onera portāta. R̄efert
etiā socios dyomedis i aues
dūfos ⁊ postea longo tpe cir
ca tēplū dyomedis volabāt
Et qd̄ p̄stanci⁹ narrauit d̄pa
tre suo veracit̄ qui dicebat se
caballū fuisse ⁊ annonā cum
alijs aialibus baiullasse. **M**ā

ut aug. ibidē soluit in p̄mo
sola apparencia fuit ⁊ oculorū
deceptio. in sc̄do ⁊ q̄rto vera
onera fuerunt que demones
inūsibilit̄ p̄ntes portauerūt
In t̄rco v̄o socij dyomedis
p̄ demones fuerūt de medio
subito sub̄cti ⁊ aues vere lo
co eorū imēdiate posite q̄ ibi
volauerūt. in nullo aut̄ p̄edi
ctoy de hoīe vere factū fuit
irracionale aīal s̄ solū appare
ter. dicit tñ t̄ho. i. p̄t. q. **C**riū
ar. iiii. **O**mnes trāsmutacio
nes corpaliū rez que possūt
fieri p̄ aliquas virtutes natu
rales ad quas p̄tinet semina
que in elemētis hui⁹ mūdi
iueniuntur. possunt fieri per
opaciones demonū h̄mōi se
m̄ibz adhibitis. **S**ic cū aliq̄
res trāsmutatur in serpentes
ul̄ ranas que per putrefactio
nem generari possūt. **E**lle v̄o
trāsmutaciones corpaliū rez
que non possunt virtute na
ture fieri nullo modo opera
cione demonū fm rei verita
tem perfici possunt sic q̄ cor
pus humanū mutet̄ i corp⁹
bestie. aut q̄ corp⁹ hominis
mortuū reuiuiscat. **Q**d̄ si fieri
videat̄ apparencia est sic ostē
sū est q̄stione p̄ma. ¶ **Q**uestio e
nona vnde ergo puenit q̄
quidā lupi tā crudelit̄ astute
et p̄cularit̄ hoīes comedunt

Primum**preceptū****Capitulū****undecimū**

Rñ. fm alb. in de aialibus et fm alios q ex septē causis p uenire pōt. Aliqñ apt famis augmentū. Sicut et ceruū. ali qñ et alie bestie hoibz appro: pinqūat. aliqñ apt ferocitatē viriū. in frigidis enī regionibz sūt corpore minores et magis asperi et feroces. sic etiā tēpore coptus. et qñ habent catulos vt **A**risto. dicit. li. de aialibz sūt magis seu sic canicule aliqñ apt astuciaz et senū. lupi enī quāto sūt seniores. tanto deteriores. et nocent hoibz. q nō possūt venari bestias apt etate et dentes eoz cstringunt. aliqñdo apt erpiēciam humanarum carniū que q optime cōplexio nate sūt p cōsequens dulciores sūt. Vñd sic voluptas leccatozē ēbit ad voluptuosū cibū sic hūane carnes a lupis aut i sepulchro aut post bellū hoim ul' alio mō gustate. ali qñ apt cerebrū rabidū. **E**fficiuntur enī sicut canes rabidi et tūc quēcūq iuenerint trucidant. sicut et canes aliquā. aliquādo apt opacōnē demonū vt hoies credāt hoies et vetulas falso i bestias mutari sic pagani putabant. vñ de: momis ope potuit illd fieri. qd refert vincen. i speculo hī storiali li. vi. c. xl. in gallia. **E**n

quit ante xpī incarnacōnē et ante bellū punitū. lupus vigilē vagina gladiū abstulit. **E**t vilb. vbi sup refert de quodā viro q se ouertū putabat i lupū certis tēporibz quibus in antris lantabat illuc ei certo tēpore iuit et ope demois velut dormiens iacuit. et hibi iterim cū fixus maneret videbatur q lupus iste ipe fact? circuiret pueros duorādo et cū illd realit solū dmon quēdā lupū possidēs faceret putabat falso se somnās circuire. quomodo tā diu dementatus est vir ille quosq iuuentus ē iacere i filua rap? mentalit. aliqñ etiā fit apt occultū vel manifestū dei iudiciū q demonū vel diuino misticū lupi apt peccata parentū vl' pueoz tales damificāt sic factū esse legimus. xlii. pueris qui deridēdo helisēu dicēdo ascende calue ascēde calue a duobus viris de filua exeunibz statim iugulati sūt. iiii. reg. ij. **E**t de leone q ppham dei iussū nō implentē occidit iij. reg. xiiij. Sic etiā vt i hīstorijs legim? tēpore **A**nti epī vpenhlerame minores q añ ascensionē dñi celebrant tri duo miente sūt qñ lupi ciuitates intrātes ibi hoies vorauerūt publice hec de? diuiat?

est leuit. xvi. dicens. Si nō feceritis mandata mea. emittā in vos bestias agri que consumant vos et pecora vestra. et deu. xxii. Dentes bestiarū immittā in eos cū furore trahē: cū super terrā atq; serpeniū. Quod ostendit de⁹ effectū. iiii. reg. xvii. q̄ndo leones immisi sunt qui deuorabant p̄dolatras in terrā samarie loco verorū
 o dei cultorū positos. ¶ **Q**uestio decima q̄d de raptis feminis in ungaria et alias q̄ restitute sensib; mira dicūt de animab; in purgatorio. in inferno. de furtis p̄dins et filibus h̄nd. q̄ sup̄sticiose agunt ista ope demonū deluse. sic in prima questione dictū est nec obstat q̄ candela aduste non sentiāt q̄n sūt i raptu. q̄ dyabolus mētē interiorē sic strigit q̄ exteri⁹ nihil sentiūt. sic fit aliq̄n i melancolicis l̄ etiā naturalit̄. Sic de quodā viro noīe iustitūto refert b̄t̄is aug. de ci. dei. qui q̄ndo voluit rapiēbat a sensib; adeo q̄ etiā
 p vellicātes n̄ sensit. ¶ **Q**uestio xi. utrū demones sint qui nocturno tpe in collis equorū quasi stipas faciūt de crinib; ubi gutte ceree reperiuntur et plura instabul bestiarū facere vident. h̄n vilb. q̄ sic m̄ si hoīes talia ex astucia facerēt

artificialit̄. **Q**uestio. xii. vtrū demonū ope capsiōēs puorū fiant. Sic q̄ infantes ponantur q̄ nō impinguant h̄ semper miseri sunt. h̄ndet vilb. q̄ sic quando parentes infantes nō orationib; et cruce muniunt. Tunc enī demon vicē infantis gerere pōt l̄ inflacionē facere deo p̄mittente. vix t̄ talia sunt credenda fieri ope demonū nisi literatorū iudicia assint. ¶ **Q**uestio. xiii. vtrū demon localiter possit trāssere aliquem hoīem de loco ad locum inuicem. h̄ndet vilb. q̄ sic. Sic etiā bonus angel⁹ tulit m̄ circinno capitis abacuck de iudea in caldeam. Et emplū illud habes dubio. iij. sed vt in p̄cedenti dubio dictum est et in solucōne p̄mi dubij credendū est talia solū vt plurimū in sp̄ritu id ē in p̄maginaria hoīs fieri nō realiter nisi forte raro vt tenet d̄ns albr⁹ vlr̄ic⁹ in sūma. Qd aut aliquādo corporalit̄ fiat et localit̄ p̄z de puero q̄nquē m̄ cuiusdam nobilissimū viri qui puer monachus p̄ tūc factus a monasterio nocte illatus ē pistrio clauso ubi rept⁹ mane se p̄ q̄sdā dixit ad mag⁹ nū diuini dlatū et vt emederet iussū et p̄ sup̄iora pistri nō inmissū vt refert p̄. damian

Et habet i speculo historiali
li. xxvj. c. xliij. q. aut aliq male
ficiati vel amore mulier cap
ti dicunt se non posse continere
qñ oporteat eos currere ad
arnahas. vñ est in pre. et in
pre falsu. nā si di grām vellēt
inuocare et facere qd in se ē
vt crederent de peccatis de illa
eis dimitteret et grām in fun
dendo robur resistendi demo
ni tribueret. Et sic eos ad pec
candū nemo posset cogere et
mouere localit. S3 si illa ren
nunt. nō mix est si i potesta
te demonis positi eorū domi
nus eis dñatur dyabol⁹ vel
voluptatis appetitus. dic em
beatus aug⁹. in ome. sup illo
vbo io. vj. nemo pōt venire
ad me nisi p̄r me⁹ traxerit eū
trahit vnūquēqz sua volup
tas. oñdis ouī viridē ramū et
te sequit. nullo sc3 corpali ter
trahente. Sic crisostomus. dicit super
math. xx. de afina quā xp̄s eq̄
tauit. q. cū demon voluntatē
hoīs peccato posidet. qñ ad
libitū trahit quo placet. Exē
plum dans de nauī in mari
p̄dito gubernaculo q̄ ad ven
ti libitū p̄citur. ita equo po
tenter mhdens ita rex tyranni
habēs possessionē. **Questio**
xliij. Quis faciat illos strepi
tus et lusoria illa audiunt ali
quādo et vident vt in quibz

racōnibz domoz nocturnis
vbi p̄cuntur lapides ul in
quietant pulsu homines vel
vident icendi fantastici ignes
vel alie ludicre opacōes. Rñ.
fin vñ. et Cassianū in coll.
p̄m qñqz illa sūt et sepe ope
re demonū talū qui pl⁹ no
cere nō pōt hoībz nisi in talibz
bus p̄fate diuina ligant. ridi
culosi em tales inuiles effe
ctus demonū malignoz opa
ostendunt. Aliqñ sūt studio
malignoz hoīm qui domos
volunt euacuari hoībz vel
lucari tēporalia sub titulo fal
so apparentiū aiarū vel sub il
lo p̄textu introducere luxuri
am vel furtū cōmittere. aliqñ
etiā fieri possūt ex curiositate
hoīm volentiū terrere p̄rios
ioco vel ex fantasticiis et melā
coliciis debilitatibz put expi
encia docet in p̄fatis eos qui
mundū immundū nouerūt.
Anime em siue sint damna
te siue in purgatorio siue in
celo nullaten⁹ sūt credēde ta
lia facere qz p̄mis nō legitur
admissū reliquis qz in carita
te sunt. ista trifatoria mutua
nō oueniunt. vnde nō est du
bū qui demones aliqñ tales
etiā inq̄tudes faciāt vt eri
ror paganic⁹ redeat quo cre
debat aias defunctorū et a tu
mulos et circa aras habitare

non ī inferno si aut̄ adē sent
aie de purgatorio tales veri
similiter aut̄ utilia opa & salu
bria facerent & ostenderēt aut̄
auxilia a viuis peterēt sic bea
tus gg. ponit exemplū in. iiii.
e dyalogorum. ¶ **Questio. xv**
an demones possint et aude
ant grauiter homines ledere
Rñsio fm̄ tho. q. sic. possunt
em̄ deo pmittente quintupli
citer ledere. videlicet in rebus
fama. corpe. vsurariis. et ī
vita. De rebo patz iob. j. et. ij
cui peccata. domū abstulit et
liberos de fama patet ī legen
da beati iero. vt refert io. an.
in heromiano q. dyabol⁹ se
transformauit in formā san
cti filiani epī in nazeret ama
toris hieronimi. Quī demon
pmo feminā nobilē nocte in
lecto peccare et puocare cepit
ad luxuriā vbis & deinde scīs
solicitaui ad malū que tam
clamaret dimon in specie epī
sancti sub lecto semie se ab
scondit vbi req̄sit⁹ et inuen
tus p luxuriōsā vba se menti
tus est ec̄ epm̄ filianū. In cra
stinū igit̄ sanctus vir dispa
rente dyabolo diffamat⁹ est
grauissime que infamia tan
de ēca sepulchrū sancti hīero
nimi fatēte dyabolo ī obses
so corpe purgata ē. De cor
pore patz in beato iob q. per

cuss⁹ est a dimone vlcere pel
simo iob. ij. De tali refert figi
bert⁹. et vicenci⁹ in speculo hi
storiali libro. xxv. c. xxxvij. q.
tpe luduici secundī imperato
ris in parrochia maguntina.
quidam demon pmo sepe la
pides iecit et quasi mallio ad
domos pcussit. Et deinde pub
lice loquēdo furta p̄dendo &
discordias seminādo plures
inquetauit. deinde om̄s cōtra
vnū irritauit. c⁹ hospiciū vbi
cūq; manebat icendit & ob il
lius pccā om̄es pati affirma
uit vñ tandē tm̄ agros p ho
spicio habere potuit ap̄t qd
cū p̄spiteri letanias celebra
rent multos lapidū iactibus
demon vsq; ad cruentationē
lesit. aliquando quieuit. aliqñ
seuīt et p triennū ista cōtinu
auit. quousq; ibidem omnia
edificia incendio consumpta
fūt. De nocumēto vs⁹ racōis
et veracōne interiorū sensuū
patet ī possessis & arrepticijs
p euangelicas et historias.
De mōte & q. vita etiā quos
dam puer patet tobie. vj. de
septē viris sare virgins oc
cisus qui ap̄t luxuriōsus effre
nem appetituz in virgine sarā
eiusdē no erant digni matri
moio. **Questio. xvi. vix** ma
lefici possint veracit̄ suis male
ficijs hoies ledē. et si sic qbo

modis et quibus rebus dicuntur aut malefici ut dicit phid. viij. ethinio. c. ix. ob facinorū magnitudinē huius elementa sibi dicitur acutunt se3 ope demonū turbant mentes hoīum ac sine ullo veneni haustu violentia tū carnis intermūt ut lucanus dicit. hec phid. Rñ. fm tho. in. ij. cca di. viij. et. viij. et m. in. di. xxxiij. Et cōmuniē fm omnes theologos ibidē scribentes qd malefici omnibus istis modis pnt pcurare lesiones in hoibus 3 eorū rebus coope- rante dīone i quibus demon pōt solū ledere vel deape de qbo mōis iam dictū est a pñ- cipio huius materie de supstici omnibz pñsertim qstione imme- diate pcedenti videlicet. xv. de hoc etiā infra dicit. non aut faciunt ista immediate malefi- corū opa actione pñria 3 im- mediata. s3 talia sūt p demo- nes q vñs maleficijs imme- diate ex pacto dudū cū male- ficis a pñcipio mundi 3 tem- pore veteris pñdlatie habito sciunt qualē effectū debēt ad intencōnē maleficorū pcurare ut exempli grā. Sopa quas malefica itingit aque ut plu- at nō causat pluuiā s3 demon talibz vñs qui si deus pñse- rit pñatem habet in omnia cor- poralia 3 in aerem ventos. 3

nubes. ut statim talia pcura- re et causare valeat. maga si quidē signū dat p scopā. sed dīmon illd pcurat 3 agit ut pluat p demonis actionē cui maga mala fide 3 ope seruit et se tradidit obsequijs illi3 vel alijs. Sic qñ p magmē ce- ream ul simile ad maleficien- dū aliq3. malefic3 facit. vel qñ maleficō alicui3 in aqua vel plūto ymago apparet qdqd molestie infert talī ymaginī tale experit fieri ymaginato. id hoī maleficiato. puta pun- ctura vel alia lesura qcuq3. q lesio realit qdem infert yma- gini per maleficiū vel per aliū hoīem. s3 inuisibiliter demon maleficiatū hoīem eodē mō- ledit. dei pñssione si demeru- it reus. ¶ Quastio. xvij. an lici- tū est talia maleficia tollere. Rñ. fm doctores sub disti- ctione. aut tolli pnt sine sup- sticiof mōis ut p licitū exor- cismū aut p oracōnē pñterces- sionē sanctorū. ul p sacramē- talem maleficiatū cōfessionē p pñsciam ostensionē seu idē- tationē alic3 qui scit vbi est ymago vel p solū motū loca- lem. vel mō agnū simili 3 sic est licitū. aut nō pnt tolli nisi p supsticiof mōdū. vel p no- ua maleficorū opa. et sic est illici tum. qā fm apłum non

sūt faciēda mala vt eueniant
 p bona. ¶ **Q**uestio. xviij. an ne
 hij q̄ i caritate sunt ledi pos
 sint p maleficos sic hij q̄ in
 pccō mortali. Rndet fm **C**assi
 anū i collacōe p̄m q̄ ne q̄q̄
 boni em̄ in rebus p demonē
 et suos ledi possunt in meri
 tum eorum et p̄bacionē vt i
 bonis fortune que sunt exte
 riores res. fama. et s̄itate cor
 pis. Sic de beato iob paruit
 qui in talibz les⁹ fuit p demo
 nē s̄ in nullū peccatū boīs ho
 minibus inuētis p maleficia
 trahi pnt licet tēptari valeāt
 ab intra. et in carne exē. s̄ nul
 laten⁹ violentari. Sic em̄ po
 nit exēplū cassian⁹ de duobz
 maleficis q̄ b̄m anthomū p
 tres dīmoēs successiue missos
 de cella mouē nequerūt licet
 tēptatū se per hoc sentiret. S̄
 q̄ signo crucis ⁊ orōne tēp
 tacioni resistit in efficacia ho
 minū fuerunt maleficia. verū
 in pccōribz demon potesta
 tem maiorē habet et magnā
 vnde veritas ait. luc. xi. Cum
 fortis armat⁹ custodit atriū
 suū in pace sūt omnia q̄ pos
 sūt. Si aut fortior supueiens
 vicerit illū vniūsa arma eius
 3 aufert in q̄bz cōsidebat. ¶ **Q**ue
 stio. xix. cur malefici instrumen
 ta sue malicie p sacramēta ec
 cleſie vel p alia diuina tangi

pcurāt vt filiū ihendo p crī
 ma sacrū l ymaginē cereā s̄b
 palla altaris ad tps ponendo
 et filia faciendo. Rñ. demonis
 misticū ista sūt triplici d cau
 sa. Primo ut nō solū hoīes p
 talia p̄fidi fiāt. s̄ et s̄alegi dī
 uina q̄ntū i ē eis d̄aminādo
 pl⁹ deū creatorē suū offēdāt
 intīm⁹ animas p̄pas dēnēt
 et plures in pccā ruere faciāt
 Secundo vt deus sic grauiter
 p homines offēd⁹ fm beati
 aug. sententiā dīmoni maiorē
 potestātē in homines malos
 tribuat quibus deus cōcedit
 iratus quod denegaret p̄pici⁹
 Tercō vt sic sub specie boni
 apparentis plures simplices
 facilius d̄cipiat q̄ tacta diuīs
 rebz ⁊ orōmbz a dō putat ē
 aliqd̄ numis obtinuissē ubi
 solū maiora peccata sunt com
 missa. ¶ **Q**uestio. xx. est cur aa
 pla maleficia ⁊ supsticiones
 exerceri solent s̄ccōribz anni
 tpibz ⁊ p̄fere ēca festū natiuit
 atis xpī. Rñ. q̄ triplici de cā
 sic in p̄cedēti dubio p oīa q̄
 festa pl⁹ frāgūt pccōs mortali
 bus q̄z mechanicis opibz vt
 aug. dīc li. d̄ decē cordis. sup
 sticio aut de maxis seruilibus
 opibus demonis est q̄ diuī
 nā reuerētiā. Ratio secūdi est
 sp̄ialis de klis ianuarij. quia
 vt p̄fidi. dī. li. viij. et bimo. c. ii

Ianua a quo ianuari⁹ mēsis
dictus est. q̄ in ecūcisiōis xp̄i
die incipit. ydolū fuit diuer:
fis faciebus cōfictū. vna tāq;
esset finis anni p̄cedentes. et
alia tāq; esset p̄ncipiū futuri
et imminētis anni p̄tor 3
fortunat⁹ autor i cui⁹ reuerē
tiā poti⁹ demois in ydolo ve
nerati sūt dimones varias cō
mōcōes luxuriosas fecerunt
strenas 3 iocalia sibi mutuo
hoies tradiderūt. choreas va
rias duxerūt. mentās p̄para:
uerūt de q̄b; mencio fit per
beatū aug. i mltis locis et li:
bris. et. xxvj. q. v. habes fere
p totū. si has corruptelas fal
si xp̄iani imitant. hodie circa
eadē festa. licet p̄dicatōe san
ctorū ex stirpate sint i mltis
locis. et tñ demonū opacōne
alicubi trāslata ad tpa carnis
p̄uij qñ cū laruis 3 ludis 3
alijs sup̄sticōib; similia sūt
bb **¶** **Q**uestio. xxi. vñ p̄ueit q̄
femie sepe in maiori multitu
dine repiūt sup̄sticōse 3 ma
lefice q̄; viri. Rñ. triplici d cau
sa. Primo q̄ pne sūt ad cre
dendū. fide aut malā demon
p̄ncipalit̄ q̄rit. vñ eccl̄. xix. qui
cito credit leuis est corde. et
minorabit. Secundo q̄ a na
tura p̄t fluxibilitatē cōplexi
onis faciliōis sūt imp̄siois
ad releuacōnes capiendas p

imp̄sione sepatōz spiritū
ut vñ. dic vbi sup̄ qua cōm
plexione cū bñ vtunt multū
bone sūt. cū male peiores sūt.
Tercō q̄ linguā lubricā ha
bent 3 ea q̄ mala arte sciunt
eis op̄aribus feminis vix ce
lare p̄nt. seq; oculte cum vī
res nō habeāt p̄ maleficia vī
dicare q̄runt facili⁹. vñ eccl̄.
xxv. Cōmorari leoni 3 draco
ni plus placebit q̄; habitare
cū muliere neq; 3. Breuis oīs
malicia sup̄ maliciā mulieris
¶ **Q**uestio. xxij. vtrū credi ce
possit licite q̄ dimones icubi
sint 3 succubi mulierib; ifesti
et feminas agnoscētes. Rñ. et.
aug. de ci. dei. q̄ sic. et p̄fido. li.
viij. et. 3. r̄ho. i multis locis
Quo aut 3 quibus de causis
illa pueniant. quō p̄ an libe
rari possit q̄s ab hac vexatō
ne. vide in d̄palogo quē col
legi de formicay p̄prietatib;
li. v. **¶** **Q**uestio. xxij. an ne do
possint aliq̄ regule dari p̄ q̄s
agnoscat vtrū aliquid sit su
p̄sticio sū vel non. dic̄ aut su
p̄sticō ut patz col. ij. sup̄ illo
que sūt racōne habēcia sapiē
tie in sup̄sticōne glosa enī di
cit ibi q̄ sup̄sticō ē religio sup̄
modū seruata. id ē. modis p̄
circūstācijs malis 3 defectu
osis. Est vero religio virt⁹ in
clinas ad exhibēdū deo rōne

sue excellentie debitū cultū ⁊ honore tam in cordis q̄z in corporis actibz. **R**ñ. fm tho. 2. 2. q. lxxxiiij. q. sic saltē in genere et liatis put ex v̄bis elicitur eius sancti. et sūt q̄nqz. **P**rima est cū gloria dei sit finis noster p̄ncipalis q̄z in oibz querere debemus. attendatur an opus sit ad gloriā dei ⁊ hō in ope det p̄ncipaliter gloriā p ipm qz op⁹ mens hois deo subiciat iuxta illud. i. cor. x. **S**iue māducatis siue bibitis siue aliud qd faciatis omnia in dei gloriā facite. **S**ecūda videtur an op⁹ quod sit et qd p̄tinet ad aliquā abstinentiāz corpalem vel ad corpis exercitium vtz sit r̄renatiūū concupiscentie modo virtuti debito fm ritū ecclie ⁊ fm moralem doctrinā qz apls dīc ro. xij. Racionabile sit obsequiū vestrū loquendo de corpaliū exercitijs. **T**ercia videtur an opus sit fm statutū vniūsalē ecclie ul fm scripture sacre testimoniū ul saltē fm p̄ticularis ecclie ritū aut de cōsuetudine ḡnali q̄ fm aug. p lege habēda ē. vñ bñs ḡg. scribit aug. angulox epō dicēti. q sūt diuerse ecclie cōsuetudines in missarū celebracōne iō inq̄t gre. placet vt siue in rōna. siue in galliāz seu in q̄cūqz ecclia ali

quid inueisti qd plus omni potēti dō possit placē solidite eligas. **D**iūse inq̄t tho. ecclie cōsuetudines in culto dīno in nullo vitati diuine repugnat. et iō sūt suade ⁊ eas p̄terire illicitū est. **Q**uarta inspiciat an op⁹ ad habitū ⁊ exercitiū ad effectū q̄ expectat hēat natale appetatē ⁊ nō de q̄ p̄bci mendici et astrologi inq̄ntū tales multa iudicare p̄nt ⁊ theologi. **Q**uinta cōsideret si op⁹ nō ē merito res alic⁹ scandalū danti p̄tēs occasiōz ruine. qz tūc licz nō esset sup̄sticiōsū tñ p̄t scandalū esset dimittēdū vel differēdū ⁊ occulte sine scandalofaciēdū. q̄cqd ē vni ex p̄missis ḡziū timēdū ē vt sup̄sticiōsū ⁊ vt p̄cēm. p̄t p̄iā illicitū ē exercē in nouo testamto cōmonialia ⁊ iudicialia veteris testamti nō d nouo instituta eēnt ab ecclia ul gente. p̄t idē et p̄t regulā scōaz facie faciūt vouētes nō p̄cēmare caput sabbato ⁊ ieiunare die dñico tanqz meliori die ⁊ similia. p̄t idā sup̄sticiōse agūt q̄ in ritibz alic⁹ ecclie p̄ticularis in p̄cessiōibz ⁊ h̄mōi se nō cōformant cōuitati nō aliūde excusentur. p̄t quartā sup̄sticiōse agūt q̄ vtūt caracteribz ignotis ⁊ noibz suspectis ⁊ alligacōnū modū nihil coopantibz

naturaliter effectui qui expectatur. quia prefata de se naturaliter nulli actumtatis sunt cum sint artificialia solum. et quantitates. **Item** est de ymaginibus per astrologos factis et anulis ac lapidibus suis artificialibus. Similiter qui credunt quod celi et stellarum influentia aliquem necessitate ad aliquod vicium. appetunt quantitas si res scandalosa esset notabiliter et benedictiones aliquas a secularibus per verba deuota sunt sine malis ritibus super firmos esse saltem non publice faciende. ¶ **Questio. xxiii.** utrum fascinoes seu iuultuationes habeant efficaciam malam in pueris a vetule malis. **R.** **tho. 2. 2. q. xxxvi.** non est illicitum cauere si quis timeret nocumtum alicui puero ex oculo fascinoe quem fascinoem sic declarat. i. p. q. c. xvij. nam ut iquit ex fortificatione anime immutante spiritus corporis coniuncti que quidem immutatio spirituum maxime fit in oculis ad quos subtiliores res spiritus perveniunt. oculi enim inveniunt aerem continuu usque ad determinatum spacium per quem modum specula si sint noua et pura ostendunt quandam puritatem ex aspectu mulieris menstruate ut aristoteles dicit in libro de somno et vigilia. Sic igitur cum aliqua anima fuerit vehementer commota

ad maliciam huius maxime in vetulis contingit effici finem modum predictum aspectus eius venosus et notus et maxime pueris qui habent corpus tenerum et de facili receptiuum impressionis possibile est et quod diuisione vel ex aliquo occulto facto cooperetur ad hoc malignitas demonum. cum quibus somnilege vetule pactum aliquod habent heretico. **Questio. xxv.** Cur plus frequenter videntur fantasias et mirabilibus apparitionibus puerpere et purgationis sue tempore quam alie infirme persone. **R.** quia triplici de causa. **Prima** secundum albertum in de somno et vigilia appetunt conditionem sue infirmitatis per tunc horrendas ymages facilius naturaliter eis in cerebro presentantur quas demones et similia credunt esse se cum nihil sit realiter. **Secunda** quia tales sepe vetulas pro famulabus habent que sunt plene superstitionibus unde gladio puerpas de sero quodammodo benedicunt gallinam nigram lecto coniungunt. si puerpere moriuntur in puerpicio eas iam defunctas in eisdeus calcis et vestimentis quibus vestite erant viventibus appropinquare certo tempore affirmant et multa filia fatua asserunt. **Tercia** quia alie femine supersticiosas puerpas crebro visitant. qui est

plura supsticiōsa solent seminare ppter q̄ si puerpere cito talibz credūt nō mīz si plus q̄z alie ē alij infirmī fantasīs fatius a deo vexari permittant iuxta illud eccl̄. xxiiii. Fantasia patit̄ cor tuū nisi ab altisimo emissā fuerit visitatio

SS ¶ Questio. xxvj. vtz licitū sit p carmina scripta ē verba sacra benedicere infirmos homines ul' uimēta et an licitū sit eadē scēū deferre ⁊ portāē q̄ incātacōis spēs hīe vident. Incātatores enī dicunt q̄ arte aliquā v̄bis pagūt vt dīc p̄d̄. viii. li. eccl̄iaz. Rn. tho. 2. 2 ubi sup̄ q̄ sic. Septē addicōnibus seruans. vna est vt videatur ne verba aliqd contineant qd̄ ptineat ad inuocacōnes demonū exp̄sas vel tacitas. Secunda ne contineant ignota noia. q̄ fm criso. talia metuenda sūt ne aliqd supsticiōis lateat. Tercia ne materia verborū aliqd falsitatis contineat q̄ sic eius effectus non posset expectari a deo qui nō ē testis falsitatis. Quarta ne ibi contineant vana et caictēs in sc̄i p̄ti p̄ter signū crucis. Quinta ne spes habeantur in modo scribendi aut ligandi aut in quacūq̄ h̄mōi vanitate que ad diuinā reuerentiā nō ptineat. q̄ alias iudicare

tur supsticiōsū esse. Sexta vt in alligacōe. p̄bacōe. p̄ scrip̄tura diuinorū v̄borū respectū solu habeat ad sacra verba ⁊ ad intellectū eorū et ad dei reuerentiā seu ad v̄tutē diuinā a qua expectat̄ effect⁹ ad sanctorū reliquias a quibus etiā prefata expectant̄ secundario licet a deo p̄ncipaliter. Septima vt cōmittat̄ effect⁹ qui expectat̄ diuine voluntati qui scit virū sanitas vel tribulatio plus profit inuocanti vel minus vel an obstit. Et hac addicōne ponit th̄o. m. j. 2. m. materia de gratia. et dī. xx. m. iij. Alias erit licitū si nulla dictarū septē addicōnū opus infecerit p̄bat th̄o. p̄ illud mar. ult. cristo dicente. Signa eos qui crediderūt ⁊ d̄sequent. In nomine meo demonia eicient liguis loquentur nouis serpētes tollent ⁊c. Item nō in moris sanctitatis sūt v̄ba dei q̄z sanctorū reliquie dicente aug. Mō est mī⁹ v̄bū dei q̄z corp⁹ xp̄i. s̄ fm omnes licet reliquias sanctorū se cū reuerentē portare ḡ qualit̄ cūq̄z nomē dei inuocet rite p̄ orationē dñicā p̄ salutationē angelicā vel alio modo licito spes haberi potest in eo dimitte dō effectū diuine voluntati. Ex p̄dictis elicit sanctus do.

etor. qd pdictis seruatis condi-
tionibus p diuina vba licitū
est arcere serpentes. Et eadez
rōne vt dicit quecūqz aīalia
h sol^o respect^o hēat ad sacra
vba ⁊ ad dinā vītutē de ser-
pentibus tñ caute est agendūz
in incāta cōibz. qz vt dicit se-
pe tales hnt illicitas observa-
tias. et p demones forciunt
effectū p̄cipue i serpentibus.
qz serpens fuit p̄mū demois
instrumētū ad hoīem decipiē
hb dū. Questio. xxvij. vñ ortū
lēant bñdictiones et carmi-
natioēs q̄s vtule hodie sū
per infirmos ⁊ viri qdā faci-
unt. Rñ. qz p̄ncipiū hōz fuit
sanctissimū. Sed hīc oīa dmo-
nis instinctu d̄pauant medi-
antibz demombz ⁊ malis hōi-
bus. ita et diuina noīa. nam
apostoli et sancti viri s̄m illō
mar. xvj. In nomine meo de-
monia eiciēt infirmos visita-
runt et orōnes sup eos per sa-
cra vba fuderūt. deinde sacdo-
tes deuoti filia rite pegerunt
p̄pt qd deuotissime oracōnes
et exorcismi sancti repūit in
antiq̄s hodie ecclēsijs ad om-
nia q̄ hoīes facere ⁊ pati pote-
rāt p duotos viros applicati
olim sine omni supsticiōe sicut
n ē hodie lītatos ⁊ sacre theo-
logie doctores noui quī in-
firmos. visitātes filia. verba

egrotis applicauerūt. n solū de-
dmoiacis. S; supsticiōi hōm-
nes a se mēta vana et illicita
ad istar hōz iuenerūt. qbz hō
die vtūt ēca infirmos hoīes ⁊
iūmēta. nec clerus ampli^o ex
sua desidīa licitis unī verbis
visitādo infirmos n raro p̄pt
qd vllb. dēus durādī glosatō
raymūdi dic. qz talia p̄fata sa-
cerdos religiosus ⁊ discretus
aut et laic^o vir siue mulier
excellētis vīte p̄bate discre-
tōnis facē p̄t. fusa orōne lici-
ta sup infirmū n sup pōmū ā
sup cigulū ⁊ filia. h sup infir-
mantes. iuxta dēm mar. viē.
sup egros man^o imponent.
nec sūt hōmōi p̄sone p̄hibēde
a talibz nisi forte timeat qd
ad exemplū illorū indiscreti
et supsticiofi alij carminacio-
nis sibi vsurpēt abusū tuen-
tes se exēplo illorū. Questio ii
xxvij. vñ ne credi possit lici-
te qz demoiaci iūuari possint
et meli^o habere p herbarū ul
lapidū aliquorū applicacōne.
Rñ. qz licet temō talibz imme-
diatē arceri nō possit. qz sup
omnia corpalia potentior est
iuxta illud iob. xij. nō est po-
testas super terram. que ei cō-
parari possit. tamen per p̄fata
que naturaliter compescere
habēt aliquas manie vel alte-
rius infirmitatis spēs qbus

demon instrumentalis vñ in
 possessio hoie leuius habere
 pōt demoniacus. Et fm quos
 dā totalit liberari. vñ xxvj. q.
 vñ. dicit. Et est autoritas bri
 hiero. dmoniu sustinenti licz
 petras l herbas habere sine
 incantacōe. Ad idem est ma
 gister i hystoria scolastica su
 per rhobiā. z mico. de lira sup
 pmo reg. de saulis obsessioē
 lk. **Questio. xxix.** vñz licitū sic
 demones adiurare. Rñho fm
 tho. 2. 2. q. xc. q. sic dūmō mōi
 teneant debiti exp̄si sup q.
 xxij. et. xxvj. Pro cui⁹ intel
 lectu fm eundē tho. Primo
 notādū q. iurare pmissorie
 est seipm imobilit ordinare
 ad aliqd agendū. Nā ille qui
 iurat iuramēto pmissorio p
 ruerentiā diuinū nois qd ad
 affirmatiōē sue pmissiōis
 inducit seipm obligat ad faci
 endū qd p̄mittit. Secundo
 notādū q. adiurare est per
 quandā similitudinē iuramē
 ti pmissorii a se inducti aliū
 ad aliquid agendū puocare.
Tercio notādū q. sic homo
 iurando pmissorie seipm
 ad aliqua agendum ordiat
 seu puocat ita pōt aliū ad
 agendū dupliciter puocare. su
 periores quidem deprecādo
 inferiores aut imperādo seu
 cōpellendo. Et sic est duplex

adiurandi modus. **V**nus q.
 dem p modum deprecationis
 vel inducōis ob reuerentiā
 alicui⁹ sacri. vel p modū ami
 cicie seu beniuolētie. Ali⁹ mo
 dus est via impij seu cōpul
 sionis p hoc ad appositū. **Q**ui.
 mo em modo nō licet demo
 nes adiurare. qz videt ad ami
 ciciam z beniuolentiā ptinē
 qua nō licet ad demones vñ
 de q. dicit origenes sup math.
Nō licz fm ptatem datā a sal
 uatore adiurare demonia. Iu
 daicū em est h. isto mō vtun
 tur ingromantiā adiuracio
 nibus demonū. **S**ecundo au
 tē mō adiuracōis p cōpulso
 nē videlicz licz nobis aliquid
 vñ. z aliqd nō. demones em
 in cursu h⁹ vite nobis aduer
 sarij cōstituunt. nō aut eorum
 actus nostre disposiciōis sū
 dunt. sed disposiciōis diuine
 et sanctoz angeloz qz vt di
 cit Augustin⁹. **T**ercō d. trini
 tate. **S**piritus deceptore regit
 per spiritū iustum possumus
 demones adiurādo p. virtu
 tem diuini nomis tanqz mi
 nicos repellere ne nobis no
 ceant vel spiritualit ul. corpo
 raliter fm potestatem datam
 a xpo luce. x. **E**cce dedi vobis
 potestatem calcandi sup ser
 pentes z scorpiones. z super
 omne ptatez inimici et nihil

vobis nocebit nō tñ lictū ē
 eos adiurare ad aliqd discen-
 dum ab eis vel etiā ad aliqd
 per eos obtinendū. qz s pti-
 neret ad societate aliquā cū
 ipis habitā ppter qd sup il-
 lo xpi. obmutescē & exi. dicit
 criso. mar. j. Salutarē nobis
 dogma dat ne credam⁹ dmo
 nibus qntumcūqz denūcient
 veritatē nisi forte ex speciali
 instructu vel reuelacōne diui-
 na aliqui sancti ad aliquos
 effect⁹ demonū opacōe utā-
 tur. sicut legiē de beato Iaco-
 bo qz p dmones fecit hermo-
 genē ad se adduci hēc de tho
 ll **¶** Questio. xxx. vry licet ad
 iurare irracōnalē creaturam.
 Rñ. tho. ibidē qz sic p modū
 opulsiōis q referri tūc debet
 ad dyabolū qui in nocumē-
 tum nostrū utit irracōnalib⁹
 creaturis. et talis est modus
 adiurandi in ecclesie exorcis-
 mis p qz demonū potestas
 excludit ab irracōnabilibus
 creaturis si enī intencio refer-
 retur ad irracōnalē creaturā
 quo ad se q nihil intelligit va-
 num na esset. **¶** Questio. xxxj.
 vry hōi liceat aliū hominem
 adiurare. Rñ. fm tho. ibidē p
 modū depcāōis licet quēli-
 bet hominē pmo deū & ange-
 lū adiurāe p iuocacōne diui-
 ni nois & alic⁹ rei sacre sed p

modū opulsiōis licet supio-
 bus respectu iferiorū qb⁹ et
 iuramēta imponere pnt i cas-
 su. nō tñ possūt inferiores su-
 perioribus p adiuracōne p
 modū opulsiōis necessitatē
 imponere. Sic se ad iuramen-
 ta ligare possūt qz sic usurpa-
 rent potestate in aliū quā nō
 habent licet possint ppter ali-
 quā necessitatē inferiores su-
 os superiores restringē tali ge-
 nere adiuracōis. **¶** Questio. nn
 xxxij. vry secularib⁹ nō ordi-
 natis ad exorcistatū lictū sit
 demoniacos adiurāe. Rñ. fm
 tho. in. iij. di. xxiiij. q. iij. ar. j.
 sub ar. iij. qz sic non tñ tanqz
 ex officio sic etiā qd mai⁹ est
 ministrare ad missam puatā
 pferim licet seculari puro cā-
 delas accendere & hmoi. que
 accolatus sūt ord mis. & tñ
 laicus pē ea facere s nō ex of-
 ficio. **¶** Questio. xxxij. vry oo
 veruz sit qz malefice alienas
 vacas lacte puare valeant
 et si sic qle rmediū possit ap-
 plicari. Rñ. fm pdicta p pti-
 ma qstione qz sic ut pz qstioē
 xvj. Cū enī fm alb. m d aial.
 lac de natura sit menstruū in
 aiali quolibet. Sicut flux⁹ tal
 humoris infirmitate aliqua
 restringitur ut dicunt medi-
 ci de femina. idem potest de
 mon si a deo permittitur in

bestia facē. Notandū tñ p so-
lucōne secunde questiois q
istius fluxus scz lactis restri-
ctio tripliciter fieri pōt. Vno
mō ex addicōne natali hē post
acceptū fetū. Alio mō ex infir-
mitate accidentali hē forte ex
comestione alicui⁹ herbe que
lac restringere habeat ⁊ alte-
rare vaccā. Tercō mō ex ma-
leficō. Primo mō remedio
nō indiget. Secūdo mō si q̄s
sciret natale remediū applica-
re posset. Sic etiā q̄ alias infir-
mitates potest seclusis sup-
stitionib⁹ tactis q̄stione. xxij.
et xxvj. Cōt̄ terciū modum
diuina r̄media applicari pos-
sent hē est dictū q̄stione. xxvj
vnde a deuotis psonis ⁊ vir-
ginitib⁹ exp̄tū habeo q̄ adhi-
bito signo crucis ⁊ dñica ora-
cione cū salutacōne angelica
trinis vel arciter cessat opus
demonis si est p maleficiū. d̄
hoc habuisti capitulo. ix. sup
ff. nō aut licet applicare super-
sticiōsa vt quedā faciūt seruā-
tes quoddaz brodiū de die
carnisprūij qd̄ notat supsti-
p̄ cōnem demonis. ¶ Questio
xxiiii. vtr̄ p sacra verba mo-
dis antedictis. ⁊ etiā imanis
liceat q̄ grādines seu q̄ tem-
pestates procedere. R̄ndet q̄
sic. Certum em̄ est sicut beatus
tho. dicit **Iob. i.** q̄ demones

grandines fulmina ⁊ tempe-
states deo pmittēte pcurare
possunt hē cōt̄ iob fecerunt
cū⁹ oues igne cōsumpte sūt
celesti id est de aere descendē-
te per demones pcurato et
ad consumpcōnē pastoz. Si-
militer vehementē ventum q̄
domū deiecit ⁊ septem filios
et tres filias interfecit ruina
vnde licitis remedijs demoni
resistere pōt quis hanc ei ob-
causā vniuersaliter ul̄ com-
muniter in ecclesia campāne
cōt̄ auram pulsanē. Tum ut
tanq̄ per tubas deo consecra-
tas demones recedant a suis
maleficijs. Tum etiam vt po-
pulus excitatus deū cōt̄ tem-
pestates inuocet. Et eandem
ob causā cū altaris sacramen-
to et sacris verbis ad aurā se-
dandā proceditur cōmunit̄
ex antiquissima cōsuetudine
ecclesiarū in gallia ⁊ i germa-
nia. Fiant ergo talia ⁊ non q̄
ea que dicta sunt questōne
xxij. Et in alijs his cōcorda-
re vidēt iura ciuilia. C. de ma-
leficijs. 2c. vbi norant dicit q̄
qui faciunt illud id est impe-
dientes ne labores hominū
ventozum grandinisq̄ lapi-
dacōne sternant nō pena sed
premio digni sunt. leozum.
ibidez. ¶ Questio. xxv. de q̄
generalitatis et fortuna vtrū

aliqui hoies sint a natura bñ
vel male fortunati. Et qđ de
fortuna tenendū sit. dicunt
autē generaliaci ut dicit phī.
vñ. ethimo. c. ix. ppter nata:
liū cōsiderationē fiderum quī
vulgo mathematici vocant.
Fortuna vero ut ibidē dīc. c.
ij. a fortuitis nomen habere
dicitur. quasi deam qñdā res
hūanas varijs casibus et for
tuitis illudentē. vñ et cecā ap
pellant eo qđ passim i quolibet
incurrēs sine ullo exami
ne meritorū et ad bonos. et
ad malos veit h phī. **S** talē
deā credē p̄olatia esset nec
ita de fortuna loquūt aristo.
ij. phīcor. nec i de fortuna bo
na. nec theologi. vñ questionē
p̄fate. Rñdet sanct⁹ tho. li. iij.
sūme contra gentiles. q. lxxx.
vij. et sequentib. **P**ro quo
rū intellectu notandū fm
eū. **P**rimo qđ alicui tūc bene
dicit a fortuna cōtingere quā
do aliqd bonū accidit sibi pre
ter intencōnē p̄p̄iā sic qđ fodite
vineā intencōne vites nutri
endi inuenit thesaur. potuit
tñ talis intencōe aliena videli
cet dñi sui qđ sciuit ibi thesau
rū absconditū ex intencōe di
rigi. male autē fortunati dicit
si fodiedo frangit nbiā. Secū
do notat qđ i hoie sūt etia que
a tribz celestibz causis dirigū

tur volūtatis act⁹. intellect⁹.
act⁹ et corpalia. quoz p̄mū
a deo tñ et immediate. secūdū
ab angelo. et terciū a celesti
corpe dirigūt. nam electōes
et voluntates immediate a
deo dirigunt dicente p̄u. xxi
scriptura cor regis in manu
dñi. et quocūq; voluerit in
clinabit illud. Et phus deus
est qui opatur i nobis et vel
le et p̄ficere p̄ bona volūta
te. **C**ognitō vero humana in
intellectua a dō mediātibz
angelis ordinat. **E**a vero que
ad corpalia p̄tinent siue sint
exteriora siue interiora i vñ
hois veniēda a dō mediātibz
angelis et celestibz corpibz
dispēlant. dicit em̄ bñs
dño. c. iij. de diuinis noibz qđ
corpa celestia sūt cause eoz
que in h mundo sūt. **C**ū igit
hō sit ordinatus fm corpus
sub corpibz celestibus. fm
intellectū vñ sub angel fm
voluntatē aut sub dō. pōt cō
tingere aliquid p̄ter intencō
nē hois quod tñ est fm ordi
nem celestū corpus vel di
sp̄sionē angeloz vel etia
dei. **T**ercō nōt qđ nichil p̄hi
bet qđ etiā aliquis homo ha
beat ex imp̄ssione corpis ce
lestis aliquā efficaciam in aliq
bus corpilibz faciendis quā
alius nō habz. puta medic⁹

in sanando et agricola i plantando et miles i expugnando hāc etiā efficacā multo pfectius de hoibz largit ad sua opa efficacit exequenda hec tho. vnde vilb. in de vniuerso dicit q p expientia habet **S**i meretrix nitit plantare oliuam nō efficit fructifera que tñ p castum plantata fructifera efficit aduertendū tamē hic dicit tho. q pfata corpis dispositio et etiā angeli pfuasio nō necessitet hominē ad eligendū quū liber est. pōt ei homo nō sequi inclinacōnez qualitatis corpis et angeli p suasionē. **Q**uarto notādū. q aliqd bonū potest accidere homini et preter intencionē appriam et preter inclinacionez celestiu corporū et preter angelorum illuminacōnē. nō aut preter diuinā prouidentia que est factiua et gubernatiua cui iussibet entis. vñ respectu dei simplicit̃ nihil dicit. nec pōt esse a casu vel a fortuna. s respectu nostre vel angelice nature. **Q**uestio. xxxvj. vtrū vel quō differt aliquē esse bñ natū l male bñ fortunatū vl male bene gubernatū et bene custoditū. **R**ndet tho. ibidē. q. lxxx. **E**x dispositione relicta a corpore celesti in corpe nro dicitur aliquis non solū bene

fortunat⁹. aut male. s etiā bñ natus. fm vero q ab angelo illuminatur dicitur bñ custoditus. **S** fm q a deo in bonū inclināt dicit bene gubernatus. **E**t qñ aliquis ex impfione celestiu corporū inclināt ad aliqs electōnes sibi vtilis quā tñ utilitatē appria ratione non cognouit. **E**t cū hō ex lumine intellectualū substantiarū illumināt ei⁹ intellect⁹ ad eadē agenda et ex diuina opacōe inclināt ei⁹ volūtas ad eligendū aliqd sibi vtile et rōnē ignorat dicit bñ fortunat⁹. **E**t ecōtrario male fortunat⁹. quādo ex supioribus causis ad grā eius electō inclināt hīc de quodā dicit ier. xxi. **S**cribe istū sterilem virū quī in diebus suis nō pspiciabit. **Q**uestio. xxxvij. vtrū homo possit esse bene fortunat⁹ vniuersalit̃ id est. vt aliqs habeat in natura sua aliquā dispositiōz vt eligat sp ul vt in plēribz aliq qbz diūcta sint p accides aliq comoda l incomoda. **R**ndet tho. ibidē. ex corpore celesti hō pōt habē talē impfionez. qz natura tñ ad vñ ordināt. ea aut q hōi accidet bene l male fm fortunā non sunt reducibilia in aliquod vñ. sed sunt indeterminata et infinita. ij. phisicorū. **S** pē

esse q̄ ex inclinacōe celesti in
clinetur ad eligendū aliquid
cū dūgit p̄ accidēs aliquod
modū et ex alia inclinacōe
aliud et ex tertia tercium nō
aut q̄ ex una inclinacōe ad
oia. Ex una aut̄ diuina dispo
sitione pōt hō ad oia dirigi.
et hec tho. **¶** Questio. xxxviii.
vtrū p̄ astra licite futura cog
nosci possint. qd̄ dinare dicit̄
p̄ astra sū. tho. 2. 2. q. lxxxv.
ar. v. Quedā sciri pnt̄ pro cer
to. quedā nequaq̄. quedā ex
directura non certitudinaliter
Certitudinaliter pnt̄ sciri per
astronomos q̄ necessario eue
niunt p̄ cursus celoz ut eclip
ses et aspect⁹ siderū adiuuez
nō pnt̄ aut̄ sciri p̄ sidera duo
que subtrahūt eis que p̄ cer
titudinē sic sciri nō pnt̄. Pri
mo effectus contingēs p̄ acci
dens siue ī rebz hūanis. siue
ī naturalibz sic sunt euentus
fortuiti et casuales qz ex. vi.
metaphisice. ens p̄ accidēs n̄
habet causam et p̄cipue natu
ralē cuiusmodi est vtr⁹ celestiu
corpū. Secūdo meri act⁹ libe
ri arbitrij qd̄ ē facultas volū
tatis et rationis sic sunt futu
ra opa hoim solū a libero ar
bitrio depēdētia. qz nullū cor
pus p̄ sic directe imprimere
ī rē incorporeā qualis ē vo
luntas et intellectus. Istis ḡ

duobus mōis ex astris dinare
est sup̄sticiosū et illicitum
possūt tñ corpa celestia ad h̄
inclinare li. ar. dispositiue ī
q̄ntū impmunt ī corp⁹ hū
manū et p̄cōseqns ī vires sen
siuas q̄ sunt actus corpaliū
organoz q̄ inclinant ad hūa
nos actus. qz tñ vires sensi
tiue obediūt rationi. ex. iij. de
aia et. i. et h̄. ideo nulla neces
sitas ex hoc libero arbitrio im
ponitur. sed extra inclinationē
celestiū corpū hō pōt p̄ ratio
nē opari. Si quis vero vtrū
consideratione astroz ad p̄cog
noscendū futura que ex cele
stibus causant̄ corpibus. pu
ta siccitates et pluuias et alia
h̄mōi non erit diuinitio sup
sticiosa et illicita hec de tho.
Dicit et dñs alb. sup. iij. c. de
di. no. qz inferiora nō pnt̄ ī
superioribz cognosci cōtudin
aliter. sed tñ directuraliter.
Et adducit ad hoc ptholome
um. Aristo. et auicēnā multis
rationibz. **¶** Questio. xxxix. vv
vnde ḡ puenit qz astrologi
ex consideratione astroz frequē
ter vera p̄nunciant etiā ī his
que pertinent ad humanos
actus. sū. tho. 2. 2. q. x. c. v. ar.
v. hoc contingit dupliciter.
vno qd̄ mō qz plures hoim
passiones corpales sequūt.
et ideo act⁹ eoz disponūtur

ut in pluribus sunt inclinacione celestium corporum. pauci autem sunt. id est soli sapientes qui ratione hominum inclinaciones moderentur. Et ideo astrologi in multis vera pronuntiant et precipue in communibus eventibus qui dependunt ex multitudine rerum. Alio modo apte demones se immiscentes. unde augustinus dicit in ii. super generationem ad litteram. Fatendum est quoniam a mathematicis vera dicuntur instinctu quodam oculatissimo dici quod nescientes humane mentes patiuntur. quod cum ad decipiendos homines sit spirituum immundorum et seductorum operatio est quibus quedam vera dei rebus nosse permittuntur. unde concludit. Quia apte bono christiano siue mathematici siue quilibet impie diuinantur cum et maxime dicentes vera cauendi sunt ne consorcio demonum animarum decepta pacio quodam societatis irretiant.

xx **Questio. xl.** utrum licitum sit coniecturare futura per auguria et per aliorum animalium motus seu voces vel gestus. Augures autem sunt dicitur philosophus ubi prius. qui per volatus avium et voces intendunt aliquam signa rerum per observationes improuisas hominibus occurrentes qui et auruspices dicuntur. Auruspices tamen proprie qui oculis et visu. Auspices

vero qui auditu et ex voce coniecturant. Respondet theophrastus ibidem quod sic subdistinctione tamen. Nam cum bruta animalia non habeant nisi animam sensitivam cum omnis potentie sunt actus corporali organorum ideo subiaceat eorum anima dispositioni continentium corporum et primordialiter celestium corporum. Et ideo nichil prohibet aliquas eorum operationes esse futurorum signa in quantum conformantur dispositionibus corporum celestium et aeris continens ex qua perveniunt aliqui futuri eventus. in hoc tamen duo considerari oportet. Primum quidem ut huiusmodi operationes non extendantur nisi ad preecognoscenda futura que causantur per motus celestium corporum ut supra dictum est. Secundo ut non extendantur nisi ad ea que aliquantulum possunt ad huiusmodi animalia pertinere. Consequuntur enim animalia cognitionem quandam naturalem et instinctum tripliciter. Uno modo per celestia corpora ad ea que eorum vite sunt necessaria. sic sunt immutationes que fiunt per pluvias. ventos et alia huiusmodi. unde si quis ex hoc quod cornicula frequenter crocitat predicat pluviam cito venturam non est illicitum. Alio modo instinctus hominum causantur

ex causa spūali bona angelo
vel ex deo ut p3 i colūba sup
xp̄m descendere luc̄ iij. Et in
coruo q̄ pauit heliam. iij. reḡ
xviij. et in ceto qui absorbuīt
et eiecit ionā **1**one. i. Alio mō
ex causa spūali mala ut ex de
monibus q̄ vtunt h̄mōi opa
cio nibo brutoz aialū ad im
plicandū aīas vams opinio
nibo Et eadē ratio videt esse
de omnibz alijs h̄mōi omīs
igitur h̄mōi diuinatio si ex
tendat ultra illud ad quod
pōt attingere fm ordmē na
ture ul diuine p̄uidentie est
supersticiōsa et illicita h̄c t̄ho.

pp **¶** **Q**uestio. xli. vtrū pomen
possint fūta cognosci est autē
fm t̄ho. omen v̄bū ex inspe
rato p̄olatū ex quo sequit
bonū alienū. Et tunc dicitur
omen illi. Et ponit exemplū
de romāis querentibus locū
aptū ut ibi manerēt et ciuita
tē edificarent. et cū venissent
ad locū vbi nūc ē roma rex
illarīus q̄ ferebat vexillū p̄ce
dendo fuit illud in tra dīcēs.
Strenus q̄ h̄ic optime ma
nebimus. et hoc v̄bū fuit ac
ceptū p̄ omine **R̄n.** t̄ho. ibi
tem alit̄ est dicendū de omī
ne q̄m de p̄fatis augurijs. q̄
verba hūana q̄ accipiūtur p̄
omine non subdunt disposi
cioni stellaz disponuntur t̄n

Dupliciter. aliqñ fm dīnā p̄
uidentia. aliqñ v̄o fm demon
nis opacōez. fm p̄mū modū
cōiecturare est licitum. vnde
gedeon qui in cathalogo san
ctorum l̄eb. xi. ponitur vsus
fuit omine ex hoc q̄ auduit
recitationē et interpratationē
cuiusdā somni ut legit iudi
cum. viij. Et similiter heliezer ser
uus abrahe. ut legit ḡn. xxiij.
sed gedeon obseruauit recta
tionem et expositionē somni
accipiens eadē p̄ omine q̄ si
ordinata ad sui instructionē
a diuina p̄uidentia. et scilicet
heliezer attendit verba puel
le orōne p̄missa ad deū h̄ t̄ho
Scdo mō cōiecturare est illici
tū quo mō r̄ceperūt omen ser
uū benedab regis sirie. q̄ au
dientes ab ore regis israhel
achap. h̄ vicz v̄bū. si adhuc
iuuēt. frāt meus est acceperūt
p̄ omine. et festinātes rapu
erunt verbū ex ore eius atq̄
dixerunt frāt tu⁹ benedab vi
uit. iij. reḡ. xx. **¶** **Q**uestio. xliij. 33
vtrū ex arte phisonomie di
uinare licitū sit. i. ex disposi
tione mēbrozū hoīs cōiectura
re d̄ moribz hoīm. **R̄n.** alb. li.
i. de aīal. t̄ctatu. ij. q̄ sic dūmō
caute fiat videlicet solū d̄ nāfa
cōiecturalit̄. sed de moribz et
electōibz nō diffinitive iudi
cādo. et ad hoc p̄res allegat

phos. ubi notat pmo. qd phisonomia ē sciēcia docēs diuinare. id ē cōiecturare de affectibus hoim per phisicas formas mēbrorū. **S**ecūdo notat qd ex multis que sūt i hoie accipitur cōiectura illa. **P**rimo ex sanguine siue humore. qd ex talibz passionat faciliē hō afficiē humore videlicet qdruplici sanguineo. melancolico. colerico. flegmatico. **S**ecūdo. ex sexu masculinitatis et femineitatis. **T**ercō ex oculis capillis. auribus. facie. et alijs membris patētibz appt qd ptholomeus dicit diuinare melius ex stellis secūdis et veri⁹. **S**tellas secūdas vocās figuras et accidentia iuenta i rebz phisicis que a stellis superioribus impsa materie scim⁹ si superiores stelle aliqn nichil impmunt licet i eis non deficiat si in materia inferius indisposita. **T**ercō notat qd nihil pfatorum necessitat voluntatē. vñ nullus diffinitue iudicand⁹ est ex talibus malus esse nisi manifestū sit suū malū. licet pfata aliqn inclinent aut signēt inclinatōnē affectus. **V**nde p tria pōt quis q talia operari. **P**rimo p hoc q mēbrum quod inspicit est forte signū p accidēs infirmitatis alic⁹ et non nature. **S**ecūdo p liberū

arbitrū quo vt phos in. iij. eth. dicit. **S**um⁹ dñi nostrarū actionū. **T**ercō p habitū virtutis vel consuetudinē vñd aristoteles refert discipulos pprocratis eiusdē facie optime depictam obtulisse philemoni optimo phisonomio q iudicauit illud esse viri luxuriosi et deceptoris pdolū. qd cū indignanter pprocrati retulissent. respondit vere iudicauit qd ad hęc natura inclinauit. **S**z illud qd natura nō dedit amor virtutū et phie stulit scz cōtinēciā et fidē. hęc de alb. **C**ertū aut est q grā plus valet qz oia ante dēa. vñ deuoti viri mñ alijs sūt iudicādi. vñ artē pfatā approbat salomon pū. xvij. in facie prudentis lucet sapientia. oculi stultorū in limbo tū. Et ecē. xix. **E**t visu cognoscit vir et occurru faciei cognoscitur sensatus. **S**ed iudicia veritas vitare iubet cū iudeis ait. io. vii. nolite iudicare sm facie s iustum iudiciū iudicate. **Q**uestio. xliij. vñ aliqua ra sciēcia p artē notoriā pos sit acquiri. **E**st at ars notoria quedam obseruancia qua p ieiunia abstinentias et orationes verbales cū inspectōne qūdā figurarū seu caracterū ac placōne verborum ignororum et similū qz sciēcias

adipisci molit. **hū. tho. 2. 2. q. 1. c. vi. ar. 1. q. ars notoria illi: dicitur et inefficax est. et ideo pernitus repudianda et fugienda a xpiano. Primum probat quod vnt ignotis caracteribus et vbiis ut. q. xxvj. dictū ē. vnd sup vacuis signis vtrū tacita demonū pacta habet. Scdm patz qd null⁹ demō intellectū hois illuminare pōt quē ex obfcuratōne obtinebunt mten dit sp ut docz tho. 1. pte acq: fctō aut scientie et sapiētie fit p illuminatōez. vñ ut aug. dic x. li. de ci. dei. et teste porphirio pbo. demonū opacōibz et obseruacijs et purgacōibz aia nec diuinā nec verā sciētiā adipiscit. Tercū patet ex aug. li. ij. de doctrina xpiana. Eadem ratiōe hīc de sup: sticionibus ceteris qd ibi in 33 probat. **Questio. xiiij. vñ saluatores peccēt iudicantes in suis dicturis. Sūt enī saluatores ut dic pñd. li. viij. et hīc hīc dicti qd dū eis mēbzoruz quecūqz pres salierint aliqd sibi ernde pspērū seu triste significare pōdicunt. Respon: det idem ibidē qd hīc. Idem ex questionibz xxij. et. xxvj. p3 vnd concludit ex supdictis oibz pñd. qd i his omibz arā demonū ex quadā pestifera societate hominū et angeloruz****

malorū exorta est. vnd et cuncta vitanda sunt xpiano et omni penit⁹ exēcatōne rpu dianda atqz damnanda. **hēc pñd. Questio. xlv. vñ ne dicitur sit dies annos. obseruare aut menses. ad exeundū dōmo p innera. ad iduendū nouas vestes. et ad faciendū similia. p habēda pspēritate et vitada aduēritate. hū. tho. xxvj. q. vi. nō licet et se: quēnibz multis autoritatibz sūmōz pontificū et aug⁹. qd nō vnde ibi in pbanē obseruatores kalendarū ianuarij sub ritu paganorū videlicet ne aliqd pl⁹ nouū fiat ppe annū nouū. ne mense cū epulis parentē lāpadibz ne per vicōs et plateas chori ducant. nec caucione s hant. Et tales anathema sunt qui faciunt. Itē m alio. c. dicit nō obseruans dies qui dicunt egipciā glōfā quos egipci iuenerunt. ut qd aliqd opus in die tali ichoarēt malū haberet exitū. Tñ ex antiquitate ecclesia signat hos dies in kalendaris suis hēc ibi. vnd aug. in encheridion et ibidē in decreto habet qd existimaret qd magnū pccm hīc dies obseruare et menses et annos et rpa hīc obseruant qui certis diebz hūe annis siue mensibz volunt ul nōlūt**

inchoare aliqd eo qd fm vari
as doctrias hoim fausta vel
ifausta existimāt tpa non h^o
mali magnitudinē ex tiorē ap
postoli pēlarem^o qd de talibz
ait. **N**ūc agnouistis deū pmo
agniti estis a deo quō auerti
mini itēz ad iſirma ⁊ egena
elemta qbz denuo fuire vul
tis. dies obſuatis et mēſes ⁊
tpa et annos. **T**imeo vos ne
forte ſine cā laboraueri i vobz
Tn bñ obſeruare qd pōr tpa
qn luna ē incerta quora p ſe
candis lignis vt diucius du
rent et min^o a vñibz rodāt
Sic de pomoz colligēdis fru
ctibz et de ſimilibz que ex na
turali pbia vel ex arte autēti
ca ſine ſupſticiōibz ſeruari
debent vel poſſunt.

Capitulum duodecimum

Nono phibetur i colē
do vnū deū ſupbia q
qd rēnuīt deo obediē
ſicut humilitate deū ruerēti
debite vbi pmo videndum
erit quid ſit ſupbia quō diffe
rat ab inani gloria et qz dete
ſtabile viciū ſit. **S**cdo q ſine
ei^o ſpēs. **T**ercō qn ſit mortale
pcēm et de ei^o rmedijs. **C**irca
pñū notandū fm tho. 2.2. q.
Clxij. et queſtionibz de malo
qſtione de ſupbia. **Q** ſupbia
eſt contemptus dei ul ſupioris
vel nolle obedire taliū pcep:

tis. et h eſt formale ⁊ pñcipa
le. h materiale ē audax ſeu p
ſupioſus appetit^o et moridi
tus appē excellentie dicit pñ
mo contemptus. **V**bi nota qd b
tūc fm tho. 2.2. q. **C**lxxxvi. ar.
ir. aliqz cōmittit l tñſgreſſi
aliquid ex contemptu qñ volū
tas eius rēnuīt ſubici ordia
tioni legis vel regule et ex h
pcedit ad faciendū cōt legē
vel regulā. **Q**uādo aut ecōtra
ppter aliquā particularē cau
ſam. puta cupiſcenciā vel irā
vel deſideriū cuiuſcūqz alteri
us rei inducitur ad aliqd faci
endum q ſtatuta legis ul re
gule nō peccat ex contemptu. ſi
ex aliqua alia cauſa etiā et ſi
frequēt ex eadē cauſa l alia
ſibi pcēm iteret. frequētia tñ
diſpoſitiōe iducit ad cōtēptū.
Mam fm ber. Contempt^o eſt
timor ſupbie. dicit cōſequēt i
deſcōne ſupbie nolle obe
dire qd declarat cōtēptū. i. ren
nuere obediē. **E**ſt em tñſgreſ
ſio pcepti eſſe ei^o exterior ſu
pbie q eſt in oī mortali pcō
Si cōtēpt^o pcepti ē iteriō act^o
et nō ē in oī pcō mortali. qd
qdā fuit ex ignorātia. alia ex
fragilitate. h ſſbia ex qdā ma
licia. dicit l ſupioris. qz quel
bet debem^o ſupiorē arbitrari
ut poſtea dicit. dī appetit^o au
dax. qz ſupbia ē in irāſcibili

de proprio bono presumptio quidam
qua se erigit contra deum vel alios
homines eos vel eorum mandata
præsumendo seu contemnendo
dicitur mordacitas quod si ordina-
te quod appeteret excellencias su-
as non peccaret. **M**axime rex fratrie præ-
ferre potest diuitias suas diui-
tias malis. **E**t considerare do-
na temporalia et spiritualia sibi colla-
ta a deo. sed cum gratiarum actio-
ne in deum debet ea reducere.
quod si se extollat de eis contra deum
aut primum aut eorum mandata
mordacitate tunc appetit dicitur
appetere excellentie. unde dicit alexan-
der de habitudine in summa quod cum super-
bia sit appetere excellentiam suam
aliud est appetere excellentiam
et aliud appetere excellentiam
ut propria appetere enim excellen-
ciam cum sit naturale homini et ange-
lo in quantum sunt facti ad dei primam
gratiam non est peccatum si appete-
re excellentiam propriam ut propriam
spiritus est peccatum. **E**t sic multipliciter
ut in speciebus apparebit qua-
tuor. **E**x quibus patet primo quod
superbia duplici virtuti contra-
tur directe humilitati quod ad
formale in superbia. et quo ad
materiale magnimitati quod vir-
tus importat extensionem ani-
mi ad magna et ardua in om-
ni virtute. **S**ecundo superbia differt
ab appetitu inanis glorie seu
ab inani gloria. **P**ro cuius

intellectu nota sunt aureoli in
ii. dist. xxi. q. ii. quod aliud est deplas-
cere et delectar in suis excellen-
cia hita quod est vane glorie et ali-
ud est exigere se super alios quod est
superbie affectiones enim appetit
et sequuntur deformiter existima-
tiones intellectus. **S**ed alia est
existimatio in intellectu existi-
mare quantitatem sue excellen-
cie absolute. et aliud est existi-
mare excellentiam suam comparatue
ad alios secundum excessum primo huius
secunda oritur ex prima. **P**ro
enim intellectus mordaciter ex-
existimat suas sufficiencias esse
magnas et superius gradus. **S**ecun-
do ex hac existimacione oritur
statim existimacio insufficien-
cie aliorum. qua existimat excel-
lencias aliorum paruas. **E**t huius
placit vel existimacio sufficien-
cias proprias magni gradus vel
sufficiencias sibi equalium mor-
dicas igitur in appetitu erunt
deformiter due affectiones cor-
respondentes vitiosis existi-
macionibus duabus. **P**rima qui-
de existimacionem quod mordaci-
ter existiat excellentiam suam mag-
ni gradus absolute sequitur in
appetitu delectacio et delectacio
in propria excellentia que est in
anis gloria. sed secunda existi-
macionem qua presumptit ali-
orum bona sequitur erectio
et talis erectio est superbia. **E**t

si erectio talis est respectu superiorū & maiorū tunc dicit irreuerentia sequitur estimacō nē q̄ iudicat q̄s suas sufficiētiās magis et superiorū puas.

Respectu vō eqlū dicit p̄fata erectio cōtēptus qui sequit̄ estimacōnē qua quis bona eqlia aliorū reputat q̄si nulla videt̄ igit̄ q̄ supbia quadrupliciter differt ab mani gloria q̄ supbia est in appetitu inascribibili respectu alicui⁹ arduū cū quodā cōtēptu aliquando et in illo qui nō curat manus festacōnē sed manis gloria ē in occupisibili non sp̄ de arduo nec sp̄ cū cōtēptu et sp̄ est i appetitu manifestacōne.

D **Q**ubitat̄ q̄ sint radices supbie. **R**espondeť q̄ triplices. **P**rima est inordinat⁹ amor sui ex illo enī quis faciliter retorquet inordinatē in se excellētiās veras & falsas. **S**ecūda est cōsideracō incauta bonorū suorū que cū omnia sint a deo p̄ncipaliter aut totaliter. **S**i p̄ gratiā actionē n̄ i deū dirigunt̄ se erigit̄ animus in supbiam. **T**ercia est negligētia cōsiderandi deū & p̄ximū. nā si sepe cōsiderarem⁹ deū omnipotentissimū sapiētissimū et optimū a quo manant p̄cepta non faciliter nos contra eum erigerem⁹ similiter si cō

cōsiderarem⁹ debite p̄ximū nō faciliter eū cōtēneremus si eqlis est aut irreuerentē tractaremus si supior ē. **C**ōsidera igit̄ in p̄mo quolibet quō raro est aliq̄s tam puus q̄n aliq̄n magno p̄desse possit. **I**te q̄ aliquā v̄tutē occultā habz q̄ cares. **I**te q̄ forte p̄destinat⁹ est & tu dānand⁹ ut i iuda & magdalena clariūt i p̄uise m̄ m̄tis. **Q**ubitat̄ cū supbie ē fit sup̄ regulā a dō nob̄ cōditā ire q̄ sint regule s̄m q̄s mēsurare dēm⁹ opa ne supbiam⁹. **R**ū q̄. iiii. op̄oita. iiii. sp̄ebus supbie. de q̄b⁹ ḡg. dic̄. xxiii. morū. p̄ma ut cōdam⁹ firmē oia bona n̄ra q̄ nō sūt p̄cā et diffect⁹ a dō nob̄ data. **S**ecūda ut si q̄ meruim⁹ dūs p̄ncipalissim⁹ auctō extitit sine q̄ ne dū sum⁹ aliqd̄ sufficiētes facē aut velle bonū s̄ nec cogitat̄ ut dic̄ ap̄ls. **T**ercia est agnoscere bona nostra q̄ habem⁹ a deo cē nihil alieni nob̄ ascribendo. **Q**uāta amare p̄ximū in nullo eū dēpiendo. **Q**uā malū sit supbia p̄ p̄mo autoritātē. **E**st enī q̄si rex & regia aliorū vicōz. vnde p̄s. **E**mun dabo a delicto maximo id est supbia s̄m glo. **I**te eccl̄. x. **I**ncium ois peccati superbia qui tenuerit eā implebit̄ maledictis. **I**te robie. iiii. supbia

nunq̃ in tuo sensu aut in tuo
 verbo dñari pmittas. in ip̃a
 enī micū sumpsit oīs p̃dicō
Secūdo patz exēplis. nā sup-
 bia d̃ sup̃mo angelo fecit p̃f-
 simū demonē ysa. xiiij. quō ce-
 cidisti lucifer de celo quī ma-
 ne oriebaris. ecce de angelo
 fit demon. de nobilissima crea-
 tura pessima fit. ⁊ de celo eie-
 cit in infernū. Itē eua p̃ supbi-
 am q̃ voluit effici sciēs ut de-
 us facta est nesciens qdā mō
 ut pec̃ p̃s hō cū i hoīore eēt
 nō itellerit cōparatus est ut
 mētis ih̃pienibz ⁊ similis fa-
 ctus est illis. Itē saul postq̃
 humilitate i regnū p̃ deū du-
 cit supbiens deicit. et posteri
 sui ⁊ a demōē possidef. i. reg.
 xv. Itē nabuchodonosor dān-
 v. supbiēs deposi⁹ est de so-
 lio regni sui. ⁊ gloria ei⁹ abla-
 ta est ⁊ a filiis hoīm eiectus.
 Itē phariseus q̃ se dixit non
 esse ut c̃tos ut se sup̃ certos
 extolleret nō est iustificat⁹. s̃
 humilis publican⁹ luc. xiiij.
 Itē petrus qui p̃ ceteris p̃sup̃
 fit dicēs. ⁊ si om̃s fuerint scā-
 dalizati in te ego nō scandaliz-
 abor math. xxvj. vilius cete-
 ris lapsus ē p̃ ancillā piuran-
 do ⁊ trina vice. **¶** Quo ad se-
 cudū p̃ncipale de sp̃ibus su-
 perbie notandū p̃ intellectu
 earūde fm̃ t̃ho. q̃ d̃ malo. ma-

teria d̃ supbia. q̃. iij. q̃. quēdā
 se habēt antecedē ad supbiā
 ut sūt ex quibz orit̃ facili⁹.
 alia sūt i quibz essentialit̃ cō-
 sistit supbia. alia aut̃ sūt q̃ cō-
 sequunt̃ supbiā ⁊ ab ip̃a elici-
 untur. Et quodlibet istorū ē
 multiplex. nā cū supbia sit in-
 ordinat⁹ amor pp̃rie excellē-
 cie. tot erūt antecedencia ⁊ cau-
 se ⁊ origenes quot bona i q̃-
 bus quīs excellenciā inordin-
 nate appetere pōt. Sūt aut̃ in
 genere triplicia bona. Primo
 infima q̃ dicunt̃ fortune ut
 diuine delicie. dignitates of-
 ficiōz. amici ⁊ honores. Secū-
 do bona nature q̃ ad corpus
 ut pulchritudo. fortitudo. la-
 nitas. nobilitas. quo ad ani-
 mā intellectus perspicacia
 naturalis. sciencia acq̃sita me-
 morie tenacitas. ad virtutes
 nafalis habilitas seu virtus
 nafalis. ṽtus acq̃sita potestas
 tollerandi exercicia sp̃ualia. ⁊
 artes acq̃sita. Tercō bona gra-
 tie ut fides. spes. caritas ⁊ alia
Cū igit̃ hō iordinate diligit
 se qd̃ est radix oīm peccatorū
 id est cū nō refert om̃ia bona
 in deū p̃mo principalit̃ et fi-
 naliter put̃ in p̃mo p̃cepto
 dictū ē quodlibz p̃fatorū hō
 non facili⁹ hō retorquet in se
 et se extollit vlt̃ q̃ debz. **¶** Et h̃
 sc̃ncialit̃ vero supbia fm̃ gre-

xxij. morz cōstitit in quatuor
spēbus quas declarat sanct⁹
iho. ubi sup. nam fm aug. li.
sentenciarū prosperi. supbia
est mōrdinatus amor pprie
excellētie. ut cū homo vult
sibi aliquod bonū solū. iō qz
hoc habendo ē isto modo ha
bendo excellēti⁹ qz non ha
bendo. ē nō sic habendo. i isto
aut capitulo solū d p̄mis du
abus spēs dicit. Prima igit
spēs supbie est. cū bonū qd
sibi mēt ab alio a semetipso
habere se existimat. Excellen
tius enī est qd aliquod bonū
mēt alicui a se qz ab alio. Qn̄
ergo homo pp̄t mōrdinatus
amorem pp̄e excellētie mo
uetur ad estimandū illud bo
nū quod habet ab alio se
solū habere a se. Et vult etiā
sic habere a seipso. tūc supbie
p̄ma specie ē illud. i. cor. iij.
Quid habes quod nō accepī
sti sup quo glo. aug. Sciēdū
nemine posse discerni ab illa
p̄dicōis massa nisi qd hoc bo
nū habet qd credat qd qcqd
boni habz a gratia saluatoris
accepit. vñ phus in p̄mo de
celo et mūdo ab hoc quidē
ente scz dō depēdet celū ⁊ to
ta ei⁹ natura. et ab vno ente
singulū cōmunicatū est esse et
vivere. nam qcquid habem⁹
a dō habem⁹. aut immedie

a sua manu potēti nob porre
cta ut aiam. intellectu. volun
tate. memoriā. fidē. et v̄tutes
infusas. aut mediātib⁹ dei nū
cū qui sūt celū. elementa.
boies bestie ⁊ alia spalia no
bis porrecta patz illd math.
vi. vbi dicit qd aues nō nent
nec serunt ⁊ tñ pater celestis
eas pascit non inq̄t ip̄e se pa
scūt licet volent ⁊ querāt. Itē
patz expientia. nā agricola q
interdu ex vno anno bñ colit
vmeā nūq̄ p̄cipit qz p̄ceden
ti anno qñ male coluerat vi
neam. Cur qz labor human⁹
non sufficit sed solis ⁊ celoz
influentia aeris tēperies ⁊ na
tura i qd de⁹ dñat nō hō. ¶ S; i
dicis. credo me omia bona a
deo h̄re ḡ careo p̄ma specie
supbie. Rndet villher. in sūma
vidoz. qd etiā ideo dicit d su
perbo qd ip̄e credit bona sua
habere a se qd scilicet facit ac si
crederet sic i simili aliquis di
citur non credere xp̄ni filiū dī
qui nec illius terretur omnia
cōtribus nec attrahit p̄missi
onibus nec p̄ceptis obēpat
nec cōsilijs acquiescit ut dic
terñ. Sunt autē tria quantū
ad hoc qd dicit supbet facere
quasi ēderet bona sua a se ha
bere ⁊ nō a deo. Or̄io sigla
tur i corde suo d boīs suis p
ueris pp̄t qd ap̄ls dicit vbi s.

quid habes quod non accepisti.
 si autem accepisti quare gloriaris
 quasi non acceperis. **Secundo** quoniam
 tu ad hoc quod aliquis de bonis
 suis se iactat quod illud iob. xxi
 si osculatus sum manum meam. in
 manu operabor. in osculo vero
 intelligit laudatorem. unde oscu-
 lum manus est laudatio proprie
 operacionis. **Tercio** quod de bonis
 suis deo gratias non agit. ideo in
 gratias dicitur vulgariter non ag-
 noscere beneficiū. unde grece non
 est dignus dandis quod non agit
 gratias de datis. **¶ Secunda**
 species superbie est cum quis bonum
 quod habet ab alio de gratia co-
 gnoscit et facit se ab alio ha-
 bere. sed putat sibi hoc debere
 tū fuisse et pro meritis recepisse.
¶ Excellenciam enim est aliquid ha-
 bere ab alio ex meritis suis
 quod meretur de gratia. Cum ergo homo
 appetit amorem proprie excellencie
 mouetur ad estimandum illud
 bonum quod ab alio habet de gra-
 tia habere se ab eo meritis proprie
 ut si famulum habes suo labo-
 re vix merentem calceos. quod da-
 tis sibi tunica et caligis et cali-
 cis putaret habere se bene meruisse
 se. hoc est supbire quod deum vel ho-
 minem. **¶ Scire autem debes** quod quicquid
 quod habes a deo habes. **i. cor. xii.**
¶ deus operatur omnia in omnibus
 primo deus in omni actione nostra
 principaliter occurrit. sed dicitur

diuicias et scientiam studio et la-
 bore proprie acquiri. quod ergo
 a deo habeo. **¶ Rūdetur** quod deus tibi
 manus contulit pedes et intellectus
 et ceteris tui industria. **¶ Et hoc est**
 primum quod habes sed a deo. hec
 autem omnia velut penna mortua
 manu scriptoris non recte nichil
 fecissent ad tuam sciā. aut ad
 diuicias tuas nisi sumus artifex
 esse et intelligere tibi dedisset
 et adualiter et hec sunt principalis-
 sima et fine nostra industria et
 immediate a deo. **¶ unde luce.**
xvii. Cum omnia feceritis que pre-
 cepta sunt vobis dicite serui in-
 utiles sumus quod debuimus facere
 fecimus. et merito iustiles quod
 nichil deo perficimus sed nobis ex
 sua bonitate imputo quod facere
 debuimus et quod dei verissime
 fui sumus creatore. ratione cuius
 omnia nostra sibi debemus. plus
 si possibile esset teneremur ex ad-
 uocato. amplius ex redemptione
 et dicit etiam alexander de halis
 in summa credere se habere bonum
 pro meritis in quantum credit se
 quod esse causam principalem me-
 ritorum illorum deum vero secunda-
 riam esse peccatum et superbiam. **¶ Similiter**
 cum se credit habere bonum
 a deo pro meritis in quantum se po-
 nit causam secundariam tanquam ex
 merito ad dignum illud tribuen-
 tem est secunda species. **¶ Credere autem se**
 habere aliquid bonum pro meritis

ponendo deū causam pncipa-
lem nō est pccm. unde sup⁹
secunda specie appetit excellē-
tiam ppam ut ppam inqntū
poit se causam pncipalē. deū
verō secundariā hec ille. Con-
tra ista qdam putant merita
sua tā magna ut merito deus
p eis debeat eis dare vitam
eternā pfluare a tribulacōibz
et a filiis. Quod si nō facit
I deus murmurat supbe. ¶ Ad
illam spēm. et ad pmiā etiam
reducit ingratitudinis viciū
fm tbo. Quia ingrat⁹ est qui
sibi attribuit qd ab alio ha-
bet. Cont hāc spēm pccas mē-
tuplicit⁹ errat. Primo. qz libe-
ralissimū largitorē deū putat
venditorē dū credit emere
meritis a dō qui nō ē estima-
tor meriti id est opus nō est
de se meritorū. s; a dei miseri-
cordia. Secōdo talis putat sol-
uere. qd impossibile ē sibi sol-
uere qz al's oia teneri deo ut
ptactum est. Tercō. qz ea que
in oculis nostris mēdū putā-
tur merita sūt demerita. vnd
iob. iij. Ecce qui seruiūt ei nō
sūt stabiles et i angelis suis
repiūt prauitatē. qnto magis
hij q habitāt domos luteas
q frenū habēt fūdamētū cōsu-
mēt velut a tinea p̄laie. lxij.
Facti sum⁹ ut immūdī omēs
nos qsi pannus menstruatus

vniverse iusticie nostre.

Capitulū tredecimū d eodē

Via igitur supbia mē-
tis rebus se immisceat
ideo hic tria sūt vide-
da. Prima de duabz vltimis
supbie spēbus in capitulo p-
cedenti enumeratis et quibz
rebus se immisceat. Secūdo qn
sit pccm mortale. Tercō que
sunt remedia contra eandem
¶ Quātū igit ad pmiū notan-
dum qz tertia spēs est. Cum
iactat se quis de bono quod
non habet. Excellentius enī
est habere i se aliquod bonū
qz non habere illud. Et quan-
to bonū ē mai⁹. tāto est excel-
lentius et tanto maiore excel-
lentia habens p hoc cōsequit⁹
Cum igit qz ex appetitu ppe
excellencie mouet ad attribu-
endū sibi aliquod bonū qd
non habet. aut maius bonū
qz habeat tūc est tertia spēs
Exempli gratia cū homo ppe
appetū ppe excellentie esti-
mat se sapiētē. pulchrū. iustū
fortem. et sic de alijs boīs na-
ture aut gte. aut etiā estimat
se magis sapiētē. aut doctū.
iustū. fortē. et in pnominatione
qz sit. aut dic se sapiētē. do-
ctum. fortem. iustū. et similia.
aut mag⁹ qz sit in talibz dōis

aut etiā si talia alio mō q̄ p
 verba ostendat ut in p̄cōhta
 te restiū ampla familia. v̄l q̄
 cūq; exteriōri alia habitudine
 est in terciā sp̄e supbie. **Ad**
 idē p̄tinet cū q̄s negat ali
 quod viciū qd̄ i se est p̄ hoc
 em̄ attribuit sibi v̄tutē oppo
 sitam. vel attribuit sibi bonū
 in nocēcie qd̄ nō habet. vnde
aug⁹ iij. de ci. dei dicit q̄ ex
 culare se de p̄cō. cōmissō ad
 supbiā p̄tinet. ⁊ dixi notant̄
 q̄n ex amore p̄p̄e excellencie
 mouet ad se sic iactandū si ei
 ex aliqua alia causā moueret
 ut ex vanitate qd̄a ē delecta
 tione sola. quā habet in men
 tiendo. ē p̄p̄e lucrū tūc nō re
 duceretur ad supbiā. sed ad
 aliqd̄ aliud viciū. ⁊ licz iactā
 cia opponat veritatem. tūc p̄p̄e
 ratione causē ex qua frequē
 p̄cedit ponit hic species sup
 bie. vnde dicit thō. q. d̄ malo
 vbi sup̄. et alexander de hal. .
 in sūma licz i iactancia sit flā
 vocis significatō. q̄ tū ei⁹ m
 tentio principalis nō ē ut fal
 lat s̄ ut excellat. dicitur sp̄s
 supbie ⁊ nō mendaci. Iactā
 cia ponit species supbie non
 quātū ad ip̄m exteriōrē actū
 qui cōsequēt se habz ad sup
 biam. sed quātū ad interiōrē
 affectū. Ex quo talis actus
 ex terior p̄cedit. dū scz homo

p̄sumit de seip̄o ac si h̄ret qd̄
 nō habz. Et i talē excellentiā
 anim⁹ eius tēdit que sibi nō
 op̄tē nisi haberet q̄ nō habz.
Et in sūma dicit. q̄ iactantia
 p̄cedit ex supbiā sic ex causā
 interiūs motiua ⁊ impellēte
 ex hoc em̄ q̄ aliq̄s iteriūs p̄
 arrogantia sup̄ seip̄m eleuat
 sequit̄ plerūq; q̄ exteri⁹ ma
 iora d̄ se iactet. licet q̄nq; nō
 ex arrogantia sed ex quadaz
 vanitate aliquis ad iactantia
 procedat ⁊ in hoc delectetur
 q̄ est talis s̄m habitū. ⁊ idō
 arrogantia p̄ quā aliquis su
 pra seip̄m extollit ē sp̄s sup
 bie nō tū idē iactantie. sed ut
 frequenci⁹ eius causā idō po
 nit gre. specie terciā. tendit at̄
 iactator plerūq; ad h̄ q̄ glo
 riā cōsequat̄ p̄ suā iactantiā.
 et idō s̄m gre. ex inani gloria
 oritur s̄m rationem s̄ms de
 hac materia vide infra p̄cep
 to viii. c. ij. Quarta species
 est s̄m gre. cum quis despe
 ctis alijs singularit̄ vult vi
 deri. excellenci⁹ est em̄ q̄ q̄s
 habeat aliquod bonū quod
 alijs nō habet. aut p̄fectius il
 lud habeat q̄m alijs. Cum igit̄
 inordinatus amor p̄p̄e excel
 lentie facit q̄ quis despectis
 alijs vult sol⁹ videri h̄re qd̄
 nō habet tūc est quarta sp̄s
 verū est q̄ illud videri plus

ptinet et ad inanē gloriā cui⁹
causā est superbia. unde dicit
tho. ubi sup. q. d. malo pccm
supbie qnqz magis euidentī
us apparet p aliqua pceden
tia et subsequētia qz p illud
in quo essentialit̄ consistit. idē
būis gg. spēs supbie assigna
uit fm aliquos act⁹ antecedē
tes vel consequētes cū tñ omēs
spēs supbie in quadā pccup
tione animi essentialit̄ consti
tant velle cū singularit̄ vī
deri consequent̄ ad supbiā pri
net. Essentialit̄ aut quāta spe
cies supbie in hō consistit qz hō
psūmit de se ac si omnes sin
gulariter excelleret. Ad hūmōi
em̄ excellentiā anim⁹ ei⁹ affi
citur hēc ibi. Supbia em̄ inor
dinate appriā excellentiā appe
tit. h. inanē gloriā appetit ex
cellentie inordinate manife
stationē. ad hāc spēm reduci
tur cū qd aliqd bonū habz in
se qd alij nō habent. aut etiā
excellēcius possidet qz alij et
sibi in hoc p̄placet inordinatē
te mōntū p hoc sup alios est
et eis excellentior ul̄ cū quis
nō habet h. appetit habere ali
qd bonū. mai⁹ ut p hoc sup
alios sit et eis excellentior. et
p hoc se estimat alijs simpli
citer meliorē. et sic vult eis
pferri. nec vult eis i alijs sub
esse ubi deberet. tūc ē in illa

q̄rta spēs supbie. exēpli grā. si
q̄s hz maior ē scienciā alijs ⁊
in hō cōplacet. aut appetit hīe
magnā p̄pt hoc ut p eā sup
a iōs sit et eis excellentior ē
q̄rta spēs. Si aut cognosceret
se eā habere de munere dei ⁊
cōplacet in ipā. idē ut meli⁹
noscat qd bonū ⁊ qd malū
sit ad se ⁊ alios regendū ad
dei laudē tūc est vītus. Sed si
ppter hūmōi scienciā estimat
se nō scientibz meliorē. iterū
est i ista q̄rta specie. qz si ipē
excellit in scia ⁊ in ista ē super
rior. in alio deberet putare ali
qua bona que ignoraret rōe
quorū alter ē multo melior.
et sic dictū est de scienciā ita
de q̄cūqz alia vītute pmo d. di
uicijs et robore corpali ⁊ de
alijs quibuscūqz bonis cor
palibz ⁊ spūalibz. Ad hanc d
spēm ptinet qñ quis p̄sump
tuose tendit in aliquid quod
est sup se ⁊ sup suā dignitatē
ut si quis nō esset sufficiens
ad regendū ciuitatem qui ex
amore apprie excellentie mo
ueret ad appetendū fieri ma
gis ciuū aut hīe aut insuffi
ciens ad curā aīay attū ad ta
lē statū appetit tenderet aut
se i gereret. Et hoc p̄pt inordi
natū amorē apprie excellentie
quo vellet alijs pferri i statu
epali l. in hūmōi alijs eēt q̄rta

spēs. Et dicta nūc sint d' his
in qbus essentialit supbia cō
sistit ⁊ d' interiori supbia ad
hāc etiā spēm pñere videt
iudiciū temerariū de malicia
pñmī. ubi notandum q tri
plex est iudiciū. vnū pfecto
rum de quo .j. cor. ii. spūalis
omnia iudicat. aliud ē iudici
um autoritatis de quo sap. j.
diligite iusticiā q iudicatis or
bem. Tercū est iudiciū suspi
cionis de quo fm tho. 2. 2. q.
lx. tria sunt notanda. Primo
an iudiciū ex suspiciōne pce
dens sit illidū ubi sciendū
q sic dic' tūl'. Suspiciō ipor
tat opmionē mali qñ ex leuī
bus iudicijs pcedit. Et cōtin
git ex tribus vno quidē mō ex
hoc q aliquis in seipō mal'
est ⁊ ex hoc ipō quasi cōsciū
sue malicie facilius malū de
alijs opinat' fm illud ecclī. x.
in via stult' ambulans cū ipē
sit inspiens omnes stultos
estimat alio mō puenit ex h
q aliq's male affiat ad alterū
Cum enī aliquis cōtēnit vel
odit aliquē. aut irascit' ul' inuī
det ei ex leuīb' signis opima
tur mala d' ipso q vnusq'sq
faciliter credit quod appetit.
Tercio modo puenit ex lon
ga expiēcia. vnde phus dic'
ij. rethorice q senes sūt maxi
me suspiciosi q multociens

experti sunt aliorū defectus.
pme aut due suspiciōis cause
manifeste pñent ad peruer
sitate affect'. Tercia vō cau
sa diminiuit rōnē suspiciōis ⁊
ido suspiciō viciū qddam im
portat. et qnto magis pcedit
suspiciō. tanto magis est viciō
sū. hec tho. Secūdo notādū
fm eundē q triplex est g'dus
suspiciōis. Primo ut hō ex
leuib' iudicijs de bonitate
alicui' dubitare incipiat ⁊ h
est reiale et leue pñm pñet
enī ad tēptacōnē hūanā sine
qua ista vīta n̄ ducit' ut habe
tur in glo. sup illud. j. cor. iiii.
nolite añ tēp' iudicare ad
dit hic. Cācell'. parisiē. Iudi
care ppria estimacōne aliū ex
aptis signis exterioribus qua
non pñt bñ fieri non est ex se
mortale licet qñq' sit curiosi
tas reialis qñq' mortalis dū
hō ab alijs meliorib' a debi
tis minimis ipedit. aut dū p hoc
in supbiā erigit'. Secūdos gra
dus dicit tho. est cū aliq's p
certo maliciā alteri' existimat
ex leuib' iudicijs ⁊ signis et h
si sit de aliq' graui est peccatū
mortale inqntū non est sine
pemptu pñmī. Q enī aliq's
malam opmionē habet d' ali
quo sine causa sufficienti ex
isto indebite cōtēnit ipsum
et ideo iniuriat ei. vnde glo.

ibide dicit. Et si g̃ suspiciones vitare non possum⁹ q̃ hoies sumus iudicia tñ idē diffinitivas firmasq̃ sentēcis retinere debem⁹. **C**ancellari⁹ etiā dicit iudicare alterū leuū suspicio: ne fm̃ p̃ suspiciones exteriores p̃ferti vehementes nō ex se mortale ē. sec⁹ si firma assertōne interiori ē exteriori illd̃ heret in magnū p̃ximi dedecus et malū. null⁹ ē i vita iudicandus est tanq̃ dignus inferno qm̃ spūs scūs opatur subito facta igit̃ a nobis non p̃sona sunt iudicanda. zelotipia etiā que est vehemens amor suspicōsus nō satis fidēs d̃ re amara ⁊ alie suspiciones maluiore ut dū quis semp̃ putat irideri ⁊ falli ut quidā melancolici ⁊ quidā ex religiosis facilliter cadūt si nō deprimant̃ sed si addat̃ cōsensu liber. sūt ut plurimū mortalia delicta aut mortaliū delictorūz vehemens causa. **T**ercius g̃dus est ut dicit thō. Cū aliquis iudōr ex suspicōne p̃cedit ad aliq̃ cōdemnandū ⁊ hoc directe ad iniusticiā p̃tinet. vñd̃ est peccatū mortale. **T**ercio notā dum fm̃ eundē q̃ dubia sūt in meliōrē partē interpretāda ut dicit glo sup̃ illo ro. xiiij. **Q**ui nō manducat māducante nō iudicet. cui⁹ racō est. q̃

ex hoc ip̃o q̃ aliq̃s habet malā opinionē d̃ alio absq̃ sufficienti causa iniuriat ei ⁊ cōtēnit ip̃m. nullus autē debet alterū cōtēnnere ē quodcūq̃ nocumentū inferre absq̃ causa cogente. **E**t ideo ubi nō apparent manifesta iudicia de malicia alicui⁹ debem⁹ eū ut bonum habere i meliōrē partē interpretando quod dubiū est. **S**ed diceret cū homo debet diligē primū h̃c seip̃m. h̃ ē ca seip̃m homo debet dubia interpretari in peiōrē partē fm̃ illud iob. ix. **V**erebar oia opa mea. ergo videt̃ q̃ ea q̃ sunt dubia ēca p̃ximos sint i peiōrē partē interpretanda. rñsio thō. interpretari aliqd̃ in meliōrē partē vlt̃ deteriorē contingit dupliciter. **V**no mō per q̃ndam suspicōnē ⁊ sic cū debem⁹ aliq̃b̃ malis adhibere r̃mediū siue ñris siue alienis expedit ad h̃ ut securi⁹ remediūz apponat̃ q̃ supponat̃ id quod deterius est. quia remediū quod est efficac̃ q̃ maius malū multo magis est. efficac̃ q̃ minus malū. **A**lio mō interpretamur aliquid i bonū vel malum diffiniēdo siue determinando. **E**t sic interū iudicio debet aliquis niti ad h̃ ut interpretetur vnūq̃d̃ fm̃ q̃ est in iudicō aut p̃sonarū

ut interpretet in meli⁹ sic dēn
 e est hec rō. ¶ Nunc videndū
 est de cōsequentibus supbia
 interiorē que a vulgo vocat
 supbia. ubi sciendū q^d super
 bia imperat ⁊ inuoluit se mē
 tris opibus exterioribus ⁊ in
 gne quīplicitib⁹. Primo cor
 porū ibi sūt supbia cūiū. oca
 loz. excellentia. ceruix erecta
 labia magniloq⁹. gressus pom
 posus. et brachia minātia. Se
 cundo in ornatu corpis omī
 titur supbia. p^ociōitate. molli
 cie. extraneitate. multitudie.
 amplitudie. ⁊ stricitudie. Et
 hec oīa cōmitti pōt i populis
 capucijs tunicis pallijs suffo
 deraturis camisijs. cigulis. ca
 ligis. et in calceamētis. Tercō
 in diuinis p^ouitacōne diuī
 tū multoz et paup⁹ pauco
 rū in multitudie ferculoz et
 in p^ociōitate cibarioz. et fmi
 v^osu p^o. ppe laute. nimis ardē
 ter. studiose. Quarto i equis
 et currib⁹ p multitudinē eq⁹
 rū p ornatū eoz aut curuū.
 p nimis eoz frequentē v^osu.
 p deo em ⁊ pro p^ocijs debere
 mus aliquando pedicare xpī
 exēplo ⁊ v^ogis marie. Quin
 to i voce aut p v^oba ut iactā
 do se aut i cantu in q^d mēti su
 pbūit frequētando suauit vo
 ciferādo et notas frāgēdo nec
 solū exteriorē veruēdam fmi

placiter oīa bona sup^o enume
 rata hoīs supbia pōt destrué
 vñ btis aug. in regula. alia
 q^dpe inīqtas i malis opibus
 exercetur ut fiant. Supbia ve
 ro etiā bonis opib⁹ inīdiat
 ut pereat. pōt em quis de vir
 tutibus pmo de humilitate
 vestium et in similib⁹ se exal
 tare. ¶ Morandū aut q^d sup^o f
 bia mētis nocet. pmo q^dam
 modo deo c^o tēpla exiuit tē
 plū mqt ap^ous dei. i. cor. iij.
 sanctū est q^d d^o estis vos sed b
 supbia deuastat. Secundo no
 cet sanctis q^d in festiuitatib⁹
 eoz plus solent multi in sup
 bia vestium. crinū et sertoꝝ
 offendere q^d in diebus feriā
 libus. Tercio nocet angelis i
 custodiā nostrā deputatis q^d
 gaudiū haberēt sup vno pe
 catoꝝ p humilē penitentiam
 redeūte q^d p^ouant cū in super
 bia excedim⁹. vñ etiā. i. cor.
 xj. dicit mulier debet habere
 velamen sup caput suū ap^o
 angelos scz ne offendat eos.
 vñ glo. ibi āgelici spūs adesse
 credendi sūt maxie cū diuinis
 misterijs vel obsequijs man
 cipatū. i. cū ecclesiam in g^ossi ⁊
 lectionibus sacris aurē acco
 modam⁹ ⁊ orōni mēubim⁹.
 vel missay solemnia celebra
 mus. ⁊ psalmodie opam da
 mus. Quāto nocet alii dūgā

interdum cum muliere superbe vir
 per phas et nephas expensas
 lucrat. et exorsio mulier viro
 assentit. Quinto nocet ipsi super-
 bienti. superbis enim deus resistit
 iaco. iiii. Sexto nocet alijs ho-
 minibus quibus datur scandalum
 et occasio filia faciendi. Septi-
 mo aiabius in purgatorio. nam
 cum expense in apparatu superbo
 crescunt elemosine pauperibus
 hic et in purgatorio decrescunt.
S **¶** Quo ad tertium principale quoniam
 superbia fit peccatum mortale no-
 tat the. ubi dicitur. quod superbia secundum
 suum genus est peccatum morta-
 le. accidit tamen quod aliqui motus
 superbie propter sui imperfectionem
 sunt solum venialia peccata ut qui
 perveniunt rationis iudicium aut
 sunt propter eius sensum. dicit autem
 de malicia superbie beatus gre-
 gorius. quod evidentissimum signum repro-
 borum est superbia. Et crisostomus super
 matth. Nichil nos ita a dei cle-
 mentia alienos facit et gehene tra-
 dit igni ut superbie transgressiones. que
 autem sunt differentia in gravita-
 te quatuor species superbie ostē-
 ditur secundum alexandrum de hal. in
 summa. Prima est de se gravissi-
 ma quod ibi maior deo fit iniu-
 ria. Secunda est minus gra-
 vis quod minus fit deo iniuria aliquid
 enim a deo se quis recepisse fa-
 tetur. Tercia est de se minus
 gravis quod secunda verum quando

superbia est aliud quodcumque vi-
 cium sit mortale et non mensuratur
 dum esset penes quatuor regulas
 de his datas in expositione secun-
 da et tertia primi precepti de di-
 lectione dei super omnia. unde per in-
 tellectu talium sit et alia regula
 filis quasi prime et sit quita in or-
 dine. alie enim capitulo. v. sunt
 posite quando aliquid contine-
 tur notabiliter in dilectionem
 proximi tunc est mortale quando
 non tunc est veniale. Quando
 autem sit aliquid in dilectionem
 proximi potest attendi penes
 ista precepta legis naturalis. Quod
 tibi non vis fieri. alteri ne fe-
 ceris. Et quod tibi vis rationabi-
 liter et ex debito fieri alteri hoc
 idem facias. et potest et attendi penes
 scandalum actuum quod ego
 infero primo meo malo ex-
 emplo sed in quanto oportet
 at aliquid esse contra dilectionem
 nemini primi vel quantum sit illud
 scandalum ad hoc quod sit mortale
 non est determinatum precise
 quia in modico facere in pri-
 mum non est mortale. aut in
 parvo eum scandalizare. unde
 attendat quilibet penes seip-
 sum quid sibi vellet vel non
 vellet fieri et per quod factum
 servaret in se et primum ami-
 cicia vel non secundum hoc iudicet ali-
 quod mortale vel veniale. **¶** Est
 igitur superbia peccatum mortale

Primum

preceptū

per p̄mā regulā sup̄ capitulo
quinto posita dū quis se n̄itē
subiectioni diuine subtrahere
sic q̄ totā vitā suā ⁊ act⁹
suos ad hūanā laudē et gloriā
mūdānā ordinar ⁊ i his
finē vltimū cōstituit. et h̄ quo
ad manē gloriā q̄ ex supbia
p̄cedit l̄ q̄n habz nolle obe
dire dei mādatis l̄ dō seu cō
tēnit vt in desc̄p̄ōne supbie
patuit. Similit̄ ē supbia pec
catū mortale penes q̄ntā re
gulā. Cū q̄s p̄rios p̄ sua su
pbia p̄ficiēda ḡuat. sic faciūt
nobiles p̄ fastu suo paupes
excoriantes et viri p̄ ornatu
mulierū p̄rimos dānificātes
Est etiā supbia p̄ccm̄ mortā
le p̄ q̄ntā regulā cū quis per
supbiā nō curat scandalisare
alios sic m̄lieres quedā alie
nos viros ad lapsū puocan
tes. et iō se ornātes ⁊ occasio
nē dantes lapsui mētis est et
mortale p̄ terciā regulā. Cum
q̄s p̄pter supbiā transgredit̄
p̄ceptū eccl̄ie sic s̄m quosdam
doctores. milites exercentes
torneamēta p̄ eccl̄iā phibit.
k **ra** Sunt autē remedia plu
ra contra supbiā et manē glo
riam. Prīmū cōsideracō mag
nitudinis diuinā p̄fectio
nū cōtra quē deū vel ei⁹ ordi
nationē quis supbit. Contra
q̄d dicit iob. xv. q̄d timet. q̄

Capitulū

tredecimum

deū sp̄s tu⁹ ad h̄m̄dī itūitū
et dī locutōnē abrahā se ci
nerem gen. xviij. et moyses
imped̄ōis lingue p̄fiteban
tur humilit̄ ero. iij. Secūdu
est cōsideracio humilitatis
xp̄i ⁊ sanctorū. vñ phi. ij. xp̄s
factus est obediens vsq̄ ad
mortē mortē autē crucis mat̄
xi. discite a me q̄ mitis sū et
humilis corde. Terciū est cō
sideracō sui in p̄fectioibz q̄s
habemus. nā corpus ⁊ ei⁹ p̄
fectionē aiām et ei⁹ p̄fectōz
a solo dō p̄ncipalit̄ accepim⁹
p̄ quibz tanto plus grati eē
debemus q̄nto excellentiora
dona recepim⁹ alias ampli⁹
puniremur. faciliter eē p̄dere
possumus oia bona n̄ra quia
p̄lap. xl. omnis caro fenum et
ois gloria eius sic flos agri.
Quartū est cōsideracō app̄ian
imp̄fectionū cōmuniū omni
bus. nā corpus de vilissima
materia cōceptū ē in vermibz
finalit̄ putrescet defunctū me
dio vero tpe sup̄ omnia an̄
mantia in naribz. auribz. ocu
lis. ore. et alibi emittit imū
dicias p̄ter ea q̄ latēt int̄m̄se
cus s̄m illō michae vi. humili
acō tua i medio tuū ē aiā aē
et̄ intellectū. curua ē affcū
labil̄ memoria. p̄na ad lapsū
et tarda ad resurgēdum. vñ
de iere. xviij. paruum est cor

hois et inscrutabile et quod cognoscet illud. Quintū est cōsiderare ipfectionū moralū. nā nescimus licet sperare possumus an aliquod opus meritorium fecerim⁹ cunctis diebus vite nre. Tū quod sepe vicia virtutis palliū induūt. Tū quia obmissio vni⁹ ecūstancie debite totū opus viciat et paucis tibi diligentiā adhibēt. Tū quod supbia et inanis gloria sepe totū opus viciat. vñdō plā. lxiii. Sicut pannus menstruat te vniūse iusticie nre. Et iob ix. verebar omnia opa mea sciens quod nō parcis delinquenti et gē. v. mo. Sepe iusticia nostra ad examen diuine iusticie deducta iniusticia est. et fordet in cōspectu districti iudicis quod in oculis fulget operantis. Sextū est cohabitatio humilium in corpore et ope. hic enim ille qui cōmunicat supbo induit et supbiā ecē. xiiij. hic qui cōmunicauerit humili induet humilitatē. vñdō odo ep̄s parisiensis in mensa semp̄ an se posuit dispectōres paupes et a latere alios. Requisit⁹ autē quomōdō posset hoc tollerare hñdit quod quidā nobis miles eū docuerat iob. v. scz vñtās spēm tuā nō peccabis. Septimū est et forte optimū cōsiderare ap̄op̄ p̄c̄op̄ q̄ quilibet

melius scit q̄z alit vel scire debz si enī peccasti semel mortalit̄ deū et omnē creaturā sibi fuentē offendisti. idō fm̄ dei iusticiā panis te suffocare deberet. aq̄ submergē. ignis incinerare. aer ificere. bestie deuocare et ita de filiis intelligendū ē fm̄ hugo. Quia fm̄ auḡ peccator non est dign⁹ panis quo vescit̄ qd̄ igit̄ de te q̄ forte cēcies peccasti mortaliter. Cōsiderem⁹ igit̄ i alijs bona et mala in nob̄ vō frequenter nostra mala.

Capitulum. xiiij.

Primo prohibet̄ p̄cepto iamis gloria put̄ est peccatum mortale q̄ ap̄uiz dei vñz te gl̄ia seculor̄ et immortalis honor et gl̄ia. i. thi. i. tollit̄ quod amittit̄ Et ro. i. Qui cum cognouissent deum. non sicut deum glorificauerūt et obscuratū est insipiens cor eor̄ de h̄ videndū est p̄mo quante prauitatis sit hoc viciū et periculi secundo que et quomplex sit inanis gl̄ia. t̄cō q̄ sit peccatū mortale vel nō. Quantū ad p̄mū notandū b̄ fm̄ tho. 2. 2. q. xxxi. Inanis gloria differt a supbia. Nam supbia non est inanis gloria.

Primum**preceptum**

nec appetitō eius sed supbia
est cā appetitōis inanis glie.
vñ supbia facit appetere mor
dinate appriā excellentiam. et
ex isto faciliter mouet hō ad
appetendū manifestacōnē eius
de excellētie. et illa ē appetitō
inanis glorie. Et currere ibi
posuit quatuor. nā vane glo
riosis putat in se esse aliqd
excellētia certa dignū quali
ter tñ nō est appetit ut alij h
cognoscant et manifestū fiat
vult ut hoc alij approbēt lau
dent et honoret et in tali lau
de p̄ approbatione delectatur
Secundo notandū fm eundē
q̄ inanis gloria licz nō sit sp
pccm mōtale. est tñ valde pe
riculosū pccm triplici de cau
sa pmo. qz nulli p̄sone parat
Iuuenes impugnat ut p3 in
vita spm de pueris. vno in
duodecimo āno. alio i. xv. ser
pentē ille se ad monasteriū
portantibz q̄s abbas flagella
uit. cur nō discerent mites et
hūiles esse corde. **S**enes exce
rat ut patz i solitario p̄dicā
te et missam cātante cathecū
mis cū nullus adesset n̄ p̄ ob
seruātes. nobiles p̄icit ut p3
in ezechia rege q̄ unica orōe
obtinuit p̄cusionem cētum
octuaginta quinqz milium hoim
alia orōe. xv. ānos adiectos
vite et regres hū. sol faciente.

Capitulū**decimūquartū**

xxxij. horas die quū tñ tandē
eleuatus nisi penitēciā egisset
deo valde displicuisset ut di
cit **C**as. de. viij. p̄ncipalibz vi
cijs. et originalit̄ pomē. iij. re
gū. xx. et psā. xxxviii. et. xxxix.
Rurales iflat ut patz in fratre
mattā vestibz alligāte ut es
sent longiores. **C**ui demō ait
O monache si maiora vales
res maiora faceres. **F**eias eti
am sanctas ificere m̄tē ut p3
de sancta melaia rōna vidua
ccc. libras argēti scō banbo
ne p̄sentāte. cui cū p̄ nichil
grāde responderet. mulier ait
p̄. ccc. libze fuit. **R**nt. p̄ si dō
dedisti scit q̄ntū si mihi nier
cedem p̄didisti in celo. viros
sanctos deapit ut p3 de san
cto eleuterio abbate de q̄ re
fert gre. iij. d̄palo. q̄ cū puerū
a dmoē nocte veratū ad mo
nasteriū suū detulisset et ibi
puero exite illeso p̄ diceret.
ecce fr̄s quō demō moialibz
illuſit statim puer obficeſ ite
rato. et p̄ eleuteri⁹ plozans
imperat ut nemo cibū gustet
m̄h puer sanet. qd cū fletu fa
ctū est demon abscellit et p̄
demiceps humilioz fuit. **S**ecū
do qz hoc vicū oibz opibus
se inflectit malis quide i his
q̄ gloriānt cū male fecerit et
exultāt i rebz pessimis pū. ij.
hoins et ut oracōi p̄dicacōi

lectioni correctioni. tū. ta
 citurnitati vestimentis humili
 bus religioso icesui diuis offi
 ciiis et filibus infidiat opibus ut
 peant qd alia vicia n facit
 vñ aug. i regula. Supbia enaz
 bonis operibus infidiat. iō
 sci ptes ut cassian⁹ refert h vi
 cū ashlauerūt cepe vbi vna
 sblata pellicula omne dcori
 cada alia restat. Itē ashlauerūt
 scopolo maris ad qz illa na
 uis referta oibus bonis stati
 mergit. Itē fm gg. latroni q
 theusaz i via recipit ostensū.
 Itē fm criso. arbori uix viam
 plantare c⁹ poma raro manu
 rescunt. Itē vñ vñenti q fru
 ctū tenet statū dstruit exem
 plū i vitasprū vbi fr ut pu
 tabat duot⁹ onagros i solitu
 dme vocauit ut onera porta
 rent. qd cū antonio frēs rñu
 lissent ait. iste mqt ē velut na
 uis plena diuinijs piculo ex
 posita maris p⁹ pauca at tpa
 flente antio qñtū ē qd fle
 ret. Rñ. lapsū mqt illi⁹ de qñ
 dixistis. ite et videte in matta
 eū flentē merūt et repererūt
 et. v. die defūct⁹ ē. Tercō ē h
 viciū dēstabile qz in oī loco
 hoiez rpit et isolitudie vñ be
 atus appoloni⁹ cū. xv. annoz
 eris heremū intraret et ibi p
 xxx. ānos māhisset vocat⁹ est
 ab angelo ut exiret et p vba

sua egipcios cōlteret plures
 ait aufer a me qso spm iams
 glorie. cū angelus subter pe
 des pice qd qd ēca cūcē tuā
 repis q fco diabolū proiecit
 clamantē et sic pmo liber ef
 fect⁹ ē. Itē de alio patre qreū
 obsessos liberaret ipugnat⁹
 ab h viciō obtinuit obhden
 et tādē frat⁹ orōne sanat⁹ li
 berat⁹ est a demone et ab m
 ani gloria pmo hoc viciū vi
 ctū acri⁹ isurgit. Et pñū ē m
 vite sancte mchoacōne et vl
 timū m victoria qd nec xpm
 dimisit qñ eū ipugnet et m
 pñaculo cū eo demon desce
 dit. **¶** Sūt aut qñqz remedia
 Primum ut sollicite videam⁹.
 ne i pñcipio medio aut i fine
 opis boi vana gloria se imi
 sceat s oia in deo dirigam⁹
 fm illud ps. Mon nobis dñe
 nō nob. s nōi tuo da gloriaz.
 sic scūs tho. fecisse dicit cruci
 firo qñ honorabat. cū pollice
 videlicet secrete crucē faciendo
 sub scapulari et dicēdo pfatū
 versiculū. Secundo ut vñea
 mur oia opa nra cū brō iob.
 ix. ne forte nñ fecerimus ut
 debuim⁹ fm illud luce. xvij
 Cum omnia feceritis que pre
 cepta sunt vobis dicite serui
 mutiles sumus. quod facere
 debuim⁹ fecimus. Tercō cōfi
 deremus qñtū malum faciat

quia oīa opa bona pē destru-
ere sū illd xpi. rēperūt mer-
cedē suā qd xps ait de ppo-
tis math. vi. Quāto ut opera
apparent iara et bona occulte
m^o qntū possum^o ut nesciat
sinistra qd faciat dextera tua
math. vi. Quot ut orem^o cōt-
tū viciū. vñ sup illd thes. ij.
deo q pbat corda nostra dic-
glo. ut sibi nō hoibus placea-
m^o qd nisi ipe in nobis ope-
tur vitare neqmus. Et aug-
idem dic. Quas vires nocen-
di habeat hūane glorie amor
nemo sentit nisi q ei bellū m-
dixerit. **Q**uo ad ij pncipale
notandū q gloria i pposito
figt q bonū alic^o deueniat i
noticiā alterius l alior. et ad
appbatōnē eor. Et sic appetē-
re gloriā est aliquē appetere
ut bonū suū vñ l apparen-
veniat in noticiā et ad appro-
batōnē alteri^o vel alior. h ali-
quē q̄rere gloriā p exteriora
facta. fit p hoc q aliq^o opera
sua agit corā alijs aut loquē-
aut qn manifestat p laudem
alienā ut qn honorat ab alijs
quia tūc vidētes eum hono-
rari maiora de eo estimāt. Et
ista ptinent ad filias inania
glorie de quib^o postea dicet.
Secundo notandum q non
omnis appetit^o glorie est ma-
lus s appetit^o inania glorie

semper est malus. nā ut tho.
ubi p^ous dicit ad pfectionē
homis ptinet q ipe se cogno-
scat h q ipe cognoscatur ab
alijs nō ptinet ad ei^o pfectō-
nē. et ideo non est p se appe-
tendū. pōt tñ appeti in qntū
est vtile ad aliqd. **V**nde tri-
pliciter est vtile et licitū q ali-
q^o cognoscat ab alijs bonus
Primo ad hoc ut de^o ab ho-
mib^o glorificet. vñ math. v.
sic luceat lux v^{ra} corā hoib^o
ut videant opa v^{ra} bona et
glorificent p^{re}m v^{rm} qui in
celis est. Secūdo ad h q ho-
mies pficiant in bono qd in
alijs cognoscūt ut in pceden-
ti autoritate et patz. Et sic fec-
apls. ij. cor. xj. et xij. ut disci-
puli sui p pseudo aplos non
deciperent l eis pl^o crederent
ait. Ter virgis cesus sū et mē-
ta alia que ibi enumerat d se
aplus bona. Tercio ad h q
ipe hō ex bonis q in se cog-
noscit per testimoniū laudis
aliene studeat in eis pseuera-
re et ad meliora pficere. Et
sic licet habere curā de fama
et eā tueri. Etā sic fit i treugis
q sūt sup graduādīs in vni-
uersitatib^o et sū hēc tria lau-
dabile ē. q q^o hēat curā d bo-
no nomie. Et q pvideat q^o
bona corā homib^o nō tñ co-
ram deo. Ro. xij. non tñ q in

hoim laude inaniter delectet
 pōt igit laudabiliter ad aliorū
 utilitatē gloriā suā querere si
 cut et deus gloriā suā querit.
 f nō apt se s̄ apt nos. Est er
 go notandū hic q̄ in genere
 est gloria triplex. vna vera. se
 cunda vana. tertia dyabolica.
 Prima est septuplex. vera q̄n
 quis nullū peccatū sibi cōsciū
 est de qua. ij. cor. i. gloria no
 stra hęc est testimonium cōscien
 cie nostre. verior q̄n dulcedo
 sancti spūs manifeste sentit.
 q̄ spūs sanct⁹ testimonium dat
 spiritui nostro q̄ sumus filij
 dei ro. viij. sic hic cauendū ē
 ne q̄s decipiat in dulcedine
 spūali et sentimētis. q̄ q̄daz
 sūt cōmunes malis et bonis.
 alie spēales tū hoīs. ut btūs
 ter. tradit in ep̄la ad fr̄es de
 monte dī. verissima ē eterna
 gloria. alie tres sūt p̄us reci
 tare. Tercō notandū q̄ glori
 am suā pōt q̄s q̄rere ut p̄e
 missū est. s̄ illd̄ op̄erit possi
 me p̄fectis viris. vñ et mat.
 v. xp̄a discipulis ait et docto
 ribz. sic luceat zc. nec tñ talibz
 sp̄ cōpetit. s̄ q̄n est notabilis
 necessitas et utilitas. infirmis
 aut et imp̄fectis nō est tam
 cautū apt̄ piculū inanis glo
 rie. q̄ fm gre. Bona innoce
 scere hoībuz sine piculo viri
 fieri pōt patent hęc ubi p̄us

p ap̄lm qui ait. i. cor. xij. Infi
 piens factus sū. id est ad mo
 dū insipientis quodamō feci
 gloriando. vos me cōgissis
 scz malis facili ac quiescendo
 doctoribz. Secunda gloria s̄
 videlicz vana sit q̄ntupliciter
 fm tho. Primo ex p̄e mate
 rie bone glorie paulo sup̄ cū
 q̄s appetit q̄ alijs appareant
 aliq̄ bona i se et illa approbet
 tanq̄ bona et magna q̄ tñ nō
 sūt in eo. ut cū appetit q̄ ali
 j eū estimēt doctū aut deuotū
 aut multū doctū aut liberalē
 aut diuītē. aut pulchz. nobi
 lem. et sic de similibz. cū nō sit
 talis. aut cū appetit ut ali
 j pu
 tent eū fecisse tale op⁹ qd̄ tñ
 nō fecit. Secundo gloria ē va
 na cū quis querit gloriā d̄re
 q̄ non ē gloria digna ut de ca
 duca re et fragili hęc est pulch
 ritudo corp̄is. diuītē. crispī
 tudo crinū et h̄mōi. mane em̄
 est et vanū q̄ hō h̄mōi res
 caducas fragiles et modicas
 que cōmunit magis nocēt q̄
 profint tam magnas r̄putet
 q̄ etiā gloriā de eis querit et
 vult q̄ ali j in eo talia noscāt
 et tāq̄ bona et magna r̄putet
 et approbent. Tercō est vana
 cum quis gloriam querit de
 rebus mutlibus et nociuis
 que non sunt apud multos
 gūia peccata reputata ut de

Primum

preceptū

supfluis sūptibus in diuinijs
in vestibulis. edificijs. familia
et fit gl'ia sic vana ex pte ma
terie. Quarto est vana ex pte
ei⁹ a quo quis gloriā querit.
puta cū quis appetit boā suā
v'ia p' apparentia fieri maife:
sta hoib⁹ ut ea approbēt quo:
rū tñ hoim iudiciū ē fallibile
et incertū ut hoib⁹ simplicib⁹
mūdanis et secularib⁹ q' act⁹
hoim frequentē solū ext'ius
siderant ⁊ multociēs nō bo:
na aut modicū bona estimāt
magna et excellentia. pmo fre
quenter de rebo modicū aut
nihil iudicare sciunt. ut si q's
appeteret doct⁹ appare' apud
p'diotas ⁊ rudes. q' de h'mōi
iudicare nō sciunt. tales enī
noscunt solū sensibilia ⁊ pre
sentia ut diuinas. potentiam
pulchritudinē. ⁊ similia. mo:
dica pmo talia sūt boā minia
nō media ut v'tutes. nec maxi
ma ut beatitudinē faciētes q'
tñ minia bona maxia estimāt
Et illos q' talia h'nt estimant
gloriosos ⁊ reuerentē tales et
honorāt vera aut bona haben
tes ⁊ vere bona ut v'tutes ip
si nō noscunt. aut modicū re
putant. aut parūpendūt aut
qd' deteri⁹ est creminūt. et idō
mane ⁊ vanū est testimoniū
h'mōi bonoy ab eis querere
Quinto modo gloria fit ina:

Capitulu

rūi.

mis et vana ex pte ipi⁹ q' glo
riam querit. ut qui gloriā suā
non refert indebitū finē puta
in dei honore ⁊ p'ximi salutē
Omne enī bonū d quo quis
recte gloriā querit debz crede
re a dō sibi esse datū ⁊ ita nō
habet homo hoc a se. s' est q'fi
quoddā bonū diuinū ⁊ deo
de isto p'ncipaliter debet glo
ria ⁊ laus. Et idō qñ hō appetit
ut bonū suū alijs fiat mani:
festum debet hoc appetere ad
istū finē ut deus ex hoc laude
tur. qui tale bonū largitus ē.
Idē dicit apl's. ij. cor. x. qui
gloriat' in dño gloriētur id ē
de bono ope non querat sibi
gloriam s' dō. Tale enī bonū
datur homini a dō ut ex illo
alijs profit. ⁊ idō int'ni debet
appetere gloriā de tali m'ntū
p' eā paratur sibi v'ia ad hoc
ut alijs p'fit sic apl's ut sup
pra patuit. Qñ ergo hō appe
rit gloriā et in illa sistit aut in
seipm solū refert in sui laudē
et recōmēdaciōnē et nō in p'
fectū p'ximi aut in dei laudē
et gloriā finalit' tūc est vana
gloria ⁊ manis ⁊ peccatū. q'
quodcūq' vanū appetere est
peccatū s'm illō ps. filij homi
nū vsq' quo g'ui corde ut qd'
diligitis vanitatē ⁊ queritis
mēdaciū zc. Tercia gloria vi
delicet dyabolica est etiā ex

parte materie quā quis gloriā querit de peccatis mortalibus et de rebus magis ignominiosis quam gloriosis ut cum quis per potentiam aliquē opprimit aut cum notabili persona luxuriatus ē. aut aliqd iniuste a tali recepit aut hostiliter in peccatis aut per melioris luit et vult ut alij h noscant et appbent. h est dyabolicum peccatū. qz demones sic coraz suo pncipe gloriari solent de malis in que alios piecunt. **C**ontr quos in ps. **Q**uid gloriaris in malicia q potes es in eqtate dilexisti maliciā superbe magnitatē. iniquitatē magis qz loq eqtate ppter ea destruet te i deus in finē. **Q**uo ad scilicet pncipale. qndo scz iamis gloria sit peccm mortale. **M**orandū fm tho. ubi sup. q aliquando vane glorie appetit⁹ est mortale aliqn veniale. **O**mnē enī peccatū quod sit q caritatē ē mortale et solū tale. mō inanis gloria quedā est q caritatē quedam non. **E**t licet peccm inanis glorie pccise fm se consideratū et put sibi non coniungitur aliud peccm nō rpugnat caritati pximi ut q quis appetat bona q in ipso sunt ul apparent manifesti fieri alijs et laudari et h pccise appē dilectionē quā habet in aliorū laude hoc nō est q caritatē pximi nec aliq mō

nocumentū ei⁹. **Q**uod est tñ k inanis gloria esse q caritatē pximi inqntū aliud peccatū ei scz inani glorie diunctū est unde hec prima regula est q quicumqz ordinat inanis gloria in aliud peccm mortale tā qz in finē ut cum qz vult videri doct⁹ ut alij sibi credāt et sic eos pducit i phidiā vel cum quis se laudat de fidelitate ul facit simulata opera ut eū estimet pbū et fidelē. et sic possit eos dānificare in rebus p furtū vel per aliā fraudē notabilē pserim dānosam vel cū qz vult videri diues vel nobilis appē h ut mulierē aliquā possit allicere in sui amorē et consensū luxuriosū. **T**um qz illud esset q caritatem pximi. qz in magnūz nocumentum fieret peccm mortale. **E**t de illo sonabāt etiā regule posite s. d superbia qd sit peccm mortale. **E**t cunda regula ē. **Q**uāuis peccm inanis glorie pccise fm se consideratū et sine diuisione alterius peccati nō sit q caritatē pximi tñ est ut sic q caritatē dei tripliciter fm tho. **P**rimo ratione materie de qua quis gloriatur ut cū quis gloriatur de aliquo falso qd est qzū dīne reuerētie sicut illud ezechie. xxviii. **E**leuatum est cor tuum dixisti deus ego sum. **S**uo modo

si gloriaret de oipotētia. oīscī
entia. ul' q' esset de'. & sic lau
dari appeteret valde peccaret
contra dei reuerentiā & mortaliē
Sic fecit alexander magnus.
qui fili' iouis a mltis dici de
lectabat. attē cū telo gūiter
in expugnatione ciuitatis vul
neratus esset ait. omēs me dī
filiū clamāt. sed h' telū me ho
minē esse fatef. **E**tē idēz cū se
p' deo adorari vellet. **Q**uidā
miles ei ait. **S**i dii corpus aīo
tuo equalēnt. capite celū et
manib' vtrōsq' fines t're ca
peres aut tangeres cū sis igī
equalis alijs. alijs te nō pfer
ras. sic fecisse voluit octauia
nus. si sibilla maiorem ei non
ostendisset & herodes fecit se
adorari p' deo ut p' actū. xij.
similit' si q's gloriā quereret
de aliquo bono tanq' a se ha
bito & nō tanq' a dō accepto
mere gūito gloriaret de fal
so scz q' aliqd haberet a seipō
et nō a deo esset q' dei reuerē
tiam pccm mortale sic fecisse
videt nabuchodonosor mo
narcha qui in palladio deam
bulans ait. nonne hec est ba
bilon ciuitas magna quam
ego edificauī in domū regni
in robore fortitudis mee et
in gloria decoris mei **dan. iiii.**
quo loquēte statim vox sibi
cominabat q' septē annis ut

bos fenū comedere deberet et
priuari sensibus. ad illū p'mū
modū etiā p'inet fm tho. **C**ū
quis bonū tpale de quo q's
gloriat pferret deo. q' hoc p
bitetur. hiere. ix. **N**on glorie
tur sapiens i sapientia sua nec
fortis i fortitudine sua nec di
ues in diuitiis suis. s' in hoc
gloriet q' gloriat scire & nosse
me. quia ego sum domin' q'
facio misericordiaz & iudiciū
et iusticiā in terra. hec em pla
cent mibi ait domin'. **S**ecū m
do mō appetit' manis glorie
g'iat dilectioi dei ex pte ei'
a quo gloria querit. ut cū q's
testimoniū & approbationem
hoim pferat testimonijs & ap
probationib' dei. sic q' q'sdā
de pncipib' sacerdotū dicitur
ioh. xij. q' dilexerunt pl' glo
riam hoim q' gloriā dei. nam
ut ibi habet. multi ex pncipi
bus & legisperitis & sacerdoti
bus crediderūt in xpm. s' appē
phariseos nō cōfitebant ne d'
sinagoga eicerent quod erat
apud eos valde ignomiosū.
Etū g' plus refugerunt illā ig
nominiā & plus dilexerūt
gloriā hoim & pl' voluerunt
honorari & tanq' boni repu
tari et appbati ab hoimib' q'z
glia dei. i. quā appceierit a dō
appbati & corā eo iusti existē
Et fm nicolaū d' lira d' iustoz

numero in pte vel in toto fu
erunt nicodem⁹ qui ad hiesu
venit nocte et principes etc. io.
ut s et ioseph ab aromathia
et gamaliel etc. Tercio mo ap
petitus vane glorie repugnat
dilectioi dei et h ex pre ipius
gloriantis scz q intencionē su
am refert ad gloriā tanqz ad
ultimū finē. ita q gloriā ap
petit ppter seipm nullo mō refe
rendo eā i utilitatē pxiimi aut
dei honore finalit. Et q opera
virtutū ordinar ultimare in
gloriā suā tanqz i suū et op
num sibi ut q ieiunat dat
eleosinā et filia ut alij sciāt et
eū glorificēt. Et q tante diligit
eam et appetit q et ppter ipam
desquendam nō ptermittit fa
cere q deū sic est peccm morta
le. Qñ vō glia est vana aliq
mōz sup positōz etā secundaz
appositionē attē nō repugnat
dilectioni aliquoz modoz
nūc pfectoz. tūc appetit⁹ va
ne glorie nō est peccatū mor
tale s solū veniale. ut dicit tho

Capitulum xv.

Adecimo hic phibet
ppocrihis. nam ex pre
missis patz sic finis su
perbie est ppter excellentia quā
intendit supb⁹. sic finis appen
tionis inanis glorie est mani
festacō ppter excellentie. q illā
intendit vane gl'iosus ad hanc

aut manifestacōnē sūm tho. 2. 2.
q. cxxij. ar. v. potest qd tēdere
et directe triplicit. Primo p
verba et sic est iactantia. Secū
do p facta falsa et sic est ppocri
his. Tercio p facta vera haben
tia qndam ammiracōnē. et sic
est psumptō nouitatu. De ppo
cristi g tria sunt dicenda. Prio
quid sit et qualis omittit et qz
mala sit. Secundo qñ sit peccz
mortale seu sub pcepto pbi
bita. Tercio an qd se minores
possit ostēdere qz sit in re qd
vocat promia. **¶** Quantum ad
pmū nōndū sūm tho. ubi s. q
ppocristi dupliciter caput vno mō
omunit. alio mō ppter omunit
seu generaliter ppocristis idem
est q hylacō. et sic ē mendaciū
distēs i signis exteriorz facto
rū ut cū quis p aliqua exteri
ora signa reze. aut factorz ali
quid de se signat qd in eo nō
est. aut meli⁹ aut excellentius
qz in eo veracit⁹ existat. et isto
mō magn⁹ apparet⁹ vstūū est
simulacō seu ppocristis lature
sue sapie. Et magn⁹ status et
supruiosus in equis. seruis. et
similibz est simulacō diuinitaz
et potētie. Et sic ois simulacō
seu ppocristis est mendaciū. et
ideo peccatū et aliqñ mortale
si est contra caritatem. aliqñ ve
niale sic de mendacio dicatur
infra in pcepto. viij. ca. pmo.

c **¶** Causa autē q̄re simulatio est peccatū est illa. dicit thō. ibidē q̄ ad v̄tutē veritatis p̄tinet vt aliquis talem se exhibeat exteri⁹ p̄ signa exteriora qualia ē signa autē exteriora non solū sūt v̄ba s̄ etiā facta sicut ḡ veritati opponit q̄ aliquis p̄ v̄ba exteriora significet aliud q̄ habet ap̄d se q̄d ad mēdaciū p̄tinet ita etiā veritati opponit q̄ aliquis per aliqua signa factorū ul̄ re⁹ aliqd̄ de se significet ḡrū eius quod in eo est q̄d ap̄e simulacō dicit. **¶** Tamē sic dicit auḡ in li. de q̄stionib⁹ euāgelij. nō omne q̄d fingim⁹ mēdaciū ē. sed q̄n illd̄ fingim⁹ q̄d nihil fingit tūc est mēdaciū. Qū autē fictō n̄ra refert ad aliquā significationē nō est mēdaciū. sed aliq̄ figura v̄tutis. Et s̄b. iūgic̄ exēplū de figuratiuis locutionibus in q̄b quidē fingimus res. nō vt asserat ita eē sed eas p̄ponim⁹ vt figuram alteri⁹ q̄d asserere volumus. Sic igit̄ se finxit dñs longius ire luc̄. vlt̄. q̄ cōposuit motū suū q̄n volentis longius ire ad aliud figuratiue significā dū sc̄z q̄ ip̄e ab eorū fide longe erat vt gre. dic̄. Est igit̄ vt dicit thō simulacō p̄c̄m simpliciter q̄ non refert v̄tū q̄s verbo vel quocūq̄ facto aliq̄

mentiat. tñ v̄lricus dicit si q̄s dat p̄ aliquod opus l̄ p̄ verbū duplex aliquid intelligere quod nō est. nō intencōe fallendi. sed intencōe v̄nitatis s̄sequentis talē simulacōz nō esse p̄c̄m. Circa q̄d tñ notat e thō q̄ sic aliq̄s verbo mentit̄ q̄n significat q̄d non est. non aut̄ q̄n tacet q̄d est q̄d quidē aliq̄n licet. Ita simulacio ē q̄n aliquis p̄ exteriora signa factorū vel re⁹ significat aliqd̄ quod nō est. nō aut̄ si aliquis p̄termittat significare q̄d est v̄nd̄ aliquis p̄t occulare suū p̄c̄m sine p̄c̄o. alio mō capis p̄pocriſia in sacra scripta ap̄e ⁊ est sim̄lacio sanctitatis et iusticie quā quis nō habet et sic p̄pocrita est quī p̄ exteriora signa factorū sanctitatē aut quacūq̄ v̄tutē quā nō habet simulat cū intencōe vt aliq̄ credat eū talē eē. Et talis p̄pocriſia sp̄ ē p̄c̄m. sic ⁊ omne mēdaciū est peccatū. ip̄a autē p̄pocriſia est mēdaciū in facto. v̄nde p̄pocriſis duo dicit sc̄z defectū sanctitatis ⁊ simulationē sanctitatis ip̄ius. ideo auḡ. dic̄ sup̄ ps̄. lxiiij. simulata equitas nō est eq̄tas s̄ duplex ē inq̄tas. Est enī ibi duplex p̄c̄m sc̄z i p̄pocrita v̄tū inq̄tas occulta ⁊ f̄litas sanctitatis in ostensione. **¶** Hec autē b

ppocrite in quinq; psonis se
inflexere solet sepi⁹. Primo i
hereticis de quo math. vii. ac
trōite a falsis pphs q̄ veniūt
ad vos i vestimētis omni mēn
sec⁹ aut sūt lupi rapacea. Secū
do in fictis clericis & religiosis
de quibus dicitur. Dum ore
et habitu nō corde deo se ser
uire ostendūt p xpm mat. xv
ppocrite bñ pphauit de rob.
p̄sa. xxi. populus h labijs me
honorat. cor aut eorū longe ē
a me. et math. xxiii. **Ve vobis**
scribe et pharisei ppocrite qui
clauditis regnū celoy an ho
mines. vos em nō mīatis scz
male viuendo neq; introeun
tes finitis intrare scz p exem
pla mala eos iñdendo. Tercō
in fictis iudicib; & scabinis
ac dñis t̄palib; q̄ cū iusticiam
dērent defendē & se h facē pre
tēdāt int̄sec⁹ sūt pleni dolo
et auaricia. De q̄bo math. xxiii
ve vob scribe & pharisei ppoc
rite q̄ mūdatis qd̄ de foris ē ca
licis et parabolidis. int⁹ autē
pleni estis rapia et immundi
cia. **ve vob scribe et pharisei**
ppocrite q̄ siles estis sepulchris
dealbatis que foris apparent
hoib; speciosa. int⁹ vō plena
sunt ossib; mortuoy et omni
spurcia. Quarto in fictis vi
duis et virginitib; q̄ i delicijs
vīuentes vel nequicijs alijs

p̄honorari volūt. vñd iob. xx.
h ascendit vsq; ad celos sup
bia eius et caput eius nubes
tengerit quasi sterquiliniū in
fine p̄des. Quanto in pauperi
bus fictis mēdicantib; q̄bo
luē. xx. ait xps. attendite a scri
bis q̄ volūt ambulare in sto
lis et amant salutacōnes in fo
ro et p̄mas cathedras in syna
gogis. et p̄mos accubūt i cō
uīijs qui deuorant domos
viduarum simulantes longā
orationē hij accipient damna
cionē maiorem. ¶ **Sed quo**
modo cognoscitur q̄s ppocrite
esse. Rñ aug. sup illo luce. vi.
Non potest arbor bona fruct⁹
malos facere zc. q̄ a trib; cog
noscuntur ppocrite. Primum
est bonorum oppressio vel per
sequendo. vel dīrahendo. Om
nes em ppocrite detractores
sunt. Secundum est facilis re
prehensio. alioy quod faciunt
vt videant habere zelū. Terri
um est impaciencia in aduers⁹
super omnes enim mouent⁹
et offendunt ad cōtumelias
sibi dictas. quia querunt glo
riam. ideo dolent ad cōtumeli
am. vñd dicit hīero. nō que
ras gloriam et non dolebis cū
ingloriosus fueris. qui laudē
non appetit. non sentit contume
lias. ¶ **Sed** diceret sūt ergo
mali religiosi l̄ clerici ppocrite

Rndit tho. habitus sanctitatis
puta religionis vel clericatus
significat statum quo quis ob-
ligatur ad opera perfectionis. et ideo
cum quis habitum sanctitatis as-
sumit intendens se ad statum
perfectionis transferre. si per in-
firmitatem deficiat non est simu-
lator vel hypocrita. quia non tenetur
manifestare suum peccatum sanctita-
tis habitum deponendo. Si autem ad hunc
habitum sanctitatis assumet
ut se iustum ostenderet esset hypo-
crite et simulator. unde gre-
gorius. xxxj. mox sunt nonnulli
qui et sanctitatis habitum te-
nent et perfectionis merita ex-
qui non valent. hos nequaquam
credendum est in hypocritarum nu-
mero currere. quia aliud est in-
firmitate peccare aliud mali-
cia. **S**ed ite dubitares. verum
aliquis simulans sanctitatem
ad honorem dei et edificationem
proximi peccet. Rndit pe. d. tha-
rentasia in quodlibet duplex est simu-
lacio. quedam que fit ab aliquo ut
iniquitas sua pallietur et ipse ab
hominibus laudet et bonum reputetur
et hec est peccatum. alia fit ad dei
honorem et proximorum edificatio-
nem. ut si aliquis religiosus ma-
iorem religionem ostendit contra se-
cularibus quam contra suis fratribus
ut ipsi magis edificentur. iste non
peccat sed meretur hec ille. **E**x-
plum in beato dominico per-

quadragesima in pane et aqua
cum socio ieiunante ut hereti-
cos converteret. et sic episcopus oro-
menhis didacus olim contra hereti-
cos albienses hortabatur abba-
tes eadem intentione ut pedes
irent in pauperum. **¶** Quo ad **k**
secundum principale notandum secundum
thomam. quod hypocritis secundo modo
supra aliquando est peccatum mortale.
et aliquando veniale. **¶** Quando autem sit mor-
tale vel veniale est attendendum.
ex fine quem ipse fingens inten-
dit. si namque talis finis est quod ca-
ritas est peccatum mortale. sic cum
quod simulat sanctitatem ut flag-
doctrinam seminet in qua sibi
non tam cito crederetur nisi sanctus
et iustus appareret. quales sunt
communiter heretici propter quod dicit
dominus matth. vij. attendite a fal-
sis prophetis qui veniunt ad vos
in vestimentis ovium intus secus
autem sunt lupi rapaces. vel cum quod
simulat sanctitatem ut dignus
adipiscatur ecclesiasticam digni-
tatem vel ut adipiscatur alia temporalia
quocumque cum damno aliorum. vel
simulat sanctitatem ut familia-
rior fiat alicui mulieri aliene.
ut eam per hoc decipiat et in suum
consensum alliciat. et sic de alijs
hominum finibus qui sunt contra caritatem
dei vel proximi. hec videtur esse mens
sancti doctoris. unde et vlticus
li. vi. trac. iij. c. xxvij. dicit. Cum
aliquis simulat sanctitatem qua-

non habet propter hoc ut detur
ei aliquid. sicut illi de quibus
math. xxij. dicitur. re vobis
ppocrite q comeditis domos
viduarum peccatu mortale est.
quia rapit quod debet sancto
quia quod datur ei datur in
nomine iusti. Item qndo tale
simulacione facit ex insaciabi
li avaricia. si at aliquis p sua
necessitate simulet ampliores
indigentia qm habeat no est
hoc mortale peccatu. sicut faci
unt illi qui communiter trutani
vocant. de his em dicit criso.
q talis simulacio potius e cul
pa diuitu qm pauperu qui ex
sui indigentia ad hoc opellun
tur. ¶ Si aut fm tho. finis in
tentus non repugnat caritati
tunc manet veniale ut cu qs
fingit solu q delectatur in sic
fingendo de quo dicit phus.
in ethicoz q magis videtur
vanus qz malus ul si fingeret
propter iocū. Eadem em ratio d
fictione et medacio ut dictu
est pcedenti capitulo. ¶ N siue
ppocritis sit veniale siue mor
tale peccatu est periculosu et
multipliciter nocuu. ut patz
pmo ex verbis xpi qui ppocri
tas fere p alia impugnavit.
math. xxij. septēplē. et math.
vj. Exterminat em facies suas
appareant ho nibs ieiunantes
Et luc. xij. attendite a fermento

phariseoz qd est ppocritis. Et
marci. vij. ppocrita elce primu
ratem de oculo tuo. Secundo.
q raro ad meli⁹ couertitur.
Tum quia se bonos putat ali
orum laude delectari. iob. xxx
vj. Vmcti no clamabunt glo.
quia humane laudis audita
re superati sanctos se esse mi
seri etiam cum in peccatis mo
rentur putant. tum quia spi
ritus sanctus eos fugit sine q
conuerti no possunt sap. i. spiri
tus discipline effugiet fictu
tum etia quia dyabolus no
satur esse i eis et dormit iob.
xl. sub umbra dormit in secre
to thalami. scz in quo nullus
fructus stips vacuus et radix
in limo laudis est fundatus.
Tercio quia sunt similes ster
q linio niue tecto sepulchris
pulchris cadaueribus plenis
vulpibus quarum pellis est
bona et carnes manes simoni
qui angariatus crucem domi
ni portauit et vulpi q se mor
tuam fingit q ad usqz cornice
capiat. Cigno qui exterius est
albus caro autē eius nigra
Quo ad terciu pncipale que m
ritur verum pronia p quam
aliquis immora de se fingit sit
peccatum. Responso fm tho.
secunda. 2. questione. Cuius
aliquis d seipo immora dicat
potest contingere dupliciter.

uno modo salua veritate dum scilicet
maiora que sunt in seipso reci-
tent. quedam vero minora de-
gunt et de se preferunt quam tamen in se
esse cognoscunt. Et sic minora
de se dicere non pertinet ad pro-
nam nec etiam est peccatum secundum ge-
nus suum nisi per aliquam circumstan-
tia corruptionis. alio modo aliquis
dicit minora a veritate dedi-
mans puta cum asserit aliquid
vile de se quod in se non cogno-
scit aut cum negat de se aliquid
magnum quod tamen precipit in seipso
esse. et hoc pertinet ad proniam.
et est spiritus peccati. unde augustinus libro de
verbis domini. Cum humilitatis ca-
mentis. si non eras peccator an-
tequam mentireris. menciendo pec-
cator efficieris. Et si obicis il-
lud gratia ad augustinum angulorum episcopus
bonarum mentium est ibi culpas
agnoscere ubi culpa non est. **¶**
Quod ad bonitatem mentis per-
tinet ut homo ad iusticie perfectionem
non tendat. ideo in culpa reputat.
non solum si deficiat a comuni ius-
ticia quam vere culpa est. sed etiam si
deficiat a iusticie perfectione quam
quique culpa non est. non autem cul-
pam dicit quod per culpa non re-
cognoscit quod ad pronie men-
tium pertinet. Nota tamen quod pro-
nia per defectum proprie opponitur in-
stantie quam ambo consistunt in ver-
bis in factis aut videtur aliquid
opponi propter diminutionem

nem suo modo sicut de pronia.

Capitulum xvi.

¶ Vodecimo prohibetur
superbia siue sit nouita-
tis siue alia. **¶** Vñ ecclesiasticus a
xxxviij. **¶** O presumptio nequissima
vnde creata es gloria mala volun-
tate scilicet deficiente ubi nondum
quod presumptio quodam est bona quam scilicet
in quibusdam id quod in nobis est facimus
et de residuo in diuinum auxi-
lium speramus et de deo presumi-
mus alia mala qua que se in
ordinate et minus confidit de
vtraque dicit iudith. vi. quod non
deseris presumens de te et de
se presumens humilias mala
presumptio est duplex. quodam voca-
tur presumptio nouitatis que est
filia inanis glorie secundum gregorium.
alia est presumptio respectu alio-
rum illicite que etiam non habet
nouitatem seu ammiracionem
specialem. Item quedam est presumptio
que est peccatum in spiritu sancto.
alia est peccati alleviatio de quibus
duabus habes super. in. i. p.
cepto videlicet de spe. Est igitur
presumptio quadruplex. prima bona
de meritis vel de dei bonitate
confidentia humilis. Secunda
peccati excusatio in parte sed bene faci-
endi prelatio. Tercia presumptio
generalis. Quarta specialis.
que dicitur nouitatis presumptio
Quinta peccatum in spiritu sancto
De presumptione igitur b

novitatu. Primo aduertendū.
q̄ novitatu iuentō est triplex.
Quedam licita et vtiōsa. ut
modus acquirēdi p̄fectionez
vite spiritalis. sic saniel cu
neos reperit p̄phetaz. dauid
cantorum numerū. helias ana
choresim in veteri testamen to
in nouo iohānes baptista. Itē
maria et ioseph matrimoniū
vgineū. anthoni⁹ mōchatū ul
pōt⁹ xps ē iohānes baptista
fm crisostomū. alia est vana su
perflua vel modicum peccatū
ut inutiliter in artibus labo
rando in alchimia et i alijs ex
perencijs vlē qm oportz occu
pando. Tercia est novitatu in
uentō vitiosa quia nouus pec
candi mod⁹ repit p̄ quē ali
p̄ficientes in malis imbuunt
c. **¶** Secundo notādū hoc viciū
multis generibz hoīm se infie
rit. Primo in hereticos q̄ de
suo ingenio p̄sumentes noua
cōfingūt. Secūdo in religiosos
qui q̄ vel sup̄ statuta seniorū
sicut pharisei singularia que
dam mēdū cōfingūt visiones
ut sancti appareant ⁊ similia
Tercio in artifices mechanicos
ut futores. sartores. fabros. ⁊
enā hoies se sup̄be vestiētes.
Quarto mercatores cū attri
bus raris cābijs rēmpcōibus
vitalicijs et similibus vana
nā cū p̄ vsurā maifestā lucra:

ri nō audeāt p̄ avaros q̄ctus
tāq̄ varijs vijs ad lucrū ten
dunt. Quinto iudices. scabini.
aduocati. et hmoi nouis mo
dis iusticiā defendentes. Sex
to dñi ipales nouos modos
illicitos exactionādi ipientes
in tatijs. in steuris. ⁊ similibz
Septimo clerici et religiosi no
uos modos cantandi theatri
cos ap̄t questū vel ob appare
tiam repientes. **¶** Tercō notā d
dum qm sit mortale. nā q̄ndo
aliquis p̄sumit aliqd inueniē
de sciencia ut nouos errores
ut alios i errorē ducat vl̄ no
uos modos q̄bus alios nota
biliter dep̄mat ē exactionē in
debitē inueniat ē in finē q̄ ten
dit i mortale pccm aliqūē in
ducatur. In his ⁊ alijs quando
caritati dei ē p̄ximū repugnat
sicut sup̄ dictū ē. mortale pec
catum est. Et quia quis parti
ceps efficit in malis sequen
tibus que quis p̄mo inuenit
valde latū pccm est et piculo
sum novitatu iuentō illicita
ut muentores vestiu sup̄bie
deseruiētiū nouaz cantilena
rum et similia. **¶** Quarto
notandum q̄ q̄muis non sp̄
sit peccatum mortale novita
tum inuentio tamen periculo
sum est ut ostendunt plura.
Primo ut dictū est. q̄ aliq̄s
tot maloz h̄ p̄ pccā ⁊ in fūto

per penas princeps efficitur quod
malis alijs futuris et presentibus
hominibus occasionem per inuentionem
nouam administrat. **S**ecundo
quod omnes inuentiones nouas
tunc illicitas omnes mali fuerunt
et filij hominum. **N**am primum inuentionis
auaricie fuit caput. quod primum ci
uitatem fecit. **g**en. iij. iniuriam fa
ciens illuc fugit. mensuras fe
cit et terminos in agris statuit
ab isto caput septimo gradum de
scendit lamech. quod primum biga
miam reperit. et sic primum adulter
fuit huius filij et filie omnes fe
re curiosas artes repierunt. ut
habetur **g**en. iij. quod eius filij pa
bel primum fuit habitancium inuento
rijs. **T**hubalcham primum sculp
turas minoraliu curiosas fecit.
Moema filia primo variam textu
ram reperit cum a principio ad
animalium pellibus cooperimenta
fuerint ordinata. **T**ubal ipse
fuit primum canencium in cithara et or
gano. hec omnia **g**en. iij. et li. ij.
spec. histo. vincencij huius etiam
cum omni sua agnitione diluui
interierunt. **T**ertio quod omnes qui
postea auxerunt. vel dilataue
runt nouitatum inuentiones ma
li fuerunt et miserabiliter mortui
ut ex maritima patet histo
ria. ubi legitur quod tulli. hostilius
scius de primis regibus romano
rum scilicet post romulum scias quod pri
mus purpura est usus et tan

dem cum tota domo sua fulmi
ne arsit. **N**ero imperator quintus
ab octauiano quod piscabat retibus
aureis quod sericis funibus ex
tendebant nullam vestem bis in
duit. soleas argenteas multis
fecit. tandem a romis de palatio
fugatus ex roma seipsum interfecit
et a lupis dicitur comestus. **A**u
relius imperator romanus primum
apud romanos dyadema capiti
inuenit. gemis fulmine corri
pitur sed non moritur. tandem fraude
serui sui occisus est. **O**pocleci
anus imperator primum gemas vesti
bus calciametisque immisit. cum
omnes retro principes sola pur
pura uterentur. tandem veneno
periit. **T**arquinius superbus rex ro
manorum a romulo septimo ex
cogitauit omnia tormetorum ge
nera catenas tormeta. carce
res. compedes. exilium. et hominibus
propter tarquinum filium suum quod lu
cretiam nobilem feminam corru
pit a regno et a roma est expul
sus in exilium. hec de martiniana
Item symon magus volare volens
corruit occisus. **I**tem ethierus
monachus postea primo iuue
nis ingeniosus volare volens
cecidit non mortuus. sed confraetis
pedibus ut refert vincencius in
speculo histo. **E**cce quo omnes
curiositatum inuentiones grauiter
puniri sunt.

Capitulum xvij.

a **S**ed etiam hic probat
 et p̄ciositas vestīū
 que ex supbia mani
 glorie vel ex p̄sumptione p̄ce
 dit. Modestia enī ut ambrosi
 us li. j. de offi. dicit. Circa exte
 riorē cultū seu ornatū cōsistit
 cui opponit immodestia. Cir
 ca qd̄ p̄mo videndū de illici
 tis vestimētis. Secūdo d̄ his
 q̄ dissuadet taliū supbiā. Ter
 cio an utilitas vestīum sit lau
 dabilis. Quantū ad p̄mū est
 dubiū. vtz circa exteriorē
 ornatū possit esse virt⁹ et vi
 ciū. Rñ. tho. 2. 2. q. clxix. In ip̄is
 rebus exteriorib⁹ quibus hō
 utit nō est aliqd̄ viciū sed ex
 parte hoīs qui immoderate
 utit eis. sed quia quidā dicūt
 qd̄ cū in corde sit virtus non
 aut̄ in vestibus pōt q̄s eque
 deferre tunica; p̄ciosam ⁊ in
 habitu seculari latere cor hu
 mile. sic in humili veste ecō
 uerso ⁊ ouili. cor lupinū pōt
 latere. Idcirco tria sūt nōnda
b **P**rimo qd̄ circa exteriorē ve
 stitū vtutes cōsistūt siue exer
 cent. qd̄ licet omēs vtutes s̄ b̄
 iectiue sint in aīa ⁊ essencia
 liter. tñ ēca actus exteriores
 exercent q̄ eorū sunt materia
 Exempli ḡtia mia ē mēns ha
 bitus. s̄ in distribucōne pecu
 niarū exercet sic fides cōfessioē
 Sic etiā humilitatē ⁊ simplici

tatem nominat andronicus.
 dicit tho. hitus moderatiuos
 vestimentorū. vñ sic stultū est
 dicere si cor ē misericors nul
 la vis de opib⁹ misericordie
 exteriorib⁹. sic etiā dicit. iij.
 ethicorū eutropelia ponit hā
 bitus modificatiu⁹ verborū
 vel factorū solaciorū. Secun
 do nota qd̄ per exteriorē vesti
 tū vtutes mēti adesse cōpro
 bant. vñ si humilit̄ i vestimē
 to p̄cedis ex corde hoc mana
 uit dicente bernhardo. i appo
 logetico. Ex corde thesauro si
 ne dubio p̄cedit quicqd̄ fo
 ris apparet viciorū scz siue vir
 tutū. vnde si p̄ciosū defers ve
 stitū de corde vicioso p̄cessit
 nam s̄m p̄bm. ij. ethicorū hīc
 semp̄ inclinant ad actus ex
 quibus generant. Tercio no
 tandū qd̄ p̄ exteriorē vestitū
 vtutes acquirunt. parz qd̄ stu
 dendo et legendo sciencia ac
 quirūt. Et eadē racōe humilia
 vestimēta portando humili
 tatis habitus acquirūt. p̄z igit̄
 quā fatue dicāt qui inquirunt
 si cor bonū est nulla vis erit
 in vestimento. **q** Dubitat se
 cundo vtz vestes p̄ciosas de
 ferre sit peccatū. Rñdet qd̄ sic
 vñ sup̄ illo luc. xvi. Indueba
 tur purpura ⁊ bisso dīc glo.
 greḡ si cultus p̄ciosarū vestīū
 in culpa non esset sermo dei

non tam vigilanter exprimeret
q̄ dices purpura et bisso m-
dutus apud m̄feros torque-
batur et probatur ratione. q̄a
p̄ciosū dicit̄ relatiue et ita so-
nat p̄ciositas in excessum p̄p̄ij.
modi p̄mo inducit corrupcō-
nē modi circa p̄p̄iū statū sed
corrupcō vel excessus mōi est
p̄c̄m dicit̄ aug⁹ li. de nafa bo-
ni p̄c̄m asistit in corrupcōne
boni quod asistit in mō. spe-
cie et ordine. ¶ Dicit̄ tñ dñs
vbi sup̄ si illi qui in dignitati-
bus asistunt. vel etiā mini-
stri altaris p̄c̄osiorib⁹ vestib⁹
q̄m ceteri induunt. hoc nō est
p̄pter sui gloriā. s̄ ad significā-
dam excellentiam sui ministe-
rii vel cultus diuini. et idō m-
eis nō est vicōsum. Et s̄m pe-
de pa. m. iiii. di. xxiii. p̄ciōsa
vestis ad pompā mūdi est in-
culpa. sed ad honore dei por-
tata est laetitia. de hac materia
dicit̄ alexand⁹ de halis i. sunt
ma sic vñ p̄ciosis vestib⁹ ē in
se malū. eo q̄ vñ vestis de-
bet esse ad necessitatē nō ad
curiositatē ul̄ voluptatē p̄c̄-
fitas aut̄ vestis curiositatē di-
cit̄. et ideo in se malū est. vñd̄
i. thi. vi. habentes alimenta et
q̄bo regam⁹ his creni sumus.
glo. q̄ vñ tēdit malū inuenit
p̄or aut̄ bñ fieri ut cū aliquis
vñ p̄ciosis vestib⁹ ex officio

dignitatis ut reges et nobi-
les et eis assistentes. qm̄ licet
paupes sint vñ tñ p̄ciosis
nō ad ostentacō; sui ul̄ hono-
rē. s̄ ad honore dñoy similit̄
et mulieres cū vñ tñ p̄ciosis
vestib⁹ nō ad ostentacō; sui. l̄
ad voluptatē carnis s̄ tñ. ut
placeat viris suis vñ p̄c̄ nō
est eis p̄c̄. Et si dicit̄ q̄ oia fa-
cta sūt p̄p̄ hoiez. Dicedū licet
s̄ vñ sit tñ p̄ciositas vestiu. n̄
est fca p̄p̄ statū oim̄ hoim⁹. s̄
p̄p̄ eos q̄bo cōueit ex officio
dignitatis hec alexand⁹ d̄ ha-
lis. Et p̄ pauca dicit̄ licet mu-
lieres ornari auro et margari-
tis in se malū sit p̄p̄ diuinctō-
nē actus ad materiā indebi-
tā. eo q̄ mulier cū sit facta;
ad dei ymaginē nō debet que-
rere decorē ex artificio Tñ qm̄
d̄ volūtatē maritorū faciūt ut
aservent eoy gratiā. l̄ ut mo-
rem regionis ul̄ ciuitatis ob-
seruent cū modestia tñ. ul̄ ut
gōdū dignitatis obfuer̄ excu-
lant a p̄c̄o. Sic de hester legi-
tur h̄st. v. q̄ iduta ē regalib⁹
indumentis habebat etiā coro-
nā in capite suo quā nō gesta-
bat cā sup̄bie sed ut gradū
dignitatis obseruaret h̄ster.
xiii. hec ille. S̄ q̄d de v̄gini-
bus l̄ d̄ ill̄ q̄ maritos nō h̄nt
h̄nt. idē s̄ virgo non apponat

nubere peccat qui se p̄ciosis
ornando nisi hoc faciat ut con-
gruū dignitatis q̄ i tali vir-
gine debz esse ornat⁹ simplex
non p̄ciosus. sic dicit iero. q̄
scz nesciat eē pulchra et que
negligat forme bonū ⁊ p̄ce-
dens ad publicū non pectus
aut collū denudet. nec pallio
reuelato ceruicē aperiat. sed
que celet faciē. vgo em̄ dum
virgo est cogitet q̄ dei sūt ut
dicit. i. cor. vij. si aut̄ pponit
nubere non peccat se p̄ciosis
ornando placeat illi cui ppo-
nit nubere moderate tñ ut n̄
puocet ad libidinem sed in se
habeat decentiā muliebrem vñ
i. cor. vij. **V**irgo nō peccat si
nubat. s̄ nec ornando ut nu-
bat. hec ille. **H**uic concordare
videt̄ aug⁹. ad possidomū in
ep̄la. **N**olo inq̄t de ornamen-
tis auri vel vestis perperam
habeas in phibendo sentēci-
am nisi in eos qui neq̄ cōiū-
gati neq̄ cōiugari cupientes
cogitare debēt quō placeant
deo. **I**lli aut̄ cogitant que sūt
mundi quo placeant. ul̄ viri
vxoib⁹. l̄ mulieres maritis.
nisi q̄ capillos nudare femi-
nas quas etiam velare caput
ap̄lus iubet nec maritatus de-
cet. **E**xp̄missis p̄ q̄ p̄ciosi-
tas vestiū nouez generib⁹ ho-
minū pl⁹ ⁊ min⁹ cedit. **P**ri-

mo sacerdotib⁹ i dīno officio
cedit ⁊ in eis est cult⁹ patrie
et quib⁹ op̄et ex officio dig-
nitatis. sic dñs papa ut dicit
alexander ubi p̄us vñ p̄cios⁹
ex officio dignitatis scz roma-
ni imperij quā dignitatē **C**ō-
stantinus dicit romane eccle-
sie cōtulisse. vñ insignū hui⁹
dñs papa defert signa impia-
lia. **S**ecundo reges et nobiles
et eis assistentes eī si sint pau-
peres. **T**ercio quicūq̄ ali⁹ qñ
hoc exigit cōsuetudo regionis
et mores eorū int̄ quos aliq̄
viviunt. tūc ei p̄nt p̄ciosis ve-
stibus vñ fm̄ tho. ⁊ alexāde.
vnde di. xli. dicit sic in cibis
mores eorū cū quib⁹ vivim⁹
obseruare monemur. sic d̄ in
dumentis intelligendū est. et
loquit̄ specialiter de clericis.
Clerici etiā qui nō habent de
patrimonio crucifixi. sed tñ
viviunt de p̄po patrimonio
possunt vñ p̄ciosis vestibus
ea intencōne ut seruent gōū
sue nobilitatis. **Q**ui autēz vi-
vunt patrimonio crucifixi ul̄
sunt in sacris ordinibus cōsti-
tuti peccant vtendo vestibus
p̄ciosis nisi eis op̄et ex offi-
cio dignitatis ut de papa di-
ctū fuit. vnde sup̄ illo math.
iii. iohanes habebat vestimē-
tū. glosa seru⁹ dei nō debet ha-
bere vestimētū ad decorē vel

ad delectacōnē s; tñ ad regē
dū nuditatē. **Et .xxxij. q. iij.**
ois iactantia ⁊ iactura corpo
ralis aliena ē a sacro ordie
Omēs g; epōs ⁊ clericos q; se
fulgidis et clavis vestimentis
ornant emendari oportet. **Et .x.**
di. xij. p. a monia cū veste hu
mili nō reprobanus s; et or
natū pter corpis diligentiam
infucati laudam; dissolutos
et fractos vestib; nō rāpini;
nec obstat illud .j. p. .j. vos;
estis gen⁹ electū regale sacer
dotiū. **Ex** quo videt q; cū ha
beant domiācōz in populo ra
cōne domiācōis pnt uti vesti
bus p̄ciosis. **Rñ.** q; licz aliq; ha
beant domiācōz in pplo. q; tñ
eis data ē in elemosinā nō te
nent cā domiācōis tal; uti ve
stib; p̄ciosis. pnt tñ clerici ut
pmissū est vestib; p̄ciosis uti
ex officio dignitatis l; s; p̄rie
consuetudinē moderate tñ ⁊
his exceptis q; exp̄sse phiben
tur et .iij. de vi. et ho. clericor;
ubi dicit p̄anis rubeis aut vi
ridib; clerici nō utant. **Corri**
gias auri l; argenti ornatū ha
bentes nō ferāt s; neq; annu
los nisi q; cōpetat ex officio
dignitatis. h; oia alexā. **Quar**
to coniugare possūt uti vesti
mētis nobilib; s; suū statū.
Quinto v̄gmes nupte ut dī
cū ē. **Sexto** v̄gmes nobiles

etiā nō nupture unde ceciliā
intus cilicio et ex aureis vesti
bus tegebat. **Septimo** vidue
nupte eadē racōe s; v̄gmes
nupture. **Octavo** humili ha
bitu et decenti uti debent v̄gi
nes et vidue i castitate viue
re volentes. nō supbo. **Nono**
religiosi mime. **Dubitat .iij. q.**
quot modis in vestitu q; pec
care possit. **Rñ.** s; m t̄ho. multi
pliciter tam in immoderātia
q; in defectu inter q; virtus
mediū tenet. q; modestia dicit
Igitur peccatur .xij. modis in
immoderantia. **Primo** mō p
cōpacōz ad cōsuetudinē hoim
cū quibus aliquis viuit. vñd
dicit b̄tis aug⁹ .iij. c. f. **Que**
g morē hoim sunt flagicia p
morū diuersitate vitāda sūt
ut pactū int se ciuitatis et gē
tis cōsuetudine l; lege firma
tū nulla ciuis aut peregrini li
bidini violet. **Turpis** enī est
pars ois vniuerso suo nō cō
gruens. **Ex** q; p̄t q; peccat no
uarum mēcionū iuētores in
vestib; ⁊ alijs pegrinis mōis
se vestientes q; g; cōsuetudinē
faciunt. et sub isto continetur
extraneitas vestīū. id est cum
quis vult habere vestes alijs
dissimiles. vñd sopb. j. v̄sita
bo sup p̄cipes et s; filios re
gis et super omnes qui vestiti
sūt et induiti veste peregrina

Secūdo mō pōt eē immode-
 racō in vsu talū rex ex mor-
 dinatō affectu mētis ex quo
 qñqz cōtingit homo nimis li-
 bidinose vtať talibz siue fm
 cōsuetudinē eoz cū quibz vi-
 uat siue etiā pter eoz cōsue-
 tudinē. Et fit p suphabūdan-
 tiam tribus mōis. Vno mō
 p hoc qz hō ex supfluo cultu
 vestiū gloriāz hōim querit p
 ur scz vestis et alia hmoi perti-
 nent ad quēdā ornatū vt pa-
 tuť in pbatōne p gre in se-
 cundo dubio. nemo quippe
 vestimēta p̄cipua vel p̄ciolā
 scz excedētia statū p̄p̄iū nisi
 ad ianē gloriā querit. nemo
 vult etiā ibi p̄ciosis vestibus
 indui ubi a nemie pōt vide-
 ri. Quarto mō fm qz homo p
 supflūū cultum vestiū querit
 delicias fm qz vestes ordinā-
 tur ad corpis fomentū. Et iō
 mollicies vestiū est viciū de
 quo math. xj. Qui mollibz ve-
 stiuntur in domibz regū sunt
 ubi greg. Nemo estimet in
 fluxu atqz in studio p̄ciosāz
 vestiū pccm deesse. qz si h cul-
 pa nō esset nullo mō dñs iō-
 hannē de vestimēti sui asperi-
 tate laudasset hanc molliciez
 criso. sup aplm etiā in mulie-
 ribz r̄probat eas ostendēs
 non semp naturalit̄ delicatas
 eē. sed ex cōsuetudie mala vt

apparet in rusticis semis du-
 ra sustinētibz et in delicatis
 vgnibz qz scilicō corp⁹ doma-
 bant. Quinto mō fm qz nimia
 sollicitudinē qz appoit ad ex-
 tior vestīū culturā etiā si nō
 sit aliqua inordinatō ex pre-
 finis. vñ in vitasp̄m quidā
 p̄r vidēs ornatā meretricem
 fleuit et qrentibz cām ait due-
 res me flere faciūt isti⁹ mulie-
 ris p̄dicō et qz deo meo nun-
 qz tāto studio meā aīaz orna-
 uī. Itē de scō nōno epō ibidē
 filit̄ legit qz vīlā ornatissima
 meretice margareta noīe fle-
 uīt ob scdām cām dictā has
 v. pōit tho. Sexto supfluitas
 in q̄ntitate continua vt sūt qz ni-
 mis lōgas vestes portāt tñz
 coopientes pulueres fuscitan-
 tes pulices colligentes et de-
 mones iterdū velētes exem-
 plū de p̄re vidēte dyabolū ri-
 dere a qz cām qrens. Rñ. dñm
 sociū meū i cauda mulieris eq̄
 tācē vīdī et in t̄ctu lutū icide-
 re. et de alio solitario legim⁹.
 qz p paup̄tate marta vestē p
 lōgauit et vocē audiuit si am-
 plius possēs grādiōza faceres
 Sic qdā viri vt lōgiōres sint
 faciūt et calopedia alta iduūt
 qz qz p̄s. neqz i tibijs viri bñ
 placitū erit et. et. j. regū xvi. cū
 p̄r dauid p̄ntaret eliab p̄p̄o
 genitū tanqz regno dignum

Samuel dixit de^o ad samuel
ne respicias vultū ei⁹ ⁊ altitu-
dine stāte ei⁹ qm̄ abiecti eum.
nec iuxta intuitū hoīm iudico
Septio supfluitas i q̄ntitate
discreta q̄ volūt h̄re diuīsa pa-
ria vestiū. ⁊ poti⁹ a tinea co-
medi q̄s xpm̄ induit. q̄ q̄s ia
robi. v. agite nunc diuites ⁊
plorare vllulantes i miserijs
vestris q̄ euēiet vob̄ diuitie
v̄re putrefacte sūt ⁊ restituta
a tinea omesta. **H**er. clamant
nudi. clamant famelici q̄runt
vob̄ frigore ⁊ fame mi-
rabili⁹ laborātes q̄d cōferūt
tot mutatoria vestiū extēsa i
p̄ntis l̄plicata in manicijs.

Octauo materie p̄ciositas i
serico. auro. l̄ argento. vbi no-
ta quō defecti i curiositate hu-
mana i dūstria. **P**rimo fuit ve-
stis pellis cū lana. q̄ gen̄. iij.
di. **F**ecit deus ade et v̄roī sue
tunicas pelliceas. **S**cdo p̄ces-
sit ad purā lanā q̄ lenior ē pel-
le quā artē noema i p̄erit filia
lameech p̄mī adulteri. **T**ercō
p̄cessit ad cornices herba-
rū sc̄z ad līnū. **Q**uarto ad ster-
cora. v̄mū. l̄. sericū. **Q**nto ad
aurifigū et ad lapidea p̄cio-
sos qui nūq̄ v̄mū fiterūt. nec
pars rei v̄uentis. **M**ono colo-
ris varietas. nam clerici p̄hi-
bentur color viridis. et rubeus
et varius. **H**acō q̄ de^o naturā

velleris i neutro sic colorauit
exemplū. **Q**uedam deuotissi-
ma virgo talia ferre noluit
dicens omis que nunq̄ pecca-
uit naturalī contentat colore.
Cur ḡ q̄ peccauit vtar p̄cioso.
Decimo veste h̄ndi iusta iū-
portunitas. volētes em̄ vesti-
ri supflue. occasionē dant q̄
pecunia acquir̄ arte illicita.
vnde iere. ij. in alijs tuis inuen-
tus est sanguis aīar pauperū
et innocentū. **V**nde dō ex pte
defectus habitus sit rephēn-
bilis duplici⁹ dicit t̄ho. fm̄ af-
fectum vno modo ex negligē-
tia hoīs q̄ nō adhibet studiū
vel laborē ad hoc q̄ exteriori
ornatu vtarur fm̄ q̄ oportet.
vñ p̄bus dicit. vij. ethicorū q̄
ad molliciē p̄tinet q̄ aliquis
trahat vestimentū p̄ terrā vt
nō laboret eleuando ip̄m. alio
mō et est duodecim⁹. ex eo q̄
ip̄m defectum exterioris cul-
tus ad gloriā ordinat. vñ dīc
aug⁹ in fm̄one dñi in monte
nō in solo rex corporearū nito-
re atq̄ pompa. h̄ i ip̄is sordi-
bus ⁊ lutosia eē iactantiam.
et eo p̄culosiorē quo sub no-
mie fuituris dī decipit ⁊ p̄ba
dicit. iij. ethicorū q̄ ⁊ sup̄ba
bundantia ⁊ immoderat⁹ de
defectus ad iactantiaz p̄tinet
Idō de b̄o aug⁹ dī q̄ nec ve-
stes nimis p̄ciosas. nec nimis

abiectas hñe voluit. quia in
i utroq; hoies suā glā q̄runt

Capitulum .xviij.

Vbitatur ut mulie
res peccēt mortalit̄ in
supfluo ornatu. Rñ.
tho. ubi sup. Circa ornatum
mulierū sūt eadē attendenda. q̄
sup cōmuniter dicta sunt ēta
exteriorē cultū videlicet qñq;
p̄ma ⁊ duo vltima ⁊ insup
quoddā aliud speciale scz q̄
muliebrius cultus viros ad la
sciuiā puocat fm illud puer.
vij. Ecce mulier occurrit illi
ornatu meretricio preparata
ad capiēdas aīas. p̄t tñ muli
er licite opam dare ad h̄ ut
viro suo placeat ne p̄ ei⁹ cō
tēptū i adulteriū labat. unde
i. cor. vij. Mulier q̄ nupta ē
cogitat que mundi sunt quō
placeat viro. Et ideo si muli
er coniugata ad hoc se ornet ut
viro suo placeat pōt h̄ facere
absq; p̄ccō. vñd. i. thi. ij. dicit
apls. Mulieres i habitu orna
to cū reuerentia ⁊ sobrietate
ornātes se nō i tortis crinib;
nec auro nec margaritis. aut
veste p̄ciōsa p̄ qd̄ dat̄ intelli
gi q̄ sobrius et moderat⁹ or
natis nō phibet mulieribus
sed supfluis ⁊ inuerecūdis
et ipudic⁹. Ille aut mulieres

que viros nō hñt nec volūt
hñe et sūt i statu nō hñdi non
pñt absq; p̄ccō appetē placē
viroꝝ aspectib; ad concupiscē
dū. q̄ h̄ est dāe eis icentuiū
peccādi. Et si qdā intēcone se
ornēt ut alios puocēt ad cō
cupiscētiā mortalit̄ peccāt. si
aut̄ ex quadā leuitate vel ex
vanitate p̄pt̄ qñdā iactantiā
non sp̄ est mortale peccatū. h̄
qñq; veniale. Et eadem ratio
est qñtū ad hoc de viris. Et
licet mulieres caput nudātes
a p̄ccō possint excusari qñdō
hoc nō fit ex aliqua vanitate
sed p̄pter terre cōsuetudineꝝ
tñ cōsuetudo talis n̄ est lauda
bilis. h̄c tho. Sed qd̄ de re b
ligiosis. Rñdit vlticus li. vi.
tracta. ij. c. x. p̄ciōsitas vestitū
vel ornat⁹ tūc est mortale pec
catū cū est p̄p̄t̄ p̄fessionē ali
cui⁹. sic cū aliq̄ue moniales
professe paup̄tatem ⁊ seculi
abrenunciatiōē ornant se ad
modū theatricarū mulierū ul
etiā monachi abiecto habi
tu religionis sue deferūt ha
bitum clericorū seculariū. Et cū
hoc p̄cedit ex supbia damna
biliter Et ordinať ad puocan
dū alios ad cōcupiscētiās il
licitas. i. excusabiles aut̄ sunt
mulieres cū a viris phibere
nihilomin⁹ immoderate se or
nant. patet enī q̄ tūc faciunt

ex supbia & ex libidine peccata aut oim hñciū incitamentū libidinis ex tali ornatu redūdant i talē psonā p agguacōz culpe hec vltic⁹. **S**ed quō tenebit se vxor pp̄t maritū suū i se ornās ne peccet alijs occasio ruine existēdo. **Rñ.** durā. m. iij. di. xxxvij. nō solū peccat q̄ dat alijs directē occasionē peccādi s̄ etiā q̄ sciēt & absq̄ iusta necessitate appōit alicui materiā vnde sumit occasionē peccādi. maxime qñ credit eū dispositū esse ad tale peccatū verbi ḡtia. si mulier credit aliq̄e male dispositū ad concupiscendū eā si sciēt et absq̄ necessitate iusta vel debita vilitate presentet se ei peccat vnicuiq̄ em̄ de⁹ mādauit d̄ p̄xi mo suo nō aut displicet s̄ans alicui damnaō p̄xi q̄ sciēter appōit ei materiā vnde sumit occasionē peccādi.

D Sed nūq̄d est mortale peccatum viris induere muliebria vestimēta et ecōūso mulierib⁹ induere vestimentū virile. **Rñ.** alexander vbi sup̄. virū indui muliebri veste & mulierē vestē virili in se malū est eo q̄ vtriq̄ sexū diūsa indumenta dedit nata vt dicit. deu. xxiij. in glo. sup̄ illud nō induet. tñ exculat a p̄cō cū aliquis hoc facit causa necessitatis vt si q̄s

quereret ad mortē & vt occultaret vestimentū acciperet muliebri vel cū mulier vt seruet corpis castitatē veste viri induitur. sic legē de beata maria & beata eugenia. **Cū** autē hoc sit ex cōsuetudine vt possit licencius libidinē suā imple: re vir cū mulierib⁹ & mulier cū viris sic aliqñ factū est vel cū s̄ sit vt aliq̄ videntes ad libidinē puocentur mortale p̄c̄m est. s̄ alexā. Concordat tho. vbi p̄⁹ dicit. cult⁹ exteri⁹ cōpetere debet addicioni p̄sone s̄m cōmunē cōsuetudinē. & idō de se viciōsū est q̄ mulier vta tur veste virili vel ecōnverso. **S**pecialiter autē hoc phibet in lege deu. xxiij. q̄ gentiles tali mutatione habitus vtebant ad p̄dolatricie sup̄sticionē. p̄t tñ hoc qñq̄ fieri sine p̄cō p̄pter aliquam necessitatē vel causa occultandī ab hostib⁹ vel pp̄t defectū alterius vestimenti. & p̄pter aliquod aliud hñoi. s̄ tho. **S**ed quid d̄ mulierib⁹ se colorantibus vel alia figmentis ad apparentem pulchritudinem adhibentibus. **Rñ.** Ciprianus libro de habitu virginū nō vīrgines tñ aut vīduas. s̄ etiā nuptas puto etiā omēs feminas omio esse admonendas q̄ op⁹ dei & facturā ei⁹ & plasma adulterare nullo mō

debeant adhibito flauo colo
re & nigro puluere & robore
aut quolibz lineamēta natua
corrumpere medicamie. man⁹
deo inferunt qñ illud qd ille
formauit reformare stendūt
Impugnatio ista dñi opis ē
puaricatio & vītatis. deū vide
re nō poteris. cū oculi tibi nō
sint q̄s deus fecit. s̄ quos dpa
bolus infecit. de inimico tuo
tēpta cū illo piter arsur⁹ vbi
tho. dicit fucacō de q loquit.
Ciprianus ē qdā spēs fictio
nis que nō p̄t esse sine p̄ccō.
que etiā vt n̄ dubitat aug. in
ep̄la ad possidoniū. **I**psis ma
ritis nolentibz decipi displicz
nō tñ sp̄ talis fucacō ē p̄ccm
mortale sed solū quando fit
p̄pter lasciuia & in dei contēp
tū d̄ qbus casibz loquit **C**ipri
anus. **S**ciendū tñ q aliud est
fingere pulchritudinē nō ha
bitā. & aliud est occultare tur
pitudinēz ex aliqua cā proue
nientē puta egritudine nē aliq
hmōi. hoc enim est licitū. q̄a
fm̄ ap̄lm̄. i. cor. xij. **Q**ue puta
mus ignobiliora mēbra esse
corpis hīs honorem habun
dantiozem circūdāmus. **Q**ue
ritur vtz artifices ornamen
torū supfluoꝝ p̄fatorū facto
res peccent mortaliter. **R**ndit
tho. ibidem. **S**i q̄ est ars ad fa
ciendum opa aliqua quibus

hoies vti nō p̄nt absqz p̄ccō.
per d̄sequēs artifices talia faci
endo peccarent v̄puta p̄ben
tes directe alijs occasioēz pec
cādi puta si q̄s fabricaret p̄do
la & aliqua ad cultū p̄dolatrie
p̄tinētia. **S**i q̄ vō ars sit. cen⁹
opibus p̄nt hoies bene & ma
le vti sic gladij sagitte & alia
hmōi. vsus talū arcū nō est
peccatū. et h̄c artes sole sunt
dicende fm̄ **C**riso. sup̄ math.
si tamen operibz alicui⁹ artis
vt pluries aliq̄ male vterent
quāuis de se non sint illicite
Sunt tamen p̄pter officiū p̄
cipis a ciuitate extirpāde fm̄
documenta platonis. **Q**uāg
mulieres licite se possunt or
nare vel vt cōseruent decenci
am sui status vel aliquid etiā
supaddere vt placeant viris
consequens est q̄ artifices ta
lium ornamentorum nō pec
cant i vsu talis artis nisi for
te inueniendo aliqua supflua
et curiosa. vnde cris. dicit sup̄
math. q̄ ab arte calceozū et
textozū multa abscondere
oportz. etenim ad luxuriā de
duxerunt necessitate ei⁹ corū
p̄tes artē male arti. omiscen
tes h̄c tho. alexāder vbi sup̄
dicit. **Q**ui viris faciūt idumē
ta muliebria & m̄lieribz viri
lia vt seiuicē maḡ excitet ad
luxuriā & ut licēci⁹ possit explē

PrimūpceptumCapitulum

·xviii·

libidinē tales artifices peccāt
mortalit̄ de talibus loquūt̄
criso. cū inq̄t viros in mulie-
rū formas deducāt ⁊ molles-
cere faciāt p calciamenta lasci-
uie cum supfluis et nociuis
eas arceri statuim⁹. ⁊ loq̄t de
arte textoria q̄ fuit vestimēta
viris et arte futoria q̄ fuit eis
calciamenta muliebria. h̄ allerā.
S Sed nunq̄d si artifex req̄ra-
tur et petat ut sibi faciat vestē
vane dispositōis curiosam ⁊
vanā nouiter inuentā et sic d̄
domib⁹ ⁊c. nunq̄d ppter luxū
debet facere talia. R̄n magister
henric⁹ de basia i lectura sup
gen. q̄ artifices nō dñt esse ta-
liū vestīū excoꝑatores. et a
fortiori nō taliū factores nisi
forte cas⁹ specialis qñq̄ aliud
exposcat. R̄cō est. q̄ null⁹ de-
bet aliū ad vanitatem puoca-
re nec ad supfluos sup̄tus oc-
casionare. nec q̄cqm̄ iurare de-
bet ut vani hoies suas adiuē-
tiones frivolas et cogitat⁹ no-
rios expleant in ope. hec ille.
sed nunq̄d talis mōi ornamē-
ta aliqñ p consuetudinē sine
gravi peccato pñt deferri. R̄nd.
m̄gr i o. de tabaco. li. d̄ cōsol.
theo. in his q̄ fūt solū mala q̄
phibita. multū excusat i toto
vel in tanto consuetudo. ideo in
talibus ex vi rationabilis con-
suetudis p̄sertim si p̄cepta sūt

est contra ius scriptū. multociēs
faciendū. nā ut grācianus ille
gracōse dicit q̄ cōstitutō et en-
cū moribus confirmat q̄uis
enā supflua ornamēta gestaē
ad aplacendū multis sancto-
rū autoritātib⁹ reprobat tñ h̄
sine excluso. ratione cōsuetudis
gestari pñt sine gravi peccato
Causa aut̄ quare i talib⁹ saltē
circumscripto scandalo vale-
at consuetudo est. quia res q̄
ppter sui nouitatem et per cō-
sequens raritatem p̄maginacōz
excitant et prouocant ad libi-
dinē. eo. s. q̄ ppter ammirari
homines res h̄mōi magis cō-
fident et p̄fundius cogitant
Ille quidē res qñ in consuetu-
dinē veniūt cessant p̄magina-
cōnē excitare et ad libidinem
puocare eo q̄ tñ cessant que-
dam rara esse et ammiracōne
digna. et cogitare cōsideracōne
p̄fuda h̄ ibi. Quo ad. ij. pñ h̄
capale nōndū q̄ supbiā orna-
tus dissuadet p̄mo p̄c̄m mul-
tipler inde oriēs. Primū est.
iamis gloria quā rarissime ibi
q̄s deuitat. exēplū de diuīte
epulone in purpura. luc. xvi.
vñd gre. in ome. ibidē nemo
vestimenta p̄cipua nisi ad in-
anē gloriā q̄rit. Secūdū est ti-
mor mentis sup alios. vñd he-
rodes veste p̄ciosa induit⁹ ela-
tus in seipo ab angelo necat⁹

actu. xij. Tercium est qd ostendit
pauperes talia non habentes. nam si
cut p ap^l 3. j. cor. xi. Corinthei
arguunt qd p escam suam ostun-
debant non habentes sic p vestimen-
ta fieri potest secundum basilium in regu-
la. Quarto molle et effemina-
tum efficiunt. Exemplum de epu-
lone qui fuit propter superbiam
purpura induebat ad exitum. ita
bisso propter molliam ad intra.
secundum glo. Quintum est rapina vel
furtum aut illicitus labor qui a
talibus facilius exercetur ut sup-
flua vestimenta habeant et spo-
liant pauperes. unde petrus dicit
amici de contemptu mundi. Illa ve-
stis non in merito rapina esse
nuncupatur quod duorum vel trium etiam
vestimentum summa coemunt. Rapinam
proculdubio parat quod vani
honoris ardore succensus du-
arum impensas vestimentum in unam
redigit et primum suum quem fuit
seipsum amare debuerat in sua
nuditate relinquit. Sextum est scan-
dolum proximi nam quod scanda-
lificaverit unum ex minimis istis
quod in me creditur expedit ei ut
suspendatur mola asinaria in col-
lo eius et demergatur in profundum
maris math. xviii. Septimum est
principatio omnium criminum que
alijs eius exemplo faciunt vel
ad iram secundum psalmum. Peccatum com-
mitteretur eum quodammodo sicut
vestimentum quo cooperitur et si

cut zona qua spiritus precipitur.
Secundo dissuadet superbiam in
vestimentis exempla sanctorum. Primo
dei qui nobilissimum spiritum in
nobis vestivit carne fragili secundum
illud iob. x. pelle et carne ve-
stisti me. Secundo deus qui promissis
parentibus fecit tunicas pelliceas
gen. iii. Item beller. xiii. ait. tu-
scia domine infirmitatem meam et ne-
cessitatem meam quod ab hominibus
signum superbie et glorie mee quod
est super caput meum in diebus
ostentationis mee et ceterorum illud
quasi pannum menstruate et non
potest illud in diebus filicij mei
Itē iob. xvi. sacculum coqui super cu-
tem meam. Itē math. iii. Ipse io-
hannes erat vestitus de pilis ca-
melorum. Itē secundum maximam in-
sermone beatissima virgo vir-
tutem unam habuit. Item
christus secundum crisostomum vestimen-
ta abiecta habebat. Itē de an-
tiquis patribus dicit apostolus heb-
xi. Circumierunt in melotis in pel-
libus caprimis. Itē augustinus
dixit ut eius canit legenda. Fa-
teor de preciosa veste erubescere.
P Tercio idem dissuadet mul-
tipler superborum in vestimentis stul-
ticia quarum prima est quod exte-
ra vilia interioribus nobilissi-
mis proponuntur scilicet corpus anime. Secun-
do quod dei ordinem pervertunt et
nature quia ancillam scilicet carnem
proponunt domine id est anime et domine

apria ancille eradunt. Tercio
 qz plus expēdunt ut oculos
 aliorz pascāt qz apriū ventrē
 Quarto putāt qz ex p̄ciosita:
 te selle et fremi equi. id est cor
 pus appredet. Quinto qz omnia
 bona sua volunt h̄re bona et
 ornata et solā aiam s̄m aug⁹
 turpē. Quo ad. iij. principa
 le queritur vtz sit virtuosum
 et laudabile deferre vestimen
 ta hūilia nō p̄ciōsa l̄ abie cta
 Rnd. s̄m tho. qdlibet. x. q. xiiij.
 Quo ad istud alit̄ est loquen
 dū de p̄sona publica indigni
 tate aliqua vel in p̄latu rā cō
 stituta. aliter de p̄sona p̄uata
 cū nulla cura regim̄is l̄ p̄re
 laciōis est cōmissa. In persona
 enī publica duo cōsiderant̄ scj
 stat⁹ dignitatis ⁊ ap̄e p̄sone
 cōdiciō. Circa que duo ita se de
 bet h̄re ne dignitatis autozi
 tas veniat in cōtemptū et ne
 ip̄e in supbiā efferať. vtrūqz
 igit̄ ei pōt esse laudabile et qz
 p̄ciōsis utatur ad reuerentiaꝝ
 auctoritatis inducendam et
 qz vilibus utat̄ rācōne ap̄rie
 hūilitatis sic dūtatur. ne que
 ad auctoritatē cōseruandam
 sūt in sup̄biā degenerent. et
 ne dū nimis suat̄ humilitas.
 regendi frangat̄ auctoritas. sic
 dicit aug⁹. hec tho. Ex quo se
 quit̄ qz virtuosū ⁊ laudabile
 sit in p̄sona publica si ap̄e n̄

firmitatis intēitu vestimenta
 defeat hūilia. vñ in laudē be
 ati martini ep̄i didit̄. qz p⁹ su
 scepiū ep̄atū eadē in ei⁹ vesti
 bus māsit vilitas ⁊ abie ctiō
 Et de demostene p̄ho legitur
 qz tā diu utebat̄ toga philo
 sophica qz diu fuit vulgo in
 cognitus. sed vita et eloquen
 tia cognitus ait. Malo venem
 ri vitā et sapiētiā qm togā.
 vñd tūc cōmuni vtebat̄ ve
 stibus. Itē gre. j. dyalogoz de
 beato equicio abbate dicit̄.
 qz tā vilis erat in vestibz atqz
 ita d̄spectus. ut si quis illum
 fortasse nesciret. saluatus enā
 resalutare d̄spiceret. vñ vix
 aut nunqz legit̄ de sanctis qz
 auctoritatē suā in regim̄ie de
 stium p̄ciōsitate exhibuerāt
 venerandā. sed potius vestiū
 vilitate. mox humilitate et
 vite sanctitate. ut ap̄li d̄ qui
 bus legit̄ qz fuerūt p̄anosi. id
 est vilibus pannis induti. Et
 xpm pannis mater inuoluit.
 id ē. s̄m ber. et alb. vilibz. Mō
 inqz ber. sit mencō de pellibz
 aut alijs p̄ciōsis sup̄pellecili
 bus ut nob cōmendet paupe
 tem habit⁹ et indumētū vili
 tatē. De p̄sonis vō p̄uatis
 quibz nulla cura regim̄is l̄ p̄
 laciōis est cōmissa. Dicendū
 s̄m tho. loco p̄allegato. Men
 torie ⁊ vtuose agūt si portāt

in tuiū apē hūilitatis ⁊ amo
re atēpē mūdi vestimēta hu
milis ⁊ hūiliora et viliora q̄
m stat⁹ ap⁹ requirit. **N**ec obstat
cauillationes iniquoz q̄ pmo
in ḡrū arguūt. attendendum
ab his q̄ in vestimētis oīū
veniūt m̄tsecus aut sūt lupi
rapaces. Rñho fm tho. q̄ hoc
est p̄ utilitate vestī q̄ nūq̄
lupi vilis induerent nisi xpī
oīū hēc vestimēta essent p̄p̄a
Secundo dicunt talē habitū
deferentis scandalizare. Rñd.
hiero. in eplā ad marcellam
scandalizat quempīa vestis fu
scioz. scandaliset et iohannes
quo mter natos muliez null⁹
maior fuit qui angelus dict⁹
dommū q̄ baptisauit q̄ came
lorum vestitus regimie zona
pellicea cingebatur. **T**ercō di
cunt. cū in corde virtus lateat
in hil officit vestimentū si cor
fuerit bonum. **R**esponsū est d̄
hoc sup̄. **Q**uarto obiciūt aug.
in de doctrina xpīana et habe
tur di. xli. ca. q̄squis. q̄squis re
bus transeuntibz strict⁹ vñt
q̄ se habet cōsuetudo eorum
cū quibus vuit. aut in tempe
rans est aut sup̄sticiosus. Rñ q̄
gracianus false allegat. q̄a in
omibz correctis originalibus
bū aug. hēc tēperās ⁊ nō m̄tē
perās. **E**t sic tho. ⁊ oīns famo
si allegant. **Q**uō arguūt bea

tū bartholomeū vsum fuisse
purpura clauata. Rñ. bonauē.
li. de p̄fectione euangelica q̄
illud in legenda rōna nō hēc
Et sic xx est quod dicit. dico
q̄ necessitate ductus hoc feci
q̄ aliud in regione illa calida
vestimentū portabile nō inue
nit. Itē nota q̄ dyabolus dixit
cōsimilia verba p̄ p̄dolū. **C**ri
sti etiā vestimentum tunicē i
confusis p̄cōsum fuisse negat
exp̄sse cris. sup̄ math. in ope
imp̄fecto. **Q**uantū vero sit
meritorium talia deferre. patz
per petz damiani lib. 10 de cō
temptu mundi dicentem rex
in se purpura indutus ap̄t
cūctatis excidiū coopi⁹ sacro
diuini furois motū contriti
cordis hūilitate placuit. ezech
ias quoq̄ cultu regio decora
tus terribiles regis assiriorū
minas tremefactus audiuit.
Sed mor vt ip̄e cilio regis
cilioq̄ rectos ad p̄phetam
mittere nuncios nō erubuit
ap̄inquinū diem victorie et
optate p̄speritatis oraculum
reporrauit. **N**am ecce angel⁹
dñi centum octuaginta q̄ng
milia assiriorum vna nocte p̄
cul sic. **E**gregius ille p̄pheta
rūm p̄lās ad diuine iūstis
imperium vestimenta depo
suit et truni annorum sp̄cō
nudus ⁊ discalceatus incesit

Erubescat igitur dicitur per dā. huius
mana superbia. Et quod patet quod hu
militas vestitū deū placat gra
tiam meretur et primum edificat.
vñ thō. 2. 2. vbi super dicitur sic. Si
vilioribus vestibus quam ceteri quod
induat non solum peccat. sed si hoc
faciat propter macerationem carnis
vel humilationem spiritus. ad virtutem
transire parat. hoc autem precipue
parat ad hos qui alios. verbo
et exemplo ad penam hortantur
hec thomas.

Capitulum. xix.

Quod quarto prohibetur
hōi deū temptare. vñ deū.
vi. nō temptabis dñm
deū tuū et idē xps q̄ dyabolū
allegauit matth. iiii. Vbi prius
videndum quod sit deū temptare. Se
cundo quod grāa hominū in illud vi
cium incidat. Tercio de gradibus deū
temptacū. Quo ad. 1. sūm thō. 2.
2. q. lxxxvii. p totū deū temp
tat q̄ experimentū sumit seu ex
plorat ex intentione ratione p̄p̄a
p̄sone p sua verba et facta de
dei potestate. sapientia. pietate. bo
nitate. et voluntate. speculatione
sive specialiter dei. instructu. sine
iusta necessitate vel pia utilitate
et sine alijs debitis circumstan
cijs. vel q̄ etiā propter intentionē
alia expiendi aliquid loquitur pe
nitentia vel facit quod ad nichil aliud

utile est nisi ad probandum dei po
testatem. sapientiam. voluntatem. et bo
nitate. vñ super illo deū. vi. nō
temptabis dñm deū tuū dicitur glo.
deū temptat q̄ hīs quod faciat si
ne ratione dimittit se discrimini
vel periculo expiendi. vñ possit
liberari a deo. dicitur primo q̄ expi
mentū sumit seu explorat. quod
temptare est experimentū de aliq̄
sumere. nullū autem experimentum
sumit nisi de re ignota vel du
bia. Et quod patet quod oīs deū tem
ptans deū ignorat vel dubitat
de aliqua perfectione dei quod
semper est peccatum. Et quod patet quod
deū temptare semper est peccatum
dicitur ex intentione ad diuinam
temptationis propter intentionem
¶ Vbi notandum quod duplex est
deū temptatio. vna intenta. alia nō
intenta. Intenta fit dupliciter
vno modo expressis. alio modo inter
pretatiue. Expressis cum alijs dicto
vel facto intendit experimentū
de aliquo sumere. Interpretati
ue vero quā nō intendit experi
mentū sumere per sua dicta et facta
tamen agit vel dicit quod ad nichil
aliud videtur ordinabile nisi
ad experimentū sumendum. vñ dicitur
quod interpretatiue deū temptat.
quod et si nō intendat de deo ex
perimentū sumere aliquid tamen
petit vel facit ad nichil aliud
utile nisi ad probandum dei po
testatem. bonitatem. et similia. dicitur

ratione proprie persone. quod si quod
experimentum sumeret et de deo
vel ad deum pertinentibus non ut ipse
se experimentum sumens de hijs
seu talia explorans talia agnoscat
si ut ea alijs demonstraret quando
est iusta necessitas aut pia utilitas
hoc enim non esset temptare
deum. Dicit per sua verba vel facta
non cogitata ad differentiam nisi
delirans. nam infidelis quantum
homini in mente dubitat de di
perfectione. puta bonitate po
tentia et similibus. sed deum tem
tare cum directe opponat cul
tum diuino seu laerie et religio
ni in exterioribus consistit actibus.
Dicit et per sua verba vel facta.
quod homo deum temptat expressse
dupliciter. Quod expressse verbis
quando homo in sua petitione
orando et similia verba forman
do ea intentione aliquid a deo po
stulat ut exploret dei suam
potentiam. et bonitatem et volunta
tem. factis autem deum expressse temptat
quando per ea que facit inten
dit experimentum sumere diuine
potestatis siue pietatis. aut sa
pientie. **¶** Dicit de di potentia
bonitate et speculative non peti
re. nam duplex est cognitio diuine
voluntatis vel bonitatis una que
est speculativa. et quantum ad hanc
non licet dubitare nec probare utrum
dei voluntas sit bona vel utrum
deus sit suavis. alia practica

affectiva seu experimentalis.
Cum quis expiratur in seipso
gustum diuine dulcedinis et con
placencia diuine voluntatis. si
cut de ierotheo dicit deo. de di
uinis nominibus. c. ij. quod didicit di
uina ex compassione ad ipsam. Et
hoc modo mouemur ut probemus
dei voluntatem et gustemus eius
suauitatem secundum illud. **Ro. xij.**
¶ Probetis que sit voluntas dei bo
na beneplacens et perfecta. et in ipso.
Gustate et videte quoniam suavis
est dominus. Dicit sine specialiter dei in
strictu. unde abraham non peccauit.
gen. xv. cum dixit ad dominum. unde
scire possumus quod possessor finis
eius scilicet terra ipromissam a deo
similiter nec beata agatha que
noluit medicinam recipere. quod
extra erat erga se diuinam be
nivolentiam ut vel infirmitates
non pateretur per quas corporali
medicina indigeret et statim sen
tiret diuine bonitatis effectum.
si achas peccauit non petens sig
num. non enim si petisset deum
temptasset. quod deus iussit cum pete
re et etiam quod pertinebat ad omni
nem utilitatem. **¶** Gedeon vero
que iudicum. vi. signum a deo petens
se legit de victoria ipromissa
ex obilitate fidei secundum glo. petens
se videt. ideo peccauit. Sicut et
zacharias luc. i. que dixit ad an
gelum. unde hoc sciam unde
propter incredulitatem punitus fuit

¶ Vbi sciendū q̄ dupliciter
aliqd̄ signum penit̄ a deo vno
modo ad explorandum diuini
nam potestatem aut veritatē di
cti ei⁹ et h̄ de se p̄tinet ad dei
temptatōnē alio modo ad h̄ q̄
instruat qd̄ sit ēta aliqd̄ factū
placitū deo. et h̄ nullo modo
p̄tinet ad dei temptatōnem.
Dicit̄ sine iusta necessitate q̄
si iusta nēcitas foret non esset
p̄cēm. vñ. ij. palipo. xx. Cū ig
noramus qd̄ agere debeam⁹
hoc solū habemus residuū vt
oculos n̄ros dirigam⁹ ad deū.
Dicit̄ sine pia utilitate. q̄
ex pia utilitate sancti ⁊ apli
petierūt vt in noīe xp̄i fieret
miracula. actu. iij. Similit̄ de
quodam. j. dyalogorum. r̄fere
gre qui suscitauit paruulum
ad lacrimas m̄ris eius. simili
ter q̄uis p̄dicatores p̄ victu
corporali non sint solliciti vt
v̄bo dei et doctrine vacent si
sic soli deo imitantur. nō deū
temptant q̄ nō sine nēcitate ⁊
utilitate faciūt. h̄ si sine tali fa
cerent deū temptarēt. vñ aug
xxij. de faustum dic̄ q̄ pau
lus non fugit q̄si non creden
do in deū. h̄ ne deū temptarē
si fugere nolūisset. cū fugere
potuisset. Dicit̄ et sine alijs
debitis circumstancijs. quia
pie ⁊ hūiliter petendū est alr
qd̄ a deo. et sic seruendū est

deo. Dicit̄ vel q̄ etiā p̄ter intē
tōnē p̄pter temptatōnē dei in
terpretatiuā. Quo ad. ij. p̄n. r
cipale notandum q̄ extra hoc
mandatū excedit quintuplici
ter. Primo veritatē inquiren
do d̄ alia v̄ta q̄ in fide nudā
tes reuocat monituros. Secū
do iusticiā q̄ volūt p̄ duellū
ostendi vni⁹ innocentia et al
terius malū. Tercō sapientia
qui p̄termisso studio hūano
artes ⁊ sciencias desup̄ expe
ctant p̄ oratōes solū. Quarto
potentiā qui non fugiūt necē
cū possint ⁊ debeāt. paul⁹ em̄
p̄ sportā fugit et xp̄s de tem
plo deorsum se non dimisit h̄
descendit. Q̄nto bonitatē qui
refutant medicinalia i casu si
ne nēcitate et utilitate. simili
ter qui tempus miserendi deo
constituūt vt dicit̄ iudith. viij.
hij em̄ omnes aliquo mō vī
dent̄ explorare diuina illicite
Quo ad primū q̄rit scūs tho.
qd̄ li. iij. q. ix. ar. ij. vtrū liceat
ab aliq̄ moriente req̄rere vt re
uelet statū suū post mortē. h̄n
q̄ sic. supponēdo h̄ tñ diuino
iudicio et diuino nō ex dubi
tatione fidei d̄ futuro statu q̄si
temptado inq̄rat. Et pia et hu
milis intencio h̄atur v̄cz ad
subueniendū d̄fucto p̄ suffra
gia. Raco ē. q̄ fm dam. li. iij.
impletio naturalis desiderij

non est pccm nisi aliqua mor
dinatio adiungat ut patz de ci
bo naturalit aut scire desidera
mus .i. metaphisice sed cu
pfans tribz conditionibz deside
rare scire statum alicuius p
more nichil moridmate vide
tur habere annexum. unde .ij.
math. .ij. sancta g & salubris
est cogitaco p defunctis exo
rare ut a pccis soluant h tho.
Quidam alius doctor addit
q qui expeteret redditi ut cer
tificari veller d statu illo an vi
delicet celu sit. vel infern? qd
dminuer p dicit mortalit pec
cater. qz infidelis foret dic et
am q istam petitionem no de
bent facere nisi homines dno
n et illi pnt sic expeti qui fue
runt in statu isto deuoti & de
quibz psumit q sint saluadi.
dyabolus em sepe immiscere
pot illusiones qn sic mortui
reuocant. Contingit em qnq
mortui esse in purgatorio et
dmon m eo spe dic cu esse in
inferno ut aia suffragio puet
et viui d deuota vita mortui
quam recolit imitari desistit.
Secundo contingere pot aiam
esse in purgatorio qua demo
dicit esse i celo ut anima suf
fragio puetur. Sed queris nu
quid tenet viui? apparenti cre
dere quod aperit. Rn idem do
ctor posito q defunctus reuer

teretur no esset quis obligat?
credere ea q reuelaret licet et
essent vera hec ille. Secundo
possunt peccare q istud duel
lantes. vbi notadu q fm ni
colaũ de lira sup materia duel
li. dauid cu golia. i. reg. xvij.
Duellu pot dupliciter accipi.
vno mo ppe. et sic est singula
tis pugna duoz ut p victori
am vni? appareat tandẽ ei? iu
sticia p diuinu iudiciu & alte
rius iniusticia. et sic fm omes
doctores duellu e illicitu tam
ex pte appellantis qz et recipi
entis et et iudicantis & consulen
ti. s. ex officio & fauore pstan
ti. s. hnt sacerdotes q darent bn
dictoz talibz qz ibi manifeste
est teptaco dina gunt ibi uidet
peccare appellatus inuite seu
suscipiens inuite gunt q spon
te. s. offeres gualtime. similie
videt de iudice & coopantibz
hec videt raymudi sententia. &
h mo fm qsdam videt loq d
duello iura ipz duellu phibe
cia. q. v. morchiaz. et et d pur
gatione vulgari cu suscepisti
mhi p reuelaco3 dinam mani
festatu fuerit q de? vult sic iu
dicare iusticia sua. & h mo da
uid aggrs? e golia. qz ei dixit
ego vrio q te i noie dni viuẽ
tis. nec ppe sic dauid fuit du
ellator. sed dine iusticie execu
tor. **¶** Alio m d potest accipi s

duellū large put est bellū sin-
gulare vni⁹ cū vno absq³ ex-
pectacōne dīni iudiciū. sed ut
per virtutē. artē. l. fortunā vel
oibus istis vel aliq³ eorum
occurrentibus aliqua cōtrauer-
sia inter eos criminalis l. ciuile
terminet an tale duellū semp
sit mortale. discordant tā the-
ologi q³ iuriste. **E**st autē duel-
lum triplicē. **P**rimo a spirita
sancto vt i dauid. i. reg. xviij.
et in rolando vt habet in hī-
storia karoli. **S**ecundo sū mul-
tos p^{ri}m ex p^{re} appellantis
cū p^{re}o vt in. ij. mō tactū est.
Tercō sp^{iritu} est g^{ra}ue p^{re}o vt in
p^{ri}mo casu. **E**t notandū q³ iudi-
ciū ferri cādētis. et aq³ feruen-
tis et similia phibita sunt. hī
et de duello dēm ē. **T**ercō pec-
care p^{oss}ūt q³ h^{ab} volentes p^{ar}tē
notoriā vel similē sine huma-
no studio scienciam adipisci.
Quarto qui nō fugiūt vbi re-
nētur ⁊ possunt dei auxiliū
ad hoc fine cā expectantes q³
quos x^ps ait. **C**ū vos p^{er}sequē-
tur in vna ciuitate fugite i ali-
am. **math. x.** **Q**ū aut fugienda
sit mors in xpiana p^{er}secucōne
et qū non. vñctio et cōsideracō
scādali piculū gregis ⁊ h^{om}ōi
docere possunt. **M**ā aliqū con-
tingit eodē tpe ⁊ in eodē lo-
co vnū debere fugere alēp^{er} nō
vt de fantulo quē gladius se-

rire nō potuit et de dyacono re-
cedente. gre. ponit exēplū in
libro dyalogoy. **Q**uinto qui
dā fugiunt medicinalia vbi
oportet etiā qd licet agatha fe-
cisse videatur. tū vt tho. 2. 2. q.
lxxxvj. dicit fecit certa de dei
adiutorio vt sup. **Q**uo ad
sciū principale nota sūm. tho.
quaduplex est g^{ra}us deū tēp-
tanciū omis tū nō sūt ap^{er} p^{ri}-
mus eoy q³ animū nō p^{ar}at
an oracōne sed distrahuntur
scienter et negligent^{er} qui la-
bijs deū honozant solū. **S**ecū-
dus eoy qui non dimittunt
ante oracōne d^{eb}itorib^{us} ranco-
rem tenentes. **D**e ambob^{us} di-
citur eccl. xvij. ante oracōnem
p^{ar}ata animā tuā et noli esse
quasi homo qui tēptat deum
vbi dicit g^{ra}o. interli. **T**ēptat
deū qui orat qd docuit sed nō
facit quod iussit. **S**up^{er} que di-
cit tho. 2. 2. vbi prius q³ iste q³
ante oracōne suam animā nō
p^{ar}at dimittendo si qd adū-
sus quē habet vel aliq³ se ad
deuocōne nō disponendo nō
facit quod in se est vt exaudia-
tur a deo. et ideo quasi interp^{re}-
tatiue temptat deum ⁊ q³uis
h^{om}ōi quasi interpretatiua tēp-
tatio videat ex p^{re}sūpcōne seu
in discrecōne p^{re}cedere tū hoc
ipm ad dei irreuerentiā p^{er}inet
vt homo p^{re}sumptuose et sine

debita diligentia se habeat in his q̄ ad deū p̄tinent. dicit̄ em̄ i. pe. v. **H**umiliamini sub pot̄tati manu dei et. ij. thi. ij. sollicit̄ de cura tēp̄m p̄babilē exhibere deo. unde etiā h̄mōi tēp̄tatio est species irreligiositatis hec tho. **T**ercio eorū q̄ p̄ter intencōnē petunt vel faciūt q̄ dicitur in diffiniciōis declaratiōe interpretatiua temptatio. **Q**uartus eorū qui ex intencōne talia faciūt vt ibidē patuit

Capitulum. xx.

Decimoquinto p̄hibet̄ hic accidia cui⁹ p̄p̄rium est tristari de obsequio diuino. sicut caritatis ē gaudere in bono diuino.

a **V**bi tria p̄ncipalit̄ sūt vidēda **P**rimo d̄ quantitate ⁊ malicia et origine accidie. **S**ecundo de speciebus. **T**ercio de remedijs

Quantiū ad p̄mū s̄m̄ tho. 2. 2. q. xxxv. accidia est tristitia de bono diuino qd̄ homo debet facere. dicit̄ p̄mo tristitia s̄ nō querit̄. **E**st em̄ quedam tristitia bona vt illa q̄ cōpatimur miserie p̄ximi sic miseri cordia facit tristari. ⁊ passiois xp̄i meditatiō. similis tristitia quā habemus de peccatis om̄issis in contriciōe. **A**lia est tristitia mala in appetitu v̄ndictę mor-

dinato et cōstituit sp̄m̄ peccati ire ⁊ tristitia de bono p̄ximi. et facit odiū ⁊ inuidiā. s̄ tristitia de bono diuino cōstituit accidia. dicit̄. ij. de bono diuino. i. de bonis sp̄ualibus istis p̄nissime q̄ hōiem p̄ se ordinant in deū ut sūt seruitutes dō exhibende corde. ore. v̄l ope. de quib⁹ dictū fuit a p̄mo p̄cepto p̄ncipali vsq̄ ad sextū. et sic etiā sunt omnia opa virtutum. non inq̄ntū ēta talē materiam. s̄ inq̄ntū p̄pter deū facta et in deū relata. **E**t q̄ patz q̄ est accidia oris. cordis. et opis. **Q**uia quis tediū et tristitiam habere potest meditādi fidē. sperādi in deū. deū diligendi q̄ ad cor. q̄ ad os laudando. orando. loquēdo. d̄ dō et similia. **E**t in ope multipliciter fit. **D**icitur cōsequenter quod homo debet facere quia si quis tristaret̄ de sp̄uali bono ad quod quis non teneretur sub pena peccati venialis. aut mortalis. puta de p̄ficiendo aliquo quod solū cadit sub cōsilio nō esset accidia. **E**xemplum de iuvene euangelico q̄ tristis absces sit cū ei xp̄s dixit si vis p̄fectus esse vade ⁊ v̄nde omnia que habes ⁊ da pauperibus math. xix. **S**ed q̄ sunt radices ⁊ cause tristicie. **R**espondet q̄ tres. **P**rima cū

quis nō amat deū nec gaudet
in eo. idō cōsequent nō amat
opa spūalia. nec in eis gaudet
h̄ tristat. **S**ecunda q̄ quis non
noscit vel non aduertit l̄ non
mendat honestatē et utilitatē
tem ac suauitatē spūaliū bo
norū ex hoc puenit q̄ non re
putat spūalia. sed ea vilia
et quāsi nihil valēna estimat
et triste ea facit aut ea refugit.
Tercia q̄ sens⁹ apprehēdit spī
rituale bonū vt laboriosum
et pūatiū dlectacōis sensibi
lis. et idō sensualitas a spūali
bono fugit ad dlectabilia sen
sualitatis. et talē sensualitas inē
dū ad se trahit rōnē et volun
tatē q̄ tristat de spūalib⁹ bo
nis et dimis. **S**ed q̄re accidia
est pccm. **R**ñ. fm̄ thō. triplici d̄
causa. **P**rimo q̄ in se malum
est tristari de bonis optimis q̄
lia sunt diuina d̄ talib⁹ em̄ su
ma op̄lencia esset h̄nda. **S**e
cūdo q̄ in immediatus accidie
effectus est q̄ facit tediosū et
grauē in spūalib⁹ dimis op̄a
dis. **T**ercio q̄ multa alia ma
la ex accidia sequunt in sp̄cib⁹
effectibus eius. **Q**uā vero sic
pccm nota fm̄ thō. vbi p̄us.
q̄ tristitia de bono spūali ali
quid nullū ē pccm h̄ forte de
fectus nature vt q̄n opus de
est solū cōsiliū et nullo mō
debitū. **S**ecūdo aliquā materia

est meriti. **T**ercō aliquā ē venia
le. **Q**uarto aliquā mortale. pro
quorum intellectu notandū
p̄mo q̄ in nob̄ sunt duo. **P**ri
mū est caro siue sensualitas si
milis bestiis alijs. h̄ dempto
q̄ p̄rōnē pōt frenari hec caro
habz op̄lencia in luxuria in
vana gloria. **I**n gula in et in
similib⁹ et habz tristitā d̄ om
nib⁹ q̄ sūt ḡna carni. ut p̄z in
ieiunio. orōe. hūilitate. paciē
tia &c. **S**ecūm est aia rationalis
a dō optimo imēdiate creata
que naturalit̄ velle b̄ficari h̄
desiderare deberet virtutes de
um et beatitudinē et spūalia bo
na. et d̄ solo pccō p̄ncipaliter
tristari. sicut etiā naturalit̄ p̄bi
repererunt et de hoc sep̄serūt
et fides amplius instruit. **S**e
cūdo notandum q̄ caro cō
cupiscit aduersus sp̄m. et spī
ritus aduersus carnē. gal. v.
qd̄ idē in sensu. ro. vii. dicena
video aliā legē in mēbris meis
repugnantē legi mentis mee
et idē quilibet expit. **E**xem
pli gratia ratio iubet diuītē l̄
r̄ligiosū in ad matutinā surgē
et p̄mū delectat rationē. sed
mollicies lecti et calor corp⁹
tenent q̄ nō vult surgere. **E**x
istō causat quedā tristitia in
sensualitate. unde si appi tales
repugnantiam tristitia de bo
no spūali veniat homi subito

et indeliberate et oīno q̄ aut
 p̄ter voluntatē tunc est solū
 p̄mus mor⁹ et mere natural⁹
 et q̄z diu manet solum p̄mus
 et naturalis motus nullo mō
 dependens a volūtate tūc nul
 lum est p̄c̄m moris s̄ defect⁹
 seu peccatū nature. q̄ non est
 in p̄tate hoīs dicente brō au
 gustino. **M**ō est i p̄tate nostra
 quibus visis tangam. **E**t si
 homo statim ut h̄mōi motū
 accidie ratione p̄cipit. incipit
 resistere ratione ⁊ voluntate
 tunc illa resistētia est ibi meri
 toria. h̄c sepe accidit q̄ hō sen
 tit aliquod tediū in exercitio
 spūali racōne sensualitatis qd̄
 tamē racōni displicet. idō etiā
 resistit cōnādo p̄ exercitia bo
 na dilectari in diuinis p̄ posse
 talis tristitia nō est peccatū. q̄
 in sola sensualitate consistit s̄
 est materia meriti. quia volun
 tas detestatur eam si vero ho
 mo h̄mōi p̄mo motū acci
 die non cōsentit s̄m racōnez
 plene saltem. nec sufficient ei
 opponit. postq̄z ip̄m p̄cipit. s̄
 volūtas aliquo modo ad sen
 sum inclinata habet se ēa hoc
 negligent in resistendo. tūc il
 la accidia est p̄c̄m veniale si
 fuerit de opere debito. **E**t hoc
 est p̄pter negligentia volunta
 tis q̄ ei imputabilis est. et s̄m
Cal si de institutis monachorū

et in p̄fectos viros cadit. sed
 si motus ille accidie p̄tingit
 vsq̄ ad rōnē. ita q̄ carne to
 taliter q̄ spiritū p̄ualente ⁊ tri
 sticia h̄c in racōne inualecente
 q̄ ip̄a ratio ex h̄ cōsenciat i fu
 gam et horrore aut detestacō
 nē boni spūalis diuini q̄ hō
 facē tenet tūc ē p̄c̄m mortale
 vt dicit scūs tho. c⁹ racōz affigit
 q̄ illud est mortale ex genē
 qd̄ d̄ se ⁊ s̄m p̄paz racōz q̄ia
 tur caritati. s̄ accidia h̄mōi est
 talis. quia p̄p̄ius effectus ca
 ritatis est gaudiū de deo ⁊ de
 diuinis rebus cui contrariatur
 accidia q̄ est tristitia de bono
 spūali mōntū diuinū. exemp
 lum in simili de cupiscentia
 adulteri qd̄ d̄ genere suo est
 p̄c̄m mortale. hec cupiscentia
 q̄d̄m est naturalis mor⁹ ma
 nens in sensualitate ⁊ nullo
 mō depēdens a volūtate tūc nō
 est p̄c̄m. s̄ si hō ei resistit p̄p̄
 deū ē ei meritorium. si vō volū
 tas nō cōsenciendo i op⁹ nec in
 delectacōz nō excludit cupi
 scentia sed p̄mittit eā morari
 in aio tūc veniale sit culpa. si
 vō p̄tingat vsq̄ ad rōnē ita
 q̄ racō sup̄ata cōsenciat in op⁹
 adulteri sit culpa mortal⁹ ita
 in p̄posito h̄c ē de ira. **Q**uo f
 ad scdm principale notandū
 p̄ut colligit ex dictis greg.
 xxij. moralū. ⁊ ex phidoro de

sumo bono et cassiani de .viii.
p̄ncipalibz vicijs. et ex vilis.
in summa vicijz q̄ vicijs sūt
species vel modi peccandi ac
cidie. **Prim⁹** est origo aliorū
videlicet tepiditas q̄ vomitū
p̄uocat. vñ apoc. iij. xps dicit
scio opa tua qz neqz frigidus
es neqz calidus. sed quia tepidus
es et nec frigid⁹ nec calid⁹
incipiā te euomere d̄ ore
meo. **Euomit** cū in deteriora
labi p̄mittit. hec fiducia temp
tandi dyabolo prestat. qz de
multis tēptat tepidū vbi nō
feruidū. Exemplum d̄ olla fer
uētī cū musce non insident.
hec etiā hominem quasi cōtractū
facit. qz fm̄ tēn. **Forſitan** idō
non possumus qz non multū
volum⁹. **Secūdu**s est molli
es que est impatencia dure
rei de q̄ p̄. xviii. **Quī** mollis
et dissolut⁹ ē in ope suo frat
est opa sua dissipata ⁊ repe
ritur cōmuniē in delicate nutri
tis hec est culciē dyaboli. h̄ fa
cit vt hō velut niue⁹ glob⁹ ad
ignē tribulaciōis liq̄scat. **Terci**
us somnolentia de q̄ p̄. xix.
pigredo immittit saporez ani
mi. etate ei somni p̄hibere de
berent auicule de mane canē
tes et galli ⁊ inepcia act⁹ dor
miendi q̄ p̄nt esse inmetas
brutalitas surgēdi tristitia in
oportunitas dormiendi. **Quat⁹**

est ociositas p̄. xij. **Quī** opat
terrā suā saturabit panibus q̄
autē sectat ociū stultissim⁹ est
vbi nota qz tra siue solū oris
octo fruct⁹ p̄ferre pōt scz dei
laudaciōē. gratia actionem
oraciōē. cōfessionē vboz. mo
dificaciōē. abstinentiā. frater
nam cōrepciōē. et fraternaz
erudiciōē. **Stultissim⁹** inquit
est stultus. qz in vita negligit
necessaria vite celestis acqui
rere. **Stultici⁹** qz vitā hostibz
expoit. **Stultissim⁹** qz aiam in
terfidentes solet pascē puta
corp⁹ et demonē. **Quē** ē dila
cio p̄. **Temp⁹** faciēdi dñe dis
sipauerūt legem tuā. **Tardat**
quidā cōueri. alij confiteri. alij
perfici. **Ad** cōuersionē acce
lerandā mouē deberent qñqz
scz moris incertitudo luc. xij.
Vos estote pati. qz nescitis q̄
hora dñs vester venturus sit.
Secundo multiplex bonū idē
p̄ueniens scz vite iocūditas
maior viuendi ⁊ moriēdi se
curitas. pene maioris euasio
et p̄mij multiplicitas. **Tercō**
periculū male cōsuetudis. iere.
xij. si mutare pōt ethiops pel
lem suā et vos poteritis bñfa
cere cū didiceritis malefacere
Quarto qz iniqu⁹ est i deū in
angelū in se ⁊ in p̄mū fm̄ il
lud aug. p̄ci⁹ nō est dignus
pane quo vestitur. **Quinto**

quod difficile est quē vere ad de-
um auerti. amb. Plures inue-
ni baptisimalē innocentia ser-
uasse qm̄ vān pniān egisse.
Sextus est tarditas. sic enī acci-
diosus differt auerti. sic tardus
tarde pcedit in ope iam i cho-
ato pū. xj. Sicut accētū dētibz
et fumus oculis. sic piger mo-
lestus est his qui miserunt il-
lum. Quo contra terrere debe-
rent tēporis breuitas. maloz
in malis strēuitas et bonoz
viroz et mulierum sollicitudo.
Septimus est negligentia in h
shstēns qd hō nō curat qualiter
op⁹ inchoatū faciat vtz bene
vel male. sed hoc solum curat
vt ab onore laboris inchoati
se expediat pū. xxiiij. Diligen-
ter exerce agrū tuū. iere. xlvij.
Maledictus q facit opus dei
negligentē alia lra habet frau-
dulē. Tales terrere deberet
irracōnaliū vt apū et fornicā-
rū diligentia ad corp⁹ ppiū
et dei intue⁹ **Octauus** ē imple-
uerāna quā habet qui op⁹ in-
choatū ad pfectū nō ducunt
que saul deiecit. i. reg. xv. ad
quā vitandā xps de cruce de-
scendē noluit viu⁹. mat. xxvij.
pseuerāna enī cibus est dei iob.
iij. Meus cibus est vt faciā vo-
luntatem eius qui misit me
vt pficiā op⁹ ei⁹. huic demon
misdia. gen. iij. Tu misdiabe

ris calca neo eius. **Monus** est
remissio. in eo enī est qui qm̄
die deterior efficit. versus. Fer-
uidus i pnis medio tepet al-
get in pnis. pū. x. **Gestatem**
opata est man⁹ remissa. man⁹
aut forciū diuinas pat. Quo-
tra pū. iij. Iustoz semita qsi
lux splēdens pcedit et crescit
vsqz ad pfectum diem vbi
nota quid sit pficere vidlicz
simul oia peccata pposito di-
mittere et exercitia p vitatōe
vicoz necessaria et acquisicio-
ne virtutum apta iurē suū
statū arripe. **Decimus** est dis-
solutio. dissolutus enī difficul-
tatē inueniens i suo regimie
se dimittit oino absqz guber-
natōne sū illud puer. xxij.
Eris sic domiēs i medio ma-
ri et quasi sopit⁹ gubernator
amisso clauo. Talis animū su-
um nō recolligit. Est ei tanqz
puluis quem picit ventus a
facie terre et quasi volū nō li-
gatum. hanc dissolutōē ggs
videtur vocare impoztunita-
tem mentis qua mens aptē tri-
sticiā in spūalibz se ad impoz-
tuna tnsfert et ad dlectabilia
corpalia tediose spūalia imple-
do. **Vndecimus** est in curia que
suozum debitam curam non
habet cui opponitur diligētia.
incuriosus sua non colit culta
non colligit. et collecta non

custodit. vñ vñsus. **M**o minor
est vñsus q̄ q̄rere p̄ta tueri. s̄
vñco laborat q̄ audita n̄ curat
mēorie tradē mēte l̄ s̄p̄to ul̄
ope q̄ dilacerate ambulat et
inimūdiā sine racōne susti
nent q̄ quos est q̄ ordiate na
tura p̄cedit q̄ ornat⁹ mēdū
est vñ⁹ ⁊ q̄ exteriora notant
k interiorē iuriā. **D**uodecim⁹ ē
ignavia q̄ laborat q̄ eligit po
cuis i miseria magna pmanē
q̄ aliq̄ntū laboris subire. Et
videt̄ idē esse cū pusillanimi
tate. nā magnimitas ē vñ⁹ m
dmās ad opa magno honore
digna s̄m p̄bm. iiii. et̄. p̄sūp
cio ē excess⁹. s̄ pusillanimitas
defect⁹ est specialit̄ i his que
specialiter cadūt sub vñsio. Et
s̄m tho. 2. 2. q. cxxxij. Pusilla
nimis dicit a p̄p̄ore sue po
tētie dū rēulat ad id tēdē qd
est sue potētie cōmēsuratū. et
inde ē qd mat. xxv. et luc. xij.
fuit q̄ acceptā pecuniā dñi
sui fodit i tra. nec est opatus
ex ea p̄p̄t quēdā pusillanimi
tatis timorē punietur a dño.
l **T**redecim⁹ est iduocō. s̄ qdā
ariditas spūalis ⁊ carētia fer
uoris mentalis d̄ qua p̄s. aia
mea sic terra sine aqua tibi. et
numeri. xj. anima n̄ra arida ē
nichil respiciūt oculi n̄ri nisi
man. **O**ritur autē aliq̄n ex sup
bia. que ē quasi mōs gelboe.

super quē nec ros nec pluuia
deuocōnis s̄m bern. descendit
aliq̄n ex defectu cibi spūalis.
p̄s. aruit cor meum q̄ oblit⁹
sūm comedere panem meum
aliq̄n ex accidia. nam alie crea
ture odo impiguant. s̄ homo
labore spūali. p̄u. xij. vult ⁊
nō vult piger. aia autē laborā
cū impigabit. **D**ecimus m
quartus est tristitia m diuino
sc̄z officio et gre. videt̄ vocatē
torporez qui est circa p̄cepta
que p̄nēt ad cōmunē iusticiā
nō inq̄t aug. ex tristitia aut ne
cessitate q̄ hilarē datorē dili
git deus. ij. cor. ix. hoc viciū ē
quasi absinthiū positū m esca
dei. Itē cū omnia a deo accepe
rimus iustis simū est vt ei re
stituendo letē seruiam⁹. Item
p̄u. xxv. Sicut tinea vestimen
to et vermis ligno. sic tristitia
viri nocet cordi. **O**xiūmus n
quintus tedū vite quod ali
q̄n orit̄ ex dei amore ⁊ celestis
patrie. sic patz maplo q̄ cōcu
piuit dissoluit et eē cū xp̄o. ali
quādo ex maloz p̄sertim ali
enoz cōsideracōne quibz mun
dus plenus est. ecc. ij. **T**edūit
me vite mee videntē mala eē
vniūsa sub sole ⁊ cūcta vani
tate et afflictionē spūs. aliq̄n
ex vehemētia tribulacōis p̄p̄e
ij. cor. i. sup̄ modū grauati su
mus et s̄. vñtū ita vt tedere

etiam nos viuere aliquando ex accidia
 et tunc est peccatum et prouenit ex lo-
 ga tristitia postquam non solum te-
 det deo vivere sed et viuere. Decimus
 sextus est desperatio quam
 docet apostolus fugere penitentes. ij.
 cor. x. ne nimia tristitia absor-
 beantur homines. Decimus septi-
 mus est rancor et quidam mentis
 amaritudo quod illos qui homines vo-
 lunt ad spiritualia exercitia inducere.
 Exemplum dicitur monacho accidioso quod
 platum amara iuto. Decimus
 octauus est instabilitas appetiti-
 uum hominis in dei seruitute diuina appetit.
 et mala appetit et frequenter
 appetitum mutat non ex potentia
 aut ex rationabili causa sed appetit
 diu quod habet in eo executione spiri-
 tualium. Decimus nonus est inque-
 rido corporis et instabilitas loci
 ut apparet in matris. Viceimus est
 malicia quam appetit tristitia quam quis
 habet in diuina mentis malus effici-
 tur quod est spiritualia modica aut
 nulla estimat et est impugnat.
 Quo ad. iij. principale notan-
 dum quod plura remedia sunt quod acci-
 dia. Primum est consideratio de instabi-
 lilitate huius vicij ut apparet
 primo in consideratione exemplorum om-
 niu regum laborantium. nam in vi-
 ta carentibus sol et astra quotidie
 girum mundi circueunt in hominibus
 vitam vegetabilem herbe et ar-
 bores minimam inuicem habentes in
 multis aduersis ad magnam

quantitate pueniunt. In sensibili-
 bus dicitur salomon prou. vi. va-
 de ad fornicam o piger et conde-
 ra vias eius et disce sapientiam in
 malis hominibus. quod sunt studia mu-
 do seruendi in bonis hominibus ce-
 cilia quam apud argumentosa deo
 fuit in angelis bonis et malis
 continua sunt exercitia. Secundum est
 quod rancor displiceat deo. vnde apoc.
 iij. quod tepidus es incipiam te
 euomere. causa secundum glo. quod quidam
 securitate accipit de bonis ali-
 quibus. Item luc. xv. Gaudium est an-
 gelis super uno peccatore seculi seru-
 do penitentiam agente quam super
 xci. iustis qui non indigent penitentia. s.
 repede viuente secundum gre. Item luc.
 xij. de ficulnea dicitur in fructifica-
 ra succide illam ut quod est terra
 occupat. Tercium est quod accidia
 multum placet dyabolo. vnde mat.
 xij. Inmundus spiritus exiens ab
 homine inueniens domum vacante va-
 dit et assumit alios. vij. neque
 res se et intrantes habitant ibi.
 Item mat. viij. demones dice-
 runt cristo si eicias nos mitte
 nos in gregem porcorum. et iob.
 xl dormire seculi demon in loco
 calami pro quod vacuitas desinit
 Secundum remedium est rationabilis
 diuersitas occupationum sed ordi-
 nata debet esse et rationabilis ut
 docet exemplum in vita patrum
 ubi beatus anthonio accidia
 temptato angelus apparuit quod

vidit pmo fucnulu torquent
te. deinde orante deinde spoz
tas terete et itez oracoi vaca
te. et sic face anthomiu iutere
q accidia. Terciu est vt cu sen
te tristitia accidie qe intou q
rat bona societate cu q verifi
milie solu de deo et lians tra
ctet lete. Exeplu in vitaspim
vbi sepe illd fecerut. in cui? fi
gura legitur. exo. xvij. q iofue
pugnante q amalech orabat
mopfes leuans man? ad deu c?
man? erat gues. s. hur et aar?
sustentabat man? ei? ex vige
pte. Quatu vt ho se cogat ad
erectiu spualu q sustidit. na
habitu delectabil no nisi per
act? mtou tristes multiplicat
tos acqrit ex. ij. ethi. Qntu vt
cu magno conatu qs memore
tur dei tot bnficia et si fini ps.
Renit solari aia mea credat
qd sequit. inemor fui di et de
lectat? su. oportet aut huc co
natu magnu ee qz ho in tristi
cia constitutus difficult talibo
immorat. Sextu e exclusio p
posse trui radicu accidie i pn
cipio capituli positay. In c? fi
gura dicit leuit. vij. ignis in al
tari meo sp ardebit qz nutrit
et sacerdos subides ligna ma
ne p singulos dies. Septimu
est consideraco pene inferni et
purgatorij et beatitudinis q
expectamus fm nrm meritu

vel demeritu. vn in vitaspim
quida pr equest? e pri achil
li accidia. Rndit alter ideo pa
teris qz nodu vidisti requiez
celi nec pena inferni. Octauu
et sumu remediū dei gria est
ps. via mādatorū tuorū euar
ri cū dilatasti cor meū. vn in
canti. Trahe me post te curre
m? i odore vngētorū tuorū. cā
i ps. Errauit sic ouis q perijt ac

Capitulum. xxj.

Erimoferto phibetur
erubescencia cristuz se
quendi et eua doctri
na in necessarijs ad salute vn
luc. ix. ait. Qui me erubuerit a
et meos sermones hunc fili?
hois erubescet cū venerit i ma
iestate sua et pris et scōy age
loy id est ad modū erubescē
tis se hēbit dicēs. nescio vos.
hic ait vgmibus fatuus math.
xxv. et clausa est ianua. Tria
sūt hic dicēda et vidēda. Pri
mo de verecūdia seu erubescē
tia bona. Secdo de mala d quī
bus dicit eccl. iij. Est confusio
adducens pccm et est ofusio
gratiam et gloria adducens.
Tercō de remedijs male eru
bescencie. Quatu ad. j. notan b
dū fm tho. 2. 2. q. cxliij. qz vere
cūdia est timor d actu expro
brabili factū. hendo dicitur.

primo timor q̄ est respectu ar-
dui possibilis respectu c̄ nō
est tristitia. Ex quo patz q̄ pfe-
cti nō erubescūt facili de futu-
ris malis ppetrabilibz qz n̄ ap-
prehendūt mala opa ut diffi-
culter ab eis mediante gratia
vitabilia. Itē patz q̄ malicōsi
nō sūt verecūdi quia ex habi-
tu facilia putant mala. dicitur
de actu turpi in quo includit
cogitacō. vbum. ul' obmissio
turpis. dī ep̄is seu exprobra-
bilis. Sed que sunt turpia ex
probabilia seu inhonesta. Re-
sponsio q̄ nuditas corp̄is in
adulto respectu alteri. Item
discooptura membri in mun-
di pura genitaliū posteriori
vberū. Ex quo patet qz male
faciant vestes curtas por-
tantes q̄ ad viros ⁊ vbera nudā-
tes q̄ ad mulieres ⁊ tunicas
leuātes sine causa. Ratiō istorū
est qz a natura talia verem̄ ut
dīc b̄tis aug. li. de ci. dei. cōt̄
dyogenē. Item omē peccatū
est erubescibile p̄cipue tamē
luxurie furti seu subtrahōis
alieni boni et mēdaci d̄ quibz
iter cetera dī eccl. xli. Eru-
bescite a patre ⁊ matre de for-
nicacōe. et a p̄fide et potēte
d̄ mēdacō. et a p̄ncipe ⁊ a dū-
ce de delicto. Qd̄ autē spe sit
omē pcc̄m patet triplici. Pri-
mo quia peccatū nuditatē se-

cit erubescibile. Mā gen. ij. dī.
Erāt vterqz nud⁹ adam scilicet
et vxor eius et non erube-
scebāt. ratio qz nullū peccatū
fecerant et futurū facili ter vita-
re poterāt. Interi em̄ q̄ mens
superiori obediebat creatori q̄c
quid infra mentē erat ut mē-
bra corp̄is et etiā bestie hoim
obediebant. sed eo ipso quo
hō dō inobediens fuit. obedi-
entia multorum hōi est s̄btra-
cta. Idē gen. iij. dīcī postq̄m
ambo de fructu vento gusta-
uerūt. aperti sūt oculi amboz
videlicet experientia habendo
q̄ malum p̄us mēte nouerūt.
Cūqz cognouissent se esse nu-
dos consuerūt folia ficus ⁊ fe-
cerunt sibi perizomata. plura
ibi de verecundia videlicet qz
ad vocē dei fugierūt q̄n dē q̄
fuit adā ubi es. qz dē ait q̄s
iudicauit ⁊c. Secundo cum d̄
erubescencia sit fuga rei tur-
pis et pcc̄m sit opus dyaboli
q̄ naturā p̄mo eo remoto oīa
decentia forēt. stat pcc̄m esse
maxie erubescibile ⁊ qd̄ pl⁹ ē
in ei⁹ opacōne alia erubescibi-
lia n̄ sūt teste gre. dīcēte d̄ ma-
ria magdalena qz semetipam
guit mē⁹ erubescibat nihil eē
credidit qd̄ verecūdaretur fo-
ris. Tercō erubescencia ē isp̄cu
mūdoz. sed in opacōne pcc̄i
alia in mūda mūda sūt. vnde

math. xv. Que d ore pcedūt
de corde exeūt et ea conquin-
nant hominem. de corde enī exeūt
cogitationes male. homicidia.
adulteria fornicationes. furta.
falsa testimonia. blasphemie. h
sūt q conquinant hominem ps.
Corrupti sūt ⁊ abhominabiles
facti sūt scz iniqui. Dicit factio
vel fiendo qz plura fecimus q
erubescere debem⁹ et nescim⁹.
an de facto luere corā deo ha-
beam⁹ plura etiā sūt q ppetras
re possemus turpia. **Notādū**
scdo fm tho. ubi pri⁹ ⁊ p̄m
ij. et. iij. ethico. q verecūdia
q̄uis nō sit virtus eo q vir-
tus dicit pfectionē habitus.
pfectus aut vir non timet ali-
quid vt futurū arduū possibi-
le vel difficulter vitabile. sed
ppter habitū facili⁹ vitabile
turpe. Tñ verecūdia ē bonū
qd et laudabilis passio et ha-
bitus similis ei⁹ acquiri pōt
Laudabilis inquā quīuplici
tate. Primo qz frenū ē sensu-
alitate. qd dū qd habet a ml-
tis malis pseruatur actib⁹ et
spes est de ei⁹ correctione vñ
quidā p̄s dicit. Erubuit res
salua est. Secūdo est ornamen-
tū p̄ciosū quo decorat iuuen-
tus et muliebris sexus. vnde
eccl. vii. Gratia verecūdie eius
scz mulieris sensate et bone su-
per aurū. Tercō est ocul⁹ qdā

mentis ostendens op⁹ d quo
quīs verecūdat esse examinā-
dū an bonū et tūc erubescētia
est expellenda. si malū tūc est
dimittenda fm illd math. vi.
Si oculus tuus nequā fuerit.
totum corpus tuū tenebrosū
erit. Quarto est pūlegiū hūa-
ne cōditionis i hac vita q carent
oia aialia irracōnalia. qz nul-
lum eorū verecūdat appie. qz
turpe nō p̄cipit vt patz i eorū
actib⁹. Qnto gratia a deo me-
retur. vnde gen. ix. sem vere-
cūdus bñdicif. et cham male-
dictur. et luc. j. ad ingressum
angeli maria verecūda ⁊ ti-
mida audiuit. ne timeas ma-
ria. inuesti gnam apud dñm
Quo dta qnqz mala incur-
runt muerecūdi p oppositū q
faciliter cōsiderare potes. vnde
hiere. iij. Frons meretricis fca
est tibi nolūsti erubescere. Itē
ibidem. vi. cōfusione non sunt
confusi et erubescere nescierūt
Tercō notandū q verecūdia
que etiā non est p̄c̄m reperit
in multis. Primo i p̄fectis et
senibus q ad habitū multū et
parū quo ad actū quia nō ap-
prehendunt turpia vt possi-
bilia sibi ⁊ difficulter euasibi-
lia. h tamē sūt sic dispositi vt
si in eis eēt aliqd turpe d h ve-
recundarent vt dīc p̄s. iij.
ethicorum. Secundo reperitur

plus in mediocrit bonis. q̄a
in eis est aliqd de amore bo
ni attē nō sunt totalit inimu
nes a malo. Tercō plus repe
riendum est de verecundia in
femmis. Quarto plus in v̄gi
nibus adultis. Q̄nto maxime
in iuuenibz v̄riusq; sex⁹ p⁹
qm venerit ad vsū ratiōis. ve
recundia aut carēt q̄ sūt in pa
tria. Item vsuracionis caren
tes i. via adam et eua caruerūt
in paradiso. Et malicōsi qui ni
hil apprehendunt vt īpe. nec
malum timent. Est p̄terea tri
plex verecundia. q̄dā naturā
sum ratiōis p̄ueniens sic alie
passiones. alia est materia me
rendi. vt ista q̄ insurgit ratiōe
infamie innocētis. Tercia est
meritoria et satisfactoria vt
ista quā habem⁹ in cōfitendo
peccata. vñ ber. Quantum di
splicet deo impudicia pecca
toris tñ placet deo erubescen
tia penitētis. ¶ Quo ad .ij. p̄n
cipale notandum q̄ fm tho.
vbi sup. Mala verecundia est
timor mordiat⁹ de actu nō
vere s̄ apparenter ex p̄babili
seu turpi facto l̄ fiendo. p̄ c⁹
declaratiōe aduertendū. cū ti
mor sit de essentia verecūdie
q̄ntū ad p̄positū sufficit timor
vel met⁹ q̄ fm tho. in .iiij. dis.
xxxix. est instantis l̄ futuri pe
riculi causa mentis trepidatiō

Et est duplex met⁹ quidaz q̄
cadit in cōstantem virū. ali⁹
qui nō cadit in cōstantem virū
Constans ei app̄e est v̄tuosus
et inconstans viciōs⁹. met⁹ aut
cadens in cōstantem virū ē qm
minus malū sustinendū cogi
tur metu maioris mali hic ti
mor cadit in cōstantem virum
Cuius ratio est. q̄ fm p̄bm. ij.
ethic⁹ constans et v̄tuosus
est mensura omniū op̄z suo
rum. Scit em̄ quid fugiendū
et quid faciendū sit. Idēto
eligit magis sustinere minus
malum q̄ maius malū incide
re vbi vnū fieri oportet et dif
fert constans ab inconstanti
dupliciter. Primo electione.
q̄ eligit q̄cumq; malū pene
pati puta p̄uacionē bonoz
exteriorū fame l̄ vite q̄z pecca
re de quo dicit Ansel. li. Cur
dus homo q̄ p̄ infinitis mū
dis saluandis scz corpali nō
esset cōmittendum peccatū. In
constans aut et viciōs⁹ eligit
poci⁹ subire maius malū pu
ta pccm̄ p̄pter delectacionem
annexam qm vitare minus
malū puta p̄dē tpalia. nā mi
nimū pccm̄ ē mai⁹ malū qm
maximū malū pene sit malū.
Alia differentia est q̄ntū ad
estimatiōē periculi vel pene
imminētis. q̄ cōstans nō cogit
nisi fori et p̄babili estimatiōe

PrimumPreceptumCapitulum

.xxi.

Incōstans autē p̄ leui estimacō
ne ⁊ fugit quodāmodo nemine
p̄sequente. Est autē q̄druplex
met⁹ q̄ cadit in cōstantē virū
Prim⁹ ē met⁹ mortis ab eo
q̄ intendit ⁊ p̄t occidere. **S**e-
cund⁹ ē ḡuis cruciat⁹ corpo-
ris puta v̄ltaō. torō. i. car-
ceracō ⁊ hūiō. **T**ercius ē me-
tus stupri q̄ bonis viris ma-
ior q̄m mortis esse dī. **I**tem si
q̄s dedit aliqd ne stuprum
paciāt vir ⁊ m̄lier. **Q**uartus
fuitis metus. et dīc̄ t̄ho. pe-
et alb. q̄ nō differt verū hec
p̄dicta q̄tuor fiant in p̄sona
ap̄ia. siue in persona libeꝝoꝝ
siue vxoris. **I**tem si q̄s in adul-
terio v̄l furto v̄l flagitō alio
deprehensus dōit aliqd v̄l se
obligauit ad p̄dca q̄tuor p̄-
tinet q̄ timuit mortē ⁊ peri-
cula v̄l v̄cula. **I**tem si dephē-
sus dedit qd dephēsoꝝi vel
p̄misit ne p̄deret. p̄tinet ad
q̄tuor p̄fata. q̄ p̄dit⁹ p̄eno-
minata potuit pati. **M**etus
autē cadens in cōstantē virū
est q̄ fit per m̄mas v̄boꝝ. v̄t
m̄hi h̄ feceris n̄ habebis grām
meā ⁊ nō diligā te et similia.
Etā scdm̄ legistas timor m̄fa-
mie et vxatōis nō caderet in
cōstantē virū et sub quatuor
p̄fatis q̄ talib⁹ multis mōis
subuenire pot̄. **E**t nō q̄ met⁹
cadit in vnū qui non dicere

cadere i aliū. **N**ō ei ē verisimī
le r̄gē timere d̄buisse militē
puū. et minor met⁹ excusat i
casu sciam q̄ virū. **M**et⁹ igit
cadens in cōstantē virū fac̄ q̄
p̄missa ⁊ data tali metu nec
corā deo nec corā eccl̄ia tenet
v̄t matrimoniū tali metu cō-
ctū ⁊ alia data v̄l p̄missa. ra-
tio est. q̄ ascensus i talib⁹ nō
est liber mere s̄ coact⁹. nihil
ergo dōit libere. p̄mo metus
cadēs in cōstantē virū ip̄tinet
restitutōne in integrū. **S**ed
querit̄ virū ille qui per metū
cadentē in cōstantē virū com-
pulsus aliqd p̄mittit de tē-
poralib⁹ teneat illd postmodō
adimplere. **R**ndz alter. in m̄j.
Credo q̄ vbi est iudiciū p̄ qd
inuenire pot̄ defensio a iudi-
cātē etiā coact⁹ debet soluere
p̄missū et cōpetit ei actio ex
lege et ex canone et iudex de-
bet eū restituere i integrū. **S**i
autē defectus sit iudiciū puto
q̄ nō d̄bet solue s̄ aliquā leuē
ap̄ter cautelā facere peniten-
tiā de p̄missō. p̄cipue si fi-
des vel iuramentū non inter-
uenit. si autē iuramentū interueit
dicūt multi ⁊ etiā m̄hi satis
p̄babile videt̄ esse soluēdū.
si autē nō soluit ⁊ iuramentū
viloauit. ⁊ postea v̄t ad pei-
tentia videt̄ m̄hi nō eē cogē-
d⁹ ad solutōz s̄ tm̄ ad fracti

inramenti emendatione. h. alb.
k Dubitat an timor in gene
 re de timore loquendo excuset
 a peccato. rñsio fm tho. ij. ij.
 q. c. xxij. ar. iij. Timor intantū
 habet rationē pccī iquātū est
 q̄ ordinē recte rationis q̄ est
 regula humanorū actūū. **R**e
 cta aut ratio iudicat qdā ma
 la magis eē alijs fugienda. et
 idō q̄cūq; ut r̄fugiat mala q̄
 fm rationē magis sunt fugiē
 da nō refugit mala que sunt
 min⁹ fugienda nō est pecca
 tū. sicut magis est fugienda
 mors corporalis q̄z amissio re
 rū. vñ si q̄s ppter timorē mō
 tis latronib⁹ pmitteret aut
 daret excusaret a pccō qd m̄
 curreret si sine cā legitima p
 termisissis bonis homib⁹ q̄b⁹
 magis esset dandū peccatori
 bus largiret. si aut aliq̄s p ti
 morē fugiens mala que fm
 rationē sunt minus fugienda
 incurrat mala q̄ fm rationē
 sūt magis fugienda. nō p̄t a
 pccō totalit̄ excusari. qz talis
 timor mōrdinat⁹ esset. sūt aī
 timenda magis mala anime
 q̄z corpis. ⁊ mala corpis qm
 exteriorū re⁹. **E**t idō si q̄s in
 currat mala aīe id ē pcca. fu
 giēs mala corpis puta flagel
 la vl mortē. aut mala exteri
 orū puta dānū pecunie aut si
 sustineat mala corpis ut vitet

damnū pecunie. nō excusat to
 talit̄ a pccō. dīminuit tñ ali
 qd eius peccatū qz minus vo
 luntariū ē qd ex timore agit.
Imponit em homī quedā ne
 cessitas aliqd faciendī ppter
 iminentē timorē ut faciat vō
 luntariū mixtum fm p̄b m.
Sed qñ ē timor pccm mor
 tale. rñ. ar. iij. Timor ē pecca
 tū fm q̄ est mōrdinat⁹ p vt
 scz refugit q̄s q̄ fm rationē
 nō ē fugiendū. **H**ec aī iōrdina
 tio timoris qñq; qdē dñst̄ in
 solo appetitu sensitio nō veni
 ente ex dñsensu rōnal̄ appetit⁹.
 et sic nō ē pccm mōtale s̄ vñ
 ale solū. **Q**ñq; vō hūiōi iōrdi
 natio timoris ptingit vsq; ad
 appetitū rōnalē qui dicit vō
 luntas. q̄ voluntas ex libero
 arbitrio refugit aliqd nō fm
 rationē. **E**t tal iōrdiatō timo
 ris qñq; ē pccm vñale. qñq;
 mortale. si ei q̄s p̄t timorē
 quo r̄fugit q̄s piculū mortis
 vel qd cūq; aliud tpale malū
 sic disposit⁹ ē vt faciat aliqd
 prohibitū vel p̄t̄mittit ali
 quod qd est p̄ceptū i lege
 diuina tal timor ē pccm mor
 tale alioqn erit peccatū venia
 le. vñd. apoc. xxj. Timidis et
 incredulis et excecatis ps erit
 in stagno ignis ⁊ sulfuris qd
 est mors secūda. **H**ec de tho.
 quicqd igit de timore dñm ē

illud ad verecundia applicandu
 m est. Ad sciendu qñ verecu
 dia sit pñm reale vñ morta
 le. notandu fm dco. ij. ij. q. xix
 ar. iij. et. ij. q. timor mundan⁹
 est q quis modumate timet
 amittere bona exteriora. hūa
 nus q quis timet appie psoē
 et ptinet ad unū timorē in re
 q qñs a deo rcedit apt amozē
 creature et corpis detrimētū
 et timere taliū pditionē. mē
 dum est naturale. interdū vñ
 cium. Naturale em̄ est q resu
 git appij corpis detrimētū.
 vel etiā damnu tempaliū re
 rū. Sed q hō apt ista recedit
 a iusticia est cōt rationē natu
 ralem. vñ phus. iij. ethico. dī
 cit q quedā sunt pccōz ope
 ra ad q nullo timore debz qñ
 cogi. qz pñus ē huiōi peccata
 omittere qz penas quascunqz
 pati. Dicit in diffinitione de
 actu nō vere s̄ apparenter ex
 n probabilī. Vbi nota q du
 plices sūt actus. quidā vere
 exprobabiles vt in pñcipio
 capituli patuit. Alij nō vere
 exprobabiles sed apud filios
 huius seculi de qbz dicit job
 xij. Deridet iusti simplicitas.
 sup quo gg. libro. x. mo. sic
 dicit. Animus quippe viri iu
 sti nōnunqz operi recto cōstā
 ter minit et tñ humanis ir
 risionibus vgetur. Mirāda

agit et obprobria recipit qz
 ab hui⁹ mūdi sapientibz pu
 ritatis virtus fatuitas credit
 Quid nāqz mundo stult⁹ vi
 det qz mentē vñs ostendere
 nihil callida machinatione si
 mulare nullas iniurijs cōtus
 melias rōdē p maledicētibz
 ozare paup̄tatē q̄rere. posse
 sa reliq̄re. rapiēti n̄ resistē. per
 cudenti vnā maxillā alterā p
 bere. s̄ qd abhoiānt egipci
 israhelite deo offerūt. Subdi
 tur lāpas atēpta apd cogita
 tiones diuini id ē supbozū
 parata ad rps statutū. Itē o
 notandu q malā verecundia
 multi habēt scdm q mltipli
 citer aliq peccāt ut in septem
 pccis capitalibz. Primo qdā
 verecundant humiles esse aut
 in veste. q exemplū iō. bap̄
 ste vesti zona pellicea mar
 in. Aut nō qrendo necessaria
 dubia cōtē xpi exemplū quī
 in medio doctoꝝ q̄fuit luc.
 ij. Aut verecundantes qñ non
 sciūt r̄spondere ad qdā muti
 lia sic homerus vt refert poli
 cratus q pbleuma pediculoꝝ
 soluere neq̄s p tristitia mor
 tuus ē. Aut sacramēto reuerē
 ciā nō facientes cōtē exēplū
 militis q p̄ciosē induit equū
 descendit i luto genua flectē
 do ad eukaristiā fm suā con
 suetudinē vt Celarius r̄fert

in suo dyalogo. Secūdo sunt alij verecūdantes paupertate. q̄ est instrumentū humilitatis limia p̄ccōz ⁊ xp̄i ornat⁹. Alij celant genealogiā pauperum. Quo cont̄ dicit d̄ vilhel. ep̄o parisiensis. quī scobā cū qua pat̄ suus pistoz fornacē purgare solebat in camera sua sp̄ habebat ut videret se de paupertate eleuatū. et isaie. xlvij. Ecce excoxi te s̄ nō quasi argentū elegi te in camino paupertatis p̄pter me faciā ut nō blasphemet gloriā meā alteri nō dabo. Tercō alij verent̄ detractiones castitatis. ⁊ cont̄ hunc q̄ exempla v̄gmū q̄ et sanguinē effundere nō erubuerūt. vñ sap. iij. Multigēa ac impiorū mēstudo nō erit utilis. ⁊ adulterme plātationes nō dabunt radices altas nec stabile firmamētū collocabūt et si i rāmis i tpe germinauerunt i firmis posita a vento cōmoueant et a nimietate v̄torū eradīcabunt. Quarto alij patientiā r̄culantes verecūdant̄ irā sopire q̄ xp̄i v̄bum. In patientia v̄a possidebitis aīas v̄ras. luc. xxi. Quito alij verent̄ ignoscē in se peccantibus q̄ exemplū xp̄i q̄ totā p̄f̄m die crucifixionis offensus oīa cōdonauit. Sexto alij abstinentiā verent̄ p̄t oblo-

quentes q̄ exemplū honorati p̄mo dyalogo. gg. vbi dicitur q̄ i diuino carnes emedere nolens miraculose piscē obtinuit. Septio alij ex ierita et pusillanimitate timēt mortituris mortē ānuciare q̄ exemplū p̄la dicētis. Ezechie dispone domū tue q̄ morieris tu et nō viues. p̄la xxxvii. Alij verecūdant̄ i firmis obseq̄ cristū fugiētes. Alij verecūdant̄ corrigere vicia filiorū acillaz et familie. q̄s oēs valde terre deteret formida s̄ xp̄i snia luc. ix. q̄ me erubuerit et meos f̄miones hūc fili⁹ hoīs erubescet cū venerit i maiestate suazc. Quo ad. iij. p̄ncipale notādū q̄ ad expellēdā verecūdiā valēt septē. Or̄io ostendare xp̄i maximā dehonorationē i sua morte. nā ad festū pasche de oī ita q̄h aliq̄ hierusalē venerat. xp̄s famosissim⁹ in v̄bo f̄o ⁊ virtute fuerat. Crux ep̄i f̄ma fuerit p̄a. attē voluit i medio latronū educi ⁊ mori ⁊ nud⁹ omio exui que oīa aliā et aliā verecūdiā maximā icutere potuerūt. At tñ ad hebreos. xij. p̄posito sibi gaudio sustinuit crucē cōfusione cōtemptra q̄re ut ibidem dicitur. Exeamus ex castra impropertū eius portantes. Secūdo videam⁹ exempla

sanctorum qui verecundiam postpo-
nentes utinam infudarunt. nam
heb. xi. fide moyses gradis fa-
ctus negavit se esse filium filie
pharaonis. voluit ei magis
affligi cum populo dei quam temporaliter
habere iocunditatem. fulan-
na magis voluit mori turpiter
quam puritatem matrimonialē per-
dere. dan. xiiij. Item actu. v. ibat
apostoli gaudere a conspectu consi-
lij quoniam digni habiti sunt contu-
meliam pro nomine hieresu pati. Ter-
cio ponderandum est quod malum et
stultum sit dimittere opera bona
ex verecundia. nam tales faciunt
sic vir qui apostate latratu cuniculi
castrum non defenderet. sic equus
qui truncum umbrorum formis
daret. Et sic videntes recti et
sani irrationem cecorum curuorum
et leprosum et iudicia eorum fal-
sa curare non debet. pro nichilo
enim irrationes curare sunt talium
Quo g. leui. xxvj. dicitur Terre
bit eos somitus volu volantis
Quarto valet considerare eru-
bescencia quam in furo sustine-
bunt bona facie erubescences
lu. ix. qui me erubuerit et me-
os sermones. Quinto sexto et
septimo valet considerare tres ra-
dices verecundie male et illas
extirpare. Prima radix est amor
placendi mundo. Secunda desines ti-
mere si sperare desieris. Item non
dum felix es si non bona dixeris

te marth. v. Beati estis cum ma-
ledixerit vobis homines. Secunda
elongatio dei ab anima quod si prius
esset multum diceret quod illo ps.
Si ambulauero in medio um-
bre mortis non timebo mala
quoniam tu mecum es domine. alias
timeret. Figura huius est in petro
qui christum sequens a longe ter nega-
uit ex timore et verecundia.
Tercia causa est auaritia hono-
ris transitorij quod cum a falsis attri-
buitur faciliter perditur et apud ne-
minem vixit honor habet. Si
inquit apostolus hominibus place-
rem christi seruus non essem.

Capitulum .xxij.

Via igitur superbie vici-
um causat motedien-
tiam et preceptorum in se ipsa
onem atque contemptum. Adcirco
decimo septimo tria principaliter
de huiusmodi pro nunc sunt videnda
Primo quibus ex precepto
sit obediendum. Secundo quid
sit contemptus et quoniam mortali
peccatum. Tercio de motedien-
tia quoniam sit mortale peccatum. Quarta
tamen ad primum dubitatur an subdi-
tus teneatur preceptis suis in omni-
bus obedire. R. d. tho. ij. ij. q.
ciiij. ar. v. Obediens mouetur
ad impium precipientis quadam
necessitate iusticie. potest autem con-
tingere ex duobus quod subditus
non teneatur superiori suo in omni-
bus obedire. vno modo propter

preceptum maioris ut dicitur Ro. xiii
super illud. Qui potestati resistit dei
ordinacionem resistit. qui resistunt
ipsi sibi damnationem acquirunt.
ubi glo. aug. Si quid iusserit
imperator. nunquid faciendum est
si quod proconsul iubet. Rursus si
quid ipse proconsul iubet et
aliud imperator. nunquid dubi-
tatur illo contempto. isti est ser-
uandus. si aliud imperator
aliud deus iubet. illo contempto
obtemperandum est deo. Ray. ad-
dit. si tamen dubitat subditus. utrum
id quod precipit sit contra deum. et
non debet obedire nisi esset ta-
le quid in quo nullo modo
esset excusabilis ignorancia. pu-
ta quod articulum fidei. precepta vel
prohibiciones vel generale sta-
tutum ecclesie. Alias bonum sine quo
potest esse salus debet dimitti mentis.
dum propter bonum obediencie.

¶ Alio modo dicitur the. non
tenet inferior suo superiori obe-
dire. si ei aliquid precipiat in quo
ei non subditus discit enim Seneca
iii. libro de beneficiis. Erat si quis
estimat seruitutem in totum homi-
nem descendere pars eius melior
excepta est. corpora obnoxia sunt
et ascripta diuinis. mens quod deus
est sui iuris. et ideo in hijs que
pertinent ad interiorum motum
voluntatis homo non tenet
homini obedire sed in hijs que
exterius per corpus sunt agenda

In quibus tamen sunt ea que ad na-
turam corporis pertinent. hoc homini obe-
dire non tenet sed soli deo. quod om-
nes homines natura sunt pares. pu-
ta in hijs que pertinent ad corporis
sustentationem et pluri generationem.
vnde non tenent nec filii domi-
nis. nec filii parentum obedire
de matrimonio glorando et virgi-
nitate seruanda. aut aliquo alio
huiusmodi. sed in hijs que pertinent ad
dispensationem vel dispositionem
actuum et rerum humanarum tenet sub-
ditus suo superiori obedire. sunt
rationem superioritatis. sic miles
duci exercitus in hijs que pertinet
ad bellum. seruus domino in hijs que
pertinent ad familiaria opera exequenda
filius patris in hijs que pertinet ad di-
sciplinam vite et curam domesti-
cam. et sic de alijs. Vnde in summa
ad dicitur laici non tenent prelatum ec-
clesiasticum obedire nisi in hijs
ad quas obseruantiam se in baptis-
mo obligauerunt. scilicet ut tene-
ant veram fidem cum opibus quibus ab-
renunciauerunt dyabolo et omnibus
popis eius. Clerici autem tenent eis
obedire in hijs que pertinent ad
officium clericale. **¶** Dubitatur
secundo. utrum religiosus teneat in
omnibus prelati suo obedire
homo sunt the. ubi supra. Et
petrus de thar. super. ij. di. vlt. q.
triplex est obediencia. Prima
sufficiens ad salutem seu ne-
cessitatem qua scilicet obedire

q̄s in hijs ad q̄ obligat. obli-
gatur religiosus ⁊ ad illa so-
lum obedire tenet q̄ possunt
ad regulare cōservationē p̄ti-
nere ut sūt p̄missa ⁊ illa sū
q̄bus religionis p̄fessio nō
servaretur ut munera obsequia
et officia et h̄mōi. Et i hijs p̄-
lato suo obedire est necessita-
tis. Secūda est obedientia p̄-
fecta que obedit i omibz lici-
tis. sed illa nō est necessitatis
īdo ber. li. de dispen. ⁊ p̄cep-
dit. Subdit⁹ nec cū p̄missa
est ihibēdus nec ulē p̄missū
cogendus p̄ legem obedire.
Tercia obedientia ē m̄discre-
ta q̄ i illicitis obediret. Du-
bitat⁹ tercio utz religiosus te-
neatur obedire p̄lato suo in
hijs q̄ sūt q̄ regulam sū. s̄m
p̄. de char. in quodli. Eorū q̄
religioso a p̄lato suo m̄iūgū-
tur tria sūt genera. Quedā sūt
s̄m regulā. ut ea q̄ in regula
continent ⁊ ea q̄ ad illos debi-
tam observantiā expediūt v̄l
requirunt. In hijs nō est dubi-
um q̄n abbat p̄cipiēti teneat
mōch⁹ obedire nisi excuset
rationabili impedimento. Alia
sunt p̄tē regulā ut q̄ nec ibi
continent nec ad illa expedi-
unt v̄l ordinant ut levare fe-
stucā. Et de hijs est verior et
cōmunior opinio q̄ in leuio-
ribz q̄ sit regula tenet obe-

dire. s̄ nō i ḡuiozibz. que at
omio p̄tē regulā sūt in hijs
nō tenet obedire. q̄ nō tene-
tur nisi q̄ntū se obligavit sua
p̄fessione p̄fecta t̄n obediē-
tia etiā i hijs obedire. Alia sūt
cōtē regulā ut quoz opposita
ibi p̄cipiunt v̄l p̄hibentur. de
hijs distinguendū est. quia
q̄dam sūt i q̄bus p̄latus pōt
dispensare. quedam in q̄bus
non pōt. eo q̄ regula ē cōsti-
tutio prohibet. Aut ergo cer-
tum est religioso q̄ p̄latus i
tali casu in quo p̄cipit nō pōt
dispensare. et tunc non debet
obedire. Aut certū est q̄ pōt
et tūc debet obedire. Aut du-
biū est an possit. ⁊ tūc ratiōne
dubij dico simpliciter q̄ tene-
tur obedire. s̄ de p̄. ¶ In du-
bijs em̄ obediendo alteri p̄e-
sertim sup̄iori quis m̄ultiplici-
ter excusat. Primo s̄m Ray. i
s̄m̄ia Subditus qui mouet
bellū d̄no suo sibi mandante
Quādo em̄ subdit⁹ p̄babilit̄
dubitāt. an d̄ns h̄eat iustum
bellū excusat ibi subdit⁹ ap̄t
bonum obediētie. licet forte
peccet domini⁹ cōtē deū mala
p̄cipiendo. v̄nd. aug. li. cōtē
manicheū Vir iustus si forte
sub rege sacrilego militet re-
cte p̄t illo iubente militare ē
bellare si qd iubet vel nō ēē
cōtē p̄ceptū dei certū est vel

utrum sit certum non est. ita ut
fortasse reus faciat iniquitas in
perandi. Innocentem autem mi
lite ostendat ordo fuisse. sed
intellige secundum virum. quando dubi
tat miles an assint conditiones
requirit ad bellum iustum videlicet
persona. res. causa animus et auto
ritas. Item secundum ostendit. intellige
probabiliter dubitante quando
inquirit quantum potuit et pe
riculosos consuluit et semper du
bium remansit. ne incoscienza
sit affectator ignorantie. unde
in rebus dubijs homo per illum
minacione sui laborare debet
ut docet augustinus. li. lxxxij. questio
num. et habet de. xxxvij. finali
dicentes. Non omnis ignorans immu
nis est a pena. ille enim ignorans
potest excusari a pena qui quod di
sceret non inuenit. Illis autem igno
sci hoc non poterit qui habent
tes a quo discerent opera non
dederunt. Secundo excusat dubi
um aliqualem in reddendo debi
tum in matrimonio in causa quod
mulier crederet primum virum
defunctum et iam alium duxit. et nunc
audit primum virum vivere. nam
ut theodoricus dicit. quod li. lxxij. super. iij. di.
xxxvij. Si post secundum con
tractum oriat aliqua dubitatio
de vita prioris viri ex aliquo causa
que certitudinem facere possit
nec reddere debet nec exigere
debitum. Si autem causa illa fa

ciat probabilem dubitationem de
bet reddere. si non exigere. Si
autem sit levis suspicio potest
utrumque licite facere. quia debet
illam causam potius abicere quam secundum
hoc conscientiam formare. hec theodoricus.
Tercio excusat in dubio etiam
ubi superioris non arceat mandatu
tum ut in scrupulosis et timora
tis dictum est supra primo precep
to de regula tertia peccati mortua
lis. Item. iij. precepto de sacramen
to eucharistie et de accedentibus
cum mortui peccati. Quarto excu
sat in dubijs obediendo religioni
si eo modo quod deum est nunc. in
dubio. Quinto excusat quos pos
sessor alicuius rei quam condidit bo
na fide fuisse suam eo quod habet conti
nuacionem possessionis bona fide
iusto titulo et re prescriptibile
ibi esse condidit et sic prescriptio
habet locum credit. licet iam incipi
at ex aliquo motivo dubitare an
res sit sua. Dicit enim ostendit. quod talis
adhuc dicitur habere bonam fidem et
vtere fructibus. et sic prescribit.
debet tamen ab alijs inquirere verita
tem ut sic ad eam perveniat et illa
probat per iura canonica et civilia.
Item dicit bernardus in glo. ex de
rescriptis. super. c. quoniam omne. Item
Innocentius in glo. ibidem. Dubitat
quarto quo in dubijs quos habere
certam conscientiam deat formare. secundum
secundum jo. de tabaco. li. de solacione
theologie. xiiij. c. viij. in dubijs

inquit bonorum virorum vita alijs
vniuersi dicitur esse regula. Est igitur
respiciendum ad facta bonorum
virorum et discretorum. Et si plu-
res tales vel ut in pluribus ca-
su tali eis occurrente sic et sic
se habere inuenires aut estima-
tione tua iudicares tunc et tu
similiter agere non formidaris. Hic
ille ad idem est Cancellarius parisiensis.
De persona tractatu de vita anime
lectio sexta sic dices. Gene-
rale damus documentum. credere
scilicet facilius sapientium et bonorum
iudicio et quod eorum communes sen-
tentias non leuiter sibi met for-
mare scrupulos anxios et ti-
midos. Fallos si non iubez sapi-
ens. Fili ne imitaris prudentie
tue. et rursum noli infringere ter-
minos quos posuerunt patres tui. Hic
principue necessarium est apud religio-
sos respectu superiorum suorum. Hic
etiam apud ignaros diuinam le-
gem habet ille. Idem dicit de iunio-
ribus theologis respectu senten-
tie seniorum in quibus vita et do-
ctrina in moribus bonis confor-
dat. Et cum assignat quod virtus
longe cercius arte operatur et iuue-
nes passionibus obtenebrant. per
falsum concordat hieronymus super illud
prophetam in dices. Ne imitaris pru-
dentie tue. prudentie sue inquit in-
iungitur quod ea que sibi agenda vel
dicenda videntur patrum decretis
se proponit. **¶** Quo ad secundum

principale de contemptu quod sit et quando
mortale peccatum. Rursus cancellarius de
vita anime lectione. v. ubi sic di-
cit. Consilium summa domini anthi-
fiodorus ubi loquitur de contem-
tu et dicit quod contemptus est apper-
tari rem minus iusto. Alio modo
est rem negligere et de ea non cu-
rare ut dum peccatis habet circum-
stantias irritabiles si eas non cu-
rat aduertere. claudit quod oculum
quodammodo et verum tergum ad
eas. Tercio modo est irasci rei tamquam
vili et eam aspernari. primum est
malum. secundum peius. tertium per-
fimum. dicamus igitur quod in omni pec-
cato etiam veniali committatur con-
temptus dei. Primum modo vere vel
interpretatur. Secundus contem-
tus iterum in parte tam in morta-
li quam solo veniali. Tercius con-
temptus circa deum precipientem et
erga patrem suum in quantum pater
est non videtur unquam fieri cum
deliberatione completa absque
peccato mortali. et hoc vocatur
aperte contemptus. Nichilominus
aduertendum est diligenter. quod
refert plurimum dicere aliquid fi-
eri ex contemptu. et aliquid esse cum
contemptu. Sicut refert aliquid fie-
ri ignorantem et aliquid ex igno-
rantia. Dicitur quippe fieri ex con-
temptu quando contemptus est prin-
cipalis causa talis actionis sic quod
illo non existente non fieret actio
ita quis operatur ex ignorantia

quoniam illa non existente nullo modo fieret illud quod fit. puenit autem actus nonnumquam cum contemptu vere vel interpretatiue. non tamen ex contemptu. quia contemptus non est in causa sed vel infirmitas. aut debilitas. aut ignorantia. aut affectio viciosa. aut libidinosa comminat sic peccat aliquis quoniam ignorans. ita tamen quod non minus operetur quod operatur si illud agnosceret. propterea palam est ignorantia tunc non esse causam agentem sed circumstantem quemadmodum dum contingit in subditis qui dicunt se scandalizari de factis superiorum quos tamen ab actionibus malis non contemneret scandalum cessare et platonum vita bona sed ita sibi blandiunt et super alios querunt excusationes in peccatis.

h **E**x hijs omnibus non videtur regula generalis posse sumi de distinctione inter morale et re male penes hoc quod est esse et non esse ex contemptu. quoniam si capiatur contemptus primo modo non est necesse omnem actum fieri ex contemptu esse mortale. dum scilicet deus aut platonus appreciat minus iusto. solum re malit et ex contemptu tali mentem aliquis. aut ociose locat. velle re resistit propriis motibus. Similiter ex secundo contemptu potest euenire quoduis non ita leuit et frequenter denique actus qui puenit deliberata deliberatione completa ex tercio

contemptu ut mihi videtur est spiritus mortalis hoc fit ei quoniam peccatis attendit ad precipientem et ad preceptum eius licitum siue deus sit siue platonus et propter vilipensionem et aspernationem precipiens suorum preceptum assurgit effrenate ad actum tale faciendum et obmittendum. alioquin non facturus vel non obmissurus. hoc apparet e agere ex contemptu tanquam si dicat ut aliquis. Ego in conspectu vestri et quia sic preceptis agam oppositum. hoc cancel. parisiensis de gerso. Ad idem est thomas. ut scilicet precepto. 1. de superbia. satis etiam concordare videtur humbertus super li. constitutionum. ubi addit quod maioritas et minoritas contemptus insurgit ex multis. Aliquando ex magnitudine rei contempte. aliquando ex numero contemptorum. aliquando ex continentis magnitudinis obita subiectione aliquando ex actus intensione. aliquando ex frequentia. aliquando ex obstinatione aliquando ex continentis modicitate. Est autem differentia inter negligentiam et contemptum finitatem terminum. quia negligentia est languor meritis. sed contemptus est tumor superbie. **Q**uo ad tertium principale quale sit peccatum inobediencia. Respondet vltimus libro. vij. tractatu. iij. Inobediencia exhibita plato non est secundum se mortale peccatum si sit contra preceptum eius

Secundū**pceptū**

quia ipse placet. ideo mandatum
repat. quod non vult subditum per
quodlibet leui causa exponere di
scrimini mortalium peccati. Diximus
autem secundum se quod ex alio non obedi
entis simplici mandato potest fieri
fieri mortale peccatum scilicet cum hoc
facit ex tali contemptu autoritatis
placit quod intendit ei non obedi
re et si precipere id quod mandatur

Sequitur secundum pre
ceptum Capitulum primum

Recceptum secundum
est. Non assumes no
men dei tui inuani.
Non enim habebit de
us fontem qui assumpsit nomen
ei frustra. Circa quod ponen
tur quique capitula. Primum
est de intellectu verborum huius
precepti in generali. et de iuramen
to licito. Alia vero erunt de mo
dis hoc preceptum transgrediendi.
Quartum ad primum notandum
secundum theodorem. ii. q. Crij. Et secundum
alexandrum de hal. in suo. iiij.
di. xxxvij. quod non est intelligen
dum hoc preceptum solum de hoc nomine
dei quod illud non sit inuani. as
sumendum. sed est intelligendum
de omni nomine per quod rationali
menti dei innotescit sic sunt il
la nomina creator. redemptor
gubernator mundi et similia.
non ei differt per quodcumque nomen

Capitulū**prīmū**

dei primum committat. nominibus
quippe dei debetur reuerentia
ex prece rei significate que est
vna. non autem ex prece vocum. ideo
dicitur in singulari. non assumes
nomen dei tui inuani. **S**ecundo
notandum quod ibi non prohibetur
omnis assumptio diuini
nominis. quia illa potest multis
modis beneficii ut in orationi
bus dei laudibus et benedictioni
bus ac exorcismis et in sermo
nibus. nec prohibetur hic omnis
iuratio per nomen dei. quia illa potest
etiam multis modis bene fieri.
Sed hic apparet prohibetur vana
assumptio diuini nominis que fi
eri potest vana secundum theodorem. ubi primum
dupliciter. Vno modo secundum seip
sam scilicet quod non habet firmitatem
tamen utans ut quando quis falsum iu
rat que iuratio est hic prohibita
et principaliter est primum et
peccatum mortale ut dicitur. Et hoc
volunt glossa. i. exodi. xx. super
hoc precepto. que dicit non assu
mes scilicet iurando pro nichilo.
Secundo deuterio. v. Non assu
mes scilicet iurando per re que non est
Secundo dicitur assumptio di
uini nominis vana ex prece iuran
tis. ut quando quis iurat vni et tamen ex
leuitate et sine iudicio discre
cionis et tunc licet non sit semper
peccatum mortale. est tamen semper peccatum
et dispoit ad lapsum et primum.
Tercio notandum quod diuini nomi